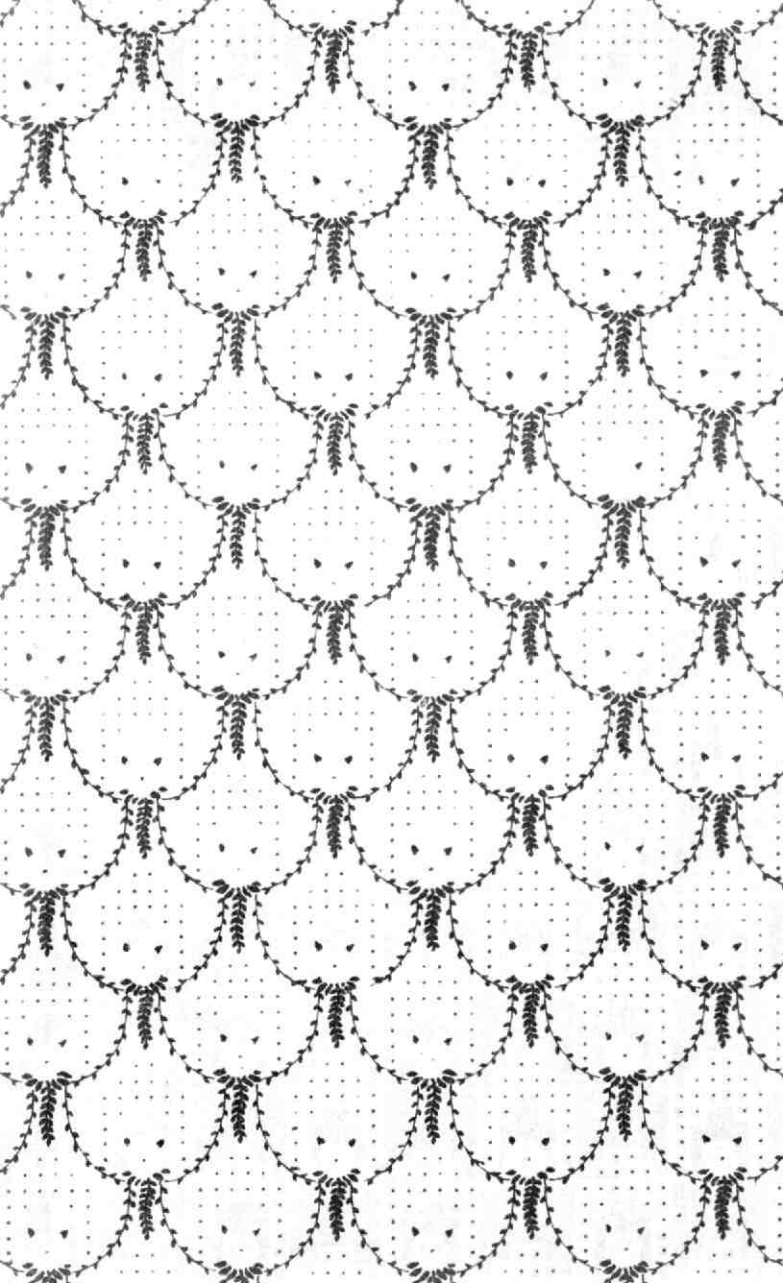
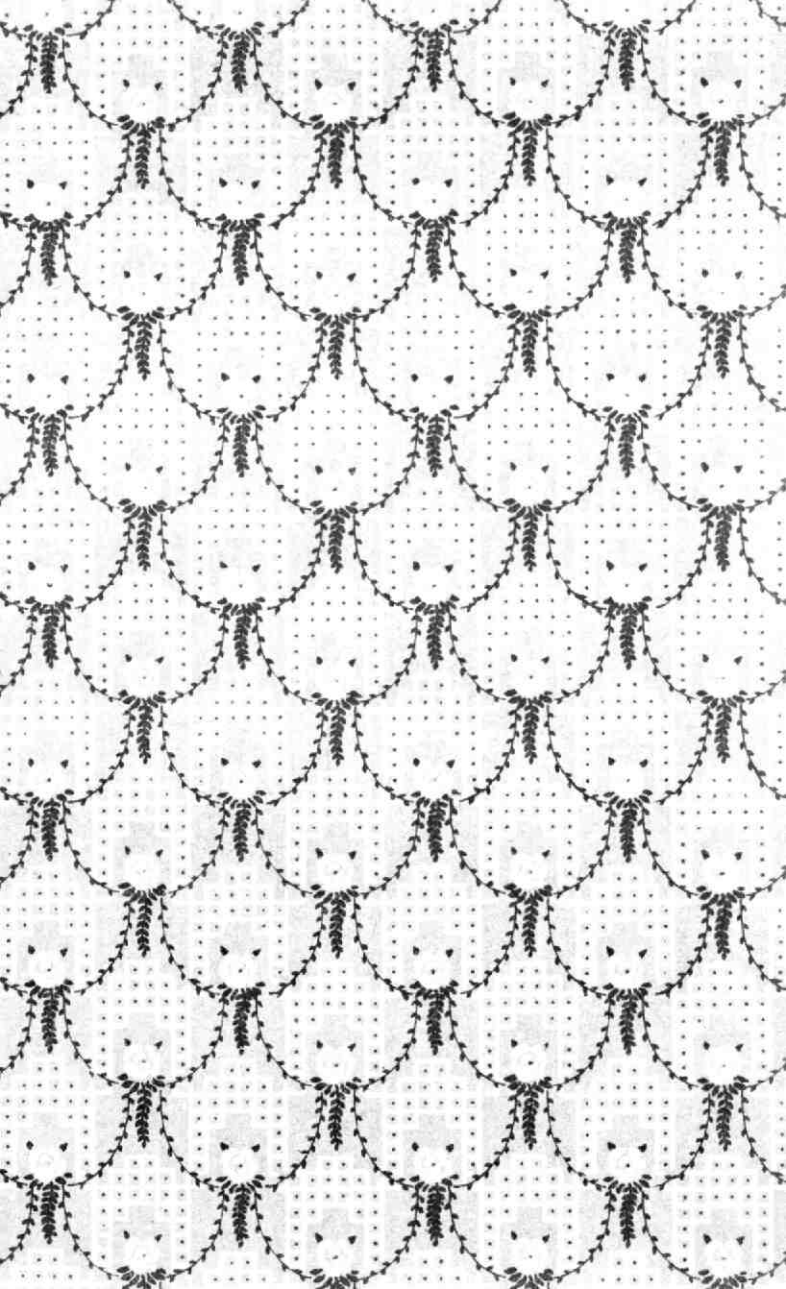

Dramatische Poëzy

<https://hdl.handle.net/1874/234037>

mm 10310

DRAMATISCHE POËZY.

UNIVERSITEITSBIBLIOTHEEK UTRECHT

3201 842 0

je

ACA 4123

DRAMATISCHE POËZY

DOOR

J. J. L. TEN KATE.

Faust. — Maria Stuart.

LEIDEN. — A. W. SIJTHOFF.

FAUST.

GETUIGENISSEN

AANGAANDE

GOETHE'S FAUST.

„In een schijnbaar onbeduidend bekleedsel heeft Goethe schier alle de resultaten van zijn levens-, zelfs- en waereldbeschouwing tot een onnavolgbaar samenweefsel van Werkelijkheid en Dichtkunst gemaakt: een afgrijslijk-schoon gedenkteeken van zijn macht op het gebied der schitterendste taal en poëzy; een afbeelding van zichzelf: niet — het spreekt van zelf — ten aanzien van de uiterlijke daden, maar van die innerlijke zielsgesteldheid, die het hem behoefte was, onder welken vorm het dan ook zijn moest, naar buiten uit te storten.”

MR. ISAËC DA COSTA.

„Het eerste deel van den „Faust” zal men altijd lezen. Maar al ware 't ook, dat het grootsche drama van Goethe niet meer gelezen werd, dan zou het toch nog altijd de schilders bezielen. De tragische trits: Faust, Mephistopheles en Gretchen, behooren evenzeer der Plastische Kunst als der Dichtkunst toe. Waar vindt men, onder de Romantische scheppingen, drie typen die zulk een Geheel vormen en toch zoo verscheiden zijn? waar zulke oorspronkelijke karakterbeelden, vol van individualiteit en toch eeuwig waar? „C'est le symbolisme le plus plastique; c'est l'alliance du réel et du fantastique, de la vie et du rêve. C'est l'évocation même du XV^{de} Siècle avec des visions sur l'Infini.”

HENRY HOUSSAYE.

„Welk een leerzaam beeld is dat van Faust, hoe ontzachlijk in zijn reusachtigheid! Hij heeft niet alleen zijn vertrouwen op alle vakken van menschelijke wetenschap verloren, maar zelfs op alles wat hun bestaan en werkelijkheid in de natuur en in het zelfstandige leven des volks uitmaakt, namelijk in den Godsdienst, de Zedelijkheid en de Wetten van den Staat, waarin zij het verwezendlijken en, als vastgestelde verordeningen algemeen erkende geldigheid erlangende, door allen geëerbiedigd en opgevolgd worden. Door zijne versmading hoont en verwerpt hij dus het heiligste wat er aanwezig is. Hij wil zich daaraan van nu af onttrekken en geen ander gezag erkennen dan zijn afzonderlijk gevoelen, hetgeen hem de nietigheid van al zijn weten heeft leeren inzien, onverschillig of dit betrekkelijk zij tot de Bespiegelende Wetenschappen, of tot hunne werkelijkheid in den Staat en diens grondslagen. Willekeurig verbreekt hij de banden, die hem met het Geheel vereenigde, door zich los te scheuren van alles wat uit de eeuwige Rede voortvloeit, en wat de zelfstandigheid van het volk en van hem-zelfen uitmaakt. In plaats van zich tot het zedelijke denkbeeld te verheffen, dat een iegelijk, in de Wetenschap zoowel als in den Staat, zijne afzonderlijkheid aan het algemeene moet opofferen, omdat hij slechts dáarin de waarheid, zijn behoud en zijn wezen kan vinden, acht hij zoodanige begrippen niet hooger dan gewone beginselen van het eene of andere stelsel; waant hij de bevoegdheid in zijne eigene overtuiging, in zijn gemoed te hebben; om die, even als het overige, te kunnen versmaden, en ongestraft naar de inspraak van zijn gevoel te mogen handelen.

„Door deze denkwijze verbreekt hij zijne betrekkingen met de Maatschappij en stelt hij zich daar vijandig tegenover. Hij treedt uit de algemeenheid van den Staat vermetel uit, en hij wil, op zijn eigen hand, zijn geluk in de wereld beproeven. Met eigen hand wil hij den Godstempel, die, allen tot rust, tot veiligheid en tot zelfbehoud, sedert eeuwen is opgetrokken, verwoesten: onbewust dat bij het instorten van de zuilen, ook hij zijn graf moet vinden. In andere woorden: hij plaatst zich in een buitengewone, tegen de Hoogste Orde strijdende betrekking, en neemt zijn toevlucht tot de Magie d. i. het Onwezendlijke, waaraan hij noch stut noch steun kan hebben; en zoo waagt hij zich op een ondermijnden bodem, die met hem in den afgrond moet storten.

„Welk een les!”

MR. P. G. VAN GHERT.

„Inderdaad bezitten wij in den „Faust” het Poëtische Dagboek, waarin Goethe heeft nedergelegd het zoetste wat hij ooit gevoeld, het diepste en fijnste wat hij ooit gedacht heeft; en daardoor wordt de eenheid en afgeronde kompleetheid vergoed, die anders een Kunstgewrocht tot een Kunstgeheel maakt, en die hier ontbreekt. Wij hebben nu in plaats van een grondtoon, vele en velerlei kleurschakeeringen, zoowel wat de gehalte als wat de gestalte betreft van dit verwonderlijk, fragmentarisch ontstaan, maar daarom niet minder krachtig en machtig volwassen Meesterstuk.

„Even als Dante's „Divina Commedia” is de „Faust” een dichterlijke zelfbiographie en een universeel werk. Gelijk die Dante-zelf, de eigenaardige, geheel oorspronkelijke Dichter, met zijn vurige ziel, zijn toorn en zijn liefde, zijn politieke en godsdienstige beginselen en sympathieën, het middelpunt is zijner schepping en toch tegelijk de vertegenwoordiger der Menschheid is, die uit den nacht der Godsvervreemdheid en der zonde den Berg der Loutering opstijgt en zich verheft tot de waarheid en zaligheid in God; zóo is ook Faust, de gemoedelijke fantazierijke denker, met zijn lief en leed en strijd en vrede, tegelijkertijd een symbool van Goethe's ontwikkeling en het drama van den Inwendigen Mensch, die wel tot zonde en schuld komt, ja, tot een diepen val, maar die toch, in het worstelend streven naar Waarheid, ten slotte (en dit geldt van het II^{de} deel van het reusachtig gedicht) gelouterd wordt door een heilrijken arbeid tot heil der Menschen, met de zedelijke waereldorde verzoend, en vatbaar nu voor het burgerschap van het Godsrijk der Eeuwige Liefde.”

MORIZ CARRIERE.

„Is het bij uitnemendheid Goethe's gave om de verschijnselen des natuurlijken levens, de krachten die er werken in een menschenhart en in het hart der Menschheid, met objective waarheid voor oogen te stellen, dan kan het ons niet bevreemden dat de Christen ook ten opzichte van Goethe's „Faust” het woord des Apostels heeft doen gelden: „Alles is het uwe, maar gij zijt van Christus.” Goethe's „Faust” is en blijft een getuigenis voor het Geloof. In den persoon van Faust zien wij, waarheen ook de verhevenste menscheengeest, die het leven en het licht en de kracht in zich-zelfen zoekt, komen moet — in hem zien wij ook, welk een macht zelfs een flauw-overgebleven gevoel

van vroeger verkeer met God op de ziel nog oefent. Dat drijft hem, wien het om waarheid te doen is. zich vast te sluiten aan het middelpunt van het Eeuwige persoonlijke Leven: het Geloof! Wie zulke waarheden erkend heeft als er in den „Faust” zijn nedergelegd, moet, als hij met ernst naar Waarheid zoekt, gedreven worden of tot het Geloof, of tot Wanhoop, of — als het hem niet ernstig om waarheid te doen is — tot doodelijke Onverschilligheid.”

J. J. L. TEN KATE.

OPDRACHT.

Gedaanten! gij, die ik in jonger dagen
Mijn scheemrend oog zoo snel voorbij zag gaan,
Gij keert op nieuw? Zal ik uw vlucht vertragen?
Trekt altijd nog die oude droom mij aan?
Gij wenkt: het zij! den sluier weggeslagen,
Verheerlijkt uit uw schijndood opgestaan!
De tooversfeer, die me aanwaait bij uw naadren,
Verjongt het bloed, dat tintelt in mijn aadren.

Gij brengt me een reeks van beelden en gedachten.
En menig lieve schaduw van weleer:
Als sprookjens, die wij lang vergeten achten,
Verrijzen de eerste Liefde en Vriendschap weër.
De smart wordt nieuw, ik zwerf in zoete klachten
Heel 't labyrinth des levens op en neër,
En noem den naam dier zusterlijke zielen,
Die, vroeg gerijpt, te spoedig mij ontvielen.

Zij zullen, neen! het volgend lied niet hooren,
Die juichten bij mijn vroeger melody.
De eerste echo van mijn lied ging lang verloren,
Verloren, ach! de lieve Vriendenrij.
Mijn lied voortaan klinkt vreemden slechts in de ooren;
Hun bijval zelfs beklemmt en pijnigt mij.
Wat eens, verrukt, den Dichter placht te loven,
Ontsliep, of is door 't lot uit-éen-gestoven.

En mij verrast een lang-ontwend verlangen,
Een heimwee naar het stille Geestenrijk;
Zacht ruischen nu mijn onbestemde zangen,
Het fluistren van de Aeolische harp gelijk.
Ik huiver, en voel tranen op mijn wangen,
Mijn hart versmelt van teérheid — ik bezwijk!
Wat ik bezit, deinst weg als in 't Verleden,
En wat verdween, wordt werkelijkheid, wordt Heden!

VOORSPEL OP HET THEATER.

DE TOONEELDIREKTEUR, EEN DICHTER, EEN HANSWORST.

De Tooneeldirekteur.

Gij beide, die mijn klein verstandtjen
Zoo vaak in nood hebt bijgestaan,
Hoe, dunkt u, zal het in ons landtjen
Wel met onze onderneming gaan?
Ik zou zoo graag den grooten hoop behagen,
Vooral omdat hij leeft en leven laat.
De planken tent is netjens opgeslagen,
Elk wacht een feest dat op zijn pooten staat.
Daar zitten zij, met open mond en oogen,
Geduldig en bij voorraad opgetogen!
'k Ben iemand die volmaakt den volksgeest kent,
Maar heden toch ben ik in duizend vreezen:
Zij zijn wel juist aan 't beste niet gewend,
Maar o, ze hebben vreeslijk veel gelezen.
Hoe 't aangelegd, dat alles nieuw en frisch,
En deeglijk, ja, maar ook vermaaklijk is?
Want ik mag graag de menigte op zien dagen,
Wanneer de stroom naar ons theater dringt,
En, met herhaalde wervelvlagen,
Zich door ons eng genadepoortjen wringt,
Wanneer 't publiek, gevoelloos voor een stootjen,
Vóór vieren reeds zich in beweging zet,
En, als 't Jan-Hagel bij den bakker om een broodtjen,
Den hals waagt om een plaatsbillet
De Dichter slechts kan zoo verscheiden menschen
Betoovren. Doe 't, en gij voorkomt mijn wenschen!

De Dichter.

O, spreek niet van die bontgemengde scharen!
Zij blusschen uit wat godlijks in ons gloeit.

Omsluiër mij die wentelende baren,
 Waar overal de valsche draaikolk loeit!
 Neen, laat mijn ziel dien hemel binnenvaren,
 Waar de echte vreugd den Dichter tegenbloeit,
 Waar Liefde en Vriendschap onze zielen sterken,
 Ons wijden tot onsterfelijke werken!

Ach, wat zoo diep ons binnenste is ontschoten,
 Wat we in de taal der heilge Poëzy,
 Maar aarzlend half en staamlend, óvergoten,
 Gaat met den zwaai van 't oogenblik voorbij;
 En vaak eerst als er jaren zijn vervloten,
 Herrijst het weër, erkend in zijn waardij.
 Wat schittert, heeft een vroegen dood te wachten:
 Wat echt is, leeft bij alle Nageslachten!

Hansworst.

Foei! 't Nageslacht! Het woord reeds doet mij pijn!
 Gesteld, dat ik het Nageslacht wou eeren,
 Wie zou dit Voorgeslacht dan amuzeeren?
 Amusement toch moet en zal er zijn!
 Voor 't bijzijn van een braven knaap zes, zeven,
 Zou ik een handvol nageslachten geven.
 Meen niet dat een verstandig man
 's Volks luimen ooit zich aan zal trekken;
 Hij maakt het liefst zijn kring zoo groot hij kan,
 Om des te meer sensatie te verwekken.
 Dus, opgepast! gebleven bij 't model!
 Gun fantazie en geest hun dartel spel,
 Zet vrij de sluizen aller driften open;
 Maar laat er steeds — onthoud dit wél! —
 Iets van Sint-Anna onder loopen.

De Tooneeldirekteur.

En, bovenal, laat toch genoeg geschien!
 't Publiek gaat naar den schouwburg om te zien,
 En wordt er veel voor de oogen afgesponnen,
 Zoodat het plebs verwonderd gapen kan,
 Dan hebt gij in de breedte reeds gewonnen,
 En zijt een veelgeprezen man.

Door massa's slechts kunt gij de massa binden:
 Breng altijd veel, dan brengt gij ieder wat!
 Elk zal in 't eind iets van zijn gading vinden,
 En zweren dat hij 't recht genoeglijk had.
 Geeft gij een stuk, wel geef het vrij in stukken!
 Zulk een ragoetjen moet gelukken:
 't Is makkelijk saamgeklutst en makkelijk voorgediend.
 Wat helpt een Kunst-geheel, mijn vriend!
 Wanneer ze 't toch aan flarden plukken?

De Dichter.

Gij voelt dan niet, hoe zulk een broddelwerk
 De Kunst verlaagt, den Dichter zou onteeren?
 De knoeierij dier keurige Meneeren
 Is reeds bij u maxime, naar ik merk!

De Tooneeldirekteur.

'k Blijf ongekreukt bij uw verwijten.
 Verlangt men dat zijn arbeid iets beduidt,
 Dan kiest men zich het beste werktuig uit.
 'k Verzeke u, gij hebt week hout te splijten.
 Let maar eens op voor wie ge schrijft!
 Terwijl verveling d' éenen drijft,
 Is de andre juist van tafel opgerezen.
 En menig, wat het allerergste blijft,
 Heeft zoo-met-een het Handelsblad gelezen!
 Men komt naar hier als naar een bal-masqué:
 Nieuwsgierigheid bevleugelt ieders voeten;
 De dames laten zich en haar toilet begroeten,
 En spelen zonder gage meê!
 Wat zweeft gij toch in dichterlijke sfeeren?
 Wat maakt een volle zaal u blij?
 Bekijk uw hoorders van nabij!
 't Zijn steenen beelden half, half ongelikte beeren.
 Jan smacht naar 't omberuurtje' en kort zich hier den tijd,
 Piet denkt een blauwtjen bij een lieve meid te wagen:
 En, dwaze droomer die gij zijt,
 Tot zulk een eind durft gij de Muzen plagen?
 Zorg dat gij meer en altijd meerder biedt,

Dàn treft ge uw doel! Wees wijs en laat u raden:
 Gij moet ze tot verwarrens overladen,
 Bevredigen doet gij de menschen niet!....
 Ge ontroert: wat is 't? verrukking, of verdriet?

De Dichter.

Ga, bind een andren slaaf in uw gareelen!
 Hoe! 't hoogste recht, den Dichter toegekend,
 Het recht, waarin Natuur den Mensch doet deelen,
 Zou hij voor u dus roekeloos verspelen?....
 Wáardoor verwint hij ieder element?
 Wáardoor weet hij de harten te bevelen?
 Zeg, neemt hij niet door de eigen harmony
 Een waereld in zich op, geheel een leven,
 Om 't straks, met heel zijn beeldengalerij,
 Verhoogd tot Idealen, weêr te geven?
 Wanneer Natuur d'oneindig-langen draad
 Eentonig om dezelfde klos blijft strenglen,
 De stemmen aller wezens, zonder maat
 Of éenklank, krijschend door elkáar zich mengen,
 Wie deelt dan af, schikt en bezielt elk woord,
 En stuwt het in gewieken rhythmus voort?
 Wie brengt, om 't afgerond Geheel te vormen,
 De Deelen met elkander in akkoord?
 Wie laat in al heur kracht de driften stormen?
 Wie leert den gloed van 't heilig avondrood
 't Vuur des Gebeds ontsteken in de boezems?
 Wie strooit den glans der schoonste lentebloesems
 Uit volle korf der Dierbaarste in den schoot?
 Wie vlecht uit loof de krans, die onverderflijk
 Verdienste en Deugd van allen aart bekroont?
 Wie hoedt d'Olymp, wie maakt de Goôn onsterflijk?
 De scheppingskracht die in den Dichter woont!

Hansworst.

Wel, laat die kracht dan niet verscalen!
 Begin uw werk gelijk men honderdmalen
 Een vrijerij beginnen ziet:
 Ge ontmoet elkaâr toevallig, voelt, blijft hangen,

En wordt al meer en meer gevangen;
 't Geluk neemt toe, bezwaren in 't verschiet,
 Men is verrukt, dan komt het zielsverdriet;
 De intrigue is eer men 't weet geweven!
 Dicht een romannetje in zoo'n trant!
 Grijp maar gerust in 't volle Menschenleven,
 Elk leeft het, maar 't is velen vreemd gebleven,
 En waar gij 't pakt, daar is 't interessant!
 In bonte beelden weinig klaarheid,
 Veel dwaling en een vonksken waarheid,
 Zoo wordt de beste drank gemengd,
 Die iedereen genot en laafnis brengt.
 De bloem der Jeugd zal voor uw schepter buigen,
 En luistren naar de lessen die gij geeft.
 De teëre ziel, die van ontroering beeft,
 Zal uit uw stuk weemoedig voedsel zuigen.
 Nu roert gij dit, dan dat aan, en in 't end
 Wordt ieder met zijn hartsgeheim bekend.
 Zij zijn zoowel geneigd tot lachen als tot schreien,
 Bewondren 's Dichters vlucht, en hangen aan den schijn.
 Den rijpen man zult gij met niets meer vleien;
 Een nieuwelings zal altijd dankbaar zijn.

De Dichter.

Hergeef die dagen dan ook mij,
 Toen ik, nog zelf een nieuwling, bloeide,
 Geheel een stroom van poëzy
 Uit volle bron mij tegenvloede,
 De wereld door den nevel heen'
 Mijn onervaren oog verrukte,
 Elk knopje' een wordend wonder scheen,
 En ik de duizend bloemen plukte,
 Die ieder plekjen rijklijk droeg!
 Toen had ik niets, en toch genoeg:
 Door zucht naar waarheid opgetogen,
 En toch zoo gaarne en steeds bedrogen!
 Geef me onbeperkt mijn vrij Weleer,
 De zoete smart mijns Eersten Levens,
 Den vuurgloed van den Haat, de kracht der Liefde tevens,
 Geef mij geheel mijn Jonkheid weêr!

Hansworst.

De Jonkheid, vriend! is extra-goed,
 Wanneer ge een vijand kloppen moet,
 Of als een welbeminde bruid
 U vriendlijk in heur armen sluit;
 Als bij den wedloop u 't verschiet
 Een krans van groene lauwren biedt;
 Of als na 't bal te middernacht
 Een wilde slemppartij u wacht:
 Maar op de welbekende lier
 Te tokklen met beleid en zwier,
 Langs liefelijke kronkelpaân
 Naar 't zelfgeplante doel te gaan,
 Dat, Oudtjens! is ú opgelegd;
 En 't zal onze' eerbied niet vermindren.
 De Grijsheid maakt niet kindsch, gelijk men zegt,
 Maar vindt ons slechts te-rug als ware kindren!

De Tooneeldirekteur.

Wat baat het, woorden uit te venten?
 Laat me eindlijk ook eens daden zien!
 Terwijl ge u spitst op complimenten,
 Kon middlerwijl iets goed geschiën!
 Waartoe zoo breed die stemming uit te meten?
 Gij wekt haar nooit door bloode talmmerij.
 Als ge eens u uitgeeft voor Poëten,
 Zoo kommandeer de Poëzy!
 't Is u bekend wat wij behoeven:
 Wij wenschen sterken drank te proeven.
 Vang dus terstond met brouwen aan!
 Wat heden niet geschiedt, is morgen niet gedaan.
 Waartoe den tijd onnut te sparen?
 Pak daadlijk met een stouten greep
 Het Mogelijke bij de hairen,
 Dan laat ge 't zeker niet meer varen,
 En 't heilig Moeten roert de zweep!
 Gij weet, aan onze schouwtooneelen
 Wordt alle moeite en vlijt besteed.
 Neem dus Verschieten en Tafreelen

En Dekoraties bij de vleet!
 Vrij moogt ge staart-ster en planeet,
 Het Groote en Kleine Licht gebruiken:
 Vuur, water, rotsen, boomen, struiken,
 Gedierte en vogels, staan gereed.
 Vertoon in 't houten kermisfel
 Zoo 't „Groot Heelal,” in volle glorie,
 En voer met stoom uw Auditorie
 Den Hemel uit, door de Aard, ter Hel'!

PROLOOG IN DEN HEMEL.

REI VAN AARTSENGELEN.

Raphaël.

Weêr mengt de zon in 't Lied der sfeeren
 Op de oude wijz' haar lofakkoord:
 Op 't voorgeschreven pad des Heeren
 Vliegt ze als op bliksemvleuglen voort.
 Haar aanblik kan zelfs de Englen sterken,
 Schoon geen der Englen haar doorgrondt;
 Gods hoogverheven wonderwerken
 Zijn heerlijk als op d' eersten stond!

Gabriël.

Snel, onbegrijpelijk snel bewogen,
 Draait de aarde rond met al haar pracht,
 Van Paradijsglans overtogen,
 Of huivrende in den diepsten nacht.
 De rotsen dreunen onder 't klatren
 Van de opgeschuimde dwarrelzee:
 Der sfeeren zwaai sleept rots en waatren
 In rustelooze wieling meê.

Michaël.

De stormen zweepen in hun tooren
 De zee en de oevers, wijd en zijd,
 En zaaien overal de sporen
 Van hun geduchten worstelstrijd.

Daar rolt, terwijl de vlammen gieren,
 De doodelijke donderslag.
 Maar, Heere God! Uw boden vieren
 De zoete kalmte van Uw dag.

Alle drie te samen.

Die aanblik kan zelfs de Englen sterken,
 Ofschoon geen Engel U doorgrondt.
 O God! Uw stoute wonderwerken
 Zijn heerlijk als op d'eersten stond.

Mephistopheles.

Nu Gij, o Heer! eens weder tot ons nadert,
 En vraagt hoe 't gaat in Hemel en op Aard,
 En Gij van-ouds mij wel genegen waart,
 Ziet Gij ook mij waar 't Huisgezin vergadert.
 Vergeef me, ik heb geen redenaars-talent,
 Hoe diep daarom mij heel de kring verachte
 'k Ben zeker dat Gij bij mijn pathos lachte,
 Hadt Ge U sinds lang het lachen niet ontwend.
 Wil mij naar waerelden noch zonnen vragen:
 Ik zie maar toe hoe zich de menschen plagen.
 De kleine waereldgod blijft steeds van 't eigen slag,
 En is zoo wonderlijk als op den eersten dag.
 Een weinig beter zou hij leven,
 Hadt Gij hem niet een straal van 't Hemelsch Licht gegeven:
 Hij noemt dat Rede — eu hij gebruikt dien schijn
 Alleen om dierlijker dan ieder dier te zijn.
 Hij schijnt mij, met verlof van Uw Genade,
 Zoo iets als een langbeenige cicade,
 Die altijd vliegt en vliegend springt,
 En steeds in 't gras het oude liedtjen zingt.
 En lag' hij maar in 't gràs-alleen gedoken!
 In elken vuilnishoop heeft hij zijn neus gestoken.

De Heer.

En is dit alles wat gij zegt?
 Komt ge altijd maar om aan te klagen?
 Dunkt niets ter waereld u dan recht?

Mephistopheles.

Neen, op de waereld, Heer! vind ik het bitter slecht.
 Wat al ellend zie ik de menschen dragen!
 Ik schaam mij bijna hen te plagen.

De Heer.

Zeg, kent gij Faust?

Mephistopheles.

Den Doctor?

De Heer.

Mijnen knecht.

Mephistopheles.

Voorwaar, hij dient U op bijzondere wijze:
 Die dwaas leeft niet van aardsche spijs,
 Hij zweeft altijd in hooger sfeeren,
 En eischt, zich zijner dolheid half bewust,
 De schoonste uit 's hemels starrenheiren
 En 't zoetste uit 's waerelds zoetste lust.
 En mocht hij overal, nabij en ver, regeeren,
 Toch had zijn zwoegend hart geen rust.

De Heer.

Dient hij mij nog verkeerd, ik stier zijn voet,
 En zal hem 't licht der Waarheid op doen dagen.
 De hovenier, als 't boomtjen knopt, grijpt moed;
 Een volgend jaar zal 't bloem en vruchten dragen.

Mephistopheles.

Toch wed ik, Gij behieldt hem niet,
 Wanneer Gij mij de vrijheid liet
 Hem zachtkens aan mijn zij' te nooden.

De Heer.

Zoolang hij ginds op aarde leeft,
 Is geen verzoeking u verboden:
 De stervling dwaalt zoolang hij streeft.

Mephistopheles.

Zoo is het goed; want met de dooden
 Wist ik mijn leven lang geen raad.
 Ik zie het allerliefst een roozenrood gelaat;
 Voor lijken was ik nimmer thuis:
 Mij gaat het als het katjen met de muis.

De Heer.

Welaan dan, 'k laat u vrij, naar uw verlangen.
 Trek deze ziele van heur oorsprong af, en liet
 Zij immer in uw strik zich vangen.
 Zoo voer haar naar uw Nachtgebied!
 Maar sta beschaamd als ge eindlijk moet belijden:
 Een edel mensch, spijt struikelen en strijden,
 Vergeet den rechten weg toch niet.

Mephistopheles.

't Is mogelijk! maar het duurt niet lang.
 'k Ben voor mijn kans juist niet bijzonder bang.
 Win ik den prijs, dan mag de Hemel 't weten,
 Nietwaar? Uit volle borst zing ik den zegezang.
 Stof zal hij eten, en met wellust eten,
 Gelijk mijn moei, de wijdberoemde slang!

De Heer.

Steeds vrij moogt ge u met de andren herwaart wenden!
 'k Heb uws gelijken nooit gehaat.
 Van alle geesten die het Licht ontkennen,
 Heeft allermint de Spotternij geschaad.
 De Mensch moet steeds door werkzaamheid ontwikkelen;
 De rust verslapt, maar daarnaar hunkert hij:
 Dies geef ik hem een metgezel ter zij',
 Die, duivel als hij is, hem drijven moet en prikklen. —
 Maar gij, gij ware Godenzonen!
 In 't rijke en schoone Leven moogt gij wonen;
 Het Wordende, dat eeuwig werkt en leeft,
 Sterk', binnen Liefdes grens, uw hemelkrachten!
 Wat als verschijnsel snel voorbij u zweeft,
 Bevestigt dat met duurzame gedachten!

De Hemel wordt gesloten: de Aartsengelen verspreiden zich.)

Mephistopheles.

Van tijd tot tijd kom ik hier gaarne weer.
Ik pas wel op met Hem te breken.
't Is toch zeer hupsch van zulk een machtig Heer,
Zoo menschlijk met den duivel-zelf te spreken.

DE TRAGEDIE.

'T IS NACHT.

*In een kleine, hooggewelfde Gothische kamer zit Faust onrustig
in zijn leuningstoel voor den lessenaar.*

Faust.

Ik heb nu al mijn tijd en vlijt
Aan Wijsbegeerte en Recht gewijd,
Aan Medicijnen, Pharmacie,
En ach, ook aan Theologie!
Daar sta ik nu, ik arme dwaas,
Niet wijzer dan ik was, helaas!
'k Heet Meester, Doctor bovendien,
En leid nu al een jaar of tien
Door dik en dun, met open mond,
Mijn jongens bij de neuzen rond —
En merk met diepe droefenis,
Dat al ons weten stukwerk is!
'k Ben wel zoo dom niet als die apen,
Doctors, Magisters en Clerken en Papen:
Twijfel noch schroom kan mijn boezem doen jagen,
Duivel noch hel doet mij siddren of tsagen —
Daarom is ook alle vreugde me ontvlogen!
Dwaas zou het zijn op mijn kennis te bogen:
Geen mensch die ooit van mij iets leert,
Dat hem verbetert of bekeert.
Ook is noch macht noch heerlijkheid
Noch geld noch goed mij weggeleid.
Zoo'n hondenleven beult mij af:
Dies greep ik naar den tooverstaf,

Of ik, door spreuk of talisman,
 Verborgenheên ontdekken kan.
 Opdat ik niet, met bitter zweet,
 Moet leeren wat ik-zelf niet weet;
 Opdat ik 't innerlijk verband
 Der dingen peil' met mijn verstand,
 En, niet meer tastende in den blinde,
 Hun werking en beginsel vinde!

Gij Maan! o zaagt ge uit 's hemels sfeer
 Voor 't laatst op mijn ellende neer!
 Gij, die ik hier zoo menig nacht
 In de eenzaamheid heb afgewacht,
 Waar dan uw licht zoo droevig scheen
 Langs boeken en papieren heen'.
 O, dwaalde ik bij uw schemergloor
 Gebergten op en wouden door!
 Mocht ik in diepte of rotsvallei
 Mij mengen in der Geesten rei,
 En, d'aardschen kennis-poel ontsprongen,
 Mij in uw hemeldauw verjongen!

Wee! kwijn ik nog in 't kerkerstof?
 Verwenschte krocht, zoo eng en dof,
 Waar zelfs het lieve licht verkwijnt,
 Dat door gekleurde ruiten schijnt,
 Waar boeken rijzen, stapels hoog,
 Der mot ter prooi, met stof bevlekt,
 En tot den donkren zolderboog
 Met grauwnerookt papier bedekt;
 Een hol, bevracht met flesschen, buizen,
 Met instrumenten opgepropt,
 Met oude meublen volgestopt,
 In zûlk een waereld kunt gij huizen?

En vraagt gij nog wáarom u 't hart
 Zoo angstig in den boezem jaagt?
 Wáarom een onverklaarbre smart
 De werking van uw geest vertraagt?
 Ver van den groenen Levenshof
 Dien God den menschen heeft verleend,

Begraaft ge u onder rook en stof,
 Bij diergeraamt' en doodsgebeent'!

Voort! voort dan! Zoek de lustwarand,
 De vrije lucht, de schepping, — Wêe!
 Dit boek van Nostradamus' hand,
 Zeg, welk een leidsman wenscht gij meer?
 Den loop der sterren nagevorscht!
 En lescht Natuur uw kennisdorst,
 Dan wordt in u een kracht gekweekt,
 Die als een geest met geesten spreekt.
 Vergeefs in dorre mijmerij
 Den zin dier teekens opgespoord:
 Gij zweeft, o Geesten! nevens mij —
 Ei, andwoordt dan, zoo gij mij hoort!

*(Hij slaat het boek open, en ziet het teeken van het
 Makrokosmos.)*

O, hoe mijn borst bij dezen blik ontvonkt!
 Wat weelde mag mijn kranke ziel genieten!
 Wat levensvreugd, geheiligd en verjongd,
 Voel ik op-nieuw door alle polsen vlieten!
 Heeft soms een God deez' teekens uitgedacht,
 Die de onrust stillen, 't hart versterken,
 En met geheime toovermacht
 Mij leeren hoe de scheppingsraadren werken?
 Ben ik een God? Een helder licht doorgloort
 Mijn vlotten geest: het floers is weggeleden;
 'k Bespied Natuur in haar verborgenheden,
 En vat eerst nu des Wijzen raadselwoord:
 „Het Geestenrijk is niet gesloten;
 „Uw oog is blind, uw hart is dood.
 Op! baad, o Leerling, onverdroten
 „Uw aardsche borst in 't morgenrood!”

(Hij beschouwt het teeken.)

Hoe 't alles hier naar Eénheid streeft,
 Hoe 't eene in 't andre werkt en leeft!
 Hoe reiken alle hemelkrachten
 Elkaâr de gouden emmers toe!
 Hoe wapperen heur vleugelschachten,

Des op- en neêrgaans nimmer moê!
 Hoe ze, afgestegen uit de heemlen
 Met zegeningen zonder tal,
 De poriën der Aard' doorweemlen,
 Harmoniesch golven door 't Heelal!

Wat schouwspel! . . . Ach, een schouwspel, anders niet!
 O gij Natuur! Oneindige! waar biedt
 Ge uw moederborst, die springbron aller krachten,
 Waaraan heel de Aard', waaraan de Hemel hangt,
 Waarnaar het dorstend hart verlangt? . . .
 Gij vloeit, gij drenkt, en — moet ik vruchtloos smachten?

*(Hij slaat ontevreden het blad om, en ziet het teeken van
 den Aardgeest.*

Dit teeken zal mij welkom zijn!
 Gij, Geest der aarde! zijt mij nader.
 Mijn kracht verhoogt, en ieder ader
 Ontgloeit reeds als van nieuwen wijn.
 'k Heb moed, me op 's waerelds zee te wagen,
 Haar wel en wee het hoofd te biën,
 Haar dolste stormen uit te dagen,
 En koel de schipbreuk aan te zien!
 Maar . . . wolken dalen!
 't Maanlicht verdonkert, de lamp verdooft!
 't Rookt voor mijn voeten! Een gloed van stralen
 Omkranst mij 't hoofd!
 Huivrende kou doet mijn harte beven
 Met luider klop:
 Geest, dien ik aanriep! ik voel u zweven!
 Den sluier op!
 Het kookt hier binnen!
 Een hooger Leven
 Doorstroomt mijn zinnen!
 U wil ik gaarne al mijn liefde geven.
 Gij moet verschijnen, al zou ik sneven!

*(Hij neemt het boek en spreekt op geheimzinnige wijze het teeken
 van den Aardgeest uit. Er flikkert een roode vlam.
 De Geest verschijnt in de vlam.)*

Geest.

Wie roept mij?

Faust (*het gelaat afwendende*).

Vreeslijk schouwtooneel!

Geest.

Lang heeft uw kracht mij aangetrokken,
 Gij wist mij uit mijn sfeer te lokken,
 En nu

Faust.

Die aanblik is te veel!

Geest.

'k Heb ademloos u hooren smeeke,
 Gij zoudt mij zien, gij moest mij spreken:
 'k Verhoor uw dringend zielsgebed,
 Ik kom, — en zie den meer-dan-mensch verbleeken!
 Waar, bloodaart, is de ziel die om mij riep,
 Die in zich-zelf een nieuwe waereld schiep,
 En droeg en kweekte, en, pijlsnel opgevaren,
 Zich sterk waande om ons, geesten, te evenaren?
 Waar zijt gij, Faust! wiens stem mijn ooren trof,
 Die bij mijn gunst u opdrongt met uw lof?
 Zijt gij dat, die mijn adem pas voelt luwen,
 Of 't doet u van ontzetting gruwen,
 En als een worm krimpt gij in 't stof?

Faust.

Zou ik voor u, gij vuurverschijnsel, wijken?
 Ik ben 't! 'k ben Faust: 'k behoor tot uws gelijken!

Geest.

In stroomen des levens, tot daden gedreven,
 IJl ik stormend mee,
 Zweef ik aan en af,
 Geboorte en graf,
 Een eeuwge zee,

Een wisslend streven,
 Een gloeiend leven;
 Zoo maak ik den schietspoel der tijden gereed!
 Zoo weef ik der Godheid haar levendig kleed!

Faust.

O gij, wiens vlucht tot 's waerelds einden gaat,
 Rustlooze Geest, mijn evenbeeld zijt gij!

Geest.

Gij zijt den Geest gelijk dien gij verstaat,
 Niet mij!

Hij verdwijnt.

Faust (*in de hoogste verbazing*).

Niet u? Wien dan? O hoon! o zielepijn!
 Niet eens uw beeld? En 'k dacht Góds beeld te zijn!

(Er wordt geklopt).

Mijn famulus! ik ken dien klop, o spijt!
 Nu gaat mijn zaligst uur verloren:
 Moet gij mijn vizioenen storen,
 Gij, drooge dreamer, die ge zijt?

(Wagner treedt binnen in zijn slaaprok, een nachtmuts op en een lamp in de hand. Faust wendt zich ontevreden af.)

Wagner.

Vergeef me, ik hoorde u declameeren:
 Waarschijnlijk iets van 't Grieksche Treurtooneel.
 In deze kunst zou ik nog graag wat leeren,
 Want tegenwoordig helpt dat veel.
 Een preëkheer, 't werd wel eens beweerd,
 Kan best bij een acteur een lesjen halen!

Faust.

Ja, als die preëkheer zelf acteert,
 En dat gebeurt wel enkele malen.

Wagner.

Ach, als men altijd door studeert,
 Zoo nu en dan maar met de waereld eens verkeert,

Nauw door een kijker haar kan onderscheiden,
Hoe zal men 't volk door overreding leiden?

F a u s t.

Wat gij niet voelt, zult gij vergeefs betogen!
Wanneer het niet der ziel ontspringt,
Niet met een godlijk alvermogen
De harten aller hoorders dwingt,
Vergeefs geblokt! Blijf passen, meten,
Stoof hutspot uit de kliek die andren lieten staan,
Blaas, bij uw aschhoop neêrgezeten,
De jammerlijke vonkjens aan!
Bewondering van kinderen en gekken,
Begeert gij die, maak dáarop staat!
Maar nimmer zult gij harten trekken,
Wanneer 't u niet van harte gaat.

W a g n e r.

Des Reednaars voordracht is 't voornaamste wat ik ken:
'k Voel wel, dat ik nog zeer ten achtren ben.

F a u s t.

Een beter winst ligt voor de hand:
Trek u geen zotskap over 't oor!
Eedle eenvoud en gezond verstand
Draagt zonder kunst zich-zelfen voor.
Hebt gij in ernst iets meê te deelen,
Wil niet met holle klanken spelen!
Uw woordenpraal, die schittert en verblindt
Maar niet éen denkbeeld kan verklaren,
Is onverkwiklijk als de Najaarswind
Die ritselt door de dorre blâren.

W a g n e r.

Ach heer! de Kunst is lang
En kort het Menschlijk leven.
Het wordt mij bij mijn kritiesch streven
Soms tijds in hoofd en hart zoo bang.
Hoe moeilijk zijn de middlen te verwerven,
Waardoor men tot de bronwel gaat!

En eer men halverwege staat,
Dan, arme drommel, moet men sterven.

Faust.

Zijn perkamenten dan de heilige bronnen,
Wier dronk de dorst kan lesschen die u kwelt?
Verkwikking hebt gij niet gewonnen,
Zoolang ze u niet uit eigen ziele welt.

Wagner.

Maar 't hoort toch wel tot de aangenaamste dingen,
Diep tot den geest der tijden door te dringen,
Te ontwaren hoe, vóór ons, een Wijze heeft gedacht,
En dán te voelen hoe men 't zelf veel verder bracht!

Faust.

Wel zeker, hemel — hemelhoog!
't Verleden, vriendlief! is gesloten voor ons oog
Met zeven zeeglen, nooit te ontwijden;
En wat gij geest der tijden heet, is meest
Niets dan dier heeren eigen geest,
Die dan de spiegel wordt der tijden.
't Is vaak wat moois! Wij zijn het moê,
Bij d' eerste aanblik dien wij op het boeltjen wagen,
Een lappenmand, een vuilniswagen,
Met hoogstens een spektakel-stukjen toe,
Vol treffende pragmatische gedachten,
Zooals men die van poppen zou verwachten.

Wagner.

Maar toch, 't heelal — de mensch — verstand — gemoed —
Wie zou daarvan niet graag iets willen weten?

Faust.

Ja, wat men zoo als weten groet!
't Kind wordt niet bij zijn rechten naam geheeten.
De weinigen, die hun verlicht verstand,
Hun rijk gemoed, niet voor zich-zelf bewaarden,
Maar 't grauw hun meening en gevoelens openbaarden,

Zijn van oudsher gekruisigd en verbrand....
 Maar 'k bid u, vriend! zie hoe de tijd verloopt,
 't Is middernacht: wij moeten 't hier bij laten.

Wagner.

'k Had anders nog een uurtje' er aangeknoopt,
 Om zoo geleerd met u al voort te praten.
 Maar morgen is het Paschen: 'k hoor dan graag
 Uw oordeel over eene en andre vraag.
 'k Heb jaren in de studiën gesleten:
 Reeds weet ik veel, maar 'k zou graag alles weten.

(af.)

Faust. (*alleen*).

Dat iemand niet de laatste hoop laat varen,
 Die immer zich aan ijdelheên verslaaft,
 Met gretigheid naar schatten graaft,
 En blij is, mag hij regenwormen gâren!

Hoe kan het zijn, dat zulk een Menschenstem
 Hier, waar straks Geesten zweefden, door mag dringen?
 En toch — voor ditmaal dank ik hem,
 d' Armzaligste aller stervelingen,
 Zijn komst weêrhield mijn zedelijken dood,
 De wanhoop scheen me in 't zinloos brein te woelen —
 Ach, die verschijning was zoo reuzengroot,
 Ik moest mij wel een armen dwerg gevoelen!

Ik, beeld van God, die in mijn trotschen waan
 Reeds voor den spiegel stond der Eeuwge Waarheid,
 Mij-zelf genoot in hemelglans en klaarheid,
 En d' aardschen mensch had uitgedaan;
 Ik, meer dan Cherub, ik wiens vrije kracht
 Reeds waande in de aadren der Natuur te vlieten,
 En, schepper, godlijk leven te genieten,
 Hoe spoedig moest mijn dwaasheid mij verdrieten!
 Eén donderwoord, en — ik tuimelde in den nacht!....
 Ik — Uws gelijke?... 'k Voel den moed me ontnomen!
 Al heb ik door mijn macht U op doen komen,
 Ik kon U niet doen blijven door mijn macht.

Wat zaligheid heb ik zoo straks genoten!
 Ik voelde mij zoo klein, zoo groot —
 Gij hebt mij wreed te-rug-gestooten,
 't Onzeekre noodlot in den schoot!
 Wat nu te zoeken? wat te mijden?
 Zal 'k de aandrift volgen mijner hoop?
 Ach, alles wat wij doen, zoowel als wat wij lijden,
 Vertraagt ons leven in zijn loop!

Aan 't heerlijkst wat de geest hier mag ontfangen,
 Kleeft vreemde stof. gedurig vreemder nog.
 Wanneer wij 's werelds Goede deel erlangen,
 Dan heet het Beetre — een droombedrog!
 Het reinst gevoel, dat eens als in een hemel
 Ons leven deed, versterft in 't aardsch gewemel!

Stout vloog weleer de Fantazie daarheen,
 Steeds hooger door des Eeuwgen licht omblonken:
 Nú is een kleiner sfeer haar niet te klein,
 Daar vreugd bij vreugd in 's levens draaikolk zonken.
 De zorgen nestlen diep in 't Menschlijk hart,
 En voeden daar geheime smart:
 Zij knagen voort, tot lust en rust vergaan,
 En nemen steeds een ander masker aan,
 't Zij ze u in huis en hof, in vrouw en kind verschenen,
 Als vuur of water, gif of zwaard,
 Gij vreest voor elke ramp die — nimmer u weêrvaart,
 En wat gij nooit verliest, dat moet ge steeds beweenen!

'k Gelijk den Geesten niet: dat heb ik diep gevoeld.
 Den worm gelijk ik, die in de aarde woelt,
 Die in het stof met stof zich laaft,
 Tot hem des wandlaars voet verplettert en begraaft.

Of is 't geen stof, wat hier mijn oog aanschouwt,
 Die bonte rijen die de vakken vullen,
 Deez' hoogen wand verengend', duizend prullen,
 Een mottenwaereld die mijn borst benauwt?
 Moet ik hier vinden wat ik mis?
 Moet ik misschien in duizend boeken lezen,

Hoe overal de Mensch zijn eigen kwelgeest is,
Terwijl een enkle zich gelukkig heeft geprezen?

Wát grijnzend doodshoofd! kan uw boodschap zijn,
Dan dat uw brein eenmaal als 't mijne faalde,
Het daglicht zocht maar in den schemerschijn,
Spijt waarheids-zin te jammerlijk verdwaalde?
Gij, Instrumenten! dreeft den spot met mij,
Met al uw kammen, raders, beugels, veëren:
'k Stond voor de deur: de sleutels heettet gij,
Maar toch, hoe kunstig ook, gij deedt het slot niet keeren!
Geheimvol, zelfs op klaren dag,
Vergunt Natuur u niet den sluier op te lichten:
Tot niets wat zij uw geest niet openbaren mag,
Zult gij door schroef of hevel haar verplichten.
Oud Huisraad! nooit hebt gij mij dienst gedaan:
Mijn vader bracht vóór jaren u hier henen.
Gij oude rol! zwart sloeg de walm u aan
Der nachtlamp, die zoo lang de lesnaar heeft beschenen.
Waarom maar niet mijn weinigje' opgeteerd,
Dan, met dat weinigjen beladen, hier te zweeten?
Wat baat het of uw erfgoed steeds vermeêrt?
Wat gij niet smaakt, kan nauwelijks 't uwe heeten!
Wat niet gebruikt wordt, strekt tot hindernis:
Dát noem ik waarlijk nut, wat aanstonds bruikbaar is!

Maar waarom keert mijn blik steeds naar dat hoekjen weder?
Is dan dat fleschjen ginds voor de oogen een magneet?
Wat troostend licht op eens daalt in mijn ziele neder,
Als blonk des nachts in 't woud de maan door 't nevelkleed?

U groet ik, edelst fleschje', op gindsche plank verschoven!
Eerbiedig neem ik u van boven,
U, meesterstuk van wetenschap en kunst!
O heulsap voor al wie naar ruste smachten,
O geest der fijnste en doodelijkste krachten,
Bewijs uw meester thands uw gunst!
Ik zie u — en ik voel mijn smart bedaren;
Ik grijp u — en 't wordt kalmer in mijn âren,
Des geestes vloed wordt eb; 'k zie d'open oceaan
In stille majesteit mij groeten:

Hij glinstert als een spiegel voor mijn voeten,
Van nieuwe stranden lacht een nieuwe dag mij aan!

Een vuurkoets daalt, op luchte wiek gedragen,
Tot mij terneër. Nu voel ik mij bereid
Langs nieuwe paân in d'ether mij te wagen
Naar hooger sfeer van reiner werkzaamheid.
En zulk een levensheil als Goden slechts genoten,
Gij, straks een worm, zijt gij dat waard?
Gij zijt het! keer maar vast-besloten
Den rug voor immer toe aan 't lieve licht der Aard'!
Verstout u slot en grendelen te breken
Dier poort, die elk met huivring nader treedt:
Hier is het tijd, door daden uit te spreken
Dat Mannenwaarde zich met Godengrootheid meet,
Het donker diep niet angstig te vermijden,
Waarvan de fantasie tot eigen kwelling droomt,
Kloekmoedig tot den krater voort te schrijden,
Waaruit de gloed der gantsche helle stroomt,
Ja, wel te moê dien grooten stap te wagen,
Al wist ge ook dat ge in 't Niet wordt weggeslagen!

En nu, kristallen drinkschaal! kom nu neder,
Verlaat in 't eind uw ouden koker weder,
Waaraan ik in geen jaren heb gedacht!
Gij glansdet bij der vaadren vreugdfestijnen,
Den rimpel deedt ge op 't stroefst gelaat verdwijnen,
Wanneer uit u de dronk werd toegebracht.
Uw beelden met hun bonte kleurenpracht,
Des drinkers plicht die rijmend te beschrijven,
U dan te leêgen tot geen drop mocht overblijven,
Dat al herinnert mij zoo menig jonglings-nacht!
Thands zal, na mij, uit u geen buurman drinken,
Thands zal uw kunst geen speelsch vernuft doen blinken:
Dit sap bedwelmt op een met onweêrstaandre kracht.
Ik zal uw bodem met dit donker vocht besproeien,
Ik koos het uit, ik doe het vloeien:
Zoo zij de laatste dronk, waarbij dit hart zal gloeien,
Als feestelijke groet den morgen toegebracht!

(Hij zet de drinkschaal aan den mond.)

KLOKGELUI EN KOORGEZANG.

Koor van Engelen.

Christus is opgestaan!
 Heil nu den sterflijke,
 Met de verderflijke,
 Sleepende en erflijke,
 Zonden belaan!

Faust.

Wat diepe galm, wat stroom van tonen treft mijn ooren,
 En trekt mij met geweld den beker van den mond?
 Doet gij, o klokgelui! reeds d' eersten feestklank hooren
 Op Paaschdag's vroegen morgenstond?
 Gij Kooren! zingt gij reeds het troostlied aller vromen,
 Van Engelenlippen eens bij 't open Graf vernomen,
 Ten zegel van een Nieuw Verbond?

Koor van Vrouwen.

In spraakloos rouwen
 Legden wij onzen Heer,
 Wij, zijn getrouwen,
 Op specerijen neêr.
 Banden en doeken
 Wonden we om 't lichaam heen....
 Ach, hoe wij zoeken,
 Christus verdween!

Koor van Engelen.

Christus is opgestaan!
 Zalig, die, strijdende,
 Gode zich wijdende,
 Liefdevol lijdende,
 't Kruis heeft doorstaan!

Faust.

Wat trekt gij mij zoo machtig en zoo teêr
 In 't stof te-rug, gij zoete hemeltonen?
 Klinkt daar in 't rond waar weeke menschen wonen!
 Ik hoor de boodschap wel, maar heb 't geloof niet meer,

En — 't Wonder is de liefste zijner zonen!
 Ik durf niet tot die sfeeren op te zweven,
 Waar de Engelen-heilmare is ontstaan;
 Toch, aan dien klank gewoon van de eerste jeugd af aan,
 Roept hij ook nú mij weêr te-rug in 't leven.
 Eens kuste mij de liefde van mijn God,
 En 'k smaakte een sabbatrust die alle driften stilde:
 't Was of het klokgelui geheel mijn ziel doortrilde,
 En mijn gebed was vurig zielsgenot.
 Door naamloos heimwee diep bewogen,
 Doolde ik, alléén, door woud en weide rond;
 En met de tranen in mijn oogen,
 Groette ik een Paradijs, dat in mijn borst ontstond.
 Dat lied herriep op eens mijn blijde kindervreugde,
 Ons dartel spel in lente's rozengaard;
 Wat uit de prille jeugd mij zoet en zaligs heugde,
 Heeft voor den grooten stap der wanhoop mij bewaard.
 Klink, Hemelsch Lied! daal in mijn boezem neder!
 Mijn oog stort tranen: de Aarde heeft mij weder!

Koor van Jongelingen.

Heeft de Eeuwige-levende
 't Graf reeds begeben,
 Hemelwaards zwevende,
 Heerlijk verheven?
 Groet Hem de Vredegaard,
 Waar niets 't verblijden stoort,
 Ach, onze bedevaart
 Duurt nog in lijden voort!
 Meester: Uw Jongren
 Weenen in strijd en druk,
 Smachten en hongren
 Naar Uw geluk!

Koor van Engelen.

Christus is opgestaan
 Eer Hem de ontbinding trof.
 Wie heeft nog kluisters aan?
 Werp ze in het stof! —
 Werkzaam Hem prijzende,

Liefde bewijzende,
 Broederlijk spijzende,
 Zoekende, leidende,
 Zegen verspreidende,
 Volgt gij uw Heer, en Hij —
 Gaat aan uw zij'!

BUITEN DE POORT.

Allerlei wandelaars, uit de stad komende.

Eenige Handwerksgezellen.

Hoe stapt gij zoo naar deze laan?

Anderen.

Wij zouden naar het jachthuis gaan.

De eersten.

En wij gaan naar den molen met elkandren.

Een gezel.

Gaat liever naar den waterhof!

Een tweede.

De weg daarheen is grijs van stof.

De tweeden.

Wat doet gij dan?

Een derde.

Ik ga met de andren.

Een vierde.

Naar Burgsdorp! kom! daar vindt ge pas plezier:
 De mooiste meiden, 't beste bier.
 En kloppartijtjens om te watertanden!

Een vijfde.

O onverzaadbre bullebak!
 Wenscht ge u ten derden maal een pak?
 Ik hoop dáar nooit meer aan te landen!

Dienstmeisjens.

Neen, neen, ik denk naar stad te-rug te gaan.

Een Ander.

Wij vinden hem daar ginder bij de abeelen.

Het Eerste.

Daar heb ik bitter weinig aan:
 Mijnheer zal aan uw zijde gaan,
 Hij danst met u — mij laat hij staan....
 Wat kunnen mij uw pretjens schelen?

Het andere.

Maar hij is zeker niet alléén:
 De kroeskop komt met hem hier heen.

Student.

Kijk, kijk! daar gaan ze! knappe meiden!
 Kom, broër! die moeten we geleiden.
 Een zware pijp tabak, een sterk glas bier,
 Een aardig ding, ziedaar mijn grootst plezier!

Burgermeisjen.

Zie watte heeren, die twee vrinden!
 Ik noem het zonde en schande, ja!
 Zij konden 't best gezelschap vinden,
 En loopen zulke deerens na.

Tweede Student (*tot den eerste*).

Zoo haastig niet! ga even meê!
 Daar komt een paartje om door een ringetje te halen.
 Mijns buurmans dochterkijn is een der twee:
 Dat meisjen mag ik graag, ik spreek haar menigmalen.

Hoe zedig ze uit haar oogjens ziet,
Zij, en die andre, weigren niet.

Eerste Student (*tot den tweede.*)

Neen, broêr, ik ben niet gaarne gegêneerd.
Voort, eer dit wild ontsnapt is aan onze oogen!
De hand die Zaturdags den bezemsteel hanteert,
Zal Zondags u het beste streelen mogen.

Burger.

Den nieuwen burgemeester eeren?
Nu hij het is, die pauw, wat pronkt hij met zijn veëren!
Wat heeft hij nog gedaan tot nut van 't algemeen?
't Wordt immers alle dagen slimmer!
Men moet zich buigen meer dan immer,
Betalen meer dan ooit voorheen!

Bedelaar (*zingt.*)

Gij goede heeren, schoone vrouwen,
Zoo wêl gekleed, zoo bloeiend rood,
Och, wilt een armen man aanschouwen,
Hebt deernis en verzacht zijn nood!
Laat mij niet zingend hongerlijden!
Gelukkig mensch die geven mag!
Een dag, als allen zich verblijden,
Zij ook voor mij een vreugdedag!

Andere Burger.

Ik praat het liefst op zon- en heilgendagen
Van wapenklank en krijgsgetier,
Als bij de Turken, ver van hier,
De volkeren elkander plagen.
Men staat aan 't venster, schenkt zich nog eens in,
Ziet langs den stroom de bonte schepen glijden,
Keert 's avonds wel te moê tot zijn gezin,
En zegent vrede en vredestijden.

Derde Burger.

Volkomen juist, mijn goede man!
Ginds mogen zij als honden kijven,

Elkander hakken in de pan,
Zoo wij maar thuis bij 't oude blijven!

Oude Vrouw (*tot de burgermeisjens.*)

Wel, wel, hoe pronkt dat schoone jongebroed!
Wien zou zij de oogen niet verblinden?
Nu, niet te preutsch! 't Gaat zoo al goed,
En wat gij wenscht, kan ik u best doen vinden!

Burgermeisjen.

Agatha, voort! neem u als ik in acht
Met zulk een heks bij dag u te onderhouën!
Denk eens, zij heeft me op Sint-Andreas-nacht
Mijn vrijer in een spiegel doen aanschouwen.

De Andere.

En mij vertoonde ze in 't kristal
Een knap soldaat met vele van zijn vrienden.
Sints kijk ik rond, en zoek hem overal —
Helaas! ik kan hem nergens vinden.

Soldaten.

Burchten met hooge
Torens en tinnen,
Meisjens met trotsche
Spijtige zinnen,
Mocht ik verwinnen!
Stout is het pogen,
Heerlijk het loon!

En de trompetten
Laten wij klinken,
Dáar onder 't strijden,
Hier, onder 't drinken.
Dat is een stormen!
Dat is een juichen!
Muren en meisjens
Moeten zich buigen.
Stout is het pogen,
Heerlijk het loon!

En de soldaten
Zijn dat gewoon.

FAUST EN WAGNER.

F a u s t.

De beekjens dartlen door de vlakte:
De lente smelt het stroomkristal:
't Geluk der hope groent in 't dal,
En de oude winter, in zijn zwakte,
Trok naar zijn hoogen vestingwal,
En werpt van daar, in ijdlen tooren,
Al vluchtend zijn gekorrelde ijs
In streepen langs de groene voren.
Maar heden duldt de Zon geen grijs:
't Moet alles worden, leven, groeien,
En schittren in haar stralengloor;
En daar geen bonte bloemen bloeien,
Neemt zij er bonte menschen voor.
Blijf even staan op 't heuvelpad
En blik eens neder naar de stad!
Wat stroomt daar uit de donkre poort
Een wemelende schare voort!
Wien zou het heden mooglijk wezen
In 't Zondagskleed niet uit te gaan?
't Is feest: hun Heiland is verzeen.
Zij-zelfen ook zijn opgestaan!
Uit d' engen schoot der mufte huizen,
Uit handwerksbanden, winkelkluizen,
Uit straat en steeg, van wal en gracht,
Uit vlieringstroo en keldersteenen,
En uit der Kerken heilgen nacht,
Zijn ze allen nu in 't licht verschenen.
Zie, over de akkers heinde en veer'
Verspreiden zich de vlugge scharen!
Ontelbre bootjens spelevaren
Den blonden Rijnstroom op en neêr.
Daar steekt, tot zinkens toe beladen,
De laatste roeier af van wal!
't Gebergte zelf blinkt overâl
Van hooggekleurde feestgewaden.

Daar blauwt reeds in den zonneshijn
 Het dorpjen! Zie, wat blij gewemel!
 Hier vindt het volk zijn aardschen hemel;
 Hier ben ik mensch, hier mag ik 't zijn!

W a g n e r.

Aldus te wandlen aan uw zijde,
 Heer doctor, brengt mij eer en voordeel aan:
 Toch zou 'k alléén niet herwaards gaan,
 Omdat ik alle ruwheid mijde.
 Ik walg van al dat wild gewoel,
 Dat fiedlen, keeglen en gejoel.
 Zij schijnen van een boozen geest bezeten:
 Dát moet plezier, dát zingen heeten!

BOEREN ONDER DE LINDE.

DANS EN GEZANG.

De herder tooide zich ten dans
 Met fulpen buis en lint en krans,
 Als voor een hooggetijde.
 Hij zocht of hij een plaatsjen vond,
 't Danste alles om de linde rond.

Hoezee! hoerah!

Van hoepsasa!

Wat klonk die vedel blijde;

En als hij haastig zich bewoog,
 Daar stiet hij met den elleboog
 Een Meisjen in de zijde.
 De frissche deerne keert zich om,
 En meesmuilt: „Foei, dat vind ik dom!”

Hoezee! hoerah!

Van hoepsasa!

„Geen lomperts die ik lijde.”

Maar lustig springen ze in den kring,
 Rechts, links, een bonte mengeling,
 Die dol den dans zich wijdde.
 Zij werden rood, zij werden warm,

En rustten hijgend arm in arm,
 Hoezee! hoerah!
 Van hoepsasa!
 En elleboog aan zijde,

„En wees toch zoo vrijpostig niet!
 Hoe menig die de bruid verliet,
 Die hij zoo vurig vrijde!”
 Toch lokt hij daar den danskring uit....
 En van de linde galmde 't luid:
 Hoezee! hoerah!
 Van hoepsasa!
 Wat klonk die vedel blijde!

Oude Boer.

Wel doctor, dat verblijdt ons zeer,
 Dat gij ons heden niet versmaadt,
 Maar, schoon een hooggeleerde heer,
 In 't midden van ons volkjen gaat.
 Neem dan deez' schoonste kruik ter hand,
 Gevuld met laafnis tot den rand!
 Ik breng ze u toe, en wensch daarbij
 Eerst: dat ze u tot verfrissching zij,
 Voorts dat de dagen uwer jaren
 De druppels, die ze omvat, in aantal evenaren!

Faust.

'k Neem gaarne den verkwikkingsdrank:
 Weêrkeerig, vrienden, heil en dank!
 (HET VOLK *schaart zich in een kring*).

Oude Boer.

Ja, zeker, 't doet ons allen goed,
 Dat ge op den Feestdag hier verscheent!
 In menig bangen tegenspoed
 Hebt gij het best met ons gemeend.
 Hoe menig leeft nu nog gezond,
 Die, door de plaag ter neêr geveld,
 Een redder in uw vader vond,
 In 't hachlijkst uur ter hulp gesneld.

Ook gij, een jongling in dien tijd,
 Bracht raad en daad van huis tot huis —
 En wien men droeg naar de enge kluis,
 Gij bleeft verwinnaar in den strijd.
 Geen vuurproef kon u d' ijver rooven:
 De helper hielp — de Helper, Boven!

Allen.

Lang leve hij, de ervaren man,
 Dat hij nog velen helpen kan!

Faust.

Tot Hem omhoog, die helpen leert
 En hulpe biedt, het hart gekeerd!
(Hij gaat met Wagner verder).

Wagner.

Wat moet gij wel gevoelen, roemrijk man!
 Als allen dus met hulde en eer u kroonen?
 Wie dus zijn gaven laat beloonen,
 O, wel gelukkig wie dat kan!
 De vader wijst hem aan zijn zonen.
 Nu stroomt men aan, en dringt en ijlt,
 De vedel zwijgt, de danser wijlt.
 Het volk, dat zich in rijen schaarde,
 Blijft, waar gij nadert, blootshoofds staan,
 En bijna buigen zij ter aarde,
 Als kwam het Venerabile aan.

Faust.

Vooruit, mijn vriend! nu nog maar enkle schreden,
 Dan rusten wij op gindschen steen.
 Dáar zat ik vaak in diep gepeins alleen,
 En kwelde mij met vasten en gebeden.
 Aan hope rijk, geloovig evenzeer,
 Met tranen, zuchten, handenwringen,
 Zocht ik den hoogen Hemelheer
 Het eind der pestplaag af te dwingen.
 De lof van 't volk klinkt me als een bittre hoon:

Laast ge in mijn hart, gij zoudt er lezen,
 Dat zooveel eers, onmatig hun bewezen,
 Verdiend is noch door vader noch door zoon.
 Mijn vader — was een achtenswaardige grijze,
 Braaf, maar beperkt, die wel had nagedacht,
 Natuur doorzocht, maar op zijn eigen wijze!
 Fantastiesch zwoegend dag en nacht;
 Die, in gezelschap van adepten,
 Zich in „de zwarte keuken” sloot,
 En naar oneindige recepten
 Het strijdige te-samen-goot.
 De „lelie” werd den „rooden leeuw” gegeven
 Tot bruid in ’t lauwe bad; en daarop werd het paar
 Met open vuurvlam voortgedreven
 Van ’t eene bruidsvertrek in ’t aâr.
 Verscheen daarop met bonte verven
 De „jonge koningin” in ’t glas,
 Dát was dan de arts enij! — de lijders moesten sterven.
 En niemand vraagde er: wie genas?
 Zoo heeft ons brouwsel menigmalen
 Op deze bergen, in deez’ dalen,
 Veel erger dan de pest gewoed.
 Ik-zelf ik heb het gif aan duizenden gegeven,
 Zij kwijnden weg — ik moet beleven,
 Dat men den moorders hulde doet!

W a g n e r.

Geen dwaze smart moet u verrassen!
 Een eerlijk man heeft zich genoeg geweerd,
 Als hij de kunst, door andren hem geleerd,
 Getrouw en stipt weet toe te passen.
 Als gij, als jongling, uwen vader eert,
 Laat ge u door hem met blijdschap onderwijzen;
 Als gij, als man, de wetenschap vermeert,
 Zal straks uw zoon op hooger standpunt rijzen!

F a u s t.

Gelukkig hij, in wien de hoop nog leeft,
 Uit deze zee van dwaling op te duiken!
 Wat men niet weet, is juist dát wat men noodig heeft.
 En wat men weet, dát kan men niet gebruiken....

Maar, lieflijk uur, zoo zalvend voor 't gemoed!
 Wie zou u door naargeestigheid verbitteren?
 Zie, hoe daar ginds in d' avondzonnegloed
 Door 't wijngaardgroen die rieten stulpen schittren!
 De zon sterft weg — zij duikt in 't watergraf,
 Neen, zij herleeft en elders brengt zij 't leven.
 Och, of zij mij uit deernis vleuglen gaf,
 Om met haar meê en altijd meê te zweven!
 Dan zag ik de Aarde in eeuwige' avondglans,
 Diep onder mij, zoo kalm in haar valleien,
 Zoo schittrend met haar bonte heuvelkrans,
 Waar, levend goud, de beekjens spelemeien.
 Geen berggevaart', al steeg het hemelhoog,
 Geen afgrond, die mijn godenvlucht zou stuiten!
 Daar zie ik reeds voor mijn verwonderd oog
 De lauwe zee haar glazen kolk ontsluiten.
 Hoe nu? Zal dan de Waereldkoningin,
 De Lichtgodes, toch eindelijk mij ontzinken?
 Nieuwe aandrift stort mij nieuwe krachten in!
 Voort ijl ik, om haar eeuwig licht te drinken.
 Vóór mij de dag, en achter mij de nacht,
 Den hemel hier, en onder mij de baren!....
 Een schoone droom!.... toch zal geen vleugelschacht
 Zoo ras zich met de geestes-wieken paren!
 En niettemin — een zucht die voorwaards dringt,
 Die opwaards voert, is ieder aangeboren.
 Ze ontwaakt, zoo vaak de schelle leeuwrik zingt,
 In 't blauwe rûlm van 't firmament verloren,
 Als 't arendsjong op breede vlerken wiegt,
 De rots ontsijgt en worstelt met de winden,
 Of de eidebaar de zeën overvliegt
 Om 't land van zijn geboorte weêr te vinden.

Wagner.

'k Heb ook wel eens een soort van gril gehad,
 Maar nooit had ik met zulk een wensch te strijden.
 Men ziet zich gauw aan woud en weide zat,
 Des vogels vlucht zal ik wel nooit benijden.
 Maar lezen, o, wat àndre vlucht is dat,
 Van boek tot boek, van blad tot blad!
 Hoe schoon rust dan de winternacht op de aarde!

Een zalig vuur doortintelt al uw leên;
 En ach, ontrolt gij dan een perkament van waarde,
 Dan wordt het enkel Hemel om u heen.

F a u s t.

Van twee begeerten kent ge er één:
 Of nooit de tweede uw kalme ziel bezwaarde!
 Daar, wonen, ach! twee zielen in mijn borst,
 En de eene wil van de andere zich scheiden;
 Want de eene omklemt met heete liefdedorst
 De waereld, waar zij woning wil bereiden,
 Maar de andre schudt met onbetembre vlucht
 Het stof zich af, en smacht naar hooger sfeeren!
 O, wandelen er geesten in de lucht,
 Die tusschen aarde en hemelen regeeren,
 Daalt neêr dan uit uw wolk van kristallijn,
 En voert mij op tot hooger, heerlijk Leven!
 Ja, noemde ik slechts een toovermantel mijn',
 Mocht ik er meê naar vreemde landen zweven,
 Ik had hem veil voor purper noch satijn,
 Ik zou hem voor geen koningsmantel geven!

W a g n e r.

Roep haar niet op, de welbekende schaar
 Dier machtigen die zich door 't ruim verspreiden,
 Die 't Menschdom duizendvoud gevaar
 En dat van alle kant bereiden!
 Van 't Noorden komen ze in uw borst de tanden slaan,
 Met angelhaken aan de ruwe tongen,
 Van 't Oosten rukken ze alverdorrend aan,
 En teren op uw hartebloed, uw longen:
 Als 't Zuid hen uit de zandwoestijnen zendt,
 Is 't of er vlammen op uw schedel woelen;
 De zwerm die uit het West zich tot u wendt,
 Eerst zacht, zal u en de akkers weg doen spoelen.
 Zij luistren graag, tot schaden steeds gereed,
 Verhooren graag, omdat ze ons graag bedriegen;
 Zij doen of hen de Hemel dalen deed,
 En lisplen zacht als Englen wen zij liegen.
 Maar laat ons gaan! de lucht wordt koud,
 De nevel valt, de hemel grauwt.

Des avonds is het thuis het best

Maar wáarop houdt ge op eens verbaasd het oog gevest?
Wat treft u in de scheemring, zou ik vragen?

F a u s t.

Ziet gij dien zwarten hond door veld en akker jagen?

W a g n e r.

Ik heb hem lang al op en neêr zien gaan.

F a u s t.

Beschouw hem goed — hoe staat dat dier u aan?

W a g n e r.

Wel, 't is een poedel; rustloos snuffelt hij,
Of hij 't verloren spoor zijns meesters mocht ontdekken.

F a u s t.

Ziet gij hem niet een wijden cirkel trekken
Rondom ons heen, gedurig dichter bij?
Mij dunkt, ik zie een vuurstreep vonklen,
Hem volgend waar zijn paden kronklen.

W a g n e r.

Ik zie een zwarten hond, niets meer! Geloof mij toch,
Al 't andre is louter zinsbedrog!

F a u s t.

Mij schijnt het toe als trok hij tooverkringen
Die straks een band ons strikken om den voet.

W a g n e r.

Ik zie hem schuw, onzeker om ons springen,
Nu hij in 's meesters plaats twee vreemden hier ontmoet.

F a u s t.

De kring wordt eng — nu nadert hij terstond!

Wagner.

Gij ziet, daar staat geen spooksel, maar een hond.
Hij knort, kruipt op zijn buik, en kwispelstaart:
't Is al te maal naar hondenaart.

Faust.

Wel, ga dan met ons meê, kom hier!

Wagner.

Die poedel is een aardig dier:
Staat ge even stil, dan blijft hij staan;
Hij springt omhoog, spreekt gij hem aan;
Wat gij verliest, hij brengt het weder,
Al wierpt ge uw stok in 't water neder.

Faust.

Neen, 'k vind geen spoor van eenig Geestenrijk,
't Is alles aangeleerd — gij hebt volmaakt gelijk.

Wagner.

Een flinke hond en die wat kan,
Behaagt zelfs een verstandig man;
En wat student is, mag hem wel,
Als zijn scholier en medgezel.

(Zij gaan de stadspoort binnen.)

STUDEERKAMER.

Faust, *(met den poedel binnentredende.)*

Verlaten heb ik veld en dreven,
Nu door een diepen nacht begroet,
Die met een godgeheiligd beven
Ons Beter Ik ontwaken doet.
Nu zwijgt de storm van wilden tooren,
De booze lust, de dwaze trots.
De Menschenliefde wordt herboren,
Herboren wordt de liefde Gods.

Wees rustig, poedel! loop niet heen en weder!
 Wat snuffelt ge aan den drempel nu?
 Achter de kachel! vlij rustig u neder!
 Mijn beste kussen geef ik u.
 Hebt gij daarginds op de bochtige wegen,
 Ons met uw rennen en springen behaagd,
 Nu zal ik u als gast verplegen,
 Mits gij u stil en braaf gedraagt!

Als bij des lampjens tintelstralen
 De kleine cel ons opengaat,
 Schijnt daar een helder licht te dalen
 In 't harte, dat zich-zelf verstaat.
 Weêr weeft de Hoop heur zoete droomen,
 De Rede spreekt, de borst wordt rein:
 Zij smacht op nieuw naar 's Levens stroomen,
 Ach, naar des Levens springfontein!

Knor zoo niet, poedel! uw dierlijke tonen,
 Worden bij 't heilige lied niet geduld,
 Dat heel mijn trillende ziele vervult!
 Wat zij niet vatten, verwaten te honen,
 Dat zijn, ik weet het, de menschen gewoon:
 Hinderlijk vaak is hun 't Goede en het Schoon',
 't Brengt hen aan 't morren —
 Wil nu de hond, zoo als zij, het beknorren?

Maar ach! reeds voel ik bij den besten wil
 Den vreê niet meer mij uit den boezem wellen.
 Waarom moet de oude dorst mij kwellen
 En staat de stroom zoo spoedig stil?
 Toch was dit lang reeds mijne ervaring;
 Ook is die onvoldaanheid goed,
 Omdat ze ons naar het Hoogste vragen doet.
 Wij smachten naar een openbaring,
 Die nergens waardiger en schooner wordt gekend
 Dan in het Nieuwe Testament.
 'k Voel door begeerte mij gedreven
 Om zelf den grondtext op te slaan,
 En nauwgezet de heilge blaân
 In mijn geliefd Hoogduitsch te-rug te geven.
(Hij slaat een boek open en gaat zitten.)

Geschreven staat: „In d' aanvang was het Woord.”
 Hier stuit ik reeds: wie helpt mij verder voort?
 Ik geef aan 't Woord onmogelijk zooveel waarde.
 Als ik het eens op ándre wijze verklaarde!
 Daar stort de Geest me iets beters in:
 Geschreven staat: „In d' aanvang was de Zin.”
 Maar toetse ik d' eersten regel nog eens weder!
 Vooral niet al te haastig, rappe veder!
 Is 't wel de Zin, die 't al heeft voortgebracht?
 't Moet zijn: „In d' aanvang was de Kracht.”
 Maar neen, ik voel, dát kan het ook niet wezen.
 Mij zegt een stem, 'k moet nog iets anders lezen:
 Mij helpt de Geest, op eenmaal weet ik raad,
 En schrijf getroost: „In d' aanvang was de Daad.”

Poedel! als gij blijven wilt,
 Niet geblaft en niet gegild!
 Zoo'n luidruchten medgezel
 Past niet in mijn stille cel.
 Als ge uw klaaglied niet besluit,
 Moet óf gij óf ik er uit.
 Of — verveelt ge u reeds bij mij?
 De deur is open — het gaan staat vrij....
 Maar wat, wat moet ik zien?
 Kan zóo iets natuurlijk geschiên?
 Is 't werkelijkheid of zinsbedrog?
 Is dat dezelfde poedel nog?
 Hij groeit in grootte en omvang.... neen!
 De hondsgestalt' van straks verdween.
 Wat spooksel liet ik binnengaan?
 Reeds grijnst hij me als een Nijldier aan,
 Met vurig oog en fel gebit.
 Maar 'k vrees voor geen gedrocht als dit.
 Voor zulk halfslachtig Helgebroed
 Is Salomo's bezweering goed.

Geesten (in de galerij.)

Ziet, gevangen is er een!
 Blijft gij hier! Hem volg' er geen!
 Als de vos in d' ijzren knel
 Beeft een oude wolf der Hel,

Maar geeft acht!
 Zweeft heen en weder,
 Op en neder,
 En hij raakt uit 's Vijands macht!
 Staat naar vermogen
 Hem bij in zijn pogen:
 Hij heeft dat als vriend
 Aan ons allen verdiend!

F a u s t.

Tot bezweering van het dier
 Kies ik eerst de spreuk der Vier.
 Salamander moet gloeien,
 Undine moet stroomen,
 De Sylphe verdwijnen,
 De Kobolt moet komen!

Die ieder element
 Niet kent
 In werking en in wezen
 Dien zal wel nimmermeer
 Als Heer
 Het Rijk der Geesten vreezen.
 Op, Salamander,
 In vlammen verdwenen!
 Vloei gij, Undine,
 Al ruischend daar henen!
 Straal gij, o Sylphe,
 Van lichtglans doorschenen!
 Sta gij ons bij,
 Incubus, Incubus! sluit de rij!

Geen van de Vier
 Schuilt in het dier.
 Hij ligt daar rustig en grijnst mij aan.
 Mijn tooverspreuk heeft hem geen leed gedaan.
 Wil 'k triompheeren,
 Dan moet ik sterker hem bezweeren.

Zijt gij, gezel!
 Een vluchtling der Hel?
 Laat me u dit teeken te aanschouwen geven!

Dát ziende, beven
De zwarte scharen.

Ziet hoe hij opzwelt met borstlige hairen!

Verworpen wezen!
Kunt gij hem lezen
D' onnoembren naam van Hem die leeft,
Wien eeuwig alle heemlen prezen,
Dien de aarde aan 't kruis genageld heeft?

Achter den kachel houdt hij stand.
Reuzig als een elefant.
Langs den muur zwelt hij omhoog.
Wil hij als een damp ontsluipen?
Rijs niet tot den zolderhoog!
Aan mijn voeten zult gij kruipen!
Niet vergeefs dreigt uw Meester, dát ziet gij nu!
Met de heilige vlamme verschroei ik u!
Wacht uw hoogste straf,
Wacht het driedubbeld gloeiende licht niet af!

(De nevel verdwijnt en Mephistopheles, gekleed als een reizend student, treedt van achter den kachel te voorschijn.)

Mephistopheles.

Waartoe dat leven toch? Wat wenscht mijnheer te weten?

Faust.

Dit was de kern dus van dien hond?
Een reizende scholast! 't mag om te lachen heeten!

Mephistopheles.

Gegroet, geleerde Heer, wiens macht ik ondervond!
Wat hebt gij vreeslijk mij doen zweeten!

Faust.

Hoe heet ge?

Mephistopheles.

Wat onnoozle vraag is dat
Voor iemand die „het woord” zoo weinig schat,

Die, immer warsch van allen schijn,
Vorscht wat de dingen naar hun innigst wezen zijn.

Faust.

Bij u, gij Heeren, is het wezen
Gewoonlijk in den naam te lezen:
Dat blijkt, bij voorbeeld, al te waar,
Heet men u Vliegengod, Verderver, Leugenaar,
Nu goed, wie zijt ge dan?

Mephistopheles.

Ik ben een deel dier kracht,
Die steeds het Goede wekt, schoon zij naar 't Kwade tracht.

Faust.

Een raadselwoord! verklaar mij wat gij zegt!

Mephistopheles.

Ik ben de geest die steeds ontkent. Met recht!
Wat ooit ter waereld heeft bestaan,
Is dubbel waard te niet te gaan:
En beter ware 't dat er niets bestonde!
Zoo is dan alles wat gij Zonde,
Verderf genaamd hebt en Ellend,
Kortom, het Kwaad, mijn eigen element.

Faust.

Noemt ge u een deel? Gij staat geheel toch voor mijn oogen?

Mephistopheles.

En toch heb ik mij niet bedrogen!
De Mensch, de trotsche Mensch alleen,
Die narrenwaereld in het klein,
Houdt zich voor een Geheel — voor mij, ik wil wel weten,
'k Ben maar een deel des deels, dat eer 't Heel-Al mocht heeten,
Een deel der Duisternis, waaruit het Licht verscheen:
Het Licht, hoogmoedig en verwaten,
Dat Moeder, de Oude Nacht, nog rang noch plaats wil laten!
Vergeefs, want, wáar 't ook stralen schiet,

Van 't lichaam scheiden kan het niet.
 Het stroomt langs 't lichaam, 't weet het lichaam glans te leenen,
 Een lichaam stremt het in zijn gang;
 En daarom hoop ik, 't duurt niet lang,
 Of, mè! het Lichaam, is het Licht verdwenen.

F a u s t.

Thands ken ik uw verheven plichten!
 Nu gij in 't groot geen kwaad kunt stichten,
 Vangt gij in 't klein uw arbeid aan.

M e p h i s t o p h e l e s.

En daarmee werd juist niet heel veel gedaan!
 Dat Iet, steeds tegen 't Niet gekant,
 Deze Aard zoo plomp, spijt al mijn pogen,
 Heeft voor mijn macht zich niet gebogen:
 Woedde aardschok, water, storm en brand,
 't Werd kalm in 't end, ter zee, te land,
 En dat verdoemde tuig, het dier- en menschgebloed,
 Daar is geen eer meê te behalen.
 'k Deed duizenden ten grave dalen,
 En altoos stroomt er weêr een frisch en jonger bloed.
 Zoo gaat het immer! Wie die zijn geduld bewaarde?
 Alom, in water, lucht en aarde,
 Ontstaan er kiemen zonder tal,
 Die zich in hette of kou, in droogte of vocht ontvouwen:
 Had' ik mij 't vuur niet voorbehouden,
 'k Had voor mij-zelfen niet-met-al'.

F a u s t.

Dus, met gebalde duivlenuist
 Treedt gij die Eeuwige Almacht tegen,
 Die leven schept en heil en zegen, —
 Die ge in uw wrok vergeefs verguist?
 Zoek toch wat anders te beginnen,
 Gij wonderlijke Chaos-zoon!

M e p h i s t o p h e l e s.

'k Zal daarop werkelijk me eens bezinnen.
 Daarover later meer! Voor dezen keer, verschoon!
 Mag ik vertrekken?

F a u s t.

Moet gij 't vragen?

Wij maakten heden kennis saam':

Bezoek mij, is 't u aangenaam,

Hier is de deur, dáar is het venster raam:

Of kan misschien u 't schoorsteengat behagen?

M e p h i s t o p h e l e s.

'k Beken, ik ware al weg geweest,

Maar zie eens, op uw drempel ginder

Is mij die druden-voet tot hinder.

F a u s t.

Hoe? maakt die vijfhoek u bevreesd?

Wie dan wist u hier heen-te-lokken,

U, kind der Hel, zoo sluw een geest?

M e p h i s t o p h e l e s.

Kijk hier! zij is niet goed getrokken.

Die eene hoek bij d' ingang, als gij ziet

Is open, sluit als de andren niet.

F a u s t.

Dat mag een aardig toeval heeten:

Zoo werdt gij mijn gevangen man!

Ik mag 't Geluk er dank voor weten.

M e p h i s t o p h e l e s.

De poedel merkte niets daarvan,

Toen hij naar binnen is gedrongen;

De duivel — dat verschilt! die is hier in den ban.

F a u s t.

Waarom het raam niet uitgesprongen?

M e p h i s t o p h e l e s.

Voor spook en duivel is een wet,

Die 't in- en uitgaan langs verscheiden weg belet:

Bij 't eerste zijn ze vrij, bij 't andere gedwongen.

Faust.

Hoe? in de Hel-zelfs wet en recht?
 Dat vind ik goed! Dus kan men, Heeren,
 Met u wel veilig kontrakteeren?

Mephistopheles.

Ge ontfangt geheel wat u is toegezegd,
 Daar zal geen tittel aan ontbreken.
 Maar dat kunt gij niet zoo in éens verstaan:
 Wij zullen 't naderhand bespreken.
 Thands wenschte ik needrig u te smeeken,
 Gun mij voor ditmaal heen te gaan!

Faust.

Kom, nog een oogenblik gebleven,
 Trek mij mijn horoskoop!

Mephistopheles.

Neen, wil mij nu ontslaan!
 'k Zal later op uw vragen 't andwoord geven.

Faust.

Ik heb toch niet u in den klem gebracht:
 Van zelf zijt ge in den valstrik blijven hangen.
 Hebt ge eens den duivel in uw macht,
 Houd vast! niet licht laat hij zich tweemaal vangen.

Mephistopheles.

Nu, 'k weiger niet, als ge er gesteld op zijt,
 U tot gezelschap hier te blijven:
 Maar onder dit beding, dat ik den tijd
 U waardig door mijn kunsten moet verdrijven.

Faust.

Dat zie ik graag, dat staat u vrij,
 Mits dan uw kunst ook recht behaaglijk zij!

Mephistopheles.

'k Zal, vriend! in weinige oogenblikken
 Uw ziel met meer genot verkwikken

Dan u in jaren was bereid.
 Der Geesten zoete tooverwijzen,
 De beelden die zij op doen rijzen,
 Zijn meer dan spel en ijdelheid.
 De lucht zal balsemgeuren gieten,
 Ook uw gehemelt' zal genieten,
 Verrukking door uw aadren vlieten —
 Geen wijding die vooraf moet gaan.
 Wij alle zijn bij-één: vangt aan!

Geesten.

Sombere boogen
 Wijkt uit mijn oogen!
 Blauwende hemel,
 Blik naar beneên!
 Deinsde dit donker
 Wolken-geschemel!
 Starrengeuwemel,
 Zonnengeflonker
 Schijnt er door heen'.
 Engelen stralen,
 Lichtgeesten dalen,
 Buigen zich neêr,
 Zweven langs de aarde,
 Zoeken de gaarde
 Waar, blijde en teêr,
 Onder de blâren,
 Tusschen de rozen,
 Minnende paren
 Kussen en kozen.
 Wijnranken kronklen
 Tusschen de takken,
 Druiftrossen vonklen,
 Tot ze in de bakken
 Schuimend verdwijnen.
 Tintlende wijnen
 Vlieten bij stroomen,
 Sprenklen robijnen
 Tegen hun zoomen,
 Woelen en wasschen,
 Groeien tot plasschen —

Meiren, wier randen
 Heuvelwaranden
 Als met girlanden,
 Bloemen en stenglen,
 Vriendlijk omstrenglen.
 Vogeltjens reppen,
 Nedergevlogen,
 't Snebjen en leppen
 Heerlijke togen,
 Baden de wieken
 In 't morgenkrieken,
 IJlen bij scharen
 De eilanden tegen,
 Lustparadijzen,
 Die op de baren
 Daar ze uit verrijzen,
 Zacht zich bewegen,
 Waar met choralen
 Zingende' ons groeten,
 Waar we in de dalen
 Dansende' ontmoeten:
 Vroolijke reien,
 Die zich vermeien!
 Waar wij ons keeren,
 Hoogten beklommen!
 Elders, de meiren,
 Spelend doorzwommen;
 Duizende zweven
 Allen naar 't leven,
 Allen naar 't licht
 Van Liefde's sterre,
 Wenkend van verre,
 De oogen gericht!

Mephistopheles.

Hij sluimert. Goed! gij dartle Geestenschaar,
 Gij wist hem trouw in slaap te zingen:
 Voor dit concert blijf ik uw schuldenaar.
 Ziet daar den man nu, die den duivel wel zou dwingen!
 Houdt met uw tooverkunsten aan,
 Begoochelt hem met hemelzoete droomen,

Verdrinkt hem in een zee van waan!..
 Maar om den drempelban te ontkomen,
 Dient toch een rat mij bij te staan.
 Lang roepen zal niet noodig wezen:
 Daar ritselt er al een, ik zal hem ras belezen.
 De Heer der ratten en der muizen,
 Der vliegen, vorschen, vlooiën, luizen,
 Beveelt u haastig op te dagen,
 En op deez' drempel weg te knagen
 Wat gij met olie vindt bedruppeld!
 Daar komt er een reeds aangehuppeld!
 Nu flink aan 't werk! van voren aan den kant
 Ziet gij de hoek die mij hier bant.
 Nog éene beet en 't is geschied. —
 Nu, Faust! droom voort tot gij mij wederziet!

Faust (*ontwakend.*)

Ben ik dan andermaal bedrogen?
 Was dat geen Geestenkoor, wat mij in sluimer zong?
 Heeft mij een droom den duivel vóorgelogen,
 En was het slechts een poedel, die me ontsprong?

STUDEERKAMER.

FAUST, MEPHISTOPHELES.

Faust.

Men klopt? Treê binnen! Wie komt mij weêr storen?

Mephistopheles.

Ik ben 't.

Faust.

Treê binnen!

Mephistopheles.

Zoo is het goed.

Ik hoop dat wij elkander lijken:
 't Is om uw zorgen weg te strijken
 Dat ik u hier als Jonker groet,

In 't rood fluweel met goud doorregen,
 Het manteltjen van zware zij',
 Een hoed met hanenveer daarbij,
 En aan de heup een langen degen.
 Kom aarzel nu geen oogenblik,
 Maar kleed u evenzoo als ik,
 Opdat gij, vrank en vrij, moogt weten
 Wat waarlijk leven is te heeten!

Faust.

'k Zal wel in ieder kleed de pijn
 Van 'slevens enge sfeer ervaren.
 'k Ben om te spelen te oud van jaren,
 Te jong om zonder wensch te zijn.
 En de Aard'? vervult ze ooit ons begeeren?
 „Ontbeeren moet gij, steeds ontbeeren!”
 Zoo luidt het eeuwige gezang,
 Dat ieder onzer klinkt in de ooren,
 Dat we, uur aan uur, ons leven lang
 Met schorre stem herhalen hooren.
 'k Ontwaak des morgens, ach, met vrees:
 'k Zou bittere tranen kunnen weenen,
 Zoo vaak als weêr een nieuwe dag verrees,
 Die mij geen wensch vervullen zal, niet éenen!
 Die zelfs het voorgevoel der blijdschap smoort,
 Dat steeds getergd wordt en bestreden,
 De schepping mijner volle ziel verstoort
 Door 's levens duizend nietigheden.
 Ook werp ik, als de dag zijn fakkel bluscht,
 Met angst mij neder op mijn sponde:
 Ook dáar, helaas! vind ik geen rust,
 Want wilde droomen waren er in 't ronde.
 Hier binnen voert een God gebied,
 Die 't hart kan schokken en ontroeren:
 De plannen, die hij wekt, volvoeren,
 Naar buiten werken, kan hij niet!
 En daarom is het leven mij een last,
 De dood, van wat ik wensch het wenschlijkst dat mij past.

Mephistopheles.

En toch is nooit de dood een aangename gast,

Faust.

Heil wien de dood, na 't worstlend streven,
 Den lauwcr om de slapen windt,
 Wien hij, na kort maar heerlijk leven,
 Aan 't hart der Dierbre sluimren vindt!
 O, ware ik, door een hooger Geest
 Verrukt, zieltogend neêrgezonden!

Mephistopheles.

Toch is er eens een man geweest,
 Die 's nachts een zeker vocht liefst niet heeft opgedronken.

Faust.

't Schijnt, spionneeren is uw groot talent.

Mephistopheles.

Alwetend ben ik niet, toch is mij veel bekend.

Faust.

Weêrhield me, in 't heetste van mijn strijden,
 Een naklank die mij diep bewoog,
 Die, wat mij restte uit blijder tijden
 Van kinderlijk gevoel, bedroog;
 Dan vloek ik alles wat het harte
 Met lok- en goochelkunst misleidt,
 Ons kluistert in dit Hol der smarte,
 Waar ons de leugen strikken spreidt!
 Vervloekt die waan van eigenwaarde,
 Waardoor de mensch zich-zelv' aanbidt!
 Vervloekt al 't schijnschoon dezer Aarde,
 Dat zinnen streelt en 't bloed verhit!
 Vervloekt de glorie, waar we in roemen,
 Valsch droombeeld dat de ziel verblindt.
 Al 't leengoed dat wij 't onze noemen,
 't Zij huis of have, gade of kind!
 Vervloekt de Mammon, die de zielen
 Tot rijkdom voert die niemand nut,
 De misdaad in het slijk doet knielen,
 Der lediggang de peluw schudt!

Vervloekt de wijn! de lonk der vrouwen!
 De Hoop, die nimmer wordt vervuld!
 't Geloof, nooit komend tot aanschouwen!
 Vervloekt, vóór alles, 't laf Geduld!

Geestenkoor (*onzichtbaar*).

Wee! wee!
 Gij hebt haar vergruisd,
 De schoone waereld
 Met woeste vuist!
 Een Halfgod heeft haar verslagen!
 Wij dragen
 De puinen in 't Niet daarheen',
 En klagen
 Nu zooveel Schoons verdween.
 Gij, zoo machtig,
 O herbouw haar in den geest.
 Rijk en prachtig
 Méer dan ze immer is geweest!
 Welgemoed
 Een nieuw leven aangevangen!
 Nieuwe zangen
 Klinken u ten welkomstgroet.

Mephistopheles.

't Zijn de kleinste van de mijnen!
 Hoor, hoe ze u verstandig raân
 Tot genot en blijde daân!
 Uit uwe eenzame woestijnen,
 Waar de levenssappen kwijnen,
 Lokken ze u om in te gaan,
 Waar ge u de waereld ziet open staan,
 Kweek niet met bloed uit eigen âren
 Den gier die u in 't harte bijt!
 In 't minst gezelschap zult ge ervaren
 Dat gij een mensch met menschen zijt,
 Niet dat ik u vooruit wil stoten
 Te midden van een laag Gemeen:
 'k Behoor niet tot des waerelds Grooten,
 Maar wildet gij met vaste schreên

Den levensweg met mij betreên,
 Dan ben ik tot uw dienst besloten.
 'k Blijf trouw aan uw persoon gehecht:
 Ik ben uw dienaar, 'k ben uw knecht.

Faust.

En ik, waarmee moet ik dat al beloonen?

Mephistopheles.

O, dat wordt later wel beslist.

Faust.

Neen, neen! de duivel is een egoïst:
 Om Gods wil zal hij niemand hulp betoonen.
 Zeg kort en duidelijk wat gij vraagt:
 Zulk een bediende in huis is veel gewaagd!

Mephistopheles.

Ik wil mij hier tot uwen dienst verbinden,
 'k Vlieg op uw wenk met rusteloozen spoed:
 Mits, als wij ginds elkander wedervinden,
 Gij, op uw beurt, voor mij hetzelfde doet.

Faust.

'k Zal om dat ginds mij 't hoofd niet breken.
 Is deze waereld eerst bezweken,
 Dan duike een andere uit den vloed!
 Hier smaakte ik 's levens zaligheden,
 'k Heb hier gestreden en geleden:
 Als ik van dit tooneel moet treden,
 Geschiede dan wat kan en moet!
 'k Wensch van 't Hiernamaals niets te leeren,
 Noch of men dáar-ook mint en haat,
 Noch of er ook in gindsche sfeeren
 Een Boven en Beneên bestaat!

Mephistopheles.

Begrijpt gij zóo, dan kunt gij 't veilig wagen.
 Verbind u! 't duurt maar korten tijd,
 Eer ge in mijn kunsten u verblijdt,
 En ik u geef wat nimmer oogen zagen.

Faust.

Gij, arme duivel die gij zijt,
 Gij, geven? gij, des menschen geest verrijken?
 Werd immer één van uws gelijken
 In 't heilige geheim zijn strevens ingewijd?
 Wat hebt gij? Spijs die niet verzaadt;
 Rood goud, dat, vlug als kwik, ontelbre malen
 Van de eene hand in de andere overgaat,
 Een spel waar niemand winst bij kan behalen;
 Elk meisje, dat, terwijl ge aan 't hart haar drukt,
 Uw buurman lokt met lonkjens van verlangen;
 Een glans van roem, die u verrukt,
 Straks als een meteor door zwarten nacht vervangen....
 Toon mij de vrucht, die rot eer men haar plukt,
 De boomen, daaglijks weêr met ander groen behangen!

Mephistopheles.

Aan zulk een eisch werd licht voldaan,
 Maar 't zou uw vrede niet verhoogen.
 En, goede vriend! de tijd komt aan,
 Dat wij in rust iets deeglijks smaken mogen.

Faust.

Zoo 'k immer zeg: „Nu heb ik rust,”
 Dan zij mijns levens licht gebluscht!
 Weet gij zoolang mij vóór te liegen,
 Tot ik mij-zelv' behagen mag,
 Kunt ge ooit mij met genot bedriegen,
 Dan zij 't voor mij de laatste dag!
 Waagt gij 't te wedden?

Mephistopheles.

Top!

Faust.

En slag op slag!
 Zoo 'k immer tot één uur mocht zeggen:
 „Gij zijt zoo schoon! waarom zoo kort?”
 Dan moogt ge mij aan banden leggen,

Dan worde ik in 't verderf gestort!
 Dan moog' voor mij de doodklok schallen,
 Dan zijt ge van uw dienstwerk vrij:
 De klok moog staan, de wijzer vallen,
 Dan zij voor mij de tijd voorbij!

Mephistopheles.

Bedenk u wel, wij zullen 't niet vergeten!

Faust.

Daartoe hebt gij het volste recht,
 'k Vergreep mij niet, in roekeloos vermeten.
 Wat ik ook doe, ik ben en blijf toch knecht:
 Uw knecht of die eens andren? Wie zal 't weten?

Mephistopheles.

Van heden avond af (dan wacht ons goede cier!)
 Heer Doctor! zult gij nooit mijn trouwe diensten derven.
 Maar voor 't geval van leven en van sterven,
 Had ik wel gaarne een regeltjen of vier.

Faust.

Hoe, zwart op wit? Pedant! hebt ge ooit berekend
 Wat mannenwaarde en mannenwoord beteekent?
 Is 't niet genoeg dat mijn gegeven woord
 Mijn lot beheerscht, stipt eerlijk mij zal vinden?
 De waereld stroomt in stáge wissling voort
 En mij zou een belofte binden?
 Toch woont die dwaling diep in 's menschen hart,
 En wie ook zou haar gaarne laten varen!
 Heil die hun trouwe rein bewaren!
 't Vrijwillig offer doet geen smart,
 Maar 't perkament, met inkt beschreven,
 Een spooksel is 't, dat elk doet beven!
 De Heeren gaan aan 't werk met zegelwas en leêr,
 Maar 't woord besterft het reeds in de arme ganzenveêr.
 Wat, booze geest! zal ik u geven?
 Papier, of perkament, erts, marmer? Zeg het mij!
 Moet ik met pen, of grift, of bijtel schrijven?
 'k Laat u de keuz' volkomen vrij.

Mephistopheles.

Hoe kunt ge met uw woordenvloed
 Nu zoo geweldig overdrijven?
 't Kleinst' snippertjen papier is goed,
 En — ge ondertee kent met een dropjen van uw bloed.

Faust.

Nu, als ik u genoeg doen doe
 Met zulk een grap, dan stem ik toe.

Mephistopheles.

Bloed is een sap van gants bijzondere kracht!

Faust.

Geen zorg! 't Verbond wordt nooit door mij verbroken!
 Het eenigst doel waarnaar ik tracht,
 Heb ik zoo even uitgesproken.
 Ik schatte mij te hoog: uw sfeer
 Is mijne, en 'k zoek geen andre meer.
 De Groote Geest heeft mij verstoten,
 Natuur heur Heilige der Heiligen mij gesloten,
 Verscheurd is mijn gedachten-draad,
 Al 't weten werd mij lang gehaat.
 'k Smacht naar de diepte van 't menschelijk Leven,
 Of ik den vuurgloed der hartstochten still'!
 'k Wensch mij van daaglijksche wondren omgeven,
 Die ik niet eenmaal ontsluieren wil!
 Storten wij ons in den maalstroom der tijden,
 Midden in 't woelen van 't rollende lot,
 Rijzend of vallend, gevierd of bespot,
 Beurtlings in lijden en zalig verblijden!
 Wissle de ervaring zooveel zij dat kan!
 Rusteloos werkzaam, zoo vormt zich de Man.

Mephistopheles.

U is noch paal noch perk gezet:
 Uw eigen wilkeur is uw wet.
 Proef en verwerp! 't is u vergund.
 Grijp in de vlucht al wat gij kunt!

't Bekome u goed wat meest u smaakt :
Maar nooit den moed tot méer verzaakt !

Faust.

Gij hoorde 't: naar vermaken jaag ik niet.
Ik zoek de draaikolk: 't smartelijk genoeg,
Den haat der liefde, en 't bitterzoet verdriet.
Geen kennisdorst doet meer mijn boezem zwoegen:
'k Wil leven nu, dóorleven, ik-alleen,
Wat heel der Menschheid aan genot en smarten
Is toebedeeld, in 't binnenste mijns harten
Het hoogste en laagste ervaren, dat beneên
Door haar gesmaakt kan worden, al haar plagen
En al haar zaligheên te samen dragen,
Mij-zelv' dus uit te breiden tot haar maat,
Om eindelijk te vergaan als zij vergaat !

Mephistopheles.

Geloof gij mij, wien zooveel duizend jaar'
Die harte broodkorst reeds deed gruwen,
Geen stervling, van de wieg tot aan de baar,
Kan ooit die oude zuurdeeg recht verduwen.
Geloof toch onzer een: helaas, 't is waar,
Dit Al is slechts een God ten deel gegeven:
Hij zit in 't Eeuwig Licht verheven;
Ons heeft Hij in de duisternis gebracht —
Voor U — deugt enkel dag en nacht.

Faust.

Maar zie, ik wil !

Mephistopheles.

Dat is te prijzen,
Maar toch — voor één ding ben ik bang.
De Tijd is kort, de Kunst is lang
Toch weet ik raad: gij laat u onderwijzen !
Gij kiest tot leeraar een Poët:
Gij laat het heerschappij fantazeeren,
En u met al wat edel heet
Als met een deugdenkrans vereeren:

Der leeuwen moed,
 De vlugheid van de hinden,
 Der Italianen vurig bloed.
 Der Nooren taai geduld dat wondren doet.
 Gelast hem dat hij 't middel vind',
 Dat gulle oprechtheid met arglistigheid verbindt,
 Om u daarna, met jeugdig blaken,
 Naar 't welberaamde plan verliefd te maken!
 Zag ik zoo'n snuiter vóór mij staan,
 'k Sprak hem als Mikrokosmos aan!

F a u s t.

Wat ben ik dan, is 't een onvruchtbre strijd
 De kroon der Menschheid na te jagen. —
 Mijn ooglust en welbehagen?

M e p h i s t o p h e l e s.

Gij zijt ten slotte — wat gij zijt.
 Gij moogt een pruik met duizend krullen dragen,
 Op ellenhooge stelten jagen,
 Toch blijft gij altijd wat gij zijt.

F a u s t.

Ik voel 't: vergeefs heb ik den gantschen schat
 Van 's Menschen kunst en kennis saam'-vergaderd!
 En nu, aan 't eind van 't moeilijk pad,
 Geen nieuwe kracht, die 't binnenste dooradert!
 Zoo ben ik, tot bezwijkens afgemat,
 't Oneindige geen hairbreed méér genaderd.

M e p h i s t o p h e l e s.

Mijn goede Heer! gij ziet de zaken
 Zoo als men die gewoonlijk ziet:
 Wij moeten dat in orde maken.
 Eer ons de levensvreugd ontvlíedt.
 Te drommel, 'k weet dat oogen, ooren,
 En heel de rest, mij toebehooren:
 Maar al wat mij genoeggen biedt,
 Is 't evenzeer het mijne niet?
 Ziedaar — kan ik zes hengsten koopen,

Hun krachten zijn de mijnen dan:
 Dan kan ik als een wonderman
 Op vier-en-twintig beenen loopen.
 Kom! stel dat tobben uit den zin!
 Trek — aarzel niet — de waereld in!
 Een mensch die denkt, wien lijkt hij 't meest?
 Het dier dat op de dorre heide
 Gezweept wordt door een boozen geest,
 En rondom ligt een schoone groene weide.

Faust.

Wat vangen we aan?

Mephistopheles.

Terstond beginnen we onzen tocht!
 Wat is dit voor een kerkerkrocht!
 Kan zulk een leven u behagen?
 De jongens en u-zelf te plagen,
 Is voor den schoolvos goed dien gij uw buurman heet!
 Stroo dorscht ge, of (durft ge, spreek mij tegen!)
 Het allerbeste wat ge weet,
 Moet voor de knapen toch verzwegen.....
 'k Hoor reeds een hunner op den gang.

Faust.

Ik kan hem geen gehoor verleen.

Mephistopheles.

Die arme jonge wacht al lang:
 Hij ga niet ongetroost weêr henen!
 Reik me uw barret en toga aan:
 Dat masker moet mij kostlijk staan!

(Hij verkleedt zich.)

Nu laat gij mijn vernuft begaan!
 Ik vraag alleen een klein kwartiertjen tijd.
 Zorg gij terwijl, mijn vriend! dat gij reisvaardig zijt!

(FAUST af.)

MEPHISTOPHELES (*in de toga van Faust*)

Mephistopheles.

Veracht de Wetenschap, veracht
 De Rede, 's menschen hoogste kracht,
 Laat door den Logengeest u blinden,
 Meen 't heil in goochelkunst en tooverij te vinden —
 'k Heb dan geheel u in mijn macht!....
 Hem heeft het lot een geest gegeven,
 Die onbeteugeld voorwaards rent,
 Door opgewonden waan gedreven
 De vreugden dezer aard miskent.
 Ik sleep hem door het wilde leven
 Langs duizend onbeduidendheên,
 Ik laat hem spartlen, tegenstreven,
 Maar steeds weêr stappen in mijn schreên!
 Met onverzadelijk verlangen
 Aanschouwt hij spijs en drank — maar of hij lacht
 [dan schreit,
 Ze ontwijken als hij grijpt! Geen laafnis die hem beidt!
 En gaf hij al niet zelf den duivel zich gevangen,
 Toch bleef hem 't wis verderf bereid!

(*Een student treedt binnen.*)

De Student.

Ik ben hier nog maar korten tijd,
 Maar haast mij om een man te ontmoeten,
 Wien alle menschen als om strijd,
 Naar 'k hoor, met diepen eerbied groeteu.

Mephistopheles.

Uw hoflijkheid verheugt mij zeer.
 Ik ben een man als andren meer.
 Zijt ge elders reeds ter school gegaan?

Student.

Ik bid u, trek u mijner aan!
 Ik kwam naar hier met goeden moed,
 Een beetje geld en vrolijk bloed.

't Viel moeder hard van mij te scheiden,
Maar 'k wil mij gaarne tot iets nuttigs voorbereiden.

Mephistopheles.

Dan zijt gij hier in 't heiligdom.

Student.

Ronduit, ik ging reeds graag weêrom.
Die muren hier, die sombre hallen,
Zij kunnen mij maar niet bevallen:
't Is alles even eng en grauw,
Geen boom, geen gras, geen hemelsblauw,
En in de zalen, op de banken
Zie 'k niets, en hoor ik niets dan klanken.

Mephistopheles.

Dat zal wel wennen, jonge Vrind!
Nooit heeft op moeders schoot het kind
Zoo dadelijk de borst genomen,
Maar gretig lescht het straks zijn dorst.
Zoo laaft, met altijd milde stroomen,
De melk uit Wijsheids moederborst!

Student.

'k Zal aan heur hals met vrengde hangen.
Maar zeg mij nu, hoe ik dat aan zal vangen!

Mephistopheles.

Een weêrvraag eer wij verder gaan:
Sloot gij reeds bij een faculteit u aan?

Student.

'k Wil klimmen tot Geleerdheids hoogsten trap:
Al wat op aarde wordt gevonden,
Der heemlen hemel, wil 'k doorgronden,
Geheel Natuur en elke Wetenschap.

Mephistopheles.

De rechte weg: Maar word niet moê!
Gij moogt niet naar verstrooiing jagen.

Student.

Ik leg met hart en ziel mij toe;
 Toch zou mij wel, op schoone hoogtijdagen,
 Wat vrijheid en wat tijdverdrijf behagen.

Mephistopheles.

Gebruik den ras vervlogen tijd,
 Maar spaar hem uit door orde en vlijt!
 Eerst ijvig Logica geleerd!
 Den geest behoorlijk gedresseerd,
 In Spaansche stevels vastgekneld,
 Opdat hij op het vrije veld
 Des Denkens lijnrecht voorwaards schrij',
 Ter rechter- noch ter linkerzij'
 Verdwalend als een dwarrellicht!
 Ge ontfangt dan daaglijks onderricht,
 Dat tot wat ge anders welgemoed
 Zoo maar terstond in éenen doet,
 Als eten, drinken, zeer gewis
 Het één-twee-drie onmisbaar is.
 Gedachten zijn een fabrikaat,
 Waarbij 't als bij den wever gaat:
 Een tred beweegt veel duizend draân,
 De spoelen schieten heen en weêr,
 De draden kruisen: zóo ontstaan
 Veel duizend knopen keer op keer.
 De filosooph komt en gebiedt:
 „Zóo moet het zijn, en anders niet.
 Zoo was het eerste, en 't tweede zus,
 Daarom het derde en vierde aldus.
 Als 't eerste en tweede niet bestond,
 Voor 't derde en vierde was geen grond.”
 Studenten prijzen algemeen
 Die Leer: maar zijn zij wevers? Neen!
 Wie iets dat leeft, wil kennen en beschrijven,
 Zoekt eerst den geest er uit te drijven.
 Dan heeft hij al de deelen in zijn hand,
 Maar hem ontbreekt het geestelijk verband.
 Dat is 't Encheiresis naturae der Chemisten —
 Een spotnaam, schoon zij 't zelf niet wisten.

Student.

Ik kan u niet geheel verstaan.

Mephistopheles.

O, dat zal straks wel beter gaan.
Als ge alles maar leert reduceeren,
En zooals 't hoort classificeeren.

Student.

Mijn hoofd wordt nu al moê en mat,
Als draaide daar een molenrad.

Mephistopheles.

Daarna moet gij, vóór alle zaken,
U in de Metaphysica volmaken.
Dan houdt gij naar behooren vast
Wat in des menschen brein niet past:
Wat dáar behoort en niet behoort,
Betoogt ge met een prachtig woord.
Maar nu, in de eerste helft van 't jaar,
Neemt ge ordlijk al uw plichten waar!
Vijf uren daags! Let op den tijd,
Dat gij met klokslag binnen zijt.
Wil u behoorlijk præpareeren,
De paragraphen instudeeren,
Opdat ge 't later duidelijk ziet,
De man gaat buiten 't boekjen niet.
Schrijf op al wat de Hooggeleerde,
U voorzegt, of een Engel u dicteerde!

Student.

'k Gevoel 't, niets nuttiger dan dit!
Uw duidelijk woord vereischt geen tweede.
Heb ik de dingen zwart op wit,
'k Draag dan naar huis ze veilig mede.

Mephistopheles.

Maar kies een faculteit u uit!

Student.

Geen Rechtsgeleerdheid trekt mij aan.

Mephistopheles.

Dien tegenzin kan ik verstaan.
 Ik-zelf weet wat dit vak beduidt!
 De Wetten en de Rechten planten
 Zich voort gelijk een erflijk kwaad,
 Dat door alle eeuwen verder gaat,
 Voortwoekrend steeds aan alle kanten.
 Verstand wordt onzin, weldoen last en pijn.
 Kind uwer vaadren, wandelt ge in hun sporen,
 Want van het Recht dat met ons is geboren,
 Helaas, kan nimmer sprake zijn!

Student.

Gij sterkt mijn tegenzin. O wélervaren Man,
 Gelukkig die u hooren kan!
 Maar — Godgeleerdheid, als 'k mij dáarop toe ging leggen?

Mephistopheles.

Ik moet de waarheid ronduit zeggen:
 Van déze Wetenschap zal 't niet te loochnen zijn,
 Dat ze al te licht op 't dwaalpad u kan leiden.
 Daar schuilt in haar genoeg venijn,
 Dat haast van de artsenij zich niet laat onderscheiden.
 Ook hier is 't best, dat u éenig man doceert,
 En dat ge bij des Meesters woorden zweert.
 Kortom, gij moet u maar aan woorden houden!
 Dan, door de poort van 't Zelfvertrouwen,
 Treedt gij den Waarheids-tempel in.

Student.

Maar woorden eischen toch een zin.

Mephistopheles.

Nu ja; maar wil daaraan niet heel veel tijd besteden!
 Want juist dáar waar de zin ontbreekt,
 Kan 't passend woord zijn plaats bekleeden;
 Met woorden wordt perfect gestreden,
 Met woorden een systeem bereid en aangekweekt;
 Aan woorden kan men best gelooven,
 En van een woord laat zich geen jota rooven.

Student.

Vergeef mij dat ik zooveel vraag —
 Maar 'k moet u toch nog even storen:
 De Medicijnen! 'k Zou zoo graag
 Daarover nog een hartig woordtjen hooren.
 Drie jaar zijn ras voorbijgesneld.
 En och, hoe groot is 't studieveld!
 'k Meen, dat een wenk wel menigmalen
 Een goed eind weegs ons uit kan halen.

Mephistopheles (*ter zijde.*)

Die drooge toon verveelt mij lang.
 Kom, duivel, ga uw eigen gang!

(*Luide.*)

Een Medicus kan ras zijn vak doorgronden:
 Twee waerelden, Natuur en Mensch, doorzocht,
 Om eindlijk, als de Kunst niets meer vermocht,
 Te zien wat God heeft goed gevonden!
 Vergeefs uit elke bron der Wetenschap geput!
 Een ieder leert slechts wat hij leeren kan,
 En wie zijn tijd begrijpt en 't oogenblik benut,
 Die is de rechte man!
 Gij zijt gezond en flink gebouwd,
 Uw moed is zeker zonder grenzen:
 Welnu, als gij u-zelv' vertrouwt,
 Vertrouwen u alle andre menschen.
 Eén ding is noodig bovenal:
 De gunst der Vrouwen moet gij stelen:
 Gij kunt haar kwalen zonder tal
 Op één manier volkomen heelen;
 En als gij 't half-fatsoenlijk doet,
 Dan vangt gij ze onder uwen hoed.
 Een titel eerst verzeekre haar:
 „Gij zijt een duizendkunstenaar!”
 Dan vangt gij aan met delicate vragen,
 Die andren eerst na vele jaren wagen.
 Gij voelt haar pols, en drukt, en telt,
 En ziet haar aan met smachtend-sprekende oogen,
 Die vragen: Wilt gij 't wel gedoogen?”
 En voelt of niet haar 't keursjen knelt.

Student.

Dat licht mij beter aan: hier ziet men waar en wie.

Mephistopheles.

Grauw, vriend! is alle theorie,
En groen des levens gulden boom.

Student.

'k Moet zeggen, 't is mij of ik droom!
Mag 'k andermaal eens wederkeeren,
Om meer van u, steeds grondiger, te leeren?

Mephistopheles.

'k Bied waar ik kan mijn hulp u aan.

Student.

Eén beë nog, eer ik heen' kan gaan.
Wil van uw gunst me een teeken geven:
Een enkel regeltje', in mijn Album neêrgeschreven!

Mephistopheles.

Zeer wel.

(Hij schrijft, en geeft het album terug.)

Student *(leest:)*

Eritis sicut Deus, scientes bonum et malum.

(Hij maakt een buiging en vertrekt.)

Mephistopheles.

Volg maar de spreuk van de Oude Slang,
Straks wordt u bij uw Godgelijkheid bang!

Faust *(treedt op.)*

Waar gaan we heen?

Mephistopheles.

De keuze staat u vrij.
De kleine waereld en de groote aanschouwen wij.
Die nieuwe cursus in uw leven,
Wat nut en pret zal hij u geven!

Faust.

Mijn lange baard past bijster slecht
 Bij de avonturen die ons wachten.
 Het proefstuk overtreft mijn krachten:
 'k Was in de waereld nooit te recht.
 'k Voel mij bij andren klein, 'k heb alles tegen:
 Ik ben en blijf altijd verlegen.

Mephistopheles.

Dat vindt zich! 't Hoofd maar niet gebukt!
 U-zelv' vertrouwd, en — alles lukt!

Faust.

Hoe vangen we onzen reistocht aan?
 Waar hebt ge paarden, knecht en wagen?

Mephistopheles.

'k Heb enkel maar mijn mantel uit te slaan,
 Die zal ons door de ruimte dragen:
 Maar denk er aan, mijn goede vriend!
 Dat u niet veel baggage dient.
 Een beetje vuurgas dat ik spaarde,
 Voert ons behendig boven de aarde,
 En zijn wij licht, dan gaat het snel —
 Bekome u 't nieuwe leven wèl!

AUERBACH'S WIJNKELDER TE LEIPZIG.

GELAG VAN VROOLIJKE DRINKEBROËRS.

Frosch.

Wil niemand lachen, niemand pooien?
 'k Breng dan uw voorhoofd uit de plooiën.
 Gewoonlijk staat ge in vuur en vlam,
 Van avond zijt ge als vochtig zwam.

Brander.

Dat is ùw schuld! Geen flauwiteit
 Geeft ge ons cadeau, geen enkele stommigheid!

Frosch.

(stort een glas uit op zijn hoofd.)

Daar hebt gij beide!

Brander.

Dubbel zwijn!

Frosch.

Welnu, dat moest ik immers zijn?

Siebel.

De deur uit, die hier standtjens maakt!
Klinkt, zingt, dat alles dreunt en kraakt!
Op! holla! ho!

Altmayer.

Ai, ai, ik ben verloren:
Een watjen hier! de vent verscheurt mij de ooren!

Siebel.

Het huis moet beven op zijn fundament:
Dáar wordt een echte bas-stem aan herkend.

Frosch.

Juist! Die hier kwalijk neemt, kan gaan.
A! tara lara da!

Altmayer.

A! tara lara da!
De keelen zijn gestemd: vangt aan!

(Hij zingt.)

„Het lieve Heilge Roomsche Rijk,
Het duurt niet lang, of 't zinkt in 't slijk!”

Brander.

Geen politek! wat moet dat hier?
Foei, wat een lied! Wees dankbaar elken morgen,
Dat gij voor 't Roomsche Rijk niet hebt te zorgen!

Mij doet het machtig veel plezier,
 Dat ik geen Keizer ben, geen Prins of Kanselier.
 Toch past ook ons een Hoofd, waarop wij roemen:
 Laat ons terstond een Paus benoemen!
 Gij weet wat tot de keuze leidt
 Voor zulk een Hooge waardigheid.

Frosch (*zingt.*)

„Zing lustig op, vrouw nachtegaal!
 En groet mijn liefjen duizendmaal!”

Siebel.

Neen, 't liefjen niet gegroet! Dat mag hier niet geschieden.

Frosch.

Aan 't liefjen groet en kus! Wie zou mij dat verbieden?

(*Hij zingt.*)

„Grendel af! 't is middernacht.
 Grendel af! de liefste wacht.
 Grendel toe! 't is morgenstond.”

Siebel.

Ja, zing maar! prijs haar maar! smeer honig om heur mond!
 Mijn beurt van lachen komt. 'k Ben schandelijk bedrogen,
 Gij hebt geen ander lot voor oogen.
 'k Wensch haar een kobolt toe, scheeloogig en gekromd,
 Die mag dan op een tweesprong met haar vrijen.
 Een oude bok, die van den Bloksberg komt,
 Mag blaetende in galop haar nog een nachtgroet wijën
 Een flinke vent van vleesch en bloed
 Is voor die deerne veel te goed.
 Een groet? Als ik mijn lust mocht boeten,
 'k Zou met een kei haar vensterruiten groeten.

Brander (*op de tafel slaande.*)

Past op! past op! gehoorzaamt mij!
 Nietwaar, 'k versta de kunst van wèl te leven?
 'k Heb hier verliefde vrinden aan mijn zij',
 En d'ouden regel volgen wij —

Hun moet ik iets tot afscheid geven.
 Hoort toe! een liedtjen, klein maar rein.
 Gij allen zingt het referein.

(Hij zingt.)

Daar zat een rat in 't keldernest,
 Waar ze alle dagen smulde,
 En 't buikjen, aardig vetgemest,
 Met spek en boter vulde.
 Eens had de meid vergift gestrooid:
 Toen kroop de rat, benauwd, berooid,
 Als was ze dol van liefde!

Koor *(juichend.)*

Als was ze dol van liefde!

Brander.

Zij sloop door alle hokken heen',
 En dronk uit alle pannen;
 Zij knaagde en krabde aan hout en steen,
 Niets kon de pijn verbannen.
 Zij sprong van angst verwilderd rond,
 Terwijl zij nergens ruste vond,
 Als was ze dol van liefde.

Koor.

Als was ze dol van liefde!

Brander.

Daar kwam ze in 't eind op klaren dag
 De keuken ingeloopt.
 Waar zij stuiptrekkend nederlag,
 Van smart in-één-gekropen.
 De moorderes riep lachend uit:
 „Wat maakt ze voor een zot geluid,
 Als was ze dol van liefde!”

Koor.

Als was ze dol van liefde!

Siebel.

Wel ja, een jubel aangeheven!
Dat is dan ook een heele kunst,
Aan arme ratten gif te geven!

Brander.

Die beestjens staan bijzonder in uw gunst?

Alt mayer.

Die kaalkop met zijn bolle kaken!
Geen wonder dat hem 't lied verveelt:
De rat doet hem van deernis blaken —
Die dikzak is zijn evenbeeld.

FAUST EN MEPHISTOPHELES.

Mephistopheles.

'k Leid, tot noodzakelijk begin,
U bij een vroolijk clubjen in:
Daar ziet ge, hoe men lustig leeft,
En elken dag een feestjen heeft.
Met weinig geest, veel zelfbehagen.
Springt ieder rond, recht naar den aart,
Gelijk het hondtjen naar zijn staart.
Zoolang ze van geen hoofdpijn klagen,
Zoolang de kastelein hen borgt,
Zijn zij te vreë en onbezorgd.

Brander.

Wat zegt ge van die twee meneeren?
't Zijn reizigers. Wat dwaze kleëren!
Die zijn hier nog geen uur: hoe daadlijk ziet men dat!

Frosch.

Gij hebt gelijk! — Wat is ons Leipzig toch een stad!
Het is een klein Parijs: dáar kan men mores leeren.

Siebel.

Waarvoor ziet gij die vreemden aan?

Frosch.

Wel man, laat mij maar stil begaan!
Ik zal hun eerst een glaasje schenken,
En dan hen voelen aan den tand.
Trotsch, knorrig zien ze er uit: — 'k zou denken
't Zijn lieden van voornamen stand.

Brander.

Kwakzalvers zijn 't, wat wedt ge?

Altmayer.

't Kan wel wezen.

Frosch.

Let op hoe ik ze zal belezen!

Mephistopheles.

Wat volkjen! niemand die het weet,
Al heeft hen reeds de duivel bij het kleed.

Faust.

Gegroet, mijnheeren!

Siebel.

Op uw beurt gegroet!

(Zacht, terwijl hij Mephistopheles van terzijde aanziet.)

Wat hinkt die vent op d'eenen voet!

Mephistopheles.

Vergunt ge ons, dat we in uw gezelschap blijven?
Dat zal, in plaats van goeden wijn
Die hier ontbreekt, ons saam den tijd verdrijven.

Altmayer.

Gij schijnt wel zeer verwend te zijn.

Frosch.

Gij zijt nog laat van Rippach afgereden?
Bij meester Hans soupeerdet gij?

Mephistopheles.

Wij reisden ditmaal hem voorbij,
Maar 'k zag hem nog niet lang geleden.
Veel sprak hij van zijn neven, welbekend,
En gij hebt zéer zijn compliment.

Altmayer.

Nu, die is goed! wat dunkt u, vrienden?

Siebel.

Een wakkre vent!

Frosch.

Maar 'k zal hem vinden!

Mephistopheles.

'k Hoorde in de verte een schoon koraal,
Door Meesterstemmen aangeheven.
Wat zou dat hier in deze zaal
Een magnifieke weêrklank geven.

Frosch.

Meneer is virtuoos?

Mephistopheles.

Een dilettant, meer niet!

Altmayer.

Wel, zing ons dan een enkel lied!

Mephistopheles.

Als gij 't begeert, voor één wel zeven.

Siebel.

Maar splinternieuw!

Mephistopheles.

Zoo kersversch komen wij
Uit Spanje, 't Land van Wijn en Melody.

(*Hij zingt.*)

Een Koning had voordezen
Een groote vloô tot vrind.

Frosch.

Ei, hoort, een vloô! een fraaie gast!
Begrijpt gij 't? zulk een overlast!

Mephistopheles (*zingt.*)

Een Koning had voordezen
Een groote vloô tot vrind,
Getroeteld en geprezen,
Meer dan een eigen kind.
Hij liet een snijder komen,
Wees op de vloô, en sprak:
„Terstond de maat genomen,
„De Jonker moet in 't pak!”

Brander.

Dien snijdersbaas moogt gij de les wel lezen,
Dat hij vooral nauwkeurig meet!
Geen valsche plooiën in het kleed!
De kous om 't been moet als gegoten wezen!

Mephistopheles.

Zoo kwam hij in de kleêren:
't Was al fluweel en zij',
Met kwikken, strikken, veêren,
Een prachtig kruis er bij:
Minister straks geworden,
Heeft hij uit al zijn macht
Met ambten, ridderorden,
Zijn broêrtjens mild bedacht.

Ten Hove, wat ellende!
Prinses en kamermaagd,

Zij werden zonder ende
 Gestoken en geplaagd.
 Toch durfde niemand kikken,
 Al was het lijden groot.
 Als ons een vloô durft pikken,
 Dan knippen wij hem dood.

Koor (*juichend*).

Als ons een vloô durft pikken,
 Dan knippen wij hem dood.

Frosch.

Bravo! bravo! heel goed gedaan.

Siebel.

Zoo moet het elke vloô vergaan.

Brander.

Splitst de vingers! drukt hem plat!

Altmayer.

Leve de vrijheid en 't druivennat!

Mephistopheles.

'k Wil op de vrijheid gaarne klinken,
 Maar dit uw druivennat, men kan het beter drinken.

Siebel.

Dat is nu toch wat al te vrij!

Mephistopheles.

Ik wil den waard niet toornig maken,
 Maar anders, gasten zoo als gij,
 Een proefjen uit mijn kelder zou u smaken.

Siebel.

Geef op maar! 'k neem de schuld op mij.

Frosch.

Hebt gij wat goeds, lang moogt ge leven.
Maar dan niet mondtjens-maat gegeven!
Wie recht wil proeven, recht wil smullen,
Moet altijd weêr zijn glaasjen vullen.

Altmayer (*zacht*).

Zij komen van den Rhijn naar ik bespeur.

Mephistopheles.

Hebt gij een boor?

Brander.

Wat moet daarmee gedaan?
Gij hebt toch niet de vaten voor de deur?

Altmayer.

Ginds heeft de waard een mand gereedschap staan.

Mephistopheles.

(*de boor in de hand tot Frosch*).

Spreek op, wat merk zal de eerste beurt ontvangen?

Frosch.

Hoe dat? Dus méer dan éene soort?

Mephistopheles.

Elk kieze wat hem 't meest bekoort!

Altmayer (*tot Frosch*).

Ah zoo! mij dunkt, gij smakt reeds van verlangen.

Frosch.

Welaan dan, als ik kiezen zal,
Geef Rhijnwijn! 't Vaderland gaat immer bovenal.

Mephistopheles.

(terwijl hij vóór de plaats, waar Frosch gezeten is, een gat in den rand van de tafel boort).

Wie heeft een beetjen was? dan draaien we eerst de proppen.

Altmayer.

't Zijn goochelaars, men wil ons foppen.

Mephistopheles *(tot Brander)*.

En wat wenscht gij?

Brander.

Ik wensch Champagnewijn,
En goed mousseerend moet hij zijn!

(Mephistopheles boort, en een der drinkebroërs maakt de wasproppen gereed; daarna worden de gaten toegestopt.)

Brander.

't Uitheemsche kan men niet altijd vermijden:
Het goede komt steeds verre hier van daan.
Een echte Duitscher kan den Franschman wel niet lijden,
Toch staat de Fransche wijn hem aan.

Siebel.

(tot Mephistopheles, die hem nadert).

'k Beken, van zure houd ik niet,
De zoete druif gaat boven allen.

Mephistopheles *(boort)*.

Tokaier zal u best bevallen.

Altmayer.

Een domoor die het niet doorziet,
Dat tweetal houdt ons voor den mallen.

Mephistopheles.

Foei! dat ware ál te veel gewaagd
Met zúlke gasten! Neen, meneeren,

Spreekt op, wat mag ik u vereeren?
 Noemt ronduit wat u 't meest behaagt!

Alt mayer.

Al wat gij wilt! Niet meer gevraagd!
*(Nadat alle gaten geboord en gestopt zijn, spreekt
 Mephistopheles met vreemde gebaren).*

Mephistopheles.

Druiven draagt de wingertstok.
 Horens draagt de geitenbok —
 Wijn is vocht, de wijnstok hout:
 Wie natuur maar diep doorschouwt,
 Weet dat ook de houten disch
 Vruchtbaar als de wijnstok is.
 't Is een wonder dat geschiedt:
 Hebt geloof! En nu — geniet!

Allen.

*(terwijl zij de proppen uittrekken en ieder den door hem
 verlangden wijn opvangt in zijn glas).*

O zoete heilbron die daar vliet!

Mephistopheles.

Nu past maar op,
 En morscht geen drop!

(Zij drinken herhaaldelijk.)

Allen *(zingen)*.

„Wij smaken een énorm genot,
 Als duizend varkens in hun kot!”

Mephistopheles.

Het volk is vrij: zie hoe het zich vermeit!

Faust.

Ga meê! ik zou graag stillekens verdwijnen.

Mephistopheles.

Neen, wacht nog wat! de beestlijkheid
Zal straks in al haar pracht verschijnen.

Siebel.

*(drinkt onvoorzichtig; de wijn stroomt op den grond en
verandert in vlammen.*

Brand! brand! help, help! Daar vlamt de Hel!

Mephistopheles *(de vlam bezweerend).*

Stil, vriendlijk element! bedaar! waarom zoo fel?
tot de drinkebroërs).

Voor ditmaal was het maar een dropjen Vagevuur.

Siebel.

Wat moet dat hier? Dien grap betaalt ge duur!
Gij kent ons niet, dat merk ik wel.

Frosch.

Dat most ge nog maar éens probeeren!

Altmayer.

Mij dunkt, wij moesten hem maar zachtken laten gaan.

Siebel.

Wat, Heer! durft gij u onderstaan?
Gij wilt ons hocus pocus leeren?

Mephistopheles.

Zwijg stil, oud wijnavat!

Siebel.

Wie zijt gij,
Gij hondsvot! durft ge ons zoo bejeegen?

Brander.

Let op, daar zullen slagen reegnen!

Alt m a y e r.

(trekt een prop uit de tafel; er springt vuur uit het gat).

Ik brand, ik brand!

Siebel.

't Is tooverij!

Stoot toe! de schurk is vogelvrij.

(Zij trekken de messen en gaan op Mephistopheles los).

Mephistopheles *(met plechtige gebaren).*

Eén tooverwoord!

En — schijnbedrog

Misleidt het oog, herschept het oord:

Gij zijt er niet, gij zijt er toch!

(Zij zien versted elkander aan).

Alt m a y e r.

Waar ben ik? O, wat Wonderland!

Frosch.

Wijnbergen! zie ik wel?

Siebel.

En druiven voor de hand!

Brand e r.

Wat lustpriëel! hoe schoon, hoe heerlijk!

Wat druiventrossen! hoe begeerlijk!

(Hij grijpt Siebel bij den neus, de anderen doen dit elkander even zoo, en trekken de messen.)

Mephistopheles *(als boven).*

Nu val, gij blinddoek! wijk, gij waan!

Leert, dwazen! 's duivels scherts verstaan.

(Hij verdwijnt met Faust, de drinkebroërs deinzen verbaasd achteruit)

Siebel.

Wat?

Altmayer.

Hoe?

Frosch.

Had ik uw neus daar beet?

Brander (*tot Siebel.*)

Ik hield voor d'uwe 't mes gereed.

Altmayer.

Wat slag! hij dreunt door al mijn leën!
Een stoel voor mij, of 'k zijg in-éen!

Frosch.

Wat zaagt gij eigenlijk gebeuren?

Siebel.

Waar is de vent? O wist ik dat,
Dan zou ik hem aan stukken scheuren!

Altmayer.

Hij is, al rijdende op een vat,
Hier door de kelderdeur verdwenen — —
't Is of ik lood heb in de beenen.

zich naar de tafel keerende.

Maar is er nog wat over van dat nat?

Siebel.

Bedrog was alles, logen, schijn!

Frosch.

Mij dacht, het smaakte toch als wijn.
Maar dan die druiven? Neen, 't gaat mijn verstand te boven.

Altmayer.

Wie weigert nu aan wondren te gelooven?

HEKSENKEUKEN.

(Op een laag fornuis staat een groote ketel te vuur. In den damp, die daaruit opstijgt, vertoonen zich verscheidene gedaanten. Een meerkat zit bij den ketel, schuimt hem af en zorgt dat hij niet overkookt. De meerkater met de jongen, zit er naast en warmt zich.

Muren en zoldering zijn met vreemdsoortig heksenhuisraad opgeschikt.)

FAUST EN MEPHISTOPHELES.

Faust.

Ik walg van al die tooverstukken.
 Kan mijn herstelling hier gelukken,
 In dit onooglijk voddenhok?
 Hoe kan oud-wijven-raad mij smaken?
 Hoe 't mengelmoes van zulk een kok
 Mij dertig jaren jonger maken?
 Wee mij, als gij niets beters biedt:
 Dan is mijn laatste hoop verzwonden.
 Heeft dan Natuur en Wijsheid niet
 Een echten balsem uitgevonden?

Mephistopheles.

Nu, vriend! spreekt uw gezond verstand.
 Als ge inderdaad verjongd wilt wezen,
 'k Doe een natuurlijk middeltje' aan de hand,
 Maar 't staat in een gants ander boek te lezen.

Faust.

'k Wil 't weten.

Mephistopheles.

Goed! gij kunt het zonder geld
 En zonder arts of tooverkunst bezitten:
 Begeef u maar terstond naar 't veld,
 Om daar te hakken en te spitten!
 Houd u van hersen-arbeid vrij,
 Eet moes, gebruik geen specerij,

Laat wijn noch sterken drank 't gezonde maal verpesten.
 Leef met het vee als vee, en acht u niet te goed
 Om d'akker, dien gij maait, ook zelf te mesten.
 Dat is de beste medicijn,
 Die u weêr achttien jaar doet zijn.

Faust.

Hoe zou ik ooit de spâ hanteeren?
 Ik ben dat niet gewoon en zal het nimmer leeren.
 Zoo'n leven? 't Denkbeeld al doet pijn!

Mephistopheles.

Dan dient ge tot de heks toch wel te-rug te keeren.

Faust.

Maar waarom juist het oude wijf?
 Kunt gij dien drank dan zelf niet brouwen?

Mephistopheles.

Dat ware een aardig tijdverdrijf!
 'k Zou liever duizend duivels-bruggen bouwen.
 Al wordt met kunde veel gedaan,
 't Komt op geduld vóór alles aan.
 't Vernuft bedenkt met jarenlange vlijt
 Het mengsel, en het gisten vordert tijd.
 Het klutsen van zoo vreemde zaken
 Is heksenwerk, gelijk gij ziet:
 De duivel kan 't recept wel maken,
 Maar 't drankjen-zelf bereiden kan hij niet.

(Op de dieren wijzende.)

Wat dunkt u van dat tweetal daar?
 De meid, de knecht, een prachtig paar!

(Tot de dieren.)

Waar is de vrouw?

De Dieren.

Die is uit zwieren,
 Ze vloog zoo-met-éen
 Door den schoorsteen heen'!

Mephistopheles.

Hoe lang wel denkt ze feest te vieren?

De Dieren.

Zoo lang we onze pooten hier warmen bij 't vuur.

Mephistopheles (*tot Faust*).

Wat dunkt u van die lieve dieren?

Faust.

't Zijn misgeboorten der natuur.

Mephistopheles.

Neen, zoo'n discours als dat daar even
Kan mij een waar genoegen geven.

(*Tot de dieren.*)

Wat warmt gij, hartjens! voor een kliek?
Wat roert gij daar voor tooverkruiden?

De Dieren.

Wij koken soep voor de arme luiden.

Mephistopheles.

Dan hebt gij wel een groot publiek.

De Kater.

(*nadert met dobbelsteen en spreekt Mephistopheles aan:*)

Werp de steenen eens voor mij;
Maak me rijk en maak me blij!
'k Heb het schraaltjens. Heerlijk spel!
Had ik geld, ik wist het wel!

Mephistopheles.

Wat zou die aap een vreugde smaken,
Als hij een lotto meê mocht maken!

(*Intusschen hebben de jonge meerkatten met een kogel gespeeld
en rollen hem voort.*)

De Kater.

De waereldsfeer
 Draait op en neêr
 En rolt bestendig.
 Zij klinkt als glas,
 Breekt even ras,
 Is hol inwendig!
 Hier blinkt zij zeer,
 En dáar nog meer.
 Maar 't is ellendig,
 Ze is klei! Laat staan,
 Kind! raak niet aan,
 Want breekt ze in scherven,
 Dan is 't gedaan:
 Dan moet ge sterven

Mephistopheles.

Een zeef! waartoe?

De Kater (*neemt de zeef van den muur*)

Tot groot gerief!
 Want waart ge een dief,
 Dan zou ik 't weten.

(*Hij loopt naar de meerkat en laat haar door de zeef zien.*)

Als gij hem ziet,
 Verzwijg dan niet
 Hoe de naam van den dief mag heeten!

Mephistopheles (*het fornuis naderend.*)

En deze pot?

Meerkater en Meerkat.

De vent is zot!
 Hij kent niet de pot,
 Hij kent niet den ketel!

Mephistopheles.

Beleedigend dier!

De Kater.

Neem 't stof-kwastjen hier,
Neem plaats in den zetel!

(Hij noodigt Mephistopheles om plaats te nemen.)

Faust.

(die gedurende al dien tijd in een spiegel heeft gezien, nu eens een stap vooruit, dan weer een stap achteruit doende.)

Wat zie ik? Welk een beeld vol pracht
Is in deez' spiegel mij verschenen?
O Liefde! wil me uw snelste vleuglen leenen
Naar 't plekjen waar die Engel wacht!
Als ik één stap te naadren tracht,
Dan is ze, als in een nevel, half verdwenen.
Is 't waar, zijt gij zóo schoon, o Vrouw!
Heeft zulk een vrouw ooit de Aard' betreden?
Of is het beeld dat ik aanschouw,
Een kort begrip van 's Hemels heerlijkheden?

Mephistopheles.

Wel, 't spreekt van zelf, als op den Zesden Dag
De Schepper goed vond wat Hij zag,
Dan moet dat wel iets zeer voortreflijks wezen.
Kijk nu maar goed uwe oogen uit:
Ik heb voor u zoo'n schatjen uitgelezen.
Gelukkig mag de man geprezen,
Die roemen mag op zulk een Bruid!

(Faust blijft altijd in den spiegel staren. Mephistopheles in den stoel gezeten, den stofkwast zwaaiende, gaat voort):

Hier zit ik als een Koning op zijn troon:
Den schepter heb ik hier: alleen ontbreekt de kroon.

De Dieren.

(die tot hiertoe allerlei grimassen gemaakt hebben, brengen, onder luid geschreeuw, Mephistopheles een kroon.)

O, wees toch zoo goed,
Met zweet en met bloed
Die kroon hier te lijmen.

(Zij gaan onhandig om met de kroon, zoodat zij in twee stukken breekt, waarmede zij rondspringen.)

Zoo moet het geschiên!
 Wij spreken en zien,
 Wij hooren en rijmen.

Faust (*steeds voor den tooverspiegel.*)

Ach, hoe verbijsterend schoon is dat!

Mephistopheles (*op de dieren wijzend.*)

Ik duizel ook, dat overtreft mijn krachten!

De Dieren.

Ik krabbel en klad,
 En lukt het zoo wat,
 Dan worden 't gedachten.

Faust (*als voren.*)

Mijn boezem staat in vlam en vier:
 Ik kan niet meer! van hier, van hier!

Mephistopheles (*als voren.*)

Zijn dat poëten, 't moet gezegd,
 Zij zijn ten minste zeer oprecht.

(*De ketel, door de meerkat onbeheerd gelaten, begint over te koken. Er ontstaat een groote vlam, die door den schoorsteen uitslaat. De heks vaart door den schoorsteen naar binnen met luid geschreeuw.*)

De Heks.

Hou! hou! hou!
 Gij, leelijk beest, uw post ontrouw,
 Verzuimt den ketel, verzengt de vrouw.
 Ellendig dier!

(*Zij ontwaart Faust en Mephistopheles.*)

Wat is dat hier?
 Wat moet gij hier?
 Wat wilt gij daar,
 Vermetel paar?

De helsche gloed
Sla u door 't bloed!

*(Zij schept met de schuimspaan uit den ketel, en sprenkelt
vlammen op Faust, Mephistopheles en de dieren.
De dieren kermen.)*

Mephistopheles.

*(keert de stofkwast om en slaat met den steel de glazen
en kannen stuk.)*

Aan stukken maar!
Rolt door elkaâr!
Daar ligt de brij,
En 't glas er bij!
Ik doe geen kwaad:
Ik sla de maat,
Heks! bij uw fraaie melody!

(Terwijl de heks boos en bang achteruit deinst.)

Herkent gij mij, gij oud karkas?
Herkent gij uwen Heer en Koning?
Wat let me, of in uw eigen woning
Sla ik u dood met heel dit apenras?
Hebt gij voor 't roode wambuis geen respekt?
Zijt gij de hanenveêr vergeten?
Hield ik dit aangezicht bedekt?
Wenscht gij misschien mijn naam te weten?

De Heks.

O Heer, vergeef den ruwen groet!
Ik mis bij u den paardenvoet,
Ook uw twee raven zijn verdwenen.

Mephistopheles.

Voor ditmaal blijft gij ongedeerd:
Er gingen dan ook jaren henen,
Sints mijn bezoek u 't laatste heeft vereerd.
En voorts — 't wordt al in deez' verlichte dagen
Beschaafd, verfijnd: de Duivel evenzeer.
Het Noordsche spook bestaat niet meer;

Wie zou nog staart of horens dragen?
 En wat den voet betreft, dien ik niet missen kan,
 Die kwetst den goeden smaak: zoo moest ik wel besluiten
 Te doen als menig jonge man,
 En 'k draag sints lang gevulde kuiten.

De Heks.

Ik beef, ik duizel van plezier:
 'k Zie Jonker Satan dus weër hier!

Mephistopheles.

Spreek liefst mij met dien naam niet aan!

De Heks.

Hoe dat? wat heeft die naam misdaan?

Mephistopheles.

Die staat al lang in 't fabelboek geschreven.
 't Zal daarom toch den Mensch niet beter gaan:
 Den Boze zijn zij kwijt, de bozen zijn gebleven.
 Noem mij maar „Heer Baron,” die naam maakt alles goed.
 'k Ben chevalier zoowel als de adellijkste zonen.
 Gij twijfelt niet aan de echtheid van mijn bloed?
 'k Behoef u toch mijn wapen niet te toonen?

(Hij maakt een gebaar.)

De Heks *(onmatig lachende.)*

Ha! ha! nu zie ik wat ge zijt:
 Een dartle schelm, gelijk altijd.

Mephistopheles *(tot Faust.)*

Mijn vriend, wat kunt gij hieruit leeren?
 De kunst met heksen te verkeerren.

De Heks.

Ik zou den Heeren graag wat schenken als ik mocht

Mephistopheles.

Wel ja, een glas van 't welbekende vocht.

Maar liefst een weinigjen belegen:
Dan werkt de nektar eerst ter degen.

De Heks.

Zeer graag! de flesch, die gij hier ziet,
Versmaad ik-zelf bij wijlen niet.
Het is er een die in 't geheel niet stinkt;
Ik wil u graag een glaasjen geven.
Maar

(Zacht)

Als die Man daar zoo maar er flink van drinkt,
Dan, als gij weet, kan hij geen uur meer leven.

Mephistopheles.

Hij is een goede vriend, wien 't best bekomen zal.
Ik gun hem 't heerlijkste uit uw keuken,
Trek dus uw cirkel, spreek uw spreuken,
Schenk hem een beker in, een rouge-bord vooral!

*De Heks maakt vreemde gebaren, trekt een cirkel
en brengt daar allerlei zonderlinge zaken in.
Intusschen beginnen de glazen te klinken, de
ketel te razen en maakt alles muziek. De heks
haalt een groot boek te voorschijn, rangschikt
de meerkatten, die haar tot lessenaar dienen en
de fakkels vasthouden. Zij wenkt Faust om tot
haar te komen.*

Faust (tot Mephistopheles.)

Neen, zeg mij eens wat die geluiden,
Al die grimassen toch beduiden!
Ik ken dat mislijk goochelspel,
Dat laf bedrog maar al te wel.

Mephistopheles.

Och, grappen, die een mensch aan 't lachen maken.
Zie nu maar niet al te ernstig toe!
Zij moet als arts haar hocus pocus maken,
Opdat haar drank zijn werking doe.

(Zij noodigt Faust om binnen den cirkel te treden.)

De Heks.

(begint met groote opgewondenheid uit een boek te declameeren.)

Goed toe te zien!
 Maak één tot tien!
 Twee brengt niets aan.
 Maak drie gelijk,
 Dan zijt gij rijk!
 Vier laat ge gaan.
 Uit vijf en zes,
 Onthoud de les,
 Wordt zeven, acht.
 Dan is het volbracht,
 Want negen is één,
 En tien is geen:
 Alzoo is der heksen één-maal-één!

Faust.

't Is of ge in koorts haar ijlen hoort!

Mephistopheles.

Zoo gaat het in dat boek steeds voort.
 'k Heb vrij wat tijds daarmee verloren!
 Een tegenstrijdigheid, mits zij volkomen zij,
 Klinkt wijze' en dwaas als een verborgenheid in de ooren.
 Mijn vriend! die kunst is oud en nieuw er bij,
 En 't was gewoonte altijd, zoolang er menschen leven,
 Door één en drie, en drie en één
 De dwaling voor de waarheid uit te geven.
 Zoo zwetst en leert men ongestoord:
 Wie heeft er lust met gekken af te reeknen?
 Meest denkt men, als men enkel woorden hoort:
 „'t Is mij te hoog, maar 't moet toch zeker wat beteeknen.”

De Heks *(gaat voort.)*

Al werkt gij dag en nacht,
 U blijft de hoogste kracht
 Der wetenschap verborgen.
 Maar die niet doet, niet denkt,
 Die haar geen aandacht schenkt,
 Verkrijgt haar zonder zorgen.

Faust.

Wat onzin prevelt zij mij voor?
 Geen woord meer, of mijn hoofd zal breken.
 Mij is 't, als hoorde ik daar een koor
 Van honderdduizend gekken spreken.

Mephistopheles.

Genoeg, sibylle! hartlijk dank!
 Kom, schenk ons van uw eedlen drank!
 Maar zorg vooral, dat ge ons een vollen beker tapt!
 Zoo'n teug zal onzen vriend niet schaden:
 De man behaalde, ik weet niet hoeveel graden,
 En heeft al menig flesch geknapt.

(De heks schept, onder vele ceremoniën, den drank in een schaal. Zoodra Faust die aan den mond zet, flikkert er een kleine vlam.)

De Heks.

Laat dat gerust naar binnen stroomen!
 't Is voor uw hart een ware lafenis.
 Die met de duivel maatjens is,
 Zou hem een vlammetjen doen schroomen?

(De heks verbreekt den toovercirkel: Faust treedt er uit.)

Mephistopheles.

Nu, voorwaards! loopen moeten wij.

De Heks.

Moge u het slokjen wèl bekomen!

Mephistopheles *(tot de Heks.)*

Kan 'k u van dienst zijn, zeg het vrij
 Op Sint-Walpurgnacht: dáar vindt ge mij.

De Heks.

Neem hier dit Lied! het zal uw vreugd vermeêren,
 Als gij 't zoo nu en dan eens zingt.

Mephistopheles *(tot Faust.)*

Kom meê! geen rust! wij moeten huiswaards keeren,

Gij moet noodzaaklijk transpireeren,
 Opdat de drank uw wezen gants doordringt.
 Het „zoete niets-doen” zal ik later u wel leeren:
 Dan zult ge eerst recht den heksendrank waardeeren,
 Als Amor, 't woelig wicht, u op de schouders springt.

F a u s t.

Laat mij nog eens dat spiegelbeeld aanschouwen!
 Het trekt mij onweêrstaanbaar aan.

M e p h i s t o p h e l e s.

Neen, neen! de heerlijkste aller vrouwen
 Ziet gij straks levend vóór u staan.

(*Zacht.*)

Na dezen drank ziet gij weldra
 In elke vrouw een Helena.

E E N S T R A A T.

F A U S T. M A R G A R E T H A (*voorbijgaande.*)

F a u s t.

Mijn schoone Juffer! sta mij toe,
 Dat ik mijn arm u biede en u geleide doe.

M a r g a r e t h a.

Ik ben geen Juffer, ook niet schoon.
 Ik vind alleen wel waar ik woon.

(*Zij maakt zich los en snelt voort.*)

F a u s t.

Niet schoon! niet hemelsch schoon misschien!
 'k Heb nooit zoo'n heerlijk kind gezien!
 Ze is zedig, schuchter min of meer,
 Het blosjen dat die kaakjens tooit,
 Dien rozenmond, vergeet ik nooit.
 Hoe haastig sloeg zij de oogjens neêr!

Die blik, dat spijtig woord, die speed,
Ik ben verrukt! ik sta in gloed!

(*Mephistopheles treedt op.*)

F a u s t.

Dat meisjes moet de mijne wezen!

Mephistopheles.

Welk meisjes?

F a u s t.

Zij ging juist voorbij.

Mephistopheles.

Die? Van de bidbank opgerezen,
Trad ze uit de kerk, van alle zonden vrij.
Het is een aardig, schuldloos ding,
Dat zonder noodzaak biechten ging....
'k Moet, machteloos, dezulken sparen.

F a u s t.

Zij telt toch zeker vijftien jaren!

Mephistopheles.

Hans Liederlijk denkt juist als gij:
„Elk bloemtjen bloeit alleen voor mij!
„Geen eer, geen deugd, die ieder man,
„Als hij 't begeert, niet plukken kan....”
Dat gaat toch waarlijk zoo niet aan.

F a u s t.

Mijn Hoogerwaarde kapelaan!
Ik wil geen zedepreek verstaan.
Hierop kunt gij u voorbereiden:
Wanneer ik niet nog dezen dag
Dat hartjen 't mijne noemen mag,
Dan zijn we om middernacht gescheiden.

Mephistopheles.

Gij vergt te veel: ik heb alleen

Voor 't zoeken van gelegenheên
Ten minsten veertien dagen noodig.

F a u s t.

Had' ik maar zeven uren vrij,
Des duivels hulp ware overbodig:
Het schepseltjen behoorde mij!

M e p h i s t o p h e l e s.

Dat noem ik fransche blufferij!
Neen! 't uitstel moet u niet verdrieten.
Wat geeft een overhaast genieten?
Het popjen koste tijd en vlijt!
Gewacht! gesmacht! veel moeite en strijd!
Dàn zal 't genot te fijner wezen.
In veel romans kunt gij dat lezen.

F a u s t.

'k Heb zonder dat wel appetijt.

M e p h i s t o p h e l e s.

Nu alle gekheid dáargelaten,
Ik zeg u, bij dit schoone kind
Kan geenerlei geweld iets baten:
Zie liever dat ge een list verzint!

F a u s t.

Och, toon mij eens naar hartelust
Het zalig plekje waar zij rust!
Stel me iets ter hand, dat de Engel droeg!
Een lint, een halsdoek, is genoeg.

M e p h i s t o p h e l e s.

Opdat ge 't weet hoe 'k in uw pijn
U, wáar ik kan, van dienst wil zijn,
Zal ik mijn best doen en nog heden
Haar kamertje' u doen binnentreden.

F a u s t.

En 'k zal haar zien? haar kussen?....

Mephistopheles.

Neen.

Ze is uitgegaan, maar kort geleden.
Terwijl kunt gij, geheel alleen,
Verdiept in hoopvolle idealen
Daar in haar dampkring ademen.

Faust.

Zoo kom!

Mephistopheles.

't Is nog te vroeg..

Faust.

Nietwaar,
Gij denkt om een geschenk voor haar?

(Af.)

Mephistopheles.

Geschenken reeds? Heel wèl! Dat zal het meisjes lijken.
'k Weet vrij wat plekjens onder de aard,
Waar groote schatten zijn vergaard:
Ik moet eens even na gaan kijken.

(Af.)

AVOND.

Een klein zindelijk vertrek.

Margaretha

(heer haar vlechtende en opbindende.)

'k Wenschte, om ik weet niet wat, te weten,
Hoe toch die vreemde Heer mag heeten.
Een wakker man, en die gewis
Van meer dan edele afkomst is.
Dat kan ik hem op 't voorhoofd lezen:
Geen burger zou zoo driest ook wezen.

(Af.)

MEPHISTOPHELES. FAUST.

Mephistopheles.

Kom binnen, zachtjens aan, hierheen!

Faust (*na eenig stilzwijgen.*)

Ik bid u, laat mij nu alleen.

Mephistopheles (*rondkijkende.*)

Een netter kind — ik weet er geen.

Faust (*om zich heen' ziende.*)

Wees welkom, zoete schemerschijn,
 Die me in dit Heiligdom begroet!
 Doordring mijn hart, gij zoete minnepijn,
 Die smachtend met den dauw der hope u voedt!
 Mij ademt kalmte en orde tegen:
 Wat waas van vrede alom verspreid!
 Hier in deze armoë, welk een zegen!
 In deze kluis, wat zaligheid!

(*Hij werpt zich in den leëren armstoel voor het bed.*)

Neem me op, o gij, die bij gejuich of klacht
 Zoovelen reeds in de armen hebt ontvangen!
 Gij Vadtroon, hoe menig jong geslacht
 Zaagt gij hier niet aan 's ouden lippen hangen!
 Misschien wel heeft, door 't Kerstgeschenk verrukt,
 Mijn liefjen hier, met rozen op de wangen,
 Een dankbren kus op 's grijsaards hand gedrukt.
 O Meisjen! 'k voel uw geest hier zweven,
 Een geest van orde en lieflijkheid,
 Die aamt uit al uw doen en streven,
 Die 't kleed, dat ge op de tafel spreidt,
 Den glans der nieuwhed weet te geven,
 En 't zand, dat ge uitstrooit voor uw voet,
 In bloemfiguren krullen doet.
 O lieve hand, waar ge u moogt reppen,
 Weet gij het hutjen tot een Hemel om te scheppen!

(*Hij opent de bedgordijnen.*)

En hier! ik huiver van genot!
 Hier uren lang te mijmren, zalig lot!
 Natuur! hier hebt ge uw werk in luchte droomen
 Voltooid, het kind in d'arm genomen,
 Gevoed, gekoesterd en gestreeld;
 En zóo, ontwikkeld, gants volkomen,
 Verscheen in 't eind dit Englenbeeld.

En gij! wat heeft u hier gevoerd?
 Hoe innig is mijn ziel ontroerd!
 Wat wilt gij hier? Wat drijft u toch?
 Faust! arme Faust! Zijt gij dezelfde nog?

Wat lucht heerscht hier, zoo rein, zoo zacht,
 Die bijna voor mij-zelfen mij doet schamen?
 Is daar dan zulk een tooverkracht
 In d'atmosfeer waarin wij aâmen?

Al stond zij nu op eenmaal voor uw oog,
 Hoe duur zoudt gij uw misdaad boeten!
 De groote man werd klein — en boog
 Verstomd, vernietigd aan haar voeten!

Mephistopheles.

Voort, voort! ik zie haar komen!

Faust.

Neen!

Voort? voort? ik wil, ik kan niet heen'!

Mephistopheles.

'k Heb hier een kistjen, taamlijk zwaar:
 'k Bracht vrij wat kostliks bij elkaâr.
 In gindsche kast daar zet gij 't neêr.
 'k Durf u verzeek'ren op mijn eer,
 Dát zal uw lief, onschuldig kind
 Zoodra zij 't ziet geheel betoovren.
 Het zou wel ândren 't hart veroovren....
 Maar — spel is spel, die waagt die wint!

Faust.

Ik weet niet.... Zou ik?

Mephistopheles.

Voelt ge spijt?

Wilt gij misschien den schat bewaren?

Zoo zeg het, dan kunt ge u den tijd

En mij de verdre moeite sparen....

Ik hoop niet dat gij gierig zijt?

Ik tob en zwoeg tot uw genoegen —

(Hij zet het kistjen in de kast en drukt het slot weêr toe.)

Nu, maak toch spoed!

'k Doe alles wat de jonge bloed

Bewegen kan zich naar uw wil te voegen;

En gij blijft staan, zegt boe noch ba,

Als moest ge ten gehoorzaal henen,

Als waren Physica en Metaphysica

Gelijk twee spooksels u verschenen.

Ik zeg u, ga!

*(Af.)*Margaretha *(met een lamp.)*

Wat is het drukkend hier en zwoel!

(Zij opent het venster.)

Toch dunkt mij, is het buiten koel.

'k Ben vreemd te moê — wat drukt mij neêr?

Kwam moeder toch maar spoedig weêr!

'k Gevoel een kille huivering:

Wat ben ik toch een dwaas vreesachtig ding!

(Zij begint te zingen, terwijl zij zich ontkleedt.)

Daar was eens een Koning in Thule,

Getrouw tot in den dood,

Wien stervend zijn geliefde

Een gouden beker bood.

Dat was zijn lust op aarde,

Die daaglijks vóór hem stond:

Nooit bracht hij zonder tranen
Dien beker aan den mond.

Hij stierf, en liet zijn erven
Geheel zijn Rijksgebied,
Zijn steden en zijn schatten,
Alleen zijn beker niet.

Nu zette' hij voor het laatste
Zich aan den feestdisch neêr,
Omgeven van zijn ridders,
Ginds op het slot aan 't meir.

Daar rees nu de arme Koning,
En dronk, ten jongsten groet,
En wierp den heiligen beker
Naar onder in den vloed.

Hij zag hem vallen, zinken,
Verdwijnen in het meir:
Daar loken zich zijn oogen —
Hij dronk geen droppel meer.

(Zij opent de kast om hare kleêren te bergen en ziet het kistjen.)

Hoe is dat mooie kistjen hier gekomen?
'k Heb toch de kast gesloten naar ik meen?
Misschien gaf moeder geld ter leen
En heeft ze dit te pand genomen.
Kijk, kijk! er hangt een sleuteltje' aan:
Daar zal het wel meê opengaan.
Wat is dat? hemel! dat is mooi!
'k Zag zoo iets nooit! dat is een tooi
Dien op de hooge Heilgendagen
De rijkste Hertogin kon dragen!
Hoe zou die keten mij wel staan?
Wie biedt men zulk een rijkdom aan?

(Zij tooit zich en treedt voor den spiegel.)

Als ik maar, uit geheel dien schat,
Die ringen in mijn ooren had!
Men ziet er zóo toch anders uit!

Jeugd, schoonheid? 'k Weet wat dat beduidt:
 't Is goed en wel, men roemt u luid,
 Maar half toch uit erbarmen.
 Goud, goud vereert,
 Goud, goud, begeert
 De waereld!.... Ach wij armen!

WANDELPLAATS.

(FAUST *gaat peinzend op en neêr, met MEPHISTOPHELES
 aan zijn zijde.*)

Mephistopheles.

Bij alle versmade liefde! Bij de helsche duisternis!
 Bij alles wil ik zweeren, indien er iets ergers is.

Faust.

Wat is 't? Wat maakt ge voor misbaar?
 'k Zag zulk een tronie nimmer heel mijn leven!

Mephistopheles.

'k Zou mij terstond den duivel overgeven,
 Als ik niet zelf een duivel waar'!

Faust.

Wat waanzin mag uw hersens kwellen?
 't Staat mooi u als een razende aan te stellen!

Mephistopheles.

Denk eens, al wat ge aan Grethe gaaft, verdween:
 Daar ging een outerknaap meê heen!
 De moeder zag het kistjen staan,
 Daar greep een heimlijke angst haar aan.
 De reuk van 't wijfje is wonderfijn,
 't Getijdeboek verlaat haar niet:
 't Is of zij 't aan de meubels ziet,
 Of zij profaan of heilig zijn;
 En aan ons kistjen zag zij ras

Dat dáárbij niet veel zegen was.
 „Mijn kind!” riep ze uit, „oneerlijk goed
 „Verderft de ziel, verteert het bloed.
 „Der Moeder Gods zij 't aangeboden
 „Op Hemelmanna zal ze ons nooden!”
 Maar Grietjen trok een lipje', en dacht:
 „'t Was nu toch eens haar thuis gebracht;
 „En waarlijk, die zóo geven kan,
 „Is een weldadig, vriendlijk man!”
 De moeder liet een pater komen;
 Die had nog pas de klucht vernomen,
 Of zag den schat begeerig aan,
 En zei: „Dat is recht vroom gedaan,
 „Dát, vrouwkens! mag verwinnen heeten.
 „De maag der Kerk
 „Is ijzersterk:
 „Zij, zonder ooit zich te overeten,
 „Heeft heele landen opgegeten.
 „Zij is 't dan ook, die ongedeerd
 „Oneerlijk goed met smaak verteert.”

F a u s t

Die kunst is niet zoo bijster groot:
 Zie elken Koning, elken Jood!

Mephistopheles.

Al 't moois, in 't kistjen weggesloten,
 Verdween nu in des paters zak,
 Die daar een woord van dank bij sprak
 Als voor een handvol pepernoten.
 Maar — hij beloofde een Hemelsch loon:
 De „vrouwkens” vonden 't stichtlijk-schoon.

F a u s t.

En Grethe?

Mephistopheles.

Zit onrustig neêr:

Ze wil? zij weet het zelf niet meer.
 Zij denkt aan 't kistjen dag en nacht,
 Nog meer aan hem nog, die 't haar bracht.

Faust.

Zoetliefjens kommer smart mij zeer:
 Zie toch een ander kleinood op te sporen!
 Aan 't eerste ging zoo héel veel niet verloren.

Mephistopheles.

't Is kinderspeelgoed, denkt mijnheer.

Faust.

Bestuur en regel 't naar mijn zin!
 Maak u de buurvrouw tot vriendin!
 Kom, duivel! niet zoo flauw gedraald!
 Terstond een nieuwen pronk gehaald!

Mephistopheles.

'k Gehoorzaam; machtigste van alle stervelingen!

(Faust af.)

Kijk zoo'n verliefden dwaas eens aan!
 Die zou voor liefjens pret de sterren, zon en maan
 Als vuurwerk in de lucht doen springen!

(Af.)

HET HUIS DER BUURVROUW.

Martha *(alleen.)*

De Hemel toone u mededoogen,
 Maar, lieve man! behoort dat zóo?
 Gij zijt de waereld ingevlogen,
 En laat mij hier alléén op 't stroo!
 Ik heb hem, waarlijk, nooit bedrogen,
 God weet, wij hebben nooit getwist! . . . ,

(Zij weent.)

Misschien reeds heeft hij 't hoofd gebogen:
 Och, of ik dat maar zeker wist!

Margaretha *(komt.)*

O buurvrouw!

Martha.

Grethe-lief, wat is 't?

Margaretha.

Mijn kniën knikken, 'k zijg haast neêr....
Daar vind ik juist zoo'n kistjen weêr
Hier in mijn kast — van ebbenhout
Met zaakjens, al' juweel en goud,
Veel rijker nog als d' eersten keer!

Martha.

Geen woord aan moeder, kind! ik zeg
't Gaat anders weer den zelfden weg.

Margaretha.

Ach, zie toch eens, zeg hoe gij 't vindt:
Ach, kijk toch eens!

Martha.

Gij zondagskind!

Margaretha.

Maar ach, met zulk een pracht getooid
Op straat of in de kerk, dat nooit!

Martha.

Wel, meisjes, kom maar dikwijls hier!
Dan kunt gij in de stilte prijken,
Een uurtjen in den spiegel kijken:
Dan hebben we allebei plezier.
Er komt gelegenheid, een feestjen of zoo wat:
De lui zien nu eens dit, dan dat;
De keten eerst, de paerels dan in 't oor —
En zag u moeder 't al, we praten haar wat voor!

Margaretha.

Wie mag de gever van die beide kistjens wezen?
Dat is niet in den haak zou 'k vreezen.

(Er wordt geklopt.)

O, als dat moeder was, 'k zeeg in elkaâr!

Martha (*ziet door 't gordijn.*)

Een vreemde heer!.... Kom binnen maar!

(*Mephistopheles treedt binnen.*)

Mephistopheles.

Vergeeft het mij zoo ik durf wagen....

'k Hoop niet dat ik de dames stoor.

Ik kwam naar Martha Zwaardlein vragen.

Martha.

Ik ben het zelf, mijnheer! spreek door.

Mephistopheles (*zacht tot Martha.*)

Ik ken u thands — ik ben voldaan.

'k Zie daar voornaam gezelschap staan:

Verschoon mij, mag ik t' avond wederkomen?

Martha (*luid.*)

Wel, lieve kind! hebt gij 't vernomen?

Die heer ziet voor een freule u aan.

Margaretha.

Och, wat mijnheer ook in mij ziet,

Ik ben een burgerkind, meer niet!

Niets komt mij toe van al die heerlijkheên.

Mephistopheles.

't Zijn die juweelen niet alleen:

Maar dat gelaat, die zielvolle oogen!

Heb dank, dat gij mijn bijzijn wilt gedoogen!

Martha.

Wat boodschap brengt gij? Ik verwacht —

Mephistopheles.

Och, of ik blijder mare bracht!

Maar laat den bode er niet voor boeten!

Uw man is dood en laat u groeten.

Martha.

Hij dood! die trouwe ziel? Wat smart!
Mijn man is dood! Nu breekt mij 't hart.

Margaretha.

Ach, goede vrouw! ach, wanhoop niet!

Mephistopheles.

Hoor nu hoe 't onheil is geschied!

Margaretha.

'k Zal nooit mijn hand aan iemand geven:
'k Zou mijn verlies niet overleven.

Mephistopheles.

Na lief komt leed, na vreugde droefenis.

Martha.

Vertel mij toch hoe hij gestorven is!

Mephistopheles.

Hij ligt in Padua begraven.
Bij Sint-Antonius rust hij van 's levens strijd,
Waar wij in de aarde, welgewijd,
Zijn asch een koele rustplaats gaven.

Martha.

En brengt gij mij niets anders meê?

Mephistopheles.

Ja, zeker! nog één enkele beê:
Gij laat voor hem driehonderd missen lezen.
Voorts — zijn mijn zakken leêg.

Martha.

Wat? kan dat mogelijk wezen?
Geen potstuk, ring of zondagskleed,
Voor mij bespaard om tot gedachtenis te dragen?
Elke opperman, die dat niet deed,

Zou liever hongeren of om een aalmoes vragen.

Mephistopheles.

Vrouw Martha! 't doet mij innig leed.
Maar spilziek is uw ega nooit geweest.
Ik heb hem om zijn zonden hooren klagen,
O ja, en om zijn rampen 't allermeeft.

Margaretha.

Ach, dat een mensch hier zoo veel ramspoed vindt!

Mephistopheles.

Gij zijt een lief, beminlijk kind,
Wel waard terftond in d' echt te treden.

Margaretha.

Ach, neen! vooreerst bewaar ik hart en hand.

Mephistopheles.

Nu, is 't geen man, zoo neem dan een galant!
O hemelweelde nooit volprezen,
Te rusten aan het hart van zulk een heerlijk wezen!

Margaretha.

't Gebruik hij ons vergunt dat niet.

Mephistopheles.

Gebruik of geen gebruik — 't gefchiedt!

Martha.

Vertel dan toch!

Mephistopheles.

Welaan, 'k zat bij zijn fterfbed neer,
Een handvol rottend ftroo, niets meer!
Toch fterf hij vroom en wel, en prees
Den Hemel die hem nog grootmoedigheid bewees.
Hij riep: „Hoe zeer moet ik mij-zelfen haten,
„Mijn zaak, mijn vrouw zoo in den fteek te laten!

„Dat kwelt mij tot mijn jongsten snik.
„Mocht zij mij maar vergeven in dit leven !”

Martha (*weenend.*)

Die goede man! ik heb hem lang vergeven.

Mephistopheles.

„Maar toch weet God, zij was veel schuldiger dan ik.”

Martha.

Gelogen! foei, nog aan den rand van 't graf gelogen!

Mephistopheles.

Hij miste reeds zijn denkvermogen:

Ten minste zóo beschouw ik dat.

„Ach,” sprak hij, „'k had bij 't kriecken van den morgen,

„Eerst voor het kroost en dan voor 't brood te zorgen,

„'t Woord brood wat ruimtjens opgevat!

„En 'k mocht niet eens met vreë mijn eigen brokjen eten!”

Martha.

Heeft hij mijn liefde en trouw zoo schandelijk vergeten!

Mijn tobben, zwoegen, dag en nacht!

Mephistopheles.

Toch niet! hij heeft wel zeer aan u gedacht.

„Toen 'k afscheid nam van Maltha's stranden.”

Zoo ging uw man al fluistrend voort,

„Bad ik, van heilig vuur aan 't branden,

„Voor vrouw en kroost, en — 'k werd verhoord!

„Een Turksche brik viel ons in handen:

„Die had een geldkist voor den Grooten Heer aan boord.

„Nu werd de moed beloond, en van dien zegen

„Heb ik mijn wettig deel gekregen.”

Martha.

Ei hoe? Ei zoo? Waar schuilt de schat?

Mephistopheles.

Verwaaid! . . . Waarheen? Wie zegt ons dat?

In Napels, waar hij niemand kende,

Trok zich een dame zijner aan:
Die heeft den vreemdling wélgedaan
Tot op zijn zalig levens-ende.

Martha.

Die schelm, die vrouw en kroost bestal!
Wij zaten in ellende en nood,
En hij, o schand! verbraste 't al!

Mephistopheles.

Ja zie, daarom is hij nu dood.
'k Wist in uw plaats wel wat ik deed:
Ik droeg een jaartjen 't weduwkleed,
En zocht terwijl een andren heer.

Martha.

Zooals die eerste was, krijg ik er nooit een weêr!
Wat kon dat ventjen aardig praten!
Alleen hij hield te veel van 't slentren langs de straten,
Van vreemde vrouwen, vreemden wijn,
En dan — gij weet wat dobblaars zijn —
't Vervloekte spel kon hij niet laten.

Mephistopheles.

Zoo, zoo! nu, goede vrouw, als hij
Niet méer te klagen had dan gij,
Dan kan dat gaan, en 'k zou misschien
U wel . . . den gouden trouwring biên.

Martha.

Waarom, mijnheer! met mij den spot gedreven?

Mephistopheles, (*ter zijde.*)

Nu moet ik oogenbliklijk voort:
Dat is er een, die hield den duivel bij zijn woord.

(*Tot Margaretha.*)

En is uw hartjen vrij gebleven?

Margaretha.

Wat meent mijnheer daarmee?

Mephistopheles (*ter zijde.*)

O goed, onschuldig kind!

(*Luid.*)

En nu, vaarwel!

Margaretha.

Vaarwel!

Martha.

Een vraag nog, waarde vriend!

'k Had gaarne, dat zij me een bewijsjen gaven,

„Waar, hoe, wanneer, gestorven en begraven,”

'k Ben ordlijk van der jeugd af aan,

En zag nu graag zijn naam op 't Doodsregister staan.

Mephistopheles.

Best, goede vrouw! waar twee getuigen spreken,

Daar is de waarheid klaar gebleken.

'k Heb nog een vriend — dat maakt er twee —

Dien neem ik naar de Rechtbank meê.

Ik breng hem hier?

Martha.

O, dat is goed!

Mephistopheles.

'k Hoop, dat hij ook de freule ontmoet?

Het is een brave knaap, die veel doorsnuffeld heeft,

Bereisd, en — voor de dames zeer beleefd!

Margaretha.

'k Zal schaamrood worden voor dien heer.

Mephistopheles.

Dat nooit, zelfs voor den grootsten koning!

Martha.

Mijn tuintjen ligt hier naast mijn woning:

Daar zien we elkâar van avond weêr.

STRAAT.

FAUST EN MEPHISTOPHELES.

Faust.

Hoe is het? lukt het? maakt gij spoed?

Mephistopheles.

Bravo! in lichterlaaijen gloed?

Weldra zal Grethe de uwe wezen.

Weet, dat gij 't avond bij heur buurvrouw haar ontmoet.

Die Martha is als uitgelezen

Tot koppelaarster.

Faust.

Wel, dat 's goed,

Mephistopheles.

Maar met die noodiging gaat een verzoek gepaard.

Faust.

Nu, de eene dienst is d' ander waard.

Mephistopheles,

Zij wenschte een akte naar behooren,

Dat haar gemaal in heilge aard

Te Padua een rustplaats is beschoren.

Faust.

Juist! dus — op reis! de plicht gebiedt.

Mephistopheles.

Sancta simplicitas! Dat is de kwestie niet.

Getuig maar, zonder veel te weten!

Faust.

Daar komt niets van! 'k Wil geen bedrieger heeten

Mephistopheles.

Wel, wat mijnheer toch deugdzaam is!

Maar gaaft gij dan van heel uw leven

Nog nooit een valsch getuigenis?
 Hebt gij niet allerlei beschrijvingen gegeven
 Van God, van 's Menschen zijn en streven;
 En als gij dan, gij brave man!
 Zoo onbeschaamd voor uw systeem dorst strijden,
 Zeg, wist ge er wel iets meerder van
 Dan van vriend Zwaardlein's overlijden?

Faust.

O gij sofist en leugenaar!

Mephistopheles.

Ik ken u al te goed! of is 't misschien niet waar,
 Zoudt gij dat Greetjen niet begeeren?
 Wilt gij haar morgen niet de oprechtste liefde zweeren?

Faust.

Van harte!

Mephistopheles.

En als dan van een goddelijken gloed,
 Een trouw die nimmer wordt verbroken,
 Een eeuwge teêrheid, wordt gesproken,
 Dan meent gij dat ook even goed?

Faust.

Houd op! Als ik dat zielsverrukken,
 Dat diep gevoel, dat mij zoo zalig maakt,
 Vergeefs in woorden uit wil drukken —
 En dan de vlam die mij doorblaakt,
 Oneindig, eeuwig roem en godlijk van vermogen,
 Gij duivel, noemt gij dat een logen?

Mephistopheles.

'k Heb toch gelijk!

Faust.

Ik ga niet voort;
 Onthoud nog maar dit éene woord;
 Hij die gelijk wil hebben. en niet zwijgt,
 Is altijd zeker dat hij 't krijgt!

En nu genoeg gepraat! Gij hebt gelijk,
 Vooral — wijl ik voor de overmacht bezwijk!

MARTHA'S TUIN.

MARGARETHA *aan den arm van* FAUST. MARTHA *met* MEPHISTOPHELES *op en neêr wandelende.*

Margaretha.

Ik merk wel, dat mijnheer op vriendelijken toon
 Mijn needrigheid genade wil bewijzen.
 Een reiziger is zoo gewoon
 Voor lief te nemen en te prijzen.
 'k Weet al te wel, dat zoo'n ervaren man
 Aan mijn gesnap niet heel veel hebben kan.

Faust.

Eén blik, één woord van u is meerder waard
 Dan alle wijsheid dezer aard.

(Hij kust hare hand)

Margaretha.

Ik bid u, kus mijn hand toch niet!
 Ze is rood en ruw zooals ge ziet.
 Ik werk dan ook wat af, soms lang vóór dag en dauw!
 Maar moeder ziet ook veel te nauw.

(Zij gaan verder.)

Martha.

En gij, mijnheer! gij reist maar altijd voort?

Mephistopheles.

Ach, dat beroep en plicht ons immer verder nooden!
 Met hoeveel smart verlaat men menig oord,
 Maar — 't langer toeven is verboden.

Martha.

Nu, als men jonk is, gaat het nog
 Zoo door de waereld rond te wentlen;

Maar komt de kwade tijd, och, och!
Want als oud-vrijer naar het wachtend graf te dreutlen,
Wie ooit ter waereld wenscht dat toch?

Mephistopheles.

'k Zie dat met angst van verre komen.

Martha.

Dus, waarde heer, bij tijds een goed besluit genomen!

(Zij gaan voorbij.)

Margaretha.

Ja, wel! uit de oogen uit het hart.
Ik blijf hier eenzaam met mijn smart,
Maar gij kunt altijd andre vrienden
Verstandiger dan ik ben, vinden.

Faust.

Lief kind! wat zoo verstand heet, is vaak schijn,
Pure ijdelheid en onzin!

Margaretha.

Hoe kan 't zijn!

Faust.

Ach, dat toch de eenvoud, dat toch de onschuld hier op aarde
Zich-zelf nooit kent in al haar waarde!
Dat reinheid, nedrigheid, en alles wat Natuur
Ooit aan een schoone ziel kan schenken

Margaretha.

Denk soms aan mij in een verloren uur!
Ik heb den tijd om steeds aan u te denken.

Faust.

Gij zijt misschien wel veel alleen?

Margaretha.

Ja zeker, ons gezin is klein:
Toch heb ik nog al bezigheên.

Geen meid! 'k moet zorgen voor de bedden, voor het eten,
 'k Moet naaien, breien, in de weer zijn vroeg en laat;
 En daarbij niet-met-al vergeten,
 Want moeder is zoo accuraat!
 Maar daarom heeft zij 't niet zoo krap:
 Uit vaderliefs nalatenschap
 Bleef haar een burgerlijk fortuintjen:
 Wij kochten vóór de stad een huisjen met een tuintjen,
 En hebben goed ons daaglijksch brood.
 Maar nu beleef ik stille tijden;
 Mijn broeder is soldaat, mijn zusjen-lief is dood,
 Dat was een tobben en een lijden,
 Maar 'k bleef haar dag en nacht nabij,
 O, 't was een heerlijk kind!

Faust.

Een Engel, zoo als gij!

Margaretha.

Ik voedde 't op, en 't hechtte zich aan mij.
 Het was na vaders dood geboren —
 Wij hielden moeder voor verloren.
 Zoo aaklig lag zij daar.... en toch herstelde zij!
 Maar och, 't ging boven haar vermogen
 Het arme wormken zelf te zoogen:
 Ik voedde 't, heel alleen, met melk en water op,
 En — ik behield mijn kleine pop!
 't Lachte in mijn armen, op mijn schoot,
 En kraaide, en dartelde en werd groot.

Faust.

Toen hebt ge een rein geluk gesmaakt!

Margaretha.

Maar toch ook menig uur met groote zorg doorwaakt!
 De wieg van 't kind stond elken nacht
 Dicht bij mijn bed, en kreunde 't even,
 Ik hoorde 't: 'k moest haar drinken geven,
 Of gaf haar aan mijn zij' een hoekjen warm en zacht.
 En kreet het voort, dan flink er uitgesprongen,

De kamer op en neêr gegaan,
 En 't lieve kind in slaap gezongen....
 Dan 's morgens aan de wasch gestaan,
 De markt bezocht, gezorgd voor 't eten!
 Zóo elken dag al weêr van meet af aan —
 Dat kan niet altijd prettig heeten.
 Maar werken sterkt de levenslust:
 't Geeft honger, en ik slaap gerust.

(Zij gaan voorbij.)

Martha.

Die arme vrouwen! 't valt niet licht
 Zulk een oudvrijer te overtuigen.

Mephistopheles.

Op uws gelijken rust de plicht
 Een stijfkop, zooals ik, in Hymens juk te buigen.

Martha.

In ernst, mijnheer! hebt gij nog nooit gezocht,
 Een keus gedaan, uw hart verknocht?

Mephistopheles.

Het spreekwoord zegt: „Een eigen haard
 „Is meer dan goud en paerlen waard.”

Martha.

Ik meen maar, hadt gij nooit verlangen?

Mephistopheles.

'k Ben overal beleefd ontfangen.

Martha.

'k Bedoel, is 't u nooit ernst geweest?

Mephistopheles.

Met vrouwen scherts ik nooit: 'k ben zedig en bedeesd.

Martha.

Ach, gij verstaat mij niet!

Mephistopheles.

O, wist gij hoe 't mij spijt,
Maar ik versta — dat gij zeer vriendlijk zijt!

(Zij gaan voorbij.)

Faust.

Gij kendet mij, lieve Engel, weder.
Toen ik de tuindeur binnenkwam?

Margaretha.

Zaagt gij het niet? Ik sloeg mijn oogen neder.

Faust.

En gij vergeeft de vrijheid die ik nam?
Gij waart de Kerk pas uitgegaan,
'k Sprak, al te stout, op straat u aan.

Margaretha.

Ik was ontsteld. Zoo iets was nooit geschied;
Wie, die van mij ooit kwaad heeft durven spreken?
„Ach,” dacht ik, „is er iets uit mijn gedrag gebleken,
„Waardoor die man in mij zoo'n ijdel wezen ziet,
„Dat hij, voor 't eerst, maar éens heeft aan te blikken,
„Om haar te vangen in zijn strikken?”
'k Beken het toch — ik weet niet wat daarbij
Ter uwer gunste in dit mijn hart ontwaakte.
'k Weet dit maar, 'k was heel boos op mij
Dat ik me op u niet boozter maakte.

Faust.

Zoet liefjen!

Margaretha.

Stoor mij niet!

(Zij plukt een madeliefjen, en plukt er één voor één de blaadtjens af.)

Faust.

Maakt gij een ruiker?

Margaretha.

Neen!

Een aardigheid, voor mij alleen.

(Zij gaat voort met de blaadtjens af te plukken en mompelt.)

Faust.

Wat mompelt gij?

Margaretha *(half fluid.)*

Hij mint mij — mint mij niet —

Faust.

O Engel, die mijn ziel gebiedt!

Margaretha *(gaat voort met plukken)*

Hij mint mij — niet — hij mint mij — niet —

(Het laatste blaadtjen afplukkend, juichend.)

Hij mint mij!

Faust.

Ja, lief kind! voor u en mij

Zij 't bloemorâkel profecy!

Een Godsspraak is dat woord: „Hij mint u!”

Verstaat gij en doorgrondt gij dat: „Hij mint u!”

(Hij grijpt hare beide handen.)

Margaretha.

Ik tril van schrik!

Faust.

Neen tril niet, schrik niet! Laat mijn blik,

Laat dezen handdruk u verklaren

Wat onuitspreeklijk is:

Zich aan elkander overgeven

In eeuwge zielsverbindtenis,

In zielenzaligheid, die eeuwig voort moet leven!
Ja, eeuwig! want het end waar' eindelooze ellend,
Neen, eeuwig, eeuwig! zonder end!

*(Margaretha drukt hem de handen, maakt zich los
en vlucht heen. Hij staat een oogenblik in
gedachten. Daarop volgt hij haar.)*

Martha *(treedt op.)*

't Wordt donker.

Mephistopheles.

Ja, wij moeten u verlaten.

Martha.

'k Zou gaarne zeggen: „blijft nog wat!”
Maar och, 't is hier een kleine stad:
De menschen doen er niets dan praten.
De buurtjens te bespiën is iedereen's vermaak;
Zoo komt men spoedig op de spraak. —
En nu ons paartjen?

Mephistopheles.

't Is het laantjen ingeslagen.
Die dartle vlinders! aardig paar!

Martha.

Zij schijnt hem wel bijzonder te behagen.

Mephistopheles.

En hij haar ook. Dat is des waerelds loop, nietwaar?

EEN TUINHUISJEN.

*(MARGARETHA springt haastig binnen, verschuilt zich
achter de deur, houdt den wijsvinger voor den
mond en gluurt door de reet.)*

Margaretha.

Hij komt!

F a u s t (*binnenkomende.*)

Gevangen!
Ha, kleine hartedief,
(*Hij kust haar.*)

M a r g a r e t h a
(*pakt hem en geeft den kus terug.*)

Beste man! 'k Heb u van harte lief!
(*MEPHISTOPHELES klopt aan de deur.*)

F a u s t (*stampvoetend.*)
Wie daar?
M e p h i s t o p h e l e s .

Goed volk.

F a u s t .

Een beest!

M e p h i s t o p h e l e s .

't Is waarlijk tijd van scheiden.

M a r t h a (*binnenkomende.*)

Ja, 't is mooi laat, mijnheer.

F a u s t .

Mag ik u huiswaarts leiden?

M a r g a r e t h a .

Neen, moeder zou.... vaarwel!

F a u s t .

Moet ik dan gaan, lief kind?
Vaarwel!

M a r t h a .

Adieu!

Margaretha.

Tot weêrziens, beste vriend!

(FAUST EN MEPHISTOPHELES *gaan heen.*)

Margaretha.

Ach heer, wat ben ik toch een bloed!

Wat zulk een man wel denken moet!

Ik kleur zoodra ik voor hem sta,

En zeg op alle dingen Ja.

Wat hij toch voor bijzonders ziet

In zulk een schaap, begrijp ik niet.

(*Zij gaat heen.*)

WOUD EN GROT.

F a u s t.

(*alleen, voor den ingang eener grot.*)

Verheven Geest! gij hebt mij 't al geschonken

Waarom ik bad. Mij heeft in heilig vuur

Uw aangezicht niet vruchtloos toegeblonken!

Gij gaaft heel mij de heerlijke Natuur

Tot koninkrijk, de kracht die haar beseffen

En smaken doet. Geen aanblik, kort en koud,

Vergundet gij! Neen, 'k mocht den sluier heffen,

En heb haar borst als 't hart eens vriends doorschouwd.

Gij legt mij in vertrouwlijke gesprekken

Haar wondren uit; gij doet de lange rij

Der levenden voorbij mij henen trekken,

Tot éenen toe; en leert mijn broeders mij

In 't stille bosch, in lucht en water kennen.

En als de orkaan door alle takken raast

En 't loover kneust door 't wicht der reuzendennen,

Wier val 't gebergt' dofdonderend weërkaatst,

Dan voert gij mij naar kalme grotgewelven,

En doet mij daar uw tempel binnengaan,

Ontsluit mijn ziel, ontdek mij aan mij-zelfen,

Wijst me in mijn hart verborgen wondren aan.

En stijgt daar dan aan de uitgewoede kimmén
 De zuivre maan bevredigend omhoog,
 Dan weemlen rots en struiken, en de schimmen
 Van 't voorgeslacht verrijzen voor mijn oog,
 En waren rond en naderen en deinzen,
 En tempren d'ernst der rustlooze gepeinzen!

Toch smaakt geen mensch des Hemels nektaroog
 Ooit onvermengd! 't Is alles onvolkomen!
 Dat voel ik nu! 'k Dank u die blijdschap wel,
 Waarbij ik mij den Goôn gelijk kan droomen,
 Maar tevens ook dien vreemden medgezel,
 Dien ik nu reeds niet langer kan ontberen,
 Ofschoon hij, koud en snijdend als het Noord,
 Niets doet dan voor mij-zelfen mij verneëren,
 En al uw heil verpesten met één woord.
 Hij doet mij 't bloed van wilde hartstocht vlieten
 Voor 't minlijk kind, dat heel mijn ziel regeert:
 Zoo ijl ik van begeerte tot genieten,
 En in 't genot versmacht ik naar begeert'!

(MEPHISTOPHELES *treedt op.*)

Mephistopheles.

Zijt gij nu haast dit leven moê?
 Hoe kan 't u op den duur behagen?
 Dat ge uit de grap een proef neemt, geef ik toe:
 Maar 't zij om straks weêr naar wat nieuws te jagen!

Faust.

Wat drijft u toch voor helsche lust
 Om altijd mijn geluk te storen?

Mephistopheles.

Nu goed! ik laat u graag met rust;
 Gij zult mij dat geen andermaal doen hooren!
 Aan zulk een nurkschen kameraad
 Is waarlijk ook niet veel verloren:
 Men beult zich af, van vroeg tot 's avonds laat;
 En wat men nemen moet of geven,
 Staat toch meneer op 't voorhoofd niet geschreven.

Faust.

Bravo! dat is een ware toon!
 Verveelen, en nog dank verwachten!

Mephistopheles.

O gij ellendige Adamszoon!
 Wie wist er uit uw ziekelijk brein
 De muizenissen weg te vagen?
 Ha! zonder mij had maagre Hein
 U lang reeds naar het graf gedragen!
 Wat houdt ge u toch gelijk een uil
 In rotsen en spelonken schuil?
 Wat kruipt gij als een pad in 't kruid
 En lurkt gij aan de klamme steenen?
 Verbazend prettig, zou ik meenen!
 Mijnheer hangt nog den doctor uit!

Faust.

Begrijpt gij niet wat kracht en levensgloed
 In de eenzaamheid mijn dorre ziel ververschten?
 O, wist gij 't half, ik acht u niet te goed
 Gij, duivel, om van jaloezie te bersten.

Mephistopheles.

Voorwaar, een bovenaardsch genot!
 In nacht en dauw, op heuvels en in heiden,
 Naar aarde en lucht zijn armen uit te breiden,
 Zich op te blazen tot een halven God,
 Diepzinnig tot in 's aardrijks merg te boren,
 Heel 't Zesdaagsch Scheppingswonder na te sporen,
 Te smaken, wat niet al, in fiere kracht,
 Te steigren met een vlucht, door niets te stuiten,
 Waarbij men zich van 't stof ontkluisterd acht,
 Om dan die Hoogre Aanschouwing onverwacht
 Ik zeg niet waarmee te besluiten!

(Hij maakt een gebaar.)

Faust.

Foei, schaam u!

Mephistopheles.

Dat bevalt u niet? Te recht!

Gij hebt gelijk, dat gij: „Foei, schaam u!” zegt.
 Voor 't kuisch gehoor moet gij den naam verzwijgen
 Van 't geen van lust het kuische hart doet hijgen.
 Gij liegt u-zelv' wat voor, wel, gij uw gang!
 Ik gun het u — maar 't duurt niet lang.
 Gij zijt weêr aaklig opgewonden,
 En als dat nu nog klimmen moet,
 Slaat u op nieuw de waanzin door het bloed,
 En wordt ge weêr door angst en vreez' gebonden.
 Genoeg daarvan! Uw teedre hartedief
 Is ginds in zak en assche neêrgezeten.
 Zij kan u geen minuut vergeten,
 Zij heeft u boven alles lief.
 Eerst kwam uw hartstocht aangeschoten
 Gelijk een beekjen, door gesmolten sneeuw verhoogd;
 Gij hebt haar hartjen volgegoten,
 Nu is uw beekjen opgedroogd!
 In plaats van door de klei te kiontren,
 Of hier te rollen in het groen,
 Zou 't heerschap vrij wat beter doen,
 Als hij zijn tortelduif een beetjen op ging montren.
 Wat valt haar 't eindloos wachten bang!
 Zij staat bij 't venster uur aan uren
 De grauwe wolken na te turen.
 „Was ik een vogeltjen!” zoo luidt haar zang,
 Geheele dagen, halve nachten lang.
 Ze is vaak bedroefd, zeer zelden blijd,
 Kalm, als ze eens goed heeft uitgeschreid,
 Meestal verdiept in stille treurigheid,
 En o, verliefd altijd!

Faust.

O slang, o goddelooze slang!

Mephistopheles (*ter zijde.*)

Ik ben gewis dat ik u vang!

Faust.

Verworpling! maak u uit mijn oogen.

Noem mij dat schoone kind nooit meer !
 Wek in een ziel, zoo licht bewogen,
 De sluimerende vonk niet weêr !

Mephistopheles.

Zij vreest dat gij haar stil verliet :
 't Is half de waarheid, is het niet ?

Faust.

Al ware ik nog zóo ver, ik ben haar steeds nabij,
 Ik kan haar nooit vergeten, nooit verzaken ;
 Ik, die het stukjen brood benij,
 Dat zulke lippen aan mag raken.

Mephistopheles.

Wel ja, ik-zelf benijdde, in mijn mistroostigheid,
 U vaak het tweelings-paar dat onder rozen weidt :

Faust.

Weg, kopplaar, weg !

Mephistopheles.

Uw schimp zou mij aan 't lachen maken.
 't Was Vrouw Natuur, die knaap en meisjes schiep,
 En beide alzoo tot hun bestemming riep.
 Kom, ga naar 't kamerken, waar lang de liefste smacht,
 Waar u — iets beters dan de dood verwacht !

Faust.

Wat is de hemelwellust in haar armen ?
 Kan 'k aan heur boezem mij verwarmen,
 Terwijl ik niet mijn schuld en hare ellend gevoel ?
 Ben ik geen vluchtling, geen verdwaasde,
 Geen onmensch zonder rust of doel,
 Een waterval, die woedend raasde
 Van rots tot rots, en naar den afgrond woel ?
 Daar naast staat zij, kind zonder zorg of zonden,
 Voor 't hutje' in 't needrig Alpendal,
 Waar zij haar werkkring heeft gevonden,

Haar kalme waereld, haar heelal.
 En mij, die God verzaakte,
 Mij was het niet genoeg
 Dat ik de rotsen kraakte
 En die aan stukken sloeg.
 Haar zielevrede moest ik storen!
 Dit offer, Hell! hebt ge u verkoren!
 Welaan, Verzoeker die gij zijt.
 Gij Satanas, bekort mijn strijd!
 Laat wat gebeuren moet, gebeuren,
 En zou mijn noodlot haar ten afgrond medesleuren,
 Zoo zijn we saam' 't verderf gewijd!

Mephistopheles.

Wat bruischt dat weër! wat kookt dat weër!
 Kom, troost uw lief! gij vindt gehoor.
 Waar zulk een schaap geen uitkomst ziet,
 Stelt zij terstond zich 't ergste voor.
 Lang leve die zijn moed bewaart!
 Gij hoort zoo taamlijk tot onze orden.
 't Armzaligst wat ik ken op aard.
 Is wel een duivel die wanhopig is geworden.

GRETHE'S KAMER.

Grethe.

(Aan haar spinnewiel alleen.)

Mijn rust is henen,
 Mijn hart buigt neër:
 Ik vind haar nimmer
 En nimmer weër!

Zoo 'k hem moet missen,
 Is 't leven straf,
 De wijde waereld
 Een eenzaam graf.

Mijn slapen gloeien;
 Mijn voorhoofd klopt;
 Mijn arme zinnen
 Zijn afgetobd

Mijn rust is henen,
 Mijn hart buigt neêr:
 Ik vindt haar nimmer
 En nimmer weêr.

Naar hem slechts tuur ik
 Door 't venster heen';
 'k Verlaat mijn woning
 Voor hem-alleen.

Zijn gang zoo edel,
 Zijn fiere leest,
 Zijn oogen, tintlend
 Van kracht en geest;

Zijn teedre handdruk,
 Zijn woordenvloed,
 En ach! zijn kussen
 Vol toovergloed!

Mijn rust is henen,
 Mijn hart buigt neêr:
 Ik vind haar nimmer
 En nimmer weêr!

O, hoe mijn boezem
 Hem tegenzwelt!
 Hield ik in de armen
 Hem vastgekneld!

Mocht ik hem kussen,
 Mijn lieveling,
 Tot ik al kussend
 Van vreugd verging!

MARTHA'S TUIN.

MARGARETHA EN FAUST.

Margaretha.

Beloof mij toch, mijn Henric!

Faust.

Wat ik kan.

Margaretha.

Waarom op 't stuk van Godsdienst zoo gezwegen?
Ik weet, gij zijt een lieve beste man,
Maar 'k vrees, dáaraan is u niet veel gelegen.

Faust.

Laat af, mijn kind! gij zijt mijn lust, mijn heil;
'k Heb goed en bloed voor mijn geliefden veil,
'k Wil niemand ooit zijn leer of kerk ontrooven.

Margaretha.

Dat 's niet genoeg: men moet daaraan gelooven.

Faust.

Ei, moet men?

Margaretha.

Och, of gij u leiden liet!
Gij eert de heilge Sakramenten niet.

Faust.

Ik eer ze.

Margaretha.

Maar verzuimt ze! In hoeveel dagen
Gingt gij naar mis noch biecht? — Gelooft ge aan God?

Faust.

Onschuldig kind! wie durft het wagen
Te zeggen: „Ik geloof aan God?”
Gij moogt het wijze of priester vragen,
Hun antwoord klinkt als louter spot,
Den vrager in 't gezicht geslagen.

Margaretha.

Zoudt gij dan ongeloovig zijn?

Faust.

Versta mij wel, o Liefste mijn'!
 Wie mag Hem noemen?
 Wie durft er roemen:
 „'k Geloove Hem?”
 Heeft één 't ervaren,
 Durft één 't verklaren:
 „'k Geloof Hem niet?”
 Hij, de Al-Omvatter,
 Hij, de Al-Behoeder,
 Vat Hij, behoudt Hij niet, u, mij, zich-zelf?
 Draait niet deze aarde op onwrikbare hairen?
 Spant niet de hemel zijn blauwend gewelf?
 Zien van de kimmen geen eeuwige starren
 Vriendlijk terneër?
 Spieglen uwe oogen de mijnen niet weêr?
 Dringt alles niet, omhoog, beneden,
 In Eeuwige verborgenheden
 Onzichtbaar-zichtbaar zwevende aan uw zij'?
 Vervul hiervan uw gantsche hart! en trilt
 Uw borst daarbij van zalig zielsgenot,
 O, noem dan dat gevoel gelijk gij wilt:
 Geluk! Hart! Liefde! God!
 Ik heb geen naam. 't Is al gevoel-alléen!
 De naam is enkel galm; een rook,
 Omnevelend den hemelgloed!

Margaretha.

Dat alles is recht schoon en goed!
 Zoo spreekt omtrent de Pastor ook,
 Alleen maar met wat andre woorden.

Faust.

Zoo spreken in al 's waerelds oorden
 De menschenharten al te maal,
 Zoo ver de lieve zonne straal',
 Een ieder in zijn eigen taal —
 Waarom ook ik niet in de mijne?

Margaretha.

Ach, hoe aanneemlijk 't alles schijne,
't Is 't rechte niet, als gij zoo spreekt:
Het ware Christendom ontbreekt.

Faust.

Lief kind!

Margaretha.

En 't grieft mij bovendien
In zulk gezelschap u te zien.

Faust.

Hoe zoo?

Margaretha.

De mensch, die altijd met u gaat,
Is mij in 't diepst der ziel gehaat.
Nog nimmer heeft in heel mijn leven
Iets zoo me een steek in 't hart gegeven
Als dat afschuwelijk gelaat.

Faust.

Lief kind, uw angst is overdreven.

Margaretha.

Ik zie hem nooit of 'k wordt als steen.
'k Ben anders goed voor iedereen,
Maar zooals ik verlang naar ù,
Walg ik van hém, voor wien ik gruw.
Een ware schelm, schijnt hij mij toe.
Vergeev' mij God, als ik hem onrecht doe!

Faust.

Zulk volkjen moet er ook al zijn!

Margaretha.

Het geeft mij angst en zielepijn!
Komt hij ter deur in, hij ziet rond,
Een spotlach om den valschen mond,
En half vergramd er bij.
Niets trekt hem aan, niets maakt hem blij.

Nooit had hij lief van heel zijn leven :
 Dat staat op 't voorhoofd hem geschreven.
 Ik ben zoo zalig in uw arm,
 Daar klopt mij 't hart zoo vrij, zoo warm :
 Maar zie ik hem, mijn ziel ontroert in mij.

Faust.

O fijngevoelige Engel, gij !

Margaretha.

Dit overmeestert mij zoo zeer,
 Dat als ik hem zie binnentreden,
 't Mij is, als minde ik u niet meer.
 En is hij hier — dan vind ik geen gebeden.
 Dat grijpt mij altijd pijnlijk aan.
 U, Henric ! moet het ook zoo gaan.

Faust.

Antipathie, zóo heet uw kwaal.

Margaretha.

Nu moet ik heen'.

Faust.

Kunt gij geen enkele maal
 Mij voor een uurtje' alléén ontfangen,
 Dat ik eens ongestoord u aan mijn borst moog' prangen ?

Margaretha.

Och, sliep ik maar alléén in huis,
 Dan liet ik u van nacht wel binnen.
 Maar moeder hoort het minst gedruisch.
 Betrapte ze ons, wat zouden wij beginnen ?
 Ik viel terstond van schaamte dood.

Faust.

Maar, Engellief ! dat heeft geen nood :
 Ik kom u hier een fleschjen brengen.
 Drie droppeltjens moet gij al zacht
 Daaruit in moeders drinken mengen,
 Dan slaapt zij door, den gantschen nacht.

Margaretha.

Hoe kan ik ooit uw wil weêrstaan?
Maar — 't zal haar, hoop ik, toch niet schaden?

Faust.

Zou 'k dan, zoet Liefje! u zoo iets raden?

Margaretha.

Zie ik u, beste man! maar aan,
Ik weet niet wat mij tot u drijft:
'k Heb reeds zóoveel voor u gedaan,
Dat mij haast niets meer overblijft.

(*Zij vertrekt.*)

(MEPHISTOPHELES *treedt op.*)

Mephistopheles.

Het schaap, is 't weg?

Faust.

Al weêr gespionneerd?

Mephistopheles.

Ik heb ál 't moois van A tot Z vernomen.
De Doctor werd gedrield, Juffrouw heeft zich geweerd.
Het moge u wél bekomen!
De meisjes zien ons graag bij de ouderwetsche vroomen,
Want buigt gij u voor alle Heiligen neêr,
Dan houdt gij ook, geknield, úw Heiligjen in eer!

Faust.

Gij monster, gij beseft het niet,
Hoe deze trouwe ziel, van reine Godsvrucht blakend,
Waar zij 't Geloof ontbreken ziet,
— Het éénig-eeuwigzaligmakend —
Bekommerd is om hem voor wien haar 't harte slaat,
En die — misschien verloren gaat.

Mephistopheles.

Gij, bovenzinlijk toch zoo zinlijk vrijer! Gij
Wordt bij den neus geleid door zulk een kind als zij!

Faust.

Gij spotgebroed, uit drek en vuur geboren!

Mephistopheles.

Maar ik beken, uwe uitverkoren'

Is in Gelaatkunde extra fijn.

Ze voelt, als ik er ben, zij weet niet welk een pijn:

Mijn mom verbergt iets, en — dat is niet naar behooren!

'k Moet een Genie, misschien een Duivël zijn!

Nu, dezen nacht

Faust.

Gaat u dat aan?

Mephistopheles.

Wel, uw aanstaand plezier heeft me ook plezier gedaan.

AAN EEN BRON.

(GRETHE EN LIJSJEN *met kruiken.*)

Lijsjen.

Gij zult het wel van Bartjen weten?

Grethe.

Ik zie geen mensch, 'k vernam geen woord.

Lijsjen.

Ja, 't is zoo, 'k heb het juist gehoord:

Die heeft zich eindlijk ook vergeten.

Dat komt van 't pronken!

Grethe.

Wat?

Lijsjen.

O wee,

Als ze eet en drinkt, dan doet zij 't nu voor twee.

Grethe.

Ach!

Lijssen.

Loon naar werk! dat moest gebeuren,
 Hoe lang al liep zij met dien vent!
 Dat was een wandlen uit den treuren,
 En danspartijtjens zonder end.
 Zij moest in alles de eerste zijn,
 Zij werd onthaald op koek en wijn.
 Die schoonheid zonder wederga!
 Haar ijdelheid was grenzeloos;
 Ze kreeg geschenken voor en na:
 Dat was mij een gekus, gekoos! . . .
 Nu is ze ook een geplukte roos!

Grethe.

Arm kind!

Lijssen.

Hebt gij nog medelij'?
 Wij moesten spinnen, ik en gij,
 En slaven, sloven, vroeg en laat.
 Wij mochten 's avonds nooit op straat,
 Maar háar viel nooit de tijd te lang
 Bij 't vrijen in den donkren gang.
 Nu zal ze, 't boetkleed om de leden,
 Ook zonder man ter doopvont treden!

Grethe.

Zij wordt zijn vrouw.

Lijssen.

Dat zou zij graag,
 Maar hij bedankt! de slimme snaak
 Vindt wel wat anders naar zijn smaak.
 Ook is hij voort.

Grethe.

Foei! dat is laag.

Lijssen.

En krijgt ze hem, een mooie vreugd!
 Dan volgt op straat de dartle Jeugd

Het bruidtjen naar des Heeren tempel,
En — 't regent haksel op haar drempel.

(Af.)

Grethe (*naar huis gaande*).

Wat kon ik vroeger dapper smalen,
Als zoo'n arm schepsel was verleid!
'k Wist niet in mijn hoovaardigheid
Hoe 'k andrer zonde zwart zou malen.
Nooit zwart genoeg! steeds zwarter maar!
Ik sloeg de handen in elkaâr,
En maakte een kruis. Wat was ik fier!
En nu — als haar gelijke sta ik hier!
Maar... wat mij blozen, weenen doet,
Ach, 't was zoo zalig, was zoo goed!

STADSWAL.

*In een nis van den muur een beeld der Mater Dolorosa,
met bloempotten er voor. MARGARETHA brengt versche
bloemen, en bidt:*

Droeve Moeder, hoor mij kermen!
Zie ter neder in ontfermen!
Toon dat Gij genadig zijt:

Met het felle zwaard in 't harte,
Onder duizendvoude smarte,
Staart ge op Jezus' worstelstrijd.
Naar den Vader gaan uw blikken,
Gaan uw zuchten, gaan uw snikken,
Om hetgeen Gij samen lijdt.

Ach! wie kan, wie kan gevoelen
Wat al smarten mij doorwoelen,
Snerpend door 't gebeente heen?
Hoe mijn ziele zich voelt prangen,
Al haar doodsangst en verlangen,
Weet slechts Gij slechts Gij-alleen:

Waar ik sta of waar ik kniele,
 't Is in mijn verslagen ziele
 Ach, zoo wee, zoo wee, zoo wee!
 Dool ik daar zoo eenzaam henen,
 Ik moet weenen, weenen, weenen,
 En geheel mijn hart smelt meê!

Uit de bloemen voor mijn ramen
 Zocht ik deze bloemen samen:
 Ach! zij zijn van tranen nat.
 Pas verrees de vroege morgen,
 Toen ik reeds met al mijn zorgen
 Wakende op mijn leger zat....

Droeve Moeder, hoor mij kermen;
 Zie ter neder in ontfermen,
 Nu ik hooploos uitkomst bad!

NACHT.

(Straat voor Grethe's deur.)

Valentyn, soldaat, *Grethe's broeder.*

Wanneer ik met een vriend of wat
 Zoo koutende onder 't glaasjen zat,
 En elk om strijd den lof verhief
 Van 't een of ander zoetelief,
 En daar een heildronk op liet staan,
 Hoorde ik bedaard dat snoeven aan,
 En streek eens lachend langs mijn baard,
 En nam den beker in de hand,
 En zei zoo: „Alles naar zijn aard;
 „Maar is er éene in 't gantsche land
 „Die 't bij mijn Grethe halen kan?”
 Top! top! klink! klank! zoo ging het dan;
 En ieder riep al even blij:
 „'t Is waar, er is geen tweede als zij!”
 Daar zaten dan de snoevers stom.
 En nu! ik word er razend om,

De laagste schoft heeft nu voor mij
 Een schimpwoord of een spotternij.
 Ik zwijg als had ik niets gehoord;
 Ik zweet bij elk toevallig woord;
 Al mocht ik hun de ribben breken,
 Toch kan ik hen niet tegenspreken.

Wat sluipt daar heen'? wat komt daar aan?
 Zijn dat die twee? of zie ik mis?
 Sta God hem bij, als hij het is:
 Hier zal zijn bloedig doodsuur slaan!

FAUST EN MEPHISTOPHELES.

Faust.

Zooals daar ginds door 't raam der sakristij
 Het schijnsel van het eeuwig lampjen wemert,
 Maar flauwer steeds en flauwer schemert,
 Daar 't duister is aan alle zij':
 Zoo ook, zoo is het nacht in mij!

Mephistopheles.

En ik, ik hijg van teedren gloed,
 Zooals een smachtend katjen doet,
 Dat, opgeklauterd langs de goten
 Tot boven 't plat bij 't zolderraam,
 Daar rondsluipt op fluweelen poten.
 'k Voel mij bijzonder aangenaam:
 Snoeplustig ietwat aangeschoten . . .
 't Feest, dat ons overmorgen wacht,
 't Walpurgis-feest vol heerlijkheden,
 Dat spookt mij reeds door al de leden:
 Dáar waakt men niet vergeefs den gantschen langen
 [nacht!

Faust.

En zal terwijl de schat wat stijgen,
 Dien 'k in de diepte glinstren zag?

Mephistopheles.

Zeer spoedig komt voor u de dag,
 Waarop gij 't kistjen zelf kunt krijgen.

'k Bekeek het laatst met gretig oog:
Al' blanke daalders, stapels hoog!

F a u s t.

En was daar geen juweel, of ring,
Iets dat ik liefjen aan kan biên?

M e p h i s t o p h e l e s.

Ja, 'k heb daar ook zoo'n soort van ding,
Iets als een paerelsnoer gezien.

F a u s t.

Dat 's goed. 'k Ben altijd onvoldaan,
Kom ik met leêge handen aan.

M e p h i s t o p h e l e s.

Maar 't moet u daarom niet verdrieten
Ook somtijds gratis te genieten.
De sterrenhemel is zoo klaar;
Kom aan, gij zult een kunststuk hooren.
Een aardig liedtjen zing ik haar,
Berekend voor haar zedige ooren.

(Hij zingt bij de cithër.)

Claertje' in donker opgestaan,
Klopt aan Liefjens voordeur aan:
Claertjen is zoo teeder!
't Liefjen opent zijn vriendin:
Claertjen kwam als Maagd er in,
Keert als Maagd niet weder!

Meisjens! neemt u-zelf in acht.
Struikelt gij, dan goeden nacht,
Arme, och arme dingen!
Zegt, wie ooit u lastig valt:
„Eerst getrouwd en dan gemald!”
Wisselt eerst de ringen!

V a l e n t i j n *(komt naar voren.)*

Wien lokt gij hier, gij dievenpak?

Vermaledijde rattenvanger!
De duivel haal' den doedelzak,
Dan haal' de duivel ook den zanger!

Mephistopheles.

De cither is kapot: daar is geen lijmen aan.

Valentyn.

Nu zal ik u den kop in duizend splinters slaan.

Mephistopheles (*tot Faust.*)

Heer Doctor, wijk niet! vlieg ten strijde!
Ga met uw zwaard den schurk te keer!
Steeds post gehouden aan mijn zijde,
En — toegestoten! ik pareer.

Valentyn.

Pareer dan die!

Mephistopheles.

Die was niet slecht.

Valentyn.

En die!

Mephistopheles.

Ja wel!

Valentyn.

't Is of de duivel vecht!
Maar wat is dat? reeds wordt de hand mij lam.

Mephistopheles (*tot Faust.*)

Stoot toe!

Valentyn (*valt.*)

O Wee!

Mephistopheles.

Nu is de lummel tam.
Maar nu ook voort! Het volk riekt bloed;

Zij schreeuwen: „Moord!“ Zij komen! uit de voeten!
 'k Sta met de dienders op een goeden voet,
 Maar 'k zou den beul toch liever niet ontmoeten.

(*Zij vluchten.*)

Martha (*aan 't venster.*)

Help! help!

Margaretha. (*aan 't venster.*)

Breng licht!

Martha (*als boven.*)

Wat vreemd misbaar?

Wie vloeken en wie vechten daar?

Volk.

Daar worstelt iemand met den dood!

Martha (*naar buiten komende.*)

En zijn de moordenaars 't ontvloën?

Margaretha (*naar buiten tredende.*)

Wie ligt hier neêr?

Volk.

Uw moeders zoon!

Margaretha.

O Groote God, wat nood!

Valentyn.

'k Ga sterven — dat is ras gezeid

En rasser nog gedaan.

Wat staat gij, vrouwen, daar en schreit!

Komt hier, en hoort mij aan!

(*Allen omringen hem.*)

Hoor, Grietjen! gij zijt jong en groen;

Gij moet uw zaken beter doen,

O gij onnoozle bloed!
 Ik zeg het zachtjens in uw oor:
 Gij zijt nu eenmaal toch een sloor —
 Nu, wees het dan ook goed!

Grethe.

Mijn broeder! God! gij doet niet wel.

Valentyn.

Laat God maar liever buiten 't spel!
 Gedaan is, lacy! nu gedaan,
 En zoo als 't gaan kan, zàl het gaan.
 Stil legdet ge eerst met éenen aan,
 Straks lokt ge er meerdren op de baan,
 En heeft u een dozijn gehad,
 Dan heeft u ook de gantsche stad.
 Als pas de schande wordt geboren,
 Wordt ze in 't verborgen groot gebracht:
 Men trekt den sluier van den nacht
 Haar over hoofd en ooren,
 Ja, zou haar graag versmoren.
 Maar neemt zij toe, en wordt zij groot,
 Dan draagt ze 't schaamtloos voorhoofd bloot,
 En toch niet mooier dan te voren:
 Hoe gruwelijker grijns zij draagt,
 Hoe meer zij zich in 't daglicht waagt.

Mij dunkt, reeds is de tijd nabij,
 Dat alle brave burgerlieden
 U schichtig aanzien van ter zij,
 En als een stinkend aas ontvlieden.
 Dan vliegt het bloed u naar 't gelaat
 Als iemand de oogen op u slaat!
 Gij zult geen gouden slot meer dragen —
 Geen zondag meer bij 't altaar staan —
 Of, met een nieuw borduursel aan,
 In 't groene veld een dansjen wagen —
 In d' een of andren bedelhoek,
 Bij half-melaatschen zult gij sterven —
 En moogt ge Omhoog genâ verwerven,
 Op Aarde brandmerkt u de vloek!

Martha.

Roep voor uw ziel den Hemel aan!
Moet gij zoo woedend henengaan?

Valentyn.

Gij koppelaarster! wangedrocht!
Of ik in 't slijk u trappen mocht!
Dan had ik nu, voor al mijn zonden,
Daardoor vergiffenis gevonden.

Margaretha.

Mijn broeder, ach! wat zielsverdriet!

Valentyn.

Zwijg stil, uw tranen baten niet!
Ten dage als gij uw eer verloort,
Hebt gij uws broeders hart doorboord.
Ik weet dat God mij niet verlaat,
'k Sterf, moedig, als een braaf soldaat.

(*Hij sterft.*)

IN DEN DOM.

(*Mis, orgelmuziek en gezang. GRETHE, onder het volk.*
BOOZE GEEST. (*achter haar.*))

Booze Geest.

Hoe anders, Grethe!
Was u te moede,
Toen gij vol onschuld
Naar 't altaar tradt,
En, uit uw boeksen
Eerbiedig staamlend,
Uw Ave badt,
Half kinderspelen,
Half God in 't hart!
Waar, Grethe! dolën

Uw arme zinnen,
 En welk een gruwel
 Beklemt uw hart?
 Zal uw gebed voor uw moeder zijn,
 Die door ú insliep ter lange pijn?
 Hoe ziet uw drempel van bloed zoo rood?
 — En in uw schoot,
 Wat beeft daar reeds
 Zoo onheilsPELLend,
 U en zich-zelve kwellend
 Met namelooze vrees?

Grethe.

Wee over mij!
 Ware ik van die gedachten vrij,
 Die mij vervoeren tot razernij!

Koor.

Dies iræ, dies illa
 Solvet sæclum in favilla. ¹⁾

(Orgeltoon.)

Booze Geest.

Gij zijt verloren!
 Bazuinen kraken,
 De doôn ontwaken;
 En 't vuur der smart,
 Uit de asch herboren,
 Zal eeuwig blaken
 Rondom uw hart!

Grethe.

Och, kon ik voort!
 't Is of dit orgel mijn adem smoort!
 Of dit gezang heel mijn ziel doorboort!

¹⁾ D. i. „Dag der wraak, die, dag der dagen,
 De aarde in vlammen weg zal vagen!”

Koor.

Judex ergo quum sedebit,
Quidquid latet adparebit;
Nil inultum remanebit. ¹⁾

Grethe.

Hoe wemelt nu
De kerk in 't ronde!
't Gewelf, de zuilen,
Verstikken! — Lucht!

Booze Geest.

Rampzaalge, vlucht!
Geen schande of zonde
Kan zich verschuilen.
Lucht? licht? — Wee u!

Koor.

Quid sum miser tunc dicturus,
Quem patronum rogaturus?
Quum vix justus sit securus! ²⁾

Booze Geest.

De zaalgen wenden
Het hoofd ter zij';
De reinen beven
De hand te geven
Aan eene als gij!
Wee!....

Koor.

Quid sum miser tunc dicturus?

¹⁾ D. i. „Gaaf de Rechter 't vonnis spreken,
Straks is alle schuld gebleken:
Geen vergrijp, of Hij zal 't wreken.”

²⁾ D. i. „Ach, hoe zal ik arme klagen,
Wien om raad en redding vragen,
Als de vromen zelf vertssgen?”

Grethe.

Buurvrouw, uw fleschjen!

(*Zij valt in onmacht.*)

WALPURGIS-NACHT.

HARTZGEBERGTE.

FAUST, MEPHISTOPHELES *treden op.*

Mephistopheles.

Verlangt gij soms een bezemsteel?
Wat mij betreft, 'k had liefst een flinken bok.
Wij zijn nog niet aan 't doel, 't verscheelt nog veel.

Faust.

'k Ben goed ter been, ik heb mijn doornenstok.
Waartoe den kortsten weg gezocht?
Langs hooge rotsen, diepe dalen,
Als in een doolhof rond te dwalen,
't Gemurmel van de beek, 't gezang der nachtegalen,
Dat is het waar genot van zulk een wandeltocht!
De lente werkt reeds in de berken,
De denneboom ervaart haar kracht:
En zou zij dan op 's Menschen geest niet werken?

Mephistopheles.

Daar heb ik nimmer aan gedacht.
'k Voel niets daar van. Ik voel iets wintrigs in mijn leden:
'k Zou gaarne op sneeuw en ijzel treden.
Hoe treurig rijst aan 's hemels trans
De halve maan met donkerrooden glans;
Zij licht zóo flauw, dat ik bij elke schrede
Schier struikel over tronk of steen.
Vergunt gij 't mij, 'k neem dan een dwaallicht mede:
Daar zie ik wat, daar vlamt er een!
Heidaar, mijn vriend! geef ons verzoek gehoor!
Waarom vergeefs 't lantarentjen gedragen?
Wees toch zoo goed, licht ons naar boven voor!

Dwaallicht.

'k Hoop, dat ik uit eerbiedigheid zal slagen
En dwingen mijn lichtzinnige natuur;
Want anders, wij laveeren op den duur.

Mephistopheles.

Ei, ei, stelt ge u den Mensch voor oogen
Als voorbeeld? Nu, ik zeg: Vóóruit!
Noch rechts noch links op zij' gevlogen!
Of 'k blaas, in 's Duivels naam, uw flikkerlichtjen uit.

Dwaallicht.

Ik merk het wel, mijnheer is hier de baas:
'k Zal tegen u mij niet verzetten.
Maar denk er aan, de berg is heden dol en dwaas;
En moet een dwaallicht u geleiden naar uw plaats,
Dan moet ge ook zoo heel nauw niet letten.

FAUST, MEPHISTOPHELES EN DWAALLICHT.

(*In beurtzang.*)

Mephistopheles.

In de sfeer der tooverdroomen
Zijn wij, schijnt het, opgenomen.
Leid ons! laat uw lichtjen schijnen,
Dat we uit deze schrikwoestijnen
Spoedig in de ruimte komen!

Dwaallicht.

Ziet die boomen achter boomen,
Hoe ze snel voorbij ons strijken!
Ziet die klippen, hoe ze wijken!
Hoort die steenrotsneuzen brommen,
Hoe ze snorken, hoe ze grommen!

Faust.

Van de steenen, uit de kloven,
Komen beekjens aangestoven.
Hoor ik ruischen? hoor ik zangen

Van begeeren en verlangen?
 Minneklachten, zoet en teeder,
 Stemmen van 't verloren Eden?
 De echo galmt getrouw ze weder,
 Als een sage van 't Verleden!

Mephistopheles.

„Ohoe! schoehoe! hoort dat schaatren!
 Gaai en kauw en meerkol snaatren!
 Molikken gaan door de struiken,
 Lange beenen, dikke buiken,
 En die wortels, juist als slangen,
 Winden zich uit zand en steenen,
 Kronklen door elkander henen,
 Om ons in den strik te vangen,
 Steken hun polypen-armen
 Naar den wandlaar uit! En muizen,
 Duizendkleurig, gantsche zwermen,
 Zie ik mos en hei doorkruizen!
 En op vliezen vlerken wiegen,
 Warren, zooveel glintwormvliegen,
 Dat we ons in den weg bedriegen.

Maar ik bid u, zeg mij, staan wij
 Op dezelfde plek? of gaan wij?
 Alles, alles schijnt te draaien:
 Rotsen, boomen, zwieren, zwaaien,
 Trekken leelijke gezichten;
 En 't krioelt van dwarrellichten.

(De beurtzang houdt op.)

Mephistopheles *(spreekt tot Faust)*

Grijp mij, volg mij met vertrouwen
 Naar die kloof in 't rotsgevaart!
 Met verbazing zult ge aanschouwen
 Hoe de Mammon gloeit in de aard.

Faust.

Wat mag daar toch zoo grillig blinken,
 Gelijk een roode morgengloor?

Ik zie den glans steeds dieper zinken:
 In 't hart des afgronds dringt hij door.
 Hier heeft hij 't mistig floers doorschenen,
 En damp en nevel neemt de wijk;
 Dáar glijdt hij als een draadtjen henen;
 Ginds welt hij op, een bron gelijk.
 Nú kronkelt hij met honderde áren
 Door 't dal; dàn plotsling schijnt hij weér
 Zijn stralen in één punt te gáren,
 En zinkt hij diep en dieper neér.
 Daar spatten plotsling vuur en vonken,
 Als stofgoud kwistig uitgestrooid!
 Zie, heel de rotswand is doorblonken
 Van vlammen — zoo iets zag ik nooit!

Mephistopheles.

Nu, heeft voor onze feestvermaken
 Vorst Mammon zijn paleis niet feestelijk getooid?
 Gij zaagt het juist bijtijds: ik hoor den stoet genaken.

Faust.

Een wilde storm heeft ons verrast:
 Hoe snerpand geeselt hij mijn leden!

Mephistopheles.

Klem aan de ribben van die oude rots u vast,
 Want anders stort gij naar beneden!
 Een nevel verdubbelt den nacht;
 Hoort, hoort, hoe de mastbosschen huilen!
 Hoe klapwieken de uilen!
 Hoe splijten de zuilen
 Der groene paleizen, beroofd van hun pracht!
 Hoe kraken de takken!
 De wortelen knakken,
 De stammen bezwijken en tuimlen door-éen.
 De rukwinden blazen
 En loeien en razen
 Door reten en kloven
 En afgronden heen'!
 Wat stemmen daarboven,

En stemmen beneên!
 De berg dreunt en trilt
 Van 't Heksengeschrei, dat er schatert en gilt!

Heksenkoor.

Laat ons naar den Bloksberg gaan!
 Geel is de stoppel en groen is het graan.
 Boven aan
 Zit Uriaan.
 Hier komen al de genoodigden aan.
 Dat gaat over steen en stok;
 Grinnikt de heks, dan hinnikt de bok.

Een Stem.

De oude Baubo reist alléen
 Op haar dikke zeug hierheen'.

Koor.

Alle eer, die eere waardig is!
 Vrouw Baubo, hier! gij aan de spits!
 De Moeder op haar zeug gezeten
 Zal leidsvrouw aller heksen heeten.

Stem.

Ei zeg eens, hoe kwaamt gij hierheen'?

Stem.

Langs d'Ilsensteen.
 'k Ben 't uilennest voorbij gevlogen:
 De katuil zette' me een paar oogen!

Stem.

Vaar gij naar de Hel!
 Gij rijdt mij te snel.

Stem.

Mij sloeg ze in haar woede
 De schouders ten bloede.

Heksenkoor.

De weg is breed, de weg is lang:

Wat is dat voor een wild gedrang?
De bezem zwiept, de gaffel prikt;
De moeder valt, het kind verstikt.

Heksenmeesters (*half koor.*)

Als huisjensslakken kruipen wij;
De wijven vliegen ons voorbij,
Want volgen wij des Satans spoor,
De Vrouw heeft duizend schreden vóór.

Andere Helft.

Wij nemen dat zoo nauw niet, neen!
De Vrouw behoeft wel duizend schreên:
Maar niettemin, hoe snel ze joeg,
Eén sprong is voor den Man genoeg.

Stem (*uit de hoogte.*)

Komt hier! komt hier! wat plascht gij in den vliet?

Stemmen (*van beneden.*)

Naar boven? Ach, wij kunnen niet.
Wij wasschen, en zijn zelve vlekloos blank, —
Onvruchtbaar toch, ons leven lank!

Beide Koren.

De wind houdt op; de bleeke maan,
De starren, zwijmen op heur baan:
De heksen vliegen wild daar heen'
En strooien vonken naar beneên.

Stem (*van beneden.*)

Och, wacht wat! wacht wat!

Stem (*van boven.*)

Welk een kreet!

Wie roept daar uit die steenrotsspleet?

Stem (*van beneden.*)

O neemt mij meê! Ik stijg alreeds
Driehonderd jaar, en zie maar steeds

Den top al ver-en verder wijken.
'k Was toch zoo graag bij mijns gelijken!

Beide Koren.

De bezem draagt, ook draagt de stok.
De gaffel draagt, ook draagt de bok.
Wie nú niet hooger klimmen kan,
Blijft eeuwig een verloren man.

Halfheks (*beneden.*)

Ik hink zoolang al achter aan;
Al de andren zijn mij vóorgegaan!
Terwijl mij thuis de rust ontvliedt,
Vind ik ook hier den vrede niet!

Koor der Heksen.

De zalve geef den heksen moed.
Begeert ge een zeil? een lap is goed!
Een schip? een trog voert u omhoog!
Nóoit vliegt hij, die vandaag niet vloog.

Beide Koren.

En groeten wij den top omhoog,
Ziet ons dan na met pinkend oog.
En, achterblijfsters! werpt u neêr
Op 't heksen-heiveld, heinde en veer'!

(*Zij strijken uit de lucht op den hoogsten bergtop.*)

Mephistopheles.

Dat dringt en stoot, dat snort en snatert,
Dat sist en suist, dat loeit en klatert,
Dat licht en vonkt, dat stinkt en brandt —
Een ware Heksen-lustwarand!
Houd vast maar eer wij van elkander raken!
Wáar zijt gij?

Faust (*uit de verte.*)

Hier!

Mephistopheles.

Wel, wel, zóo ver reeds voortgestuwd!
 Mijn huisrecht komt te pas. Lief volkjen, niet geduwd!
 Plaats! Jonker Volland komt, 'k verzoek u plaats te maken!
 Hier, Doctor! pak mijn kleed, en nu, dring moedig door!
 Wij dienen met één sprong dit dol gedrang te ontwijken:
 't Is al te dol, ook zelfs voor mijns gelijken....
 Maar zie eens, door wat wondren gloor
 Wordt ginds dat kreupelbosch beschenen!
 Dat trekt mij aan. Kom, kom, daar henen!

Faust.

Steeds met u-zelv' in tegenspraak!
 Maar 't zij zoo! 'k Volg uw schreên. Toch moet het mij verwondren:
 Walpurgis-nacht, en naar den Bloksberg voor vermaak,
 Om — ons van allen af te zondren!

Mephistopheles.

Wat bonte vlammen flikkren daar!
 Een vroolijk clubjen heeft zich 't plekje uitgelezen!
 In klein gezelschap is men 't prettigst bij elkaar.

Faust.

Toch zou ik liever boven wezen.
 Daar dwarrelt rook en smook en gloed;
 Daar wordt de booze door de menigte begroet,
 Hoe menig raadsel, dat zich dáar ontknoopen moet!

Mephistopheles.

Gij zult er nieuwe raadsels vinden!
 Och, laat u door den flikkerschijn
 Der Groote Waereld niet verblinden!
 In stille rust, wáar kan men beter zijn?
 Die Groote Waereld — wat zijn namen? —
 Van kleine waereldtjens hangt zij vanouds te zamen.
 Hier zie ik jonge heksjens, naakt en bloot,
 En oude, die, verstandig, kleêren dragen.
 'k Bid u, wees vriendlijk, zoek de gasten te behagen!
 De moeite is klein, de pret is groot.

Muziek! hoor, instrumenten janken!
 Hoe valsch! men moet gewoon zijn aan die klanken.
 Maar 't is niet anders — toe, ga door!
 Ik stel u aan de luidtjens voor:
 'k Zal u op nieuw aan mij verplichten.
 Wat dunkt u, vriend? dat is hier klein misschien!
 Een ruimte, waar geen einde aan is te zien,
 Waar honderd vuren als flambouwen lichten!
 Men danst, men kout, men kookt, men drinkt, men mint:
 Nu zeg mij, waar ge iets beters vindt:

F a u s t.

Hoe zult ge u aan de dames en de heeren,
 Als Toovenaar, of als Duivel, presentereen?

M e p h i s t o p h e l e s.

'k Ben wel gewoon incognito te gaan,
 Maar op een gala-feest doet elk zijn ordes aan.
 Een Kousenband bezit ik niet,
 Maar 'k heb een paardenvoet, wien elk hier eere biedt.
 Ziet gij die slak? Zij heeft zich kruipend voortbewogen
 Naar 't plekje waar we staan, en met haar tastende oogen,
 Haar voelhoorns mij terstond herkend.
 Al wilde ik nog 't geheim bewaren, ijdel pogen!
 't Incognito had' ras een end.
 Kom nu! van vuur tot vuur! blijf aan mijn zij!
 Ik ben de werver; en de vrijer, dat zijt gij.

(Tot een groepjen, dat bij doovekolen zit.)

Hoe in zoo'n achterhoek geschoven, oude Heeren?
 Ginds woelt en joelt het onderéén:
 Gaat met de Jeugd u amuseeren!
 Gij zit toch thuis genoeg alléén.

G e n e r a a l.

Gij kunt geen Natiën vertrouwen,
 Hadt ge alles ook voor haar gedaan;
 Want bij het volk als bij de vrouwen,
 Staat steeds de jonkheid bovenaan!

Minister.

Och, de oude deugd ligt lang begraven;
 Er is geen kracht meer en geen geest.
 De tijd toen wij bevelen gaven,
 Dát is de gouden tijd geweest.

Parvenu.

Wij hielden 't Koningschap de toomen
 Vrij strak, en waren gants niet dom.
 De Revolutie is gekomen,
 En — die keerde alles, alles om!

Auteur.

Wordt nog wel ooit een boek gelezen,
 Waaruit gevoel spreekt en verstand?
 En dan — de jeugd! neen, nooit voordezen
 Was 't jonge volkjen zóo pedant!

Mephistopheles.

(op eens zeer oud schijnende.)

Het volk is overrijp: De Jongste Dag moet komen,
 Wjl ik voor 't laatst den Blokberg groet,
 De waereld neigt ten val — haar doodsklok wordt vernomen,
 Nu 't zoo met mij ten einde spoedt.

Een lappen- en lorren-heks.

Neen, Heeren! niet voorbij gelooopen!
 Verzuimt den goeden kans toch niet!
 Mijn marschkraam is wel waard dat gij ze goed beziet.
 Gij kunt bij mij van alles koopen;
 Toch heb ik niets, dat nooit, als werktuig van het kwaad,
 De menschen en de waereld heeft geschaad.
 Geen dolk hier, die niet bloedig heeft geblonken,
 Geen beker, waar geen gif in werd bereid,
 Als vloeiend vuur door 't lichaam ingedronken,
 Geen tooi, die niet een onschuld heeft verleid,
 Geen zwaard, dat niet een trouwverbond verbroken,
 Of ruggelings een vijand heeft doorstoken.

Mephistopheles.

Gij, tante! zijt niet meêgegaan
 Met uwen tijd: gij teert nog op 't Verleden.
 Gedaan, geschied, geschied, gedaan!
 Leg u toch toe op nieuwigheden!
 Alleen het nieuwe trekt ons aan.

Faust.

'k Vergeet mijzelf! is dat een Hel!
 Wat walglijk kermisfeestgerel!

Mephistopheles.

Daar dwarrelt heel de troep naar boven!
 Gij schuift, meent ge, andren voort, en — gij word t voortgeschoven.

Faust.

Wie toch die éene wezen zou?

Mephistopheles.

't Is Lilith.

Faust.

Wie?

Mephistopheles.

't Is Adam's eerste Vrouw.

Beschouw haar goed, maar neem u zeer in acht
 Voor haar verblindend-schoone haren,
 Heur éenig-ongelijkbre pracht!
 Als ze u daarin verstrikt, laat zij u nooit weêr varen.

Faust.

Een oude en jonge heks! ei, zie die twee eens aan!
 Die hebben al wat afgedaan.

Mephistopheles.

Geen rust van daag! een nieuwe dans begint.
 Wij dansen meê. Treed toe, mijn vrind!

Faust

(dansend met de jonge heks.)

Ik droomde eenmaal een schoonen droom;
 Ik zag een prachtige' appelboom.
 Die had twee appels naar mijn zin,
 Ze lokten mij — ik klom er in.

De Schoone.

Dat gij die appels zoo begeert,
 Hebt gij in 't Paradijs geleerd.
 'k Verheug mij op deez' blijden dag,
 Dat ook mijn tuintje' er dragen mag.

Mephistopheles

(dansend met de oude heks.)

Ik droomde eenmaal een wilden droom:
 Ik zag een afgeleefden boom.
 Die had — — och! oud, vermolmd was hij,
 En niettemin beviel hij mij.

De Oude.

'k Breng u mijn vriendelijksten groet,
 Heer ridder met den paardevoot!
 Ik zeg: Oud mal gaat boven al;
 'k Beloof dat ik het toonen zal.

Proktophantasmist.

Vervloekt gespuis! uw stoutheid kent geen grenzen!
 Ik toonde al lang u overtuigend aan,
 Dat geesten nooit op menschenvoeten staan,
 En toch — gij danst gelijk wij andre menschen!

De Schoone *(dansend.)*

Kijk! wat moet die daar op ons bal?

Faust *(dansend.)*

Dien kaerel vindt gij overal.
 Hij danst niet, maar ziet andren dansen:

„Die sprong is zóo, die zwaai is zus:”

Hij is de groote Criticus,

Die lauwwen deelt — meest distelkransen.

Als 't vóorwaarts gaat met vluggen voet,

Kan hij zijn ergernis het allermint bedwingen;

Maar draait gij steeds in de eigen kringen,

Zooals hij in zijn ouden molen doet,

Dan vindt hij 't onvoorwaardlijk goed

Voorals gij daarom zijn lof wilt zingen.

Proktophantasmist.

Gij danst maar toe! Neen, dat is ongehoord.

Ik heb 't bewezen, gij bestaat niet! Pakt u voort!

Heb ik de fakkel der Verlichting niet ontstoken?

Toch, duivels-ontuig! blijft gij spoken?

Hoelang heb ik het Bijgeloof bestreên,

En 't duurt steeds voort — wáar moet dat heen'?

De Schoone.

Wil ons niet langer ennuiëeren!

Proktophantasmist.

'k Zeg u in 't aangezicht, gij geesten, die mij ziet!

Een Geesten-despotisme duld ik niet,

En vruchtloos zoekt mijn geest u orde en tucht te leeren.

(Men danst voort.)

Ik zie wel, dezen nacht zou 'k mij vergeefs vermoeien.

Toch ga ik meê: zoo'n tochtjen doet geen kwaad!

Ook hoop ik, eer mijn uurtjen slaat,

Den Duivel en de Dichters uit te roeien.

Mephistopheles.

Hij gaat geen moddersloot voorbij:

Bloedzuigers zullen 't beste wezen.

Als die maar pakken, straks is hij

Van Geesten en — van geest genezen.

(Tot Faust die uit den kring der dansers getreden is.)

Hoe? laat ge uw danseresjen staan?

Zij hief zoo'n aardig liedtjen aan.

Faust.

Wel, uit haar mondtjen, onder 't zingen,
Zag ik een klein rood muisjen springen.

Mephistopheles.

Dat is ook wat! Wie ziet zoo nauw?
En immers, 't muisjen was niet grauw.
Wie, bij een liefdes avontuurtjen,
Wie let daarop in 't herdersuurtjen?

Faust.

Daar zag ik....

Mephistopheles.

Wat?

Faust.

Mephisto! ziet gij niet
Dat bleek en beeldschoon kind, alléén en in 't verschiet?
Traag gaat ze voort, en schuivend langs den grond,
Alsof een koord haar voeten samenbond.
Hoe meer ik zie, 't is of zij 't is,
Mijn Grethe! Wat gelijkenis!

Mephistopheles.

Zie daar niet heen! Dat is een schim, een rook,
Een schaduwbeeld, een tooverspook.
Zoo iets te ontmoeten, is niet goed;
Die starre blik bevriest het warme bloed,
Hij kan een mensch in steen verkeeren;
Medusa's fabel kan dit leeren.

Faust.

Neen, dit zijn oogen als gebroken door den dood
En door geen vriendenhand gesloten.
Dat zijn die lippen wel, wier kus ik heb genoten.
Dat is de reine borst, die ik in de armen sloot!

Mephistopheles.

Dat is nu juist de tooverij:
Elk ziet in deze schim zijn liefste zoo als gij!

Faust.

O, welk een weelde! welke ellende!
 Onmogelijk dat ik de oogen wende!....
 Hoe vreemd, die hals, zoo blank, zoo teeder,
 Siert een rood snoertjen, niet veel breeder
 Dan 't scherpe van een mes.

Mephistopheles.

Ja, wel,

Straks zult gij onder d'arm haar 't hoofd zien dragen,
 Want Perseus heeft het afgeslagen;
 Maar toch is alles guichelspel!....
 Kom nu naar gindschen heuveltop!
 Wat oorverdoovend vreugdgeschater!
 Ik zie daar waarlijk een Theater:
 Kom, Faust! het zwart gordijn gaat op.

BETROKKEN DAG.

VELD.

FAUST. MEPHISTOPHELES.

Faust.

In ellende! wanhopig! lang een ongelukkig, verloren schaap!
 en nu gevangen! Als een boosdoenster in den kerker opgesloten,
 met de wreedste martelingen in 't verschiet, dat arme lieve schep-
 sel! Moest het zóo ver, zóo ver komen! Verraderlijke, nietswaar-
 dige geest, en dit hieldt gij mij verborgen? Sta maar, sta! laat
 die duivelsche oogen grimmig rollen in 't hoofd! Sta en terg mij
 door uw ondraaglijk bijzijn! Gevangen! In radelooze ellende!
 Boozen geesten overgeleverd, van kou bevroren, veroordeeld door
 de menschen! En mij wiegt gij intusschen in laffe verstrooiingen,
 mij verbergt gij haar klimmenden nood, en hulpeloos laat gij
 haar omkomen!

Mephistopheles.

Zij is de eerste niet.

Faust.

Hond! afschuwelijk monster!.... Verander hem, gij Eeuwige
 Geest! verander den worm weder in zijn hondengedaante, waarin

hij meermalen 's nachts voor mij uitdraafde, den argeloozen wandelaar voor de voeten rolde, en, als deze neêrviel, aan zijn schouders bleef hangen. Verander hem weêr in zijn geliefkoosde gedaante, dat hij voor mij in 't stof op zijn buik kruipe, en ik hem met voeten trede, den verworping! De eerste niet! — O, hoe jammer, hoe jammer, meer dan eens menschen ziel beseffen kan, dat er méer dan één schepsel in de diepte der ellende is ondergegaan, dat niet de eerste heeft voldaan voor de schuld van al de anderen, in haar krimpenden doodsangst, voor de oogen der Eeuwige Barmhartigheid! Mij gaat het door merg en been, dat lijden dier enkele; gij grijnslacht onverschillig over het lot van duizenden!

Mephistopheles.

Daar staan wij nu weêr aan de grenzen van ons verstand, zoodra gij menschen uitzinnig blijft te worden. Waarom knoopt gij gemeenschap met ons aan, als gij er de gevolgen niet van dragen kunt? Vliegen wilt ge, en — ge zijt voor duizelingen niet zeker! Wie zijn de indringers, wij, of gij?

Faust.

Kners mij niet zoo op uw vratige tanden. Ik walg er van! — Gij, groote heerlijke Geest, die u verwaardigdet mij te verschijnen, die mijn hart kent en mijne ziele! waarom mij vastgeketend aan dezen ellendeling, die zwelgt aan andrer ellende, en in hun ondergang geniet?

Mephistopheles.

Hebt gij haast gedaan?

Faust.

Red haar, — of wee u! De vreeselijkste vloek over u voor duizenden van jaren!

Mephistopheles.

Ik kan de banden des Wrekers niet breken, zijne grendels niet wegschuiven. — Red haar!.... Wie was 't, die haar in 't verderf stortte, ik of gij?

(Faust werpt een woesten blik in 't rond.)

Grijpt gij naar den donder? Gelukkig, dat hij u, ellendige stervelingen, niet gegeven is geworden! Den onschuldige, die weêrstand biedt, te verpletteren, dat is zoo wat de manier der tyrannen om zich uit de verlegenheid te helpen.

Faust.

Breng mij bij haar! Zij moet vrij zijn!

Mephistopheles.

En het gevaar waaraan gij u blootstelt? Denk er aan: gij hebt in de stad nog een manslag op uw rekening. Boven de plek des bloeds waren wrekende schimmen, die loeren op de weêrkomst des moordenaars.

Faust.

Ook dat nog van u! Moord en dood eener waereld over u, monster! Breng mij weg, zeg ik; en bevrijd haar!

Mephistopheles.

Ik zal u brengen, en doen wat ik doen kan! Heb ik alle macht in den hemel en op de aarde? Ik zal de zinnen des cipiers bedwelmen: maak gij u meester van de sleutels, en verlos haar uit den kerker met menschenhand. Ik houd de wacht! De tooverpaarden staan gereed. Ik voer u weg. Dat is al wat ik kan.

Faust.

Op dan! en voort!

NACHT. OPEN VELD.

Faust.

Wat voeren die daar op het galgenveld uit?

Mephistopheles.

'k Weet niet wat ze koken en mengen.

Faust.

Zij komen en gaan, buigen, bukken op zij'.

Mephistopheles.

Een heksenrij!

Faust.

Zij strooien en sprengen.

Mephistopheles.

Voorbij! voorbij!

KERKER.

(FAUST, met een sleutelbos en een lamp, voor een ijzeren deur.)

Faust.

'k Voel van een vreemde rilling me overgoten,
Geheel de ellend der menschheid grijpt mij aan.
Hier woont ze — in vunze muren opgesloten —
Toch heeft ze in hare onnoozelheid misdaan.
Gij aarzelt met wanklende voeten?
Gij huivert uw offer te ontmoeten?
Voort! eer gij haar doodsuur doet slaan!

(Hij grijpt het slot: van binnen wordt gezongen:

„Mijn moeder heeft mij omgebracht,
Mijn vader heeft mijn vleesch geslacht,
En wierp mij voor de raven.
Mijn zusjen zocht de beentjes op,
Die heeft zij op een heuveltop
In 't groene gras begraven.
Daar werd ik een klein vogelkijn.
Naar boven, in den zonneshijn!”

Faust (*de deur opensluitend.*)

Zij gist wel niet, wat dierbre van nabij
Den ketenklank verneemt en 't stroo hoort kraken.

(Hij treedt binnen.)

Margaretha

(*zich op haar strooleger verbergende.*)

Wee! bittre dood! daar komen zij!

Faust (*zachtkens.*)

Stil! stil! ik kom uw boeien slaken.

Margaretha (*van hem terugdeinzend.*)

Zijt gij een mensch, o voel dan wat ik lij'!

Faust.

Uw schreien zal de wachters doen ontwaken.

(Hij grijpt de ketens om die te ontsluiten.)

Margaretha (*op de knieën.*)

Wie heeft, o beul, u deze macht
Over mij gegeven?
Gij haalt mij reeds te middernacht,
Ontferm u toch, en laat mij leven!
Is 't morgen vroeg
Niet tijds genoeg?

(*Zij staat op.*)

'k Ben nog zoo jong, toch wilt gij dat ik sterve!
Schoon was ik ook, dat bracht mij ten verderve.
Ik had een vriend — waar is hij thans?
Verlept zijn de bloemen, verscheurd is de krans!
Grijp mij toch niet zoo geweldig aan!
Genâ, wat heb ik u misdaan?
Wil toch mijn smeekebed verhooren.
Ik zag u immers nooit te voren?

Faust.

Zal ik dat rouwtooneel doorstaan?

Margaretha.

'k Ben nu volkomen in uw macht.
Maar laat mij eerst mijn kindtjen zoogen,
Ik koosde 't heel den langen nacht,
De wreedaards rukten 't uit mijn oogen,
En zeggen nu, ik heb het omgebracht.
Ik ben van alle vreugd beroofd.
Hoe boos toch, dat zij liedtjens op mij zingen!
Zij moesten zwijgen van die dingen —
Dat sprookjen maalt mij steeds door 't hoofd.

Faust

(*werpt zich voor haar op de knieën.*)

Een bruidegom buigt knielend voor u neder,
En brengt u vreugde en vrijheid weder.

Margaretha (*knielt naast hem.*)

Knielen wij neêr om de Heilgen te aanbidden!
Hier in ons midden
Begrimt ons de Hel!

Hoort gij de ziedende vlammen wel klatren?
 Hoort gij het schaatren
 Der Duivelen wel?

Faust (*met luider stem*)

Grethe! Grethe!

Margaretha (*opmerkzaam geworden.*)

Des Bruigoms stem!

O, waar is hij? — ik hoorde hem.
 Ik ben vrij! Aan zijn hals wil ik hangen,
 Aan 't hart hem prangen:
 Hij riep Grethe — hij zoekt zijn Bruid!
 Dwars door het knettrende vuurvlamgloren,
 Dwars door de spottende duivelkoren,
 Hoor ik zijn zoet, zijn verrukkend geluid!

Faust.

Ik ben 't!....

Margaretha.

Gij zijt het? O herhaal

Die woorden duizend, duizend maal!

(*Hem bij den arm vattende.*)

Hij is 't! hij is 't! waar bleef al 't lijden?
 De kerker, de keten, het wroegend verwijt?
 Gij zijt het! Gij komt mij bevrijden!....
 Ik ben bevrijd!
 'k Herken de straat, zoetst plekje' op aarde,
 Waar ik u 't eerst ontmoeten mocht,
 De bloemengarde
 Waar ge ons bezocht!....

Faust.

Kom meê! kom meê!

Margaretha.

't Is hier zoo goed!

Zoo gaarne zit ik aan uw voeten:

Kom, zit nog wat!

(*Zij liefkoost hem.*)

Faust.

Als ge u niet spoedt,
Wij zullen beide er duur voor boeten.

Margaretha.

Hoe nu mijn vriend! gij kust mij niet?
Toch mag het zoo heel lang niet heeten,
Dat gij uw arme bruid verliet —
En zijt gij het kussen vergeten?
Hoe ben ik nu zoo angstig aan uw borst,
Daar vroeger uit uw woorden, uit uw blikken,
Een hemel stroomde en gij mij kussen dorst,
Als moesten uw kussen mij stikken!
Kom, kus mij dan nu,
Of ik kus u!

(Zij omhelst hem.)

Wee mijner! uw lippen zijn koud als het graf,
Zijn zonder geest en leven.
Waar is dan uw liefde gebleven?
Wie nam uw hart mij af?

(Zij keert zich om.)

Faust.

Kom, volg mij, ik bid u, ik smeeik er om!
Margaretha *(zich tot hem wendende.)*
En zijt gij 't dan waarlijk, mijn Bruidegom?

Faust.

Ik ben 't, kom meê!....

Margaretha.

Zijn de banden stuk?
En is het uw vriendlijke schoot, dien 'k druk?
Hoe komt het toch dat gij niet huivrig zijt?....
Weet gij wel, Vriend! wie gij bevrijdt?

Faust.

Kom! kom! reeds deinst de middernacht.

Margaretha.

Mijn moeder heb ik omgebracht,
 Mijn kind heb ik verdronken.
 Ach, was 't ons beide niet geschonken?
 U ook!.... Gij zijt het!.... Zie mij aan,
 Geef mij uw hand! — Neen, 't is geen waan,
 Uw lieve hand!.... Maar hoe, ze is nat!
 Wasch haar, ze is met bloed bespat!
 Heilige hemel! wat hebt gij gedaan?
 Bij mijn tranen en gebeden,
 Berg dien blooten degen toch!

Faust.

Wroet niet langer in 't Verleden:
 Gij doodt mij nog!

Margaretha.

Neen! gij moet overblijven!
 — Ik wil u de graven beschrijven,
 Daar moet gij voor zorgen
 Reeds morgen!
 Het beste plaatsjen voor moeders graf,
 Mijn broeder aan haar zij'....
 Een weinig verder een hoekjen voor mij,
 Maar niet zoo heel ver af;
 Mijn kleintjen in mijn armen:
 'k Lig anders zoo gants alleen!
 Mij aan úw kloppend hart te warmen,
 Dat was een bron van zaligheên!
 Maar die ben ik niet langer waardig....
 't Is of ik angstig tot u vlied,
 't Is of gij hoonend mij verstiet....
 En toch — uw blik, zoo vriendlijk, zoo zachtaardig,
 Gij zijt het wel! nietwaar, gij haat mij niet?

Faust.

Als ik het ben, zoo kom!

Margaretha.

Naar buiten?

Faust.

In 't vrije veld!

Margaretha.

Wacht mij de dood!....

Kunt gij den schoot
Van 't graf ontsluiten,
Zoo kom! — Uit deez' mijn ballingschap
Naar de allerlaatste sluimerstede,
Maar verder ook geen enkele stap!
Gij gaat?.... O Henric, kon ik mede!

Faust.

Gij kunt, indien gij wilt — de deur staat open.

Margaretha.

Ik mag niet weg: voor mij is niets te hopen.
Wat baat de vlucht? Zij loeren toch op mij!
Gebedeld brood, wie wil het eten?
En dan nog met een kwaad geweten!
Te zwerven in een barre woestenij,
Om straks op nieuw te zuchten in een keten!

Faust.

Ik blijf u bij.

Margaretha.

Voort, als de wind!
Voort, red uw kind!
't Molenwater
Wijst het spoor,
Over den vonder,
't Boschjen door,
Links, bij den vijver, —
Hoor! het plascht!
Zie! het spartelt!
Grijp het vast!
Red mijn kind: gij kunt het nog!

Faust.

Stil dan toch!
Nog één stap, en gij zijt vrij!

M a r g a r e t h a.

Waren wij maar den berg voorbij!
 Daar zit mijn moeder op een steen —
 Hoe rilt het door mijn âren!
 Daar zit mijn moeder op een steen,
 En schudt de grijze haren.
 Zij blikst niet, zij knikt niet, haar hoofd hangt neêr,
 Zij sliep zoo lang, zij ontwaakt niet meer....
 Zij sliep, terwijl wij ons verblijdden —
 Dat waren gelukkige tijden!

F a u s t.

Helpt hier geen smeeken, hier geen klagen,
 'k Beproof dan u van hier te dragen.

M a r g a r e t h a.

Neen, geen geweld! laat staan, laat staan!
 Grijp zoo moorddadig mij niet aan!
 In alles toch heb ik uw wil gedaan.

F a u s t.

De dag breekt aan, o liefste, liefste mijn'!

M a r g a r e t h a.

Dag! Ja, 't wordt dag, de laatste zonneschijn!
 Mijn hoogtij-dag moest het zijn!
 Zeg niemand dat gij den nacht
 Bij Grethe hebt doorgebracht!
 O wee mijn geschonden krans!
 Hij ligt verflenst ter neder....
 Wij zien elkander weder,
 Maar niet bij den bruiloftsdans....
 Wat hoofden opgestoken!
 Wat scharen, spraakloos saamgekruid!
 't Stroomt alles naar het marktplein uit —
 Tot hoor!.... de bengel luidt
 En 't staafjen wordt gebroken!
 Zij pakken mij aan, en zij buigen mij neêr —
 De bijl is gereed tot de straf —
 De slag doet aller halzen zeer —
 De waereld is stom als het graf....

Faust.

O, ware ik nooit geboren!

Mephistopheles

(verschijnt aan de deur.)

Voort! of gij zijt verloren!

't Is nutteloos woorden en tijd verspillen!

Mijn paarden staan te rillen,

't Is klare morgenstond!

Margaretha.

Wie nevelt daar op uit den grond?

Die! die! zend hem weêrom!

Wat moet die in het Heiligdom?

Hij zoekt mij!

Faust.

Gij zult leven!

Margaretha.

Rechtvaardig God, U wil ik me overgeven!

Mephistopheles *(tot Faust.)*

Kom! of ik ga! mijn geduld is voorbij.

Margaretha.

'k Ben de Uwe, Vader! sta me op zij'!

Gij Englen, gij Heilige Scharen!

Wilt me onder uw vleuglen bewaren!....

Faust! bij uw aanblik huivert mij.

Mephistopheles.

Zij is gevonnist!

Stem *(van boven.)*

Ze is behouden!

Mephistopheles *(tot Faust.)*

Herwaards gij!

(Hij verdwijnt met Faust.)

Stem *(van binnen.)*

Henric! Henric!

MARIA STUART.

PERSONEN.

Elizabeth, Koningin van Engeland.
Maria Stuart, Koningin van Schotland, gevangene in Engeland.
Robert Dudley, Graaf van Leycester.
George Talbot, Graaf van Shrewsbury.
William Cecil, Baron van Burleigh, Groot-schatbewaarder.
De Graaf Van Kent.
William Davison, Staats-Sekretaris.
Amias Paulet, Ridder, bewaker van Maria.
Mortimer, zijn neef.
De Graaf Aubespine, Fransch Gezant.
De Graaf Bellièvre, buitengewoon Boodschapper van Frankrijk.
Okelly, Mortimers vriend.
Drugeon Drury, tweede bewaker van Maria.
Melvil, haar huishofmeester.
Hanna Kennedy, hare zoogmoeder.
Margaretha Kurl, hare kamerjuffer.
De sherif van het graafschap.
Een officier van de lijfwacht.
Fransche en Engelsche heeren.
Trawanten.
Hofdienaren van de Koningin van Engeland.
Bedienden van de Koningin van Schotland.

EERSTE BEDRIJF.

Het Kasteel van Fotheringhay.

Een Kamer.

EERSTE TOONEEL.

HANNA KENNEDY, *zoogmoeder der Koningin van Schotland,*
in hevige twist met PAULET, die voornemens is een
kast te openen. DRUGEON DRURY, zijn mede-
helper, met breekijzers.

Kennedy.

Wat doet gij, Sir? Waartoe vermeet ge u weêr?
Weg van die kast!

Paulet.

Waar kwam die pronk van daan?
Men wierp haar uit het hoogste vensterraam:
Men heeft beproefd den tuinman om te koopen
Met dit kleinood. — Vervloekte vrouwenlist!
In weêrwil van mijn zorg, mijn arendsoog,
Nog kostbaarheden, nog verborgen schatten!

(De kast aangrijpende.)

Waar dit school, zit nog meer!

Kennedy.

Terug vermeetle!

Hierin bewaart Mylady haar geheimen.

Paulet.

Die zoek ik juist.

(Geschriften te voorschijn halende.)

Kennedy.

Papieren zonder waarde,
Wat krabbels met de pen, tot korting van
Den tijd der aaklige gevangenschap.

Paulet.

De ledigheid is broeinest van het kwaad.

Kennedy.

't Is alles Fransch.

Paulet.

Des te erger! want die taal
Spreekt Englands vijand.

Kennedy.

Schetsen al te maal
Van brieven aan de Koningin van England.

Paulet.

Die zal 'k bestellen. Zie, wat glinstert hier?
(*Hij heeft op een geheime veer gedrukt en haalt uit
een verborgen lade kleinodiën te voorschijn.*)

Een diadeem, bezet met eêlgesteent',
Doorweven met de leliën van Frankrijk!

(*Hij geeft het kleinood aan zijn geleider.*)
Bewaar dat, Drury. Leg het bij de rest.

(Drury af.)

Kennedy.

Verneedrende onderdrukking, die wij lijden!

Paulet.

Zoolang zij nog bezit, kan zij nog schaden,
Want alles wordt een wapen in haar hand.

Kennedy.

Heb deernis, Sir! Beroof ons leven niet
Van 't laatste sieraad. De arme lijderes

Vindt troost in d' aanblik van vervlogen glans,
Want al het andre hebt gij ons ontnomen.

Paulet.

't Berust in goede handen. Op zijn tijd
Wordt alles eerlijk haar teruggegeven!

Kennedy.

Wie ziet het deze naakte wanden aan,
Dat hier een Koninginne woont? Waar is
Het troongehemelt' boven haar gestoelt'?
Moet zij den teedren voet, zoo zacht gewend,
Niet zetten op een vloer, gemeen en ruw?
In glansloos tin — de minste kamervrouw
Versmaadde 't! — wordt zij aan heur disch bediend?

Paulet.

Zoo diende zij te Sterlin haar gemaal,
Terwijl zij met heur minnaar dronk uit goud.

Kennedy.

De kleine hulp des spiegels zelfs ontbreekt.

Paulet.

Zoolang zij nog haar ijdel beeld beschouwt,
Houdt zij niet op te hopen en te wagen.

Kennedy.

Zij heeft geen boek, tot voedsel van den geest.

Paulet.

Men leest de Schrift haar voor, die 't hart verbetert.

Kennedy.

Ook zelfs de dierbre luit is haar ontrukkt.

Paulet.

Waarop zij dartle minneliedren speelde!

Kennedy.

Is dat een lot voor 't edel troetelkind,
 Die in de wieg reeds Koninginne was,
 Aan 't weeldrig hof der Medici gewiegd
 Als in den schoot van al wat vreugde heet?
 Het zij genoeg, dat haar de macht ontviel,
 Waartoe die arme sieraan haar misgund?
 In *groot*e rampen leert een edel hart
 Zich schikken; maar het is een staag verdriet
 De daaglijksche gerieflijkheên te ontbeeren.

Paulet.

Die voeden slechts in 't harte de ijdelheid,
 Dat komen moest tot inkeer en berouw.
 Een wuft en zondig leven wordt alleen
 In nooddruft en vernedering geboet.

Kennedy.

Indien haar teêre jonkheid zich vergreep,
 Zoo gaat dit haar geweten aan en God:
 In England is geen rechter over haar.

Paulet.

Zij wordt gericht waar zij misdreven heeft.

Kennedy.

Tot kwaaddoen knelden haar veel te enge banden.

Paulet.

Toch wist zij uit die enge banden d'arm
 Wel uit te strekken over de aard, de fakkel
 Van Burgerkrijg in 't Koninkrijk te slingren,
 En tegen onze Koningin, die God
 Behoedde! moordnaarsbenden op te hitsen.
 Heeft ze uit deez' muren hen niet aangezet,
 Dien booswicht Parry en dien Babington,
 Tot zulk een gruwelstuk als Koningsmoord?
 Weerhield misschien dit tralievenster haar
 Het edel hart van Norfolk te verstrikken?

Voor haar geofferd, viel het beste hoofd
 Hier op dit Eiland onder 't beulenzwaard —
 En heeft misschien dit jammerlijke voorbeeld
 De dwazen afgeschrikt, die zich wedijvrend
 Om harentwil in d' afgrond nederwierpen?
 Het bloedige schavot ziet haar ter eer
 Het eene slachtlam immer 't andre volgen;
 En dat houdt nimmer op, totdat zij-zelf,
 De schuldigste, daarop geofferd is.
 Wee, driemaal wee den dag, toen Englands kust,
 Te gastvrij, deze Helena ontving!

Kennedy.

Gastvrij heeft England haar ontfangen, haar?
 Die ongelukkige, die sints den dag,
 Toen zij den voet op onzen bodem zette',
 Om, als een hulpeloze balling, heul
 En heil te zoeken bij heur bloedverwant,
 Zich tegen Volkenrecht en Koningswaarde
 Gevangen ziet, in enge kerkerkrocht
 Den schoonen tijd der jonkheid moet verslijten —
 Die nu, nadat zij alles heeft ervaren
 Wat een gevangnis bitters heeft, gelijk
 Een alledaagsche booswicht, voor 't gericht
 Geroepen wordt en schandlijk aangeklaagd
 Als waard te sterven.... zij, een Koningin!

Paulet.

Zij kwam in 't land gelijk een moorderes,
 Verworpen van haar volk, en van den Troon
 Verschopt, dien zij met gruwlen had bezoedeld.
 Zij kwam, om, tegen Englands heil gekant,
 De Spaansche gruwlen uit Maria's dagen
 Terug te brengen, England Katholiek
 Te maken, aan den Franschman te verraden.
 Waarom heeft zij versmaad het Edinburgsch
 Verdrag te teeknen, haar vermetele aanspraak
 Op England op te geven, en den weg
 Uit dezen kerker met één pennestreek
 Zich te openen? Veel liever wilde zij

Gevangen blijven, zich mishandeld zien,
 Dan van deze ijdele titels afstand doen.
 En waarom deed zij dat? Wilt ze op heur listen
 Vertrouwt, de tooverkracht der samenzweering,
 En onheilbroedend heel dit machtig eiland
 Van uit heur kerker te veroovren hoopt.

Kennedy.

Gij spot, Sir! — Bij uw hardheid voegt gij nog
 Den bittren hoon! *Zij*, zulke droomen kweeken,
 Zij, die hier levend ingekerkerd leeft,
 Zij, wie geen woord van troost, geen enkele stem
 Van vriendschap uit het Vaderland bereikt,
 Die lang geen menschlijk aangezicht meer zag
 Dan 't dreigende gelaat van heur cipiers,
 Die sedert kort een nieuwen wachter in
 Uw onbeschoften bloedverwant ontfing,
 Van nieuwe tralies zich omrasterd ziet —

Paulet.

Geen ijzren traliewerk schut voor haar list.
 Wie weet, of deze staven niet doorvijld,
 Of hier in dit vertrek de vloer, de wanden,
 Van buiten vast, niet hol van binnen zijn,
 't Verraad naar binnen latend, als ik slape?
 Ellendig ambt, dat mij ten deele viel,
 De listige onheilbroedster te bewaken!
 De vrees verjaagt mijn sluimering; ik waar
 Des nachts in 't rond als een geplaagde geest,
 'k Beproof de grendels en de trouw der wachts,
 En zie met beven elken morgen komen,
 Die al mijn vrees vervullen kan. Maar 't zij!
 'k Mag hopen, dat het einde nader spoedt.
 Want liever hield ik aan de hellepoort
 Het opzicht over 't heir der doemelingen
 Dan over deze sluwe Koningin.

Kennedy.

Daar komt zij-zelf!

Paulet.

Den Heiland in de hand,
Den hoogmoed en de wellust in het hart!

TWEEDE TOONEEL.

MARIA *gesluierd, met een crucifix in de hand.* DE VORIGEN.

Kennedy, (*haar tegemoet snellende.*)

O Koningin! Nu treedt men ons met voeten.
De dwinglandij, de wreedheid woedt in 't blinde,
En elke nieuwe dag hoopt nieuwe ellend
En smaad op uw gekroonde kruin.

Maria.

Bedaar!

Spreek op, wat is op nieuw gebeurd?

Kennedy.

Zie hier!

Men heeft uw slot geschonden, uw geschriften,
Uw laatsten schat, met zooveel zorg gered,
Al wat u van uw schoone bruidsieraan
Uit Frankrijk rest, is in zijn hand. Gij hebt nu
Niets vorstlijks meer, gij zijt nu gants beroofd.

Maria.

Wees kalm, mijn Hanna! Deze pronksels maken
De Koningin niet uit. Men kan ons laag
Behandlen, niet verlagen. 'k Leerde reeds
In Engeland mij aan zooveel gewennen,
Ik kan ook dit verdragen. Ziet, ge hebt
Met ruw geweld u toegeeigend wat
Ik heden zelf van plan was u te geven.
Bij deez' papieren vindt gij ook een brief,
Geschreven aan mijn Koninklijke zuster
Van Engeland. Geef mij uw woord, dat gij
Die regelrecht in haar bezit zult stellen,
En niet in Burleighs ongetrouwe hand.

Paulet.

Ik zal er over denken, wat te doen.

Maria.

Gij moet den inhoud weten, Sir! Ik smeeke
In dezen brief haar om een groote gunst —
Om een persoonlijk onderhoud met haar,
Die 'k nimmer heb aanschouwd. — Men heeft mij hier
Gedagvaard voor een hooggericht van mannen,
Die ik als mijns gelijken niet erkennen,
Tot wie ik niet vrijmoedig spreken kan.
Elizabeth is mij verwant, is van
Mijn kunne en rang. — Alleen voor haar, de Zuster,
De Koningin, de Vrouw, ontsluit ik 't hart.

Paulet.

Wel menigmaal, Mylady! hebt ge uw lot,
Hebt gij uwe eer aan mannen toevertrouwd,
Die toch uw achting minder waardig waren.

Maria.

Ook nog een tweede gunst verzoek ik haar,
Onmenschlijkheid alleen kan mij die weigren.
Reeds langen tijd ontbeer ik in den kerker
Den troost der Kerk, 't genot der sakramenten;
En die mij kroon en vrijheid heeft geroofd,
Die zelfs mijn leven dreigt, die zal voor mij
Toch niet de poort des Hemels willen sluiten.

Paulet.

Zoo gij 't verkiest, de Deken van de plaats —

Maria (*hem snel in de reden vallende.*)

Ik wil niets van den Deken. 'k Wensch alleen,
Ik eisch, een Priester van mijn eigen Kerk.
Een schrijver met getuigen ook verlang ik,
Tot samenstelling van mijn laatsten wil.
't Verdriet, het lange kerkerlijden, teert
Mijn leven weg. Ik vrees maar al te zeer,
Mijn dagen zijn geteld, en ik acht mij-zelf
Een stervende gelijk.

Paulet.

Dat 's wel gedaan,
Dat zijn beschouwingen, die u betamen.

Maria.

Wat weet ik, of niet ras een vlugge hand
Het trage werk der droefheid zal verhaasten?
Ik wil mijn testament doen maken, 'k wil
Beschikken over 't geen mij toebehoort.

Paulet.

Die vrijheid hebt gij. Englands Koningin
Wil zeker met uw roof zich niet verrijken.

Maria.

Men heeft aan mijn getrouwe kamermaagden,
Aan mijn bedienden, mij ontrukkt — Waar zijn ze?
Wat is hun lot? Hun diensten kan ik missen,
Maar tot mijn eigen zielrust wil ik weten,
Dat zij om mij niet lijden en ontbeeren.

Paulet.

Voor uw bedienden is gezorgd.

(Hij wil gaan.)

Maria.

Gij gaat, Sir? gij verlaat mij andermaal,
En zonder mijn beklemd en angstig hart
Te ontlasten van de bange onzekerheid.
Ik ben, dank zij der zorg van uw spionnen,
Gescheiden van de waereld: geen gerucht
Dringt door de kerkermuren tot mij door;
Mijn lot berust in mijner haatren hand.
Een eindeloze maand is voortgekropen;
Sints hier die veertig rechters plotseling
Mij overvielen en een vierschaar spanden,
Met schandelijken spoed, onvoorbereid
En zonder dat me een raadsman werd gegeven,
Mij daagden voor een ongehoord gericht,
Op zware klachten, listig ingekleed,
Mij, de overrompelde en bedwelmdde, dwong

Te andwoorden, uit het hoofd en mondeling. —
 Als geesten kwamen en verdwenen zij.
 En sinds zijn aller lippen sprakeloos;
 Ik zoek vergeefs in uwen blik te lezen,
 Wie overwon, mijn onschuld, de ijver van
 De vriendschap, of des vijands booze raad.
 Verbreek in 't eind uw zwijgen — Doe mij weten
 Wat ik te vreezen of te hopen heb!

Paulet (*na eenig zwijgen.*)

Sluit gij uw reekning met den Hemel af!

Maria.

Ik hoop op Gods barmhartigheid — en hoop
 Op 't strikste recht, Sir, van mijn aardsche richters.

Paulet.

O, u zal recht geschiên. Zijt dies gewis!

Maria.

Is mijn proces ten eind, Sir?

Paulet.

'k Weet het niet.

Maria.

Ben ik veroordeeld?

Paulet.

'k Weet het niet, Mylady!

Maria.

Men gaat hier gaarne ras te werk. Moet mij
 De beul ook *overvallen*, als de rechters?

Paulet.

Geloof maar, dat het zoo zal zijn, dan treft
 Hij u altijd in beter stemming aan.

Maria.

Niets zal mij in verbazing brengen, Sir!
 Wat een gerechtshof in Westminsterhall,

Door Burleighs nijd en Hattons vlijt bestuurd,
 Voor vonnis velle durve — ik weet te wèl
 Wat Englands Koningin gerust mag *doen*.

Paulet.

Oud-Englands heerschers hebben niets te duchten,
 Dan hun Geweten en het Parlement.
 Het vonnis, door Gerechtigheid geslagen,
 Wordt door de Macht volvoerd, en — onbevreesd!

DERDE TOONEEL.

DE VORIGEN. MORTIMER, *Paulets neef, treedt binnen, en zonder der koningin eenige opmerkzaamheid te betoonen, spreekt tot Paulet.*

Mortimer.

Men zoekt u, oom!

(Hij verwijdert zich op dezelfde wijze. De koningin merkt het met ergernis op, en wendt zich tot Paulet, die hem volgen wil.)

Maria.

Sir! nog één enkle bede.

Als *gij* mij iets te zeggen hebt, van u

Verdraag ik veel, ik eer uw ouderdom.

Den overmoed des knaaps verdraag ik niet.

Ei, spaar mij d'aanblik van zijn onbeschoftheid!

Paulet.

Om 't geen in hem u stuit, schat ik hem hoog.

Want hij behoort niet tot die zwakke dwazen,

Die smelten bij een valschen vrouwentraan —

Hij is bereisd, komt uit Parijs en Rheims,

En brengt zijn trouw Oud-Engelsch hart weêr meê:

Aan hem, Mylady, is uw kunst verspild!

(Hij gaat af.)

VIERDE TOONEEL.

MARIA. KENNEDY.

Kennedy.

Dat zegt de ruwhart u in 't aangezicht!

Maria (*in gepeins verzonken.*)

Wij hebben in de dagen onzer glorie
 Der vleierij te willig 't oor geleend:
 't Is billijk, goede Kennedy! dat wij
 De klaagstem des verwijts nu ook vernemen.

Kennedy.

Hoe? zoo gedrukt, zoo moedloos, lieve Lady?
 Gij waart zoo vrolijk, gij placht mij te troosten,
 En 'k laakte liever nog uw overmoed
 Dan uw zwaarmoedigheid.

Maria.

'k Herken haar wel. —

Dat is het bloedig spook van Koning Darnley,
 Dat toornig uit de donkre groeve stijgt;
 En nimmer zal het vrede met mij maken,
 Tot dat de maat mijns lijdens is vervuld.

Kennedy.

Ach, welk een denkbeeld —

Maria.

Hanna! gij vergeet,

Maar ik bezit een trouwe erinnering —
 De jaardag van die jammerlijke daad
 Is heden wederom terug gekeerd:
 Hij is 't, dien ik met boete en vasten viere.

Kennedy.

Breng eindelijk dien bozen geest tot rust!
 Gij hebt de daad met jarenlang berouw,
 Met pijnlijke beproevingen geboet.
 De Moederkerk, die d' aflat-sleutel heeft
 Voor elke schuld, de Hemel, heeft vergeven.

Maria.

Versch bloedend stijgt de lang — vergeven schuld
Te voorschijn uit den licht-bedekten kuil.
De schim des Echtgenoots, die schreeuwt om wraak,
Keert voor geen Misbedienaars schel, voor geen
Hoogwaardig in des Priesters hand, in 't graf.

Kennedy.

Niet gij hebt hem vermoord! Dat deden andren!

Maria.

Ik wist er van. Ik liet de daad geworden,
En lokte vlelend hem in 't net des doods.

Kennedy.

De jeugd verzacht uw schuld. Gij waart toen nog
Zoo jong, zoo teêr.

Maria.

Zoo teêr — en laadde toch
De zware schuld op mijn zoo jeugdig leven!

Kennedy.

Gij waart door bloedige beleediging
Getergd en door den overmoed des mans,
Wien úwe liefde alleen, gelijk de hand
Eens Engels, uit het duister had getrokken,
Dien gij, door 't bruidsvertrek, den weg ten troon
Gebaand hadt, wien ge uw frissche schoonheid gaaft,
En, met u-zelve, uw Koninklijke kroon.
Kon hij vergeten, dat zijn schittrend lot
Grootmoedig door de Liefde was geschapen?
En toch vergat hij dat, de onwaardige!
Hij krenkte met verneedrende verdenking
Met ruwe handelwijs, uw tederheid,
En maakte alzoo zich walglijk in uwe oogen.
De toovermacht hield op, die u verblindde:
Ge ontweekt vergramd de omhelzing des trouwlozen,
En gaaft hem der verachting prijs. — En hij....
Beproofde hij 't, uw gunst terug te roepen?
Verzocht hij om vergeving? Wierp hij weenend

Zich aan uw voeten, beterschap beloovend?
 De afschuwlijke durfde u trotseeren! hij,
 Uw schepsel, wilde voor uw Koning spelen,
 En voor uw oog liet hij uw lieveling,
 Den schoonen zanger Rizzio, doorboren. —
 Gij hebt het bloed alleen met bloed gewroken!

Maria.

En dat ook zal zich wreken met *mijn* bloed!
 Gij spreekt mijn vonnis uit terwijl gij troost.

Kennedy.

Toen gij de daad geschieden liet, waart gij
 U-zelve niet, u-zelf geen meesteres!
 Gij waar van blinden minnegloed waanzinnig.
 Het speeltuig van den vreeslijken verleider,
 Van dien rampzaalgen Bothwell. Over u
 Regeerde, met al d'overmoed des mans,
 De schriklijke, die u door tooverdranken,
 Door helsche kunstnarijen 't hart verwarde,
 Verhitte' —

Maria.

Ach, al zijn kunstnarijen waren
 Niets dan zijn mannekracht en mijne zwakheid.

Kennedy.

Neen zeg ik! Alle geesten der verdoemenis
 Moest hij te hulpe roepen, die aldus
 Den blinddoek om uw ziele wond! Gij hadt
 Geen oor meer voor 't vermanen der vriendin,
 Geen oog meer voor hetgeen welvoeglijk was.
 Verlaten had u de eerbare vreeze voor
 De menschen; op uw wangen, waar weleer
 Het blosjen der bescheiden schaamte blonk,
 Daar vlamde nu de vuurgloed der begeerte.
 Gij reet den sluier des geheims van één:
 De grenzenloze stouthed van den man
 Had ook uw schuwheid overwonnen — gij
 Stelde ook uw schand met driest gelaat ten toon.
 Gij liet het Koninklijke zwaard van Schotland
 Door hem, den moorder, wien de vloek des Volks

Nasnerpte, door de straten Edingburgs
 Heendragen voor u uit in zegepraal;
 Ge omringde uw parlement met wapenen,
 En hier, in 't eigen heiligdom des Rechts,
 Dwongt gij met driest komediespel de rechters,
 Den booswicht vrij te spreken van den moord —
 Gij gingt nog verder — God!

Maria.

Voltooi gerust,
 En reikte hem mijn hand voor 't echtaltaar.

Kennedy.

O, laat een eeuwig zwijgen deze daad
 Bedekken! Zij is huiveringwekkend, stuitend,
 Zij is een gants verloorne waard.... Maar gij
 Zijt geen verloorne — ik ken u wel, ik ben 't,
 Die van der jeugd u heb verpleegd. Uw hart
 Is zwak en teêr, maar steeds toegankelijk voor
 De schaamte. — Uw schuld slechts is lichtzinnigheid.
 O, ik herhaal het, daar zijn boze geesten,
 Die in des menschen onbewaakte borst
 Zich voor een oogenblik een schuilplaats kiezen,
 Die snel in ons den gruwel doen ontstaan,
 En, naar de helle ontvluchtend, in het hart,
 Door hen besmet, de ontzetting achterlaten.
 Sints de éene daad, de schandvlek van uw leven,
 Hebt gij geen enkele misdaad ooit gepleegd.
 Ik ben van uw verbetering getuige.
 Daarom vat moed! maak vrede met u-zelv'!
 Wat ge immer u te wijten hebt, in England
 Zijt gij niet schuldig; niet Elizabeth,
 Niet Englands parlement, is ooit uw rechter.
 Door overmacht wordt ge onderdrukt; voor dit
 Aanmatigend gerechtshof moogt ge vrij
 Verschijnen met den heldenmoed der onschuld.

Maria.

Wie komt?

(Mortimer verschijnt aan de deur.)

Kennedy.

Het is de neef. Treed binnen toch!

VIJFDE TOONEEL.

DE VORIGEN. MORTIMER, (*schuw binnentredende.*)Mortimer (*tot Kennedy.*)Verwijder u, hou voor de deur de wacht:
Ik heb te spreken met de Koningin.Maria (*met waardigheid.*)

Neen, Hanna, blijf!

Mortimer.

Ei, vrees toch niet, Mylady. Leer mij kennen.

(*Hij reikt haar een kaart over.*)Maria (*werpt een blik op de kaart, en deinst verbaasd terug.*)

Hoe, wat is dat?

Mortimer (*tot Kennedy.*)

Verwijder u.

Zorg, dat soms niet mijn oom ons overvalle!

Maria (*tot Kennedy, die aarzelt en de koningin vragend aanziet.*)

Ga, doe zoo.

(*Kennedy verwijdert zich met teekenen van verwondering.*)

ZESDE TOONEEL.

MORTIMER. MARIA.

Maria.

Van mijn oom, den Kardinaal,
Uit Frankrijk, uit Lotharingen! Laat zien?(*Leest.*)

„Vertrouw Sir Mortimer, die u dit brengt,
„Want geen getrouwer vriend hebt gij in England.”

*(Mortimer met verbazing aanzien-
de.)*

Kan 't mogelijk zijn? blindt mij geen zinsbedrog?
Wie vóór mij staat een vriend? en 'k waande mij
Verlaten van de waereld! 'k Vind dien vriend
In u, den eigen neef van mijn cipier,
U, dien 'k mijn ergsten vijand dacht....

Mortimer (zich aan haar voeten werpende.)

Vergeving

Voor 't haatlijk masker, eedle Koningin!
Dat ik niet zonder grooten zelfstrijd droeg,
Maar dat het middel was dat ik u naadren,
Dat ik u hulp en redding brengen kan.

Maria.

Sta op toch! Gij verrast mij, Sir! — Ik kan
Zoo plotsling niet uit d' afgrond der ellend'
Mij tot de hoop verheffen. — Maak mij dit
Geheel begrijpelijk, doe het mij gelooven!

Mortimer (staat op.)

De tijd verloopt. Mijn oom zal spoedig hier zijn,
En een gehate tweede komt met hem.
Eer u die droeve schrikmare overvalt,
Verneem hoe u de hemel redding zendt.

Maria.

Hij zendt haar door een wonder Zijner almacht.

Mortimer.

Vergun, dat ik van mij begin.

Maria.

Spreek Sir!

Mortimer.

Ik tel nu twintig jaren, Koningin!
In strenge plichten was ik opgegroeid,
In sombren haat voor 't Pausdom opgetogen,
Wanneer een onverwinnelijk verlangen

Mij voortdreef naar het vasteland. 'k Verliet
 Der Puriteinen doffe predik-kluizen,
 Het Vaderland. Ik trad in snellen loop
 Heel Frankrijk door, en zocht met brandend hart
 Italië op, dat tweede Paradijs!
 Het was de tijd van 't Hooggetij der Kerk:
 Van Pelgrimaadjen wemelden de wegen,
 Bekranst was ieder heilig beeld, mij dacht
 Geheel de Menschheid was in bedevaart
 Naar 't Hemelrijk. — Daar sleepte mij de stroom
 Der vrome scharen mede, tot in Rome —
 Ach, hoe was mij te moede, Koningin!
 Als zuilengang en zegehoog zijn pracht
 Ontvouwde, als 't eerst voor mijn verbaasden blik
 De heerlijkheid van 't Colosseum straalde,
 Een hooger geest zijn wonderrijk me ontsloot!
 Ik had nog nooit de macht der Kunst gevoeld:
 De Kerk, waar ik ben opgevoed, versmaadt
 Het zinlijk Schoon, en duldt geen Beeldenpronk,
 Alleen het lichaamlóze Woord vereerend.
 Hoe ik ontroerde, als ik het heiligdom
 Der kerk bezocht, de hemelsche muziek
 Ter nederdaalde, en duizende gestalten
 Begoochelend aan wand en welsel zweefden,
 Toen 't heerlijkste en verhevenste, al bijéén,
 De zinnen streelde en in verrukking bracht,
 Toen ik haar-zelf nu zag, de Godlijke,
 Des Engels groet, de stal van Bethlehem,
 De heilige Moeder, de Drievuldigheid
 Neêrstijgend in de heerlijkheid des lichts —
 Toen 'k straks den Paus aanschouwde in al zijn pracht,
 't Hoogambt bedienend en de volken zeegnend!
 O wat is al de glans van goud en purper,
 Waarmee des waerelds koningen zich sieren!
 Slechts *hij* weêrblinkt van hemelmajesteit.
 Een heerlijk rijk, de hemel, is zijn huis,
 En niet van deze wereld zijn die vormen.

Maria.

O, spaar mij toch! Ga toch niet voort! Houd op

De frissche schilderij des Levens dus
Te ontrollen — 'k Ben ellendig en gevangen.

Mortimer.

Ook ik was 't Koningin! en mijn gevangnis
Ging open! Plotsling vrij gevoelde zich
Mijn geest en groette 's levens schoonen dag.
Nu zwoer ik haat aan 't muf bekrompen Boek,
Om 't hoofd mij met een frissche krans te omstrenglen,
Blijmoedig bij de blijden mij te voegen.
Vele eedle Schotten sloten ras zich aan
Bij mij en 't vrolijk Volkjen der Fransozen.
Zij brachten straks mij tot uw eedlen oom,
Den Kardinaal van Guise — Welk een man!
Hoe helder, vast en manlijk groot! Geheel
Geboren om te heerschen op de geesten!
Het toonbeeld van een Koninklijken Priester,
Een Vorst der Kerk, als ik geen tweede ken!

Maria.

Gij hebt zijn dierbaar aangezicht gezien,
Den welbeminden, hoogverheven man,
Den hoeder van mijn argeloze jeugd?
O, spreek van hem! Gedenkt hij mijner nog?
Is nog fortuin hem gunstig? Bloeit zijn leven?
Staat hij nog heerlijk daar, een rots der Kerk?

Mortimer.

Die eedle achte 't niet beneden zich
Om zelf mij te onderwijzen in 't Geloof,
En uit mijn hart den twijfel weg te bannen.
Hij toonde mij, hoe 't twijfelende Verstand
Den mensch gestadig op den dwaalweg leidt,
Dat hij met de oogen zien moet, wat hij met
Het harte moet gelooven — dat der Kerk
Een zichtbaar Hoofd betaamt, dat de eeuwge geest
Der Waarheid steeds de kerkvergaadring leidde.
De wanbegrippen van mijn domme jeugd
Verdampden voor dit klemmende betoog,
Voor de overredingskracht van zulk een mond!

Zoo keerde ik tot den schoot der Kerk terug,
En zwoer bij hem voor goed mijn dwaling af.

Maria.

Gij zijt dan één dier vele duizenden,
Die hij met al de kracht van 't godlijk woord,
Gelijk de groote Prediker des Bergs,
In 't harte greep en 't wis verderf ontrukte!

Mortimer.

Toen kort daarop zijn heilige ambtsplicht hem
Naar Frankrijk riep, zond hij mij uit naar Rheims,
Waar 't vroom gezelschap dat naar Jezus heet,
De priesters vormt die Englands kerk behoeft.
Daar trof ik Morgan aan, den eedlen Schot,
En ook uw trouwen Lesley, Rosse's Bisschop,
Die, ballingen, naar Frankrijk uitgeweken,
In vreemdingschap een vreugdloos leven leiden.
'k Sloot bij dit waardig paar vooral mij aan,
En sterkte me in 't Geloof. Op zoekren dag,
Toen 'k rondzwierf door 't Bisschoppelijk paleis,
Ontwaarde ik daar de beeldtnis eener vrouw
Van onuitspreekbre aanvalligheid. Mijn ziel
Werd diep tot in heur binnenste getroffen,
En 'k stond daar, overstelpt van mijn gevoel.
Toen zeide mij de Bisschop: Wel te recht
Moogt gij ontroerd op deze trekken staren!
De aanminnigste aller vrouwen die daar leven,
Is tevens de rampspoedigste van allen:
Zij draagt het kruis ter wille van 't geloof,
En 't is uw vaderland, dat haar ziet lijden.

Maria.

De brave! neen, 'k heb alles niet verloren,
Nu zulk een vriend mij trouw bleef in mijn smart.

Mortimer.

Toen ving hij aan, met een welsprekendheid
Die mij het harte schokte, uw martlaarschap,
De bloeddorst uwer vijanden te malen.

Hij liet mij ook uw stamboom zien, hij toonde
 Me uwe afkomst uit het hoogverheven Huis
 Der Tudors, overtuigde mij dat u
 De kroon van England toekomt, u-alléen,
 Niet deze Leugenkoningin, geteeld
 In schandlijke echtbreuk, Hendriks bastert-telg.
 'k Ging op het woord diens enkelen niet af,
 Ik pleegde raad met alle rechtsgeleerden,
 Vele oude wapenboeken sloeg ik na,
 En wáar ik tot deskundigen mij wendde,
 't Bevestigde alles mij uw wettige aanspraak.
 'k Weet nu te wèl, dat in dit Engeland
 Juist uw goed recht uw eenig onrecht is,
 Dat u dit Rijk in eigendom behoort,
 Waarin ge onschuldig als gevangne smacht.

Maria.

Helaas, dat ongelukkig recht! Het is
 Alleen de springfontein van al mijn lijden.

Mortimer.

Ter dezer tijd bereikte mij de maar',
 Dat gij uit Talbot's slot waart weggevoerd,
 En onder toezicht van mijn oom gesteld.
 Ik meende in deze omstandigheid den vinger
 Te erkennen van den trouwen God der hulp.
 Een roepstem van den Hemel was ze mij,
 Die tot uw redding *mij* had uitverkoren.
 De vrienden juichen vrolijk 't denkbeeld toe,
 De Kardinaal geeft mij zijn raad en zegen,
 En leert mij 't moeilijk werk der veinzerij.
 Snel werd het plan ontworpen, en ik sla
 Den reisweg in naar 't Vaderland, dat ik,
 Gij weet het, voor tien dagen heb bereikt.

(Hij zwijgt eenige oogenblikken.)

Ik zag u, Koningin — u-zelf!
 Niet maar uw beeld! — O, welk een schat bewaart
 Dit slot! Geen kerker! Neen, een lustpaleis,
 Veel schitterender dan 't koninklijke hof
 Van Engeland. — Driewerf gelukkig hij,

Die de eigen lucht inâmen mag als gij!
 Wel heeft zij recht, die u zoo diep verbergt!
 Heel Englands jeugd zou opstaan inderijl,
 Geen zwaard bleef werkloos slapen in de scheê,
 En 't oproer vloog met opgeheven hoofd
 Ons rustig eiland door, zoo maar de Brit
 Zijn Koningin mocht zien!

Maria.

Gelukkig zij,
 Zoo elke Brit haar aanzag met uwe oogen!

Mortimer.

Zoo hij, als ik, uw lijden mocht aanschouwen,
 Aanschouwen al de zachtheid en 't geduld,
 Waarmeê gij ook 't onwaardigste verdraagt.
 Want keert gij niet uit elke lijdensproef
 Terug gelijk een Koningin? Heeft ooit
 Des kerkers schand uw schoonheidsglans gedooft?
 't Ontbreekt u alle wat het leven siert,
 En toch omstraalt u eeuwig licht en leven!
 'k Betreed dees drempel nimmer, of mijn hart
 Wordt opgescheurd door onuitspreeklijk wee,
 Verrukt door 't heilig voorrecht u te zien! —
 Maar vreeslijk nadert de eindbeslissing, klimmend
 Van uur tot uur bedreigt u 't bang gevaar:
 Ik mag niet langer dralen — u niet langer
 Het schriklijke verbergen —

Maria.

Is mijn vonnis
 Geveld? Ontdek het vrij! Ik kan het hooren.

Mortimer.

Het is geveld! De twee-en-veertig rechters
 Zij spraken over u het *schuldig* uit.
 Het huis der Lords en der Gemeenten, Londen,
 De gantsche stad, dringt op 't voltrekken aan
 Van 't vonnis; slechts de Koningin nog aarzelt,

— Uit sluwe list, dat zij gedwongen schijne,
Niet uit gevoel van deernis en verschooning.

Maria (*met gelatenheid.*)

Sir Mortimer! uw woord verrast mij niet,
Verschrikt mij niet. Ik was op zulk een boodschap
Sints lang reeds voorbereid. Ik ken mijn rechters.
Nu 'k eenmaal zóo mishandeld ben geworden,
Begrijp ik wel, dat men de vrijheid mij
Niet schenken kan. Ik weet, wáarheen men wil.
Men wil mij levenslang gevangen houden.
Men wil mijn wraak, mijn aanspraak en mijn recht
Met mij vergrendlen in den kerkernacht.

Mortimer.

Neen, Koningin — O neen! Daar blijft men niet
Bij staan. Wanneer deed ooit de tyrannij
Heur werk ten halven? Neen, zoo lang gij leeft,
Leeft ook de vrees der Koningin van England.
U kan geen kerker diep genoeg begraven:
Uw dood alleen verzekert haar den troon.

Maria.

Zij zou het wagen mijn gekroonde hoofd
Verachtlijk op het blok des beuls te leggen?

Mortimer.

Zij zal het wagen. Twijfel daar niet aan!

Maria.

Zij zou aldus haar eigen majesteit,
Die áller Koningen, door 't slijk doen sleuren?
En vreest zij dan de wraak van Frankrijk niet?

Mortimer.

Zij sluit met Frankrijk straks een eeuwgen vrede,
En Anjou's Hertog schenkt zij kroon en hand.

Maria.

Zal Spanjes Koning niet te wapen snellen?

Mortimer.

Geen gantsche waereld onder 't wapen ducht ze,
Zoolang zij vreë heeft met haar eigen volk.

Maria.

Zou ze op dit schouwtooneel den Brit onthalen?

Mortimer.

Dit land, Mylady! in de laatste tijden,
Heeft méer gezien, dat koninklijke vrouwen
Neêrstorten van den troonstoel op 't schavot.
Ja, de eigen moeder van Elizabeth
Ging dezen weg en Katharina Howard,
Ook Lady Gray eens, droeg een kroon op 't hoofd.

Maria (*na eene wijle.*)

Neen, Mortimer! u blindt een ijdele vrees.
Het is de zorg van uw getrouw gemoed,
Die spoken schept van ongegronden schrik.
Neen, Sir! 't schavot is niet hetgeen ik vrees.
Daar zijn nog andre middlen, min luidruchtig,
Waardoor zich Englands trotsche heerscheres
Verlossen kan van de aanspraak die ik maak.
Eer zich voor mij een beul liet vinden, werd
Veel eerder nog een moordnaar omgekocht.
Dát is 't, waarvoor ik sidder, Sir! en nooit
Zet ik den rand des bekeraan aan de lippen,
Of 'k huiver bij het denkbeeld, dat misschien
De liefde mijner zuster hem kredenste.

Mortimer.

Noch opentlijk noch heimlijk zal 't den moord
Gelukken om uw leven aan te tasten.
Wees onbevreesd! 't Is alles reeds bereid.
Twaalf jonge mannen, de edelsten des lands,
Zijn in 't verbond, en hebben heden vroeg
Het sakrament daarop ontvangen, u
Met sterken arm te ontvoeren aan dit slot.
Graaf Aubespine, Frankrijks afgezant,

Weet van 't verbond: hij biedt ons zelf de handen,
En *zijn* paleis is 't, daar wij ons verzaamen.

Maria.

Gij doet mij beven, Sir! maar niet van vreugde.
Een angstig voorgevoel slaat mij om 't hart.
Wat waagt gij? Weet gij 't? Schrikt het u niet af,
Eens Babington's, eens Tichburn's bloedig hoofd,
Op Londens brug ten toon gesteld? Ontzet
U 't jammerlot van die ontelbren niet,
Die ook den dood in 't zelfde waagstuk vonden,
Terwijl mijn boei nog tweemaal zwaarder werd?
Rampzalige, verleide Jongling! vlied!
Vlied, zoo 't nog tijd is — Als een Burleigh niet
Met zijn spionnenblik u reeds doorzag,
Of reeds in uw verbond de Judas insloep.
Ontvlucht het Rijk!... Nooit bracht Maria Stuart
Haar helpers zegen aan.

Mortimer.

Niets schrikt mij af,
Geen Babingtons, geen Tichburns bloedig hoofd,
Op Londens brug ten toon gesteld, noch ook
Het jammerlot van die ontelbare andren,
Die ook den dood in 't zelfde waagstuk vonden.
Zij vonden óók daarin den eeuwgen roem,
En 't is een zegen reeds, voor ù te sterven!

Maria.

Vergeefs, helaas! Mij redt geweld noch list.
De vijand waakt en hij heeft de overmacht.
Niet enkel Paulet en zijn wachterstoet,
Heel Engeland bewaart mijn kerkerdeur.
Alleen het machtwoord van Elizabeth
Kan haar ontsluiten.

Mortimer.

Hoop dat nimmermeer!

Maria.

Eén enkle man leeft, die haar oopen kan.

Mortimer.

O, noem mij dezen man —

Maria.

Graaf Lester!

Mortimer (*treedt verbaasd terug.*)

Lester?

Graaf Lester? — Hij? uw bloedigste vervolger,
De gunstling van Elizabeth! Door dezen —

Maria.

Ben ik te redden, en alleen door hem.
— Ga tot hem. Spreek gerust vrij uit tot hem;
En tot een zeker blijk dat *ik* u zond,
Breng hem dit schrijven. 't Sluit mijn beeldtnis in.

(*Zij haalt een papier uit den boezem te voorschijn. Mortimer treedt terug, en aarzelt het aan te nemen.*)

Aanvaard het toch! Ik droeg het lang reeds bij mij,
Omdat de waakzaamheid van uwen oom
Mij elken weg tot hem versperde. U zond
Een vriendlijke Engel!

Mortimer.

Koningin!.... dit raadsel —

O los het op!

Maria.

Dat zal graaf Lester doen.
Vertrouw hem, hij zal u vertrouwen. — Stil!
Wie komt daar?

Kennedy (*haastig binnentredende.*)

Sir Paulet komt, met een hofheer.

Mortimer.

Het is Lord Burleigh. Koningin! wees kalm,
En hoor zijn boodschap onverschillig aan.

(*Hij verwijdert zich door een zijdeur. Kennedy volgt hem.*)

ZEVENDE TOONEEL.

MARIA. LORD BURLEIGH, *grootschatbewaarder van Engeland*,
RIDDER PAULET.

Paulet.

Gij wenschet zekerheid aangaande uw lot?
Welnu, Mylord van Burleigh brengt nog heden
Die zekerheid. Ontfang haar onderworpen!

Maria.

'k Hoop, waardiglijk, zooals aan de onschuld past.

Burleigh.

Ik kom hier als gezant van 't Hooggericht.

Maria.

Lord Burleigh leent dienstvaardig 't Hooggericht,
Gelijk weleer zijn geest, nu ook zijn mond.

Paulet.

Gij spreekt als ware u 't vonnis reeds bekend.

Maria.

Omdat Lord Burleigh 't brengt, is 't mij bekend.
— Ter zake, Sir!

Burleigh,

Gij hebt u aan 't Gericht
Der twee-en-veertig onderworpen. Lady —

Maria.

Vergeef, Mylord! maar 'k moet al daadlijk u
Weerspreken. Onderworpen heb ik mij
Aan de uitspraak van die twee-en-veertig, zegt gij?
Ik heb in geenendeele me onderworpen.
Nooit kon ik dat — ik kon mijn hoogen rang,
De waarde van mijn volk, en van mijn zoon,
Van alle vorsten, nooit zoo diep vergeten!
Daar is in England bij de wet verordend,
Dat ieder aangeklaagde door gezwoornen

Van d' eigen rang als hij gericht zal worden,
Wie in het Kommittee is mijns gelijke?
Mijn *pairs* zijn Koningen alleen!

Burleigh.

Gij hoordet
Hunne aanklacht aan: daarover hebt gij u
Bij hen verandwoord.

Maria.

Ja, maar al te wel
Heeft Hatton's lokkende arglist mij verlokt,
Ter wille van mijne eer en in 't geloof
Aan de overredingskracht van mijn bewijzen,
Gehoor te leenen aan die aanklachtspunten,
Om hen te ontzenuwen. — 'k Heb dat gedaan
Uit achting voor de waardige personen
Der Lords, niet voor hun ambt, dat ik verwerp,

Burleigh.

Of gij hun ambt erkent of niet, Mylady!
Is niets meer dan een ijdele vormlijkheid,
Onmachtig om den loop van 't recht te stuiten.
Gij leeft op Englands bodem: gij geniet
De weldaad der bescherming zijner wetten,
Dies zijt gij onderworpen aan zijn macht.

Maria.

Ik adem in een Engelsch kerkerkot:
Heet dat in England leven, dat genieten
De weldaad zijner wetten? Ken ik die?
En wanneer ooit beloofde ik die te houden?
Ik ben geen burgeresse van dit Rijk,
Ik ben een vrije, vreemde Koningin.

Burleigh.

En denkt gij, dat de Koninklijke naam
Ten vrijbrief strekt om tweedracht, tuk op moord,
Te zaaien, ongestraft, in 't vreemde land?
Wat werd er van de veiligheid der Staten,
Indien 't rechtvaardig zwaard van Themis niet

Het misdrijf van een Koninklijken gast
Mocht straffen als des Bedelaars vergrijp?

Maria.

Ik weiger niet om rekenschap te geven:
Het zijn alleen de rechters, die 'k verwerp.

Burleigh.

De rechters? Hoe, Mylady! Zijn 't misschien
Opraapsels uit de hesse van het volk?
Zijn 't holle praters, voor wie recht en waarheid
Te koop zijn, die aan de onderdrukking zich
Verhuren als een werktuig? — Zijn zij niet
Veel eerder de eerste mannen dezès lands?
Zóo onafhankelijk, dat hun niets belet
Om waar te zijn, ver boven vorstenvrees
En schandelijke omkoopbaarheid verheven?
Zijn 't niet dezelfden, die een edel volk
Regeeren, vrij en eerlijk, en wier naam
Slechts uitgesproken worde, om elken twijfel,
En iedren argwaan 't zwijgen op te leggen?
Aan 't hoofd van allen staat de volkenherder,
De eerwaardige primaat van Canterbury,
De wijze Talbot, die 's lands zegel hoedt,
En Howard, de oppervlootvoogd van het Rijk.
Nu, oordeel zelf! kon Englands Koningin
Méer doen dan uit de gantsche monarchie
Juist de edelsten verkiezen en benoemen
Tot richters in deez' Koninklijken strijd?
En ware 't denkbaar, dat partijschap soms
Één enkele verblindde, kunnen veertig
Verheven mannen samenstemmen in
Een uitspraak van verblinde drift?

Maria. *(na eenig stilzwijgen.)*

Ik hoor verbaasd de kracht dier rappe tong,
Die sedert lang mij zoo noodlottig was.
Hoe zou ik mij, ik ongeleerde vrouw,
Met zulk een kunstig reednaar kunnen meten?
Wel, waren deze Lords gelijk gij schildert,
Ik moest verstommen, en mijn rechtsgeding

Stond hopeloos, als zij mij schuldig noemden.
 Maar deze namen, die gij prijzend noemt,
 Die mij door hun gewicht verbrijzlen moesten,
 Mylord! gants andre rollen heb ik hen
 Zien spelen op het bonte Staatstoooneel.
 Ik zie die bloem van Englands trotschen Adel,
 Dien schittrenden Senaat van 't Koninkrijk,
 Als slaven eens serails de sultansluimen
 Van Achtsten Hendrik, van mijn oudoom, vleien —
 Ik zie geheel dit edel Hoogerhuis,
 Niet minder veil dan 't Lagerhuis, besluiten
 Bezeeglen en herroepen, huwlijken
 Ontbinden, binden, naar het machtgebod
 Des Heerschers, Englands Vorstendochters heden
 Onterven, schenden met den bastaartnaam,
 En morgen haar tot Koninginne kroonen.
 Ik zie die eedle Pairs, met plotseling
 Veranderde overtuiging, onder *vier*
 Regeeringen tot *viermaal* achtereen
 Verandren van geloof....

Burleigh.

Gij noemdet u
 Een vreemdelinge op Englands wetgebied,
 In Englands rampgeschiedenis zijt gij thuis.

Maria.

Dát zijn mijn rechters dan! Lord schatbewaarder,
 'k Wil billijk wezen jegens u, wees gij het
 Ook jegens mij! — Men zegt, gij meent het goed
 Met dezen Staat, met Englands Koningin:
 Men prijst u eerlijk, wakker, onvermoeid —
 Geloovig neem ik 't aan. Geen eigenbaat
 Beweegt u, u beweegt alleen 't belang
 Van Vorst en Vaderland. Maar daarom juist,
 Zie toe, hoogeedle Lord! dat gij het nut
 Des Staats niet aanziet voor gerechtigheid.
 Ik twijfel niet, daar zitten nevens u
 Nog eedle mannen bij mijn rechters neder.
 Maar zij zijn *Protestanten*, ijveraars
 Voor Englands heil, en spreken over mij,

De Koningin van Schotland, als Papin!
 Geen Brit is ooit rechtvaardig voor den Schot,
 Die spreuk is overoud: van dáar 't gebruik,
 Afkomstig uit der vaadren grijs verleên,
 Dat voor 't gericht geen Brit als klager tegen
 Een Schot verschijnt, geen Schot den Brit verklaag'.
 Uit noodzaak is die vreemde wet geboren,
 Een diepe zin schuilt in de aáloude zeden,
 Mylord! men moet ze eerbiedigen. Natuur
 Bracht deez' twee lichtontvlamde volken saam'
 Op dit gebied der waatren: ongelijk
 Verdeelde zij 't, en dwong hen dies tot strijden.
 De smalle bedding van de Tweed-alleen
 Scheidt beide ontembre stammen — menigmaal
 Vermengde ze in haar golven beider bloed.
 De vuist aan 't zwaard, begrimmen zij elkáar
 Van beide stranden, eeuwen achteréén.
 Geen vijand ooit dreigt Engeland, wien niet
 De Schot terstond de hand reikt tot zijn hulp.
 Geen burgerkrijg, die Schotlands steden blaakt,
 Waarin de Brit niet eerst de brandstof wierp.
 En nimmer wordt die haat gebluscht, tot eindelijk
 Een Parlement hen broederlijk vereent,
 Een Scepter heerscht, heel 't Dubbel-Eiland door.

Burleigh.

En 't moet een *Stuart* zijn, die dit geluk
 Voor 't Rijk te weeg brengt?

Maria.

Waarom zou ik 't loochnen?
 Ja, ik beken 't, dat ik die hope voedde,
 Twee eedle Volken in de olijvenscháuw
 Des Vredes vrij en vrolijk te vereenen.
 Ik duchtte niet, dat mij de haat des volks
 Zou offren, uw langdurige ijverzucht,
 't Onzalig vuur van overoude tweedracht,
 Hoopte ik voor goed te smoren onder de asch!
 Zoo dacht ik, even als die Richmond, uit,
 Wiens stam ik spruit, voor dezen de twee rozen

Te samen bond na fellen strijd, de kroonen
Van Engeland en Schotland saam' te strenglen!

Burleigh.

Een slechten weg verkoost gij tot dit doel,
Toen gij het Rijk ontsteken, door de vlammen
Des Burgerkrijgs den troon bestijgen wildet.

Maria.

Dat wilde ik niet, zoo waarlijk als God leeft!
Wanneer ooit wilde ik dat? Noem mij bewijzen?

Burleigh.

Ik kwam niet om te twisten. Uw geding
Hangt van geen woordenwisseling meer af.
't Is, veertig stemmen tegen twee, erkend,
Dat gij die akte van verleden jaar
Verbraakt, en dus der wet vervallen zijt,
Daar is bepaald in dat verleden jaar:
„Wanneer daar oproer in het Rijk ontstaat
„In naam en ten profijte van wien ook,
„Die aanspraak tracht te maken op de kroon,
„Die worde voor het Hooggericht gesteld,
„En is hij schuldig, tot den dood vervolgd,” —
En daar bewezen is....

Maria.

Mylord van Burleigh!

'k Begrijp wel, dat een wet, opzetlijk dus
Voor mij gemaakt, zich tot mijn ondergang
Gemaklijk laat gebruiken!.... Driemaal wee
't Rampzalig offer, als dezelfde mond,
Die eerst de wet verkondde, ook 't vonnis velt!
Mylord, kunt gij 't ontkennen, dat die akte
Alleen tot mijn verderf verzonnen is?

Burleigh.

Zij was ter uwer waarschuwing bestemd:
Gij-zelf hebt tot een valstrik haar gemaakt.
Den afgrond zaagt gij aan uw voeten gapen,
En, trouw gewaarschuwd, zijt ge er in gestort.
Gij waart met Babington, den hoogverrader,

En met zijn moordgezellen, 't eens; gij wist
Van al wat daar gebeurde, en, uit uw kerker,
Bestuurdet naar uw plan de samenzwering.

Maria.

En wanneer deed ik dat? Men legge mij
De dokumenten voor!

Burleigh.

Die heeft men u
Nog kortelings ter vierschaar voorgelegd.

Maria.

Kopijen, door een vreemde hand geschreven.
Men voer' mij bondige bewijzen aan,
Dat ik hen in de pen gaf, zóo, juist zóo,
Als daar werd voorgelezen.

Burleigh.

Dat die stukken
Dezelfde zijn die hij ontfangen heeft,
Heeft Babington nog vóór zijn dood bekend.

Maria.

En waarom werd die Babington nog levend
Niet tegen mij gehoord? Van waar die haast,
Hem uit den voet te helpen, eer men ons
Gebracht had voor elkanders aangezicht?

Burleigh.

Uw schrijvers ook verklaarden, Kurl en Rau,
Met duren eed, dat dit de brieven waren,
Die ze uit uw eigen mond ter nederschreven.

Maria.

En op dit zeggen van mijn huisbedienden
Word ik gevonnisd? Op het woord van hen
Die mij verrieden, mij, hun Koningin,
Die immers op dat oogenblik de trouw
Verbraken die ze mij gezworen hadden!

Burleigh.

Gij zelt gaaf eens dien Kurl, dien Schot, den lof,
Dat hij een man van plicht was en geweten.

Maria.

Mij dacht, hij was het — maar de deugd eens mans
Wordt slechts beproefd in de ure des gevaars.
Wie weet? licht heeft de pijnbank hem geperst
Om dingen die hij *niet* weet, te bekennen.
Hij meende door zijn leugen zich te redden,
En mij, de Koningin, niet veel te schaden.

Burleigh.

Vrijwillig heeft hij 't met een eed bezworen.

Maria.

Niet in mijn tegenwoordigheid! — Hoe, Sir?
Dat zijn toch twee getuigen die nog leven!
Men stell' hen tegenover mij! Men doe
In mijn gezicht hun woorden hen herhalen!
Waarom juist mij een gunst, een recht, geweigerd,
Dat zelfs geen moordnaar wordt ontzegd? Ik weet
Uit Talbots mond — mijn vorige bewaker! —
Dat onder deez' regeering een besluit
Is vastgesteld, waarbij bevolen wordt
Beklaagde en klager bij elkaâr te hooren.
Welnu? Of heb ik misgehoord? — Sir Paulet!
Ik heb u steeds een eerlijk man bevonden,
Wees dat ook nu. Verklaar me op uw geweten,
Is 't niet zoo? Is in England niet zoo'n wet?

Paulet.

Zoo is 't, Mylady! Dat is recht bij ons.
Wat waar is, moet gezegd zijn.

Maria.

Nu, Mylord!

Indien men mij zoo streng naar 't Engelsch recht
Behandelt, waar dit recht mij onderdrukt,
Waarom dat zelfde landsrecht dan verzuimd,
Als dat ten goede mij kan komen? — Andwoord!

Waarom werd Babington niet voor mijn oogen
Gebracht, zooals de Wet gebiedt? Waarom
Mijn schrijvers niet, die toch nog beide leven?

Burleigh.

Mylady, overijl u niet! Het was
Niet enkel uw komplot met Babington....

Maria.

Dát enkel is de schuld, mij toegedicht,
Waarvoor het zwaard der wet mij dreigt, waarvan
Ik mij moet reinigen. Ik bid, Mylord!
Blijf bij de zaak en sla geen zijweg in.

Burleigh.

Het is bewezen, dat gij met Mendoza,
Den Spaanschen afgezant, hebt onderhandeld —

Maria (*levendig.*)

Blijf bij de zaak, Mylord!

Burleigh.

Dat gij een aanslag
Gesmeed hebt tegen de Eerdienst van dit Land,
Dat gij de Koningen van heel Europa
Ten strijd gehitst hebt tegen Engeland.

Maria.

Nu,

Al deed ik dat? — Ik heb het niet gedaan —
Maar ook gesteld, ik deed dat! toch, Mylord!
'k Blijf tegen alle Volkenrecht gevangen.
Ik kwam niet met het zwaard hier in dit land,
Ik kwam er, weerloos, als een smeekeling
't Recht der gastvrijheid eischend, in den arm
Der Koningin, mijn bloedverwant, mij werpend —
Zoo tastte 't ruw geweld mij aan, bereidde
Mij kluisters, waar 'k bescherming had gewacht!
Spreek op, is mijn geweten tegen Engeland
Gebonden? Lei deez' Staat verplichting me op?
Een heilig moeten dringt me als ik deez' banden

Te ontworstlen zoek, en macht met macht bestrij',
 Als ik de staten van dit waerelddeel
 Beweeg tot mijn bescherming. Al wat ooit
 Of ergends in een eereijken kamp
 Echt ridderlijk kan heeten, staat me vrij.
 Den moord-alleen, 't verborgen gruwelstuk,
 Verbiedt mijn hoogmoed mij en mijn geweten:
 Een moord zou mij bevleken en onteeren.
 Onteeren, zeg ik — maar nog geenszins mij
 Doemwaardig aan een vonnis onderwerpen.
 Want niet van recht, maar van geweld-alleen
 Kan tusschen mij en England sprake zijn.

Burleigh (*veelbeteekenend.*)

Beroep u niet op 't schriklijk recht des sterken.
 Mylady! Dat spelt geen gevangene iets goeds.

Maria.

Ik ben de zwakke, zij de sterke. — Nu,
 Laat zij heur macht gebruiken, en mij dooden,
 Laat zij heur veiligheid dat offer brengen!
 Maar dan, laat ze ook bekennen, dat bij haar
 Het blind Geweld de plaats van 't Recht bekleedt.
 Ze ontleene dan het zwaard niet aan de Wet,
 Om van heur vijandinne zich te ontslaan,
 En kleede niet in heilig plechtgewaad
 Den bloedige' overmoed der ruwe sterkte!
 Zulk guichelspel bedrieg' de waereld niet!
 Zij kan mij doen vermoorden, niet doen richten!
 Zij geve 't op, het booze werk der zonde
 Te tooien met een huichlend deugdvernis,
 En hebbe moed te schijnen wat zij is!

(*Zij gaat af.*)

ACHTSTE TOONEEL.

BURLEIGH. PAULET.

Burleigh.

Zij tart ons, zal ons tarten, Ridder Paulet!
 Tot aan [de trappen van 't schavot! Die trots

Is niet te breken. — Of verraste haar
 Het vonnis? Zaagt gij haar een enklen traan
 Vergieten? Of verschoot zij zelfs van kleur?
 Geen deernis riep zij in. Zij kent te wel
 Het aarzelen van Englands Koningin,
 En ónze vrees is 't, wat háár moedig maakt.

Paulet.

Lord schatbewaarder! deze trots zal ras
 Verdwijnen, als men hem zijn grond ontnemt.
 Want daar zijn onbehoorlijkheên geschied
 In dit geding, indien ik 't zeggen mag.
 Men had haar tegen Babington en Tichburn
 Persoonlijk moeten hooren, en haar schrijvers
 Gelijk met haar doen treden voor 't gericht.

Burleigh (*haastig.*)

Neen! Ridder Paulet! Dat was niet te wagen.
 Te machtig is haar invloed op de harten,
 Te juist de werking van haar vrouwentranen.
 Haar schrijver Kurl, indien hij vóór haar stond,
 En 't kwam er toe, het woord nu uit te spreken,
 Waaraan haar leven hangt — hij zou het aarzlend
 Weêrhouden, zijn getuigenis herroepen....

Paulet.

Nu zullen Englands vijanden de waereld
 Vervullen met onteerende geruchten,
 En al de staatlijke omhaal van 't proces
 Zal niets dan een vermeetele misdaad schijnen.

Burleigh.

Dát juist bekommert onze Koningin!...
 Och, of deze onheilstichtster liever toch
 Den dood gestorven ware, eer zij den voet
 In England zette'!

Paulet.

Daarop zeg ik Amen.

Burleigh.

Of ziekte haar gesloopt hadde in den kerker!

Paulet.

Dat had' gewis dit land veel leeds gespaard.

Burleigh.

Maar ook al had een toeval der natuur
Haar weggerukt — wij bleven toch de moorders.

Paulet.

Wèl waar! Men kan de menschen niet beletten
Te denken wat zij willen.

Burleigh.

Te bewijzen

Waar' 't toch niet, en 't zou minder opspraak wekken —

Paulet.

't Mag opspraak wekken! Niet de luide blaam,
Alleen de welgegronde blaam kan grieven.

Burleigh.

Ach, ook de heilige gerechtigheid
Ontgaat den blaam niet steeds. De menigt' houdt het
Met d' ongelukkige; de bleeke nijd
Vervolgt altoos 't geluk dat zegeviert.
Het rechtzwaard, daar de man zich meê versiert,
Is haatlijk in een vrouwenhand. De waereld
Gelooft niet aan de billijkheid der vrouw,
Zoodra een vrouw het offer wordt. Vergeefs
Dat wij, de rechters, eerlijk vonnis strijken.
Zij heeft het vorstenvoorrecht der genade,
En dāt moet zij gebruiken. Niemand duldt,
Dat zij der Wet heur strengen loop doe volgen!

Paulet.

En alzoo —

Burleigh (*hem haastig in de rede vallende.*)

Alzoo moet zij leven? Neen!
 Zij mág niet leven! Nimmermeer! Juist dit,
 Dit is 't wat onze Koningin beangstigt,
 Waarom de slaap haar sponde vliedt. — Ik lees
 Den zielstrijd in hare oogen; want haar mond
 Durft niet vertolken wat haar harte wenscht,
 Maar veelbeteeknend vraagt haar stille blik:
 „Is onder al mijn trouwe dienaars niemand,
 Die van de bange keuze mij bevrijdt
 In eeuwge vrees te siddren op mijn troon,
 Of wreed de Koningin, mijn bloedverwante,
 Den moordbijn te onderwerpen?”

Paulet.

Dat is nu

De nooddwang, dien geen schepsel kan veranderen.

Burleigh.

Dat kón veranderen, meent de Koningin,
 Zoo maar heur dienaars meer opmerkzaam waren.

Paulet.

Hoe? meer opmerkzaam?

Burleigh.

Als ze een stillen wenk

Wat meer begrepen.

Paulet.

Wat? een stillen wenk?

Burleigh.

Als zij, wanneer men hun een valsche slang
 Te hoeden gaf, den toebetrouwden vijand
 Niet als een kleinood zorgelijk verpleegden.

Paulet (*veelbeteekenend.*)

Een kostlijk kleinood is de goede naam,

Is de onbezoedelde eer der Koningin:
Die kan men niet te wèl bewaken, Sir!

Burleigh.

Toen Shrewsbury gelast werd om de Lady
Te stellen onder Ridder Paulets hoede,
't Was met het doel....

Paulet.

Ik wil vertrouwen, Sir!
Het doel was, om de moeielijkste taak
Te stellen in de ridderlijkste handen.
Bij God! ik had dit ambt van stokbewaarder
Wel nooit aanvaard, zoo 'k niet gedacht had, dat
Daar Englands beste man toe noodig was.
Laat mij niet denken, dat iets anders dan
Mijn onbevleete naam dat ambt mij toeweest.

Burleigh.

Men zegge dat zij ziek wordt, laat haar kranker
En kranker worden, eindlijk stil verscheiden!
Zoo sterft zij in de erinnering der menschen —
Uw naam blijft onbevleet.

Paulet.

Niet mijn geweten!

Burleigh.

Als gij uw eigen hand niet leenen woudt,
Zoo zoudt gij toch eens anders hand niet weeren —

Paulet (*hem snel in de rede vallende.*)

Geen moordenaar zal ooit heur drempel naadren,
Zoo lang mijn Huisgoôn haar bescherming biên!
Haar leven is mij heilig, heilger niet
Is mij het hoofd van Englands Koninginne.
Gij zijt de rechters! Richt dan! Breekt den staf!
En als het tijd is, laat den timmerman
Met bijl en hamer komen om 't schavot

Te stellen — voor den sherif en den beul
 Moet ik de poort van mijn kasteel ontsluiten.
 Nu is zij ter bewaring me aanvertrouwd,
 En zijt gewis, ik zal haar zóo bewaren,
 Dat zij geen kwaad kan doen noch kwaad ervaren !

(*Zij gaan af.*)

TWEEDE BEDRIJF.

Het Paleis te Westminster.

EERSTE TOONEEL.

DE GRAAF VAN KENT EN SIR WILLIAM DAVISON *ontmoeten elkander.*

Davison.

Zijt gij 't, Mylord van Kent? Reeds van 't tornooi
 Terug, en is de feestlijkheid ten einde?

Kent.

Hoe? Woondet gij het Ridderspel niet bij?

Davison.

Mijn ambt riep me elders.

Kent.

Dan verzuimdet gij
 Het schoonste schouwspel, dat ooit goede smaak
 Bedacht heeft en kunstvaardigheid volvoerd. —
 Weet, daar werd voorgesteld de kuische vesting
 Der Schoonheid, hoe zij door 't Verlangen
 Bestormd werd. — De Opperrichter, de Lord Maarschalk,
 De Seneschal, met nog tien andre Ridders
 Der Koningin, verdedigden de vesting,
 En Frankrijks Kavalieren vielen aan.
 Vooruit verscheen een bode, die het slot
 Manhaftig opeischte in een madrigal.
 De Kanselier gaf van den wal het antwoord ;
 't Geschut begon te spelen, bloemenruikers

En kostbare welriekendheden werden
Uit sierlijke kanonnen afgevuurd.
Maar al vergeefs! De storm werd afgeslagen:
't Verlangen trok, na ijdele poging, af.

Davison.

Een onheilspellend teeken, eedle Graaf!
Voor Frankrijks huwlijksaanzoek.

Kent.

Wees gerust,
 Het was maar scherts. — Ik denk, in goeden ernst
 Zal eindelijk zich de vesting overgeven.

Davison.

Geloofst gij 't? Ik geloof het nimmermeer.

Kent.

De moeilijkste artikels zijn alreë
Behandeld en door Frankrijk goedgekeurd.
Monsieur belooft om met gesloten deuren
Zijn Godsdienst te oefenen in zijn kapel,
En opentlijk de Godsdienst van den Staat
Te erkennen en te steunen. Hadt gij 't juichen
Des volks gehoord, toen zich die maar' verbreidde!
Want dit was de eindeloze vrees van 't Land,
Dat kinderloos de Koningin zou sterven,
En England weër in 's Pausen macht vervallen,
Als Stuart haar moest volgen op den troon.

Davison.

Die vrees althans is ijdel. Want zij gaat
Naar 't bruidsvertrek, en Stuart gaat ter dood.

Kent.

De Koningin komt!

TWEEDE TOONEEL.

DE VORIGEN. ELIZABETH, *door* LEYCESTER *opgevoerd*. GRAAF
 AUBESPINE, BELLIÈVRE, GRAAF SHREWSBURY, LORD
 BURLEIGH, *met nog andere* FRANSCHEN EN
 ENGELSCHEN HEEREN *treden op*.

Elizabeth (*tot Aubespine*.)

Graaf! ik beklag wel zeer dees eedle heeren,
 Die, in hun hoflijke' ijver, over zee
 Naar herwaards kwamen, dat zij hier de pracht
 Van 't hof van St.-Germain ontbeeren moeten.
 Ik kan zoo schitterende feesten niet
 Bedenken als de Koninklijke Moeder
 Van Frankrijk. — Een bedaard, gelukkig Volk,
 Dat zich, waar ik in 't openbaar verschijn,
 Luid zeegnend bij mijn draaggestoelt' verdringt,
 Dát is het schouwspel, dat ik vreemden oogen
 Licht met een weinig hoogmoed toonen kan.
 De glans der edelvrouwen en jonkvrouwen
 Die in Kathrina's schoonheidsgaarde bloeien,
 Verduistert, kan het anders? mijn persoon
 En needrige verdiensten.

Aubespine.

In Westminster

Trekt éene vrouw slechts aller vreemden oog,
 Maar al waardoor het schoon geslacht betoovert,
 Is saamvereenigd in die éene vrouw!

Bellièvre.

Verheven Majesteit van Engeland!
 Wil ons vergunnen dat wij oirlof nemen,
 En dat wij onzen Koninklijken Meester
 Verrassen met de blijmaar', lang begeerd!
 Hem heeft het vurig ongeduld des harten
 Niet in Parijs doen blijven: hij verwacht
 In Amiens de boden van zijn heil,
 En tot Calais toe reiken reeds zijn posten,
 Om 't jawoord, dat uw koninklijke mond

Zal spreken, met gewiekte snelheid tot
Zijn oor te dragen, duizlend van verrukking.

Elizabeth.

'k Bid, Graaf Bellièvre! dring niet verder aan.
't Zijn thans geen tijden, ik herhaal het u,
Om 't vrolijk huwlijksouter aan te steken.
Zwart hangt de hemel boven Engeland,
En 't rouwfloers was gepaster dracht voor mij
Dan 't schitterende tooisel eener bruid.
Want weldra dreigt een vreesselijke slag
Mijn hart te treffen en mijn eigen huis.

Bellièvre.

Beloof ons dan ten minste Koningin!
Dat gij in blijder dagen toe zult stemmen.

Elizabeth.

De Koningen zijn slaven van hun stand:
Zij mogen de inspraak van hun hart niet volgen.
Mijn wensch was altijd, ongehuwd te sterven,
En daarin had ik steeds mijn roem gesteld,
Dat eenmaal dit mijn grafschrift wezen zou:
„Hier rust de maagdelijke Koningin!”
Maar zie, mijn onderdanen willen 't niet.
Zij denken nu reeds ijvrig aan den tijd,
Wanneer ik niet meer zijn zal. — Niet voldaan
Met al den zegen dien het *heden* smaakt,
Begeert het Vaderland, dat ik mij ook
Voor zijn toekomstig welzijn offren zal.
't Begeert, dat ik mijn maagdelijke vrijheid,
Mijn besten schat, wegschenke voor mijn Volk,
En 't dringt mij ongevraagd een heerscher op.
Het toont mij daardoor, dat ik in zijn schatting
Niets dan een Vrouw ben; en ik meende toch,
'k Regeerde 't als een Man, en als een Koning.
Wel weet ik, dat men God niet dient, wanneer men
Den regel der natuur verzuimt; en lof
Verdien en zij, die hier vóór mij regeerden,

Dat zij de kloosters openden en duizend
 Slachtoffers van een averchtsche Godsdienst
 Hergaven aan de plichten der natuur.
 Maar toch! een Koninginne, die heur dagen
 Niet vruchteloos in ledige overpeinzing
 Verslijt, die onverdroten, onvermoeid,
 De moeilijkste aller plichten oefent, zij
 Moest vrijdom hebben van die harde wet,
 Die de eene helft van 't menschelijk geslacht
 Van de eerste helft afhankelijk maakt.

Aubespine.

O Koninginne! Gij hebt elke deugd
 Verheerlijkt op den troon — niets blijft u over
 Dan dit geslacht, waarvan gij 't sieraad zijt,
 Ook in zijn eigenaardige verdiensten
 Als toonbeeld vóór te lichten. Zeker leeft
 Geen man op aarde, die het waardig is,
 Dat gij voor hem de vrijheid op zoudt offren:
 Maar als geboorte, als fierheid, heldendeugd
 En mannenschoonheid ooit een sterveling
 Die eer kan waardig maken, dan....

Elizabeth.

Geen twijfel,
 Heer Afgezant! of een verbindtenis
 Met een doorluchten Koningszoon van Frankrijk
 Zou mij vereeren. Ja, 'k ontveins het niet,
 Als 't wezen *moet*, als ik niet anders kan,
 Dan d' aandrang van mijn Volk gehoor te geven,
 — En 'k vrees wel, dat zal sterker zijn dan ik —
 Zoo ken ik in dit waerelddeel geen Vorst,
 Wien ik mijn kostelijksten schat, mijn vrijheid,
 Met minder tegenstreven offren zou.
 Laat die verzeekring u voldoende zijn!

Bellièvre.

Het is de *schoonste* hoop, maar niettemin
 Een *hoop* slechts is het, en mijn heer wenscht meer.

Elizabeth.

Wat wenscht hij?

(Zij trekt een ring van den vinger en beschouwt dien nadenkend.)

Ach! de Koningin heeft boven
 Een burgervrouw wel waarlijk niets vooruit.
 Dit eigen teeken wijst op d' eigen plicht,
 Op de eigen dienstbaarheid — de ring maakt d' Echt,
 En ringen zijn het, die een keten maken.
 — Zoo breng Zijn Hoogheid dit geschenk! Het is
 Geen keten nog, 't verbindt mij nog tot niets,
 Maar 't kan een keten worden die mij bindt.

Bellière (buigt neder, den ring ontfangende.)

In zijnen naam, verheven Koningin!
 Ontfang ik knielend dit geschenk, en kus
 Eerbiediglijk de hand van mijn vorstin.

Elizabeth *(tot Graaf Leycester, wien zij gedurende hare laatste woorden onafgewend heeft aangezien:)*

Veroorloof mij, Mylord!

*(Zij neemt hem het blauwe lint af, en omhangt er
 Bellière mee.)*

Bekleed Zijn Hoogheid

Met dit sieraad, zooals ik u daarmee
 Bekleed en plechtig opneem in mijn Orde
 Nu, honni soit qui mal y pense! Voor altijd
 Verdwijne de argwaan tusschen beide volken,
 En snoer' voortaan een band van vast vertrouwen
 De troonen saam van Frankrijk en Brittanje!

Aubespine.

Verheven Koningin! dit is een dag
 Der vreugde. Mocht hij 't allen zijn, en werd
 Geen lijdende op dit eiland meer gevonden!
 Genade straalt u van het aangezicht:
 O! dat een schemer van haar heerlijkheid
 Mocht schijnen op een treurende vorstin,
 Die Frankrijk en Brittannie even na
 Ter harte gaat....

Elizabeth.

Niet verder, Graaf! Vermeng
 Geen twee verscheiden zaken met elkaâr.
 Als Frankrijk ernstig mijn verbond begeert,
 Dan moet het ook mijn zorgen met mij deelen,
 En niet de vriend zijn mijner vijanden.

Aubespine.

't Zou in uw eigen oog onwaardig handlen,
 Wanneer het de ongelukkige, de weduw
 Zijns Konings, zijn geloofsgenoot, vergat
 Bij dit verbond — reeds de eer alleen gebiedt,
 De menschlijkheid verlangt....

Elizabeth.

In dezen zin
 Schat ik zijn voorspraak zeker naar waardij.
 Zijn vriendenplicht vervulle Frankrijk, mij
 Verblijve 't om als Koningin te handlen!

(Zij buigt zich voor de Fransche heeren, die zich met de
 overige Lords eerbiedig verwijderen.)

DERDE TOONEEL.

ELIZABETH. LEYCESTER. BURLEIGH. TALBOT.

(De koningin gaat zitten.)

Burleigh.

Roemvolle Koningin! gij kroont op heden
 De warme wenschen van uw Volk. Eerst nu
 Genieten wij den zegenrijken dag,
 Dien gij ons schenkt, nu wij niet siddrend meer
 Den blik slaan in een onweêrzwart verschiët.
 Nog slechts één kommer weegt er op dit land,
 Éen offer is 't, dat alle stemmen eischen,
 Vergun ook dit, en deze zelfde dag
 Heeft Englands heil gegrondvest voor altijd!

Elizabeth.

Wat wenscht mijn volk nog? spreek, Mylord.

Burleigh.

Het eischt

Het hoofd van Stuart. — Als ge uw trouwe volk
 't Hoogwaard geschenk der Vrijheid en het licht
 Der duurverworven Waarheid wilt verzeekren,
 Dan moet *zij* niet meer zijn. — Als wij niet immer
 Voor een onschatbaar leven zullen siddren,
 Dan moet de vijandin vergaan! — Gij weet,
 Niet al uw Britten deelen éene denkwijz',
 Nog duizend' heimlijke vereerders telt
 De Roomsche Afgoderij hier op dit Eiland.
 Die allen koestren vijandschap en wraak;
 Voor deze Stuart klopt hun hart, zij zijn
 In bontgenootschap met Lotharingen.
 Met uw geduchtste vijanden! U is
 Door deze woedende partij een krijg
 Gezwooren tot den laatsten droppel bloeds,
 En dien men voert met wapenen der hel:
 Te Reims, den bisschopsstoel des Kardinaals,
 Dáar is het tuighuis waar zij bliksems smeden;
 Dáar wordt de koningsmoord geleerd; van dáar
 Verzenden ze onophoudlijk naar uw eiland
 Hun missionarissen, vermeetle dweepers,
 In allerlei gewaad vermomd; van dáar
 Is reeds de derde moordnaar uitgegaan,
 En onuitputlijk, altijd nieuw weêr, dagen
 Verborgten vijanden dien afgrond uit!
 — En in het slot van Fotheringhage, zit
 Die Ate van dees eeuwgen krijg, die met
 De minnetoorts geheel dit Rijk in brand steekt.
 Voor haar, die vleiend ieder hope geeft,
 Wijdt zich de jeugd den onvermijdbren dood —
 De vrijheid haar te geven, is de leus,
 Haar op uw troon te zetten, is het doel!
 Want dit Lotharingsch ras erkent uw recht niet:
 't Noemt u een roofster van den troon, alleen
 Door 't lot gekroond! Ook heeft het die dwazin

Verleid, zich Englands Koningin te teeknen.
 Geen vree met haar, geen vrede met haar stam!
 Gij moet den slag òf ondergaan òf geven.
 Haar leven is uw dood, haar dood uw leven!

Elizabeth.

Mylord! wel hebt ge een treurig ambt begeerd!
 Ik ken den reinen drijfveer van uw ijver,
 'k Weet dat beproefde wijsheid uit u spreekt;
 Maar deze wijsheid, die daar spreekt van bloed,
 Ik haat haar in het diepste mijner ziel:
 Bedenk een zachter middel! . . . Eedle Lord
 Van Shrewsbury! ontvouw gij ons uw meening.

Talbot.

Een welverdienden lof gaaft gij den ijver
 Die Burleighs trouwe borst bezielt. — Ook mij,
 Al ben ik juist nu zoo welsprekend niet,
 Klopt in de borst geen minder eerlijk hart.
 O, moogt gij lang nog leven, Koningin!
 De vreugde van uw Volk zijn, en 't geluk
 Des vredes voor dit Koninkrijk verlengen.
 Zoo schoone dagen heeft dit Eiland nooit
 Gezien, sinds eigen Koningen 't regeeren.
 O, moge 't zijn geluk nooit met zijn roem
 Verkoopen! Moge Talbots oog althands
 Gesloten zijn, indien dat moest gebeuren!

Elizabeth.

Beware ons God, dat wij den roem bevleken!

Talbot.

'k Wil dan ook op een ander middel peinzen,
 Om 't Rijk te redden — Want de onthoofding van
 Maria is een onrechtvaardig middel.
 Gij kunt het vonnis over *haar* niet vellen,
 Die u niet onderdanig is.

Elizabeth.

Dan dwaalt

Mijn staatsraad en mijn parlement, dan dwaalt

Tot één toe, elk gerechtshof in dit land,
Want alle kennen 't Recht eenstemmig toe

Talbot.

Geen stemmenmeerderheid bewijst het Recht!
Dit England is de gantsche waereld niet,
Uw parlement geheel het menschdom niet,
Het tegenwoordige England niet het Engeland
Der toekomst — ook het vroegere is niet meer —
Al naar de neiging wisselt, rijst en daalt
Het wuft getij der openbare Meening.
O, zeg toch niet dat u de nooddwang dreef,
Dat gij *moest* bukken voor den wil uws Volks!
Zoodra gij wilt, ter ieder oogenblik,
Kunt gij de vrijheid van uw wil ervaren.
Beproof het! Zeg, dat ge afschuw hebt van bloed,
En 't leven van uw zuster redden *wilt*!
Toon allen die u anders willen raden,
De oprechtheid van uw koninklijken toorn,
En ras zult gij den nooddwang zien verdwijnen
En 't recht als ongerechtigheid versmaân!
Gij zelf moet richten, gij alleen! Gij kunt
Niet leunen op dit immerwanklend riet!
Geef uw zachtmoedigheid gerust gehoor.
God schiep geen strengheid in 't aandoenlijk hart
Der vrouw, en ook de stichters van dit Rijk,
Die aan een *vrouwenhand* den staf betrouwden,
Zij toonden aan, dat Strengheid niet de deugd
Der Koningin moest wezen in dit land.

Elizabeth.

Hoe Graaf! gij zijt een ijvrig pleitbezorger
Voor mijne en Englands vijandin? Maar 'k trek
Die raadslieën voor die voor *mijn* welzijn ijvren.

Talbot.

Geen pleitbezorger gunt men haar! niet één
Die ooit haar voorspreekt, die uw toornegloed
Durft tarten! Zoo vergun het mij,
Den ouden man, wien aan den rand van 't graf
Geen aardsche hope meer verleiden kan,

Dat ik de prijsgegevene bescherme!
 Men moet niet zeggen, dat in uwen staatsraad
 De hartstocht sprak, de baatzucht zich liet hooren,
 Alleen barmhartigheid geen stem verhief.
 't Is alles saamgezworen tegen haar,
 Gij-zelf, gij hebt haar aanschijn nooit gezien,
 Niets spreekt er voor de vreemdlinge in uw hart.
 — 'k Wil niet gewagen van haar schuld. Men zegt,
 Dat zij heur echtgenoot heeft doen vermoorden:
 't Is waar dat zij den moordnaar heeft gehuwd.
 Een zware misdaad! — Echter, 't is geschied
 In 't angstig woelen van den burgerkrijg,
 Toen zij, de zwakke, zich bestreden zag
 Door heftig dringende vazallen, zich
 Den allermoedigsten in de armen wierp —
 Wie weet door wat al kunsten zij bezweek?
 Want een gebrekkig wezen is de Vrouw!

Elizabeth.

De Vrouw is *niet* zwak! Daar zijn sterke zielen
 In haar geslacht — 'k Wil in mijn bijzijn niets
 Vernemen van de zwakte mijner kunne.

Talbot.

U was de tegenspoed een strenge school
 Nooit keerde 't leven u zijn lichtzij' toe.
 Gij zaagt geen troon van verre — slechts het graf
 Was onheilspellend aan uw voet ontsloten.
 Te Woodstock was 't en in des Towers nacht,
 Dat u 's lands vader onder droefenis
 Heeft opgevoed voor uw verheven plicht.
 Daar zochten u de vleiers niet. Vroeg leerde
 Door 't wuft gedruisch der waereld niet verstrooid,
 Uw geest nadenkend in zich-zelf te keeren,
 Te streven naar het éénig Ware Goed.
 — Deze arme heeft geen God gered. Als kind
 Werd zij verplaatst naar Frankrijk, aan het Hof
 Der dartle vreugd, der onnadenkendheid.
 Daar, in den roes der eindeloze feesten,
 Drong nooit de stem der waarheid tot haar door.
 De glans der schittrende ondeugd blindde haar;

Verdorvenheid sleepte als een stroom haar meê.
 Het ijdel goed der schoonheid was haar deel,
 Zij overstraalde bloeiend alle vrouwen,
 En door gestalt' niet minder dan geboort. . . .

Elizabeth.

Kom tot u-zelf, Mylord van Shrewsbury!
 Wij zijn hier ernstig in den raad bij-éen.
 Dat moet een schoonheid zonder weêrgâ zijn,
 Die van zulk vuur een grijsaard kan doen gloeien.
 — Mylord van Lester! gij alleen zwijgt stil?
 Wat hun welsprekend maakt, doet u verstommen?

Leycester.

Ik zwijg hier van verbazing, Koningin!
 Dat men aldus uw oor met schrik vervult,
 Dat deze sprookjens, die in Londens straten
 Geloove vinden bij het wuft gemeen,
 Zich toegang banen midden in uw raadzaal,
 En wijze mannen ernstig bezighouden.
 Verwondering bestormt mij, ik beken 't,
 Dat deze Koninginne zonder land,
 Die zelfs heur eigen kleinen zetel niet
 Te hoeden wist, de spot van haar vazallen,
 De machtloze verworpling van haar Volk,
 Op eens uw schrik wordt, in haar kerkerboeien!
 — Wat toch, bij God! wat maakt haar u verschriklijk?
 Dat ze aanspraak op dit Rijk maakt? dat de Guisen
 U niet erkennen als hun Koningin?
 Kan deze tegenspraak der Guisen 't recht
 Te niet doen, dat geboort u gaf, en de uitspraak
 Der Parlementen u bevestigd heeft?
 Is zij dan niet door Hendriks laatsten wil
 Stilzwijgend afgewezen? En zal England,
 Zoo zalig in 't genot van 't nieuwe licht,
 Misschien zich der Papiste in de armen werpen?
 Van u, zijn aanbeden Monarchin,
 Tot Darnleys moordenaarster overloopen?
 Wat willen toch die rusteloze menschen,
 Die bij uw leven met uw erfgenaam
 U kwellen en vermeenen niet te vroeg

U tot het huwlijksjuk te kunnen dwingen,
 Om Staat en Kerk te redden van gevaar?
 Bloeit niet ùw jeugd in al heur frissche kracht?
 Helt de andre niet, verwelkt, steeds meer naar 't graf?
 Bij God! naar 'k hope, zult gij op hare asch
 Nog vele jaren wandlen, zonder dat
 Het noodig is, dat gij haar zelf doet vallen.....

Burleigh.

Lord Lester heeft niet immer dus geoordeeld.

Leycester.

't Is zeker waar, 'k heb vóór haar dood gestemd:
 Maar dat was in de *Rechtbank*. — In den *Raad*
 Spreek ik natuurlijk anders. Hier is niet
 Van 't recht, maar enkel van het voordeel sprake.
 Is 't nu de tijd gevaar van haar te duchten,
 Nu Frankrijk haar verlaat, haar laatste steun,
 Nu gij den zoon des Konings met uw hand
 Vereeren wilt, en dus de hoop herleeft
 In England op een nieuwe dynastie?
 Waarom haar dan te dooden? Zij *is* dood!
 Verachting is de ware dood. Men zorge,
 Dat niet de deernis haar in 't leven roep!
 Alzoo is dit mijn raad: men late 't vonnis,
 Dat haar tot sterven doemt, in volle kracht!
 Zij leev'! maar leve als onder 't zwaard des beuls,
 En als een arm zich voor haar wapent, valle 't!

Elizabeth (*staat op.*)

Mylords, 'k heb uw gevoelens nu gehoord,
 En 'k dank u voor uw ijver. — Met de hulpe
 Des Heeren, die de Koningen verlicht,
 Wil ik uw gronden ernstig overwegen,
 En kiezen wat mij 't allerbeste dunk.

VIERDE TOONEEL.

DE VORIGEN. RIDDER PAULET *met* MORTIMER.

Elizabeth.

Daar komt Amias Paulet. Eedle heer,
Wat brengt gij ons?

Paulet.

Roemruchte Majesteit!
Mijn neef, zoo even van zijn verre reizen
Teruggekeerd, buigt aan uw voeten neder,
En stelt zijn jeugd eerbiedig u ten dienst.
Ontfang hem in genade, en laat, kan 't zijn,
Hem wassen in het zonlicht uwer gunst!

Mortimer (*buigt zich op de knie ter neder.*)

Lang leve mijne Koninklijke Vrouw,
En heil en glorie moog' heur hoofd omstralen!

Elizabeth.

Sta op, en zijt mij welkom, Sir! in England.
Gij hebt een langen weg gemaakt, hebt Frankrijk
Doorreisd, zaagt Rome, en hebt te Rheims vertoefd.
Zoo spreek, wat broeden onze vijanden?

Mortimer.

De Heer verwarre hen! en doe de pijlen,
Die op mijne eedle Koningin gemunt zijn,
Weérkeeren op de borst van die ze schiet!

Elizabeth.

Gij hebt ook Morgan, en den sluwen Bisschop
Van Rosse ontmoet?

Mortimer.

Ik leerde ze allen kennen,
De Schotsche ballingen, die in dat Rheims
Hun snoode ontwerpen smeeden tegen England.

Ik wist in hun vertrouwen me in te dringen,
Of ik hun werken ook ontdekken mocht!

Paulet.

Geheime brieven heeft men hem vertrouwd,
In cijfers, voor de Koningin van Schotland,
Die hij met trouwe hand *ons* overlevert.

Elizabeth.

Nu zeg, wat zijn hun allerjongste plannen?

Mortimer.

Het trof hen allen als een donderslag,
Dat Frankrijk haar verlaat, een vast verbond
Met England sluit; thands vesten zij hun hoop
Op Spanje.

Elizabeth.

Zoo bericht mij Walsingham.

Mortimer.

Een *bulle* ook, die Paus Sixtus dezer dagen
Van 't Vatikaan néerslingerde op uw hoofd,
Kwam, toen ik Rheims verlaten zou, daar aan:
't Eerstvolgend schip zal haar naar England brengen.

Leycester.

Die wapens doen ons eiland niet meer siddren.

Burleigh.

Zij worden schriklijk in des dweepers hand.

Elizabeth (*Mortimer uitvorschend aanziende.*)

Gij zijt beschuldigd, dat ge in Rheims de scholen
Bezocht en uw geloof hebt afgezworen?

Mortimer.

Dien rol heb ik gespeeld, 'k ontken het niet,
Zoo ver' ging mijn begeerte om u te dienen!

Elizabeth (*tot Paulet, die haar eenige papieren overreikt.*)

Wat haalt gij daar te voorschijn?

Paulet.

't Is een schrijven,

Dat u de Koningin van Schotland zendt.

Burleigh (*haastig daar naar grijpend.*)
Geef mij den brief.

Paulet (*geeft het papier aan de Koningin.*)

Vergeef, Heer Schatbewaarder!
In de eigen handen onzer Koningin
Beval zij mij deez' lettren neêr te leggen.
Zij zegt, dat ik haar vijand ben: ik ben
Alleen de vijand van haar misdaân. — Gaarne
Sta 'k haar ten dienst, zoo ver mijn plicht het duldt.

(*De koningin heeft den brief genomen. Terwijl zij hem
leest, wisselen Mortimer en Leycester heimelijk
eenige woorden met elkander.*)

Burleigh (*tot Paulet.*)

Wat kan die brief bevatten? ijdele klachten,
Waarmêe men liefst het teêrgevoelig hart
Der Koningin niet kwellen moest.

Paulet.

Wat hij

Bevat, hield zij mij niet geheim. Zij smeekt
Het voorrecht af, om eenmaal 't aangezicht
Der Koningin te zien.

Burleigh (*haastig.*)

Dat nimmermeer!

Talbot.

Waarom niet? Wat zij vraagt, is niets onbillijks!

Burleigh.

De gunst het Koninklijk gelaat te zien,
Heeft zij verbeurd, de moordberaamster! zij,

Die dorstte naar het bloed der Koningin.
Wie 't eerlijk meent met zijn vorstin, die kan
Dien valsch verraderlijken raad niet geven.

Talbot.

Als onze Koningin haar beê wil hooren,
Zoudt gij dan d' aandrift der genade stuiten?

Burleigh.

Zij is gevonnisd! onder 't beulenzwaard
Ligt zij gebukt. Het is der Majesteit
Onwaardig 't hoofd, den dood gewijd, te aanschouwen.
Het vonnis kan niet meer voltrokken worden,
Wanneer tot haar de Koningin genaakt:
De toegestoken scepter spelt genade.

*Elizabeth (nadat zij den brief gelezen heeft, hare tranen
droogende.)*

Wat is de mensch? wat is 't geluk der aarde?
Wat kwam het ver met deze Koningin,
Die eenmaal met zoo trotsche hoop begon,
Die tot den oudsten troon der Christenheid
Geroepen werd, die in heur droomen reeds
Drie kroonen had vereenigd op heur kruin!....
Wat voert zij nu een andre taal, dan toenmaals,
Toen ze Englands wapen aangenomen had,
En door heur vleiers zich als monarchinne
Der twee Britsche Eilanden begroeten liet!
— Vergeeft, Mylords! het snijdt mij door de ziel,
De weemoed grijpt mij aan, mijn harte bloedt,
Dat 's waerelds goed zoo wankelt, dat het lot
Der menschheid, het ontzettende, zoo dicht
Voorbijgaat langs mijn eigen siddrend hoofd.

Talbot.

O Koningin! God heeft uw hart geroerd!
Die indruk is van Boven, doof hem niet!
Wel heeft zij zwaar de zware schuld geboet:
't Is tijd dat nu de harde proeftijd endt!
Reik haar de hand, der diepgevalen zuster!

Daal als een lichtende engelenverschijning
Ter neder in haar donker kerkergraf!

Burleigh.

Sta pal, verheven Koningin! Laat niet
Een prijzenswaardig menschelijk gevoel
U in verwarring brengen. Roof u-zelf
De vrijheid niet om 't noodige te doen.
Gij *kunt* haar niet genadig zijn, *niet* redden,
En daarom breng den smaad niet over u,
Dat gij met wreed bespottenden triomf
Op d' aanblik van uw offer u vergasttet!

Leycester.

Bewaart de grenzen der bevoegdheid, Lords!
De Koningin is wijs, en onzen raad
Behoeft zij niet om 't waardigste te kiezen.
De ontmoeting dezer beide Koninginnen
Heeft met den loop der rechtszaak niets gemeen.
's Lands wet, en niet de wil der Monarchie
Veroordeelt deze Stuart. Waardig is 't
Der groote ziele van Elizabeth,
Dat zij des harten edele inspraak volgt,
Wanneer de wet heur strengen loop behoudt.

Elizabeth.

Gaat, gaat, Mylords! Wij zullen middlen vinden,
Om wat genade vordert, met den eisch
Van plichtgevoel betaamlijk te vereenen.
En nu, vaartwel!

(De Lords gaan. Aan de deur roept zij Mortimer terug.)

Sir Mortimer! een woord!

VIJFDE TOONEEL.

ELIZABETH. MORTIMER.

Elizabeth *(nadat zij hem eenige oogenblikken vorschend heeft opgenomen.)*

Gij toonde een koenen moed, een zelfbeheersching,
Die boven uwe jaren is verheven.

Wie reeds zóo vroeg de kunst der veinzerij
 Heeft aangeleerd, is mondig vóór den tijd,
 En is de school der jonkheid snel ontwassen.
 — Het noodlot roept u tot een grootsche baan:
 Ik profeteer het u, en mijn orakel
 Kan ik ook zelf, tot uw geluk, vervullen!

Mortimer.

Verhevene Gebiedster! wat ik ooit
 Vermag en ben, is u ten dienst gewijd.

Elizabeth.

Gij leerdet Englands vijanden doorgronden.
 Hun hart is onverzoenlijk jegens mij,
 En onuitputlijk zijn hun moordnaarsplannen.
 De Almachtige heeft mij behoed tot heden,
 Maar altijd wankelt op mijn hoofd de kroon,
 Zoolang *zij* leeft, die aan hun dweepende' ijver
 Een schijngrond geeft en hun verwachting voedt.

Mortimer.

Zij leeft niet meer, zoodra gij het gebiedt.

Elizabeth.

Ach, Sir! ik waande d' eindpaal reeds bereikt,
 En 'k ben niet verder dan aan 't eerst begin.
 Ik wilde alleen de wetten laten handlen,
Mijn handen niet met bloed bezoedeld zien.
 Het vonnis is geveld. Wat baat het mij?
 Het moet *voltrokken* worden, Mortimer!
 En *ik* moet die voltrekking aanbevelen.
 De daad, en dus de haat, komt steeds op *mij*!
 Ik steeds moet haar gebieden, en den schijn
 Kan 'k niet bewaren: dat is 't allerergste!

Mortimer.

Wat zoudt ge u om den bozen schijn ontrusten,
 Indien de zaak rechtvaardig is?

Elizabeth.

Gij kent
 De waereld niet, Heer Ridder! Wat men *schijnt*,

Heeft elk tot rechter, wat men *is*, niet één.
 'k Zal van mijn rechten niemand overtuigen,
 En daarom moet ik zorgen dat mijn deel
 Aan haren dood een eeuwig raadsel blijve.
 Bij zulke daden van een dubblen aart,
 Is donkerheid het allerbeste schild.
 Uitkomen voor een stap, is de ergste misstap:
 Wat men niet opgeeft, heeft men nooit verloren.

Mortimer (*uitvorschend.*)

't Zou dan wel 't beste zijn....

Elizabeth (*haastig.*)

O, 't waar' gewis
 Het beste! — Mijn beschermende Engel spreekt
 Uit u. Ga voort, voleindig, waarde Sir!
 U is het ernst, gij dringt stoutmoedig door:
 Een man gants anders dan uw oom zijt gij!

Mortimer (*verwonderd.*)

Ontdektet gij den Ridder uwen wensch?

Elizabeth.

Mij rouwt dat ik het deed.

Mortimer.

Ontschuldig toch
 Den ouden man. De jaren maken hem
 Omzichtiger. Een waagstuk van dien aart
 Eischt d' overmoed der jonkheid. ...

Elizabeth (*haastig.*)

Mag ik u . . .

Mortimer.

De hand wil ik u leenen, red den naam,
 Zooals gij kunt....

Elizabeth.

Ja, Sir! wanneer gij mij
 Op zeehren morgen met de boodschap wekt,

Uw vijandin ter dood, Maria Stuart,
Is heden nacht verscheiden....

Mortimer.

Bouw op mij!

Elizabeth.

Wanneer leg ik het hoofd gerust te slapen?

Mortimer.

Als 't nieuwe maan is, heeft uw kommer uit.

Elizabeth.

— Het ga u wèl, Sir! Laat het u niet smarten
Dat mijn erkentlijkheid het floers der nacht
Gebruiken moet. — Het Zwijgen is van ouds
De Godheid der gelukkigen, en 't zijn
De nauwste banden, die 't Geheim bezegelt!

(Zij gaat af.)

ZESDE TOONEEL.

MORTIMER, *alleen.*

Ga, valsche! ga, schijnheilige Vorstin!
Zooals gij de Aard bedriegt, bedrieg ik u.
Wie u verraadt, is in zijn recht, doet goed.
Zie ik er als een moordnaar uit? Laast gij
Beginselloze veiligheid op mijn voorhoofd?
Vertrouw maar op *mijn* arm en houd den *uwe*
Terug! Draag vrij het Farizeesche mom
Der vroomheid voor de waereld. Midderwijl
Gij heimlijk op mijn moordnaarsbijstand hoopt,
Zal ik een kostbren tijd ter redding winnen.
— Verheffen wilt gij mij? — Gij toont van ver
Me een kostbre prijs — welnu, al waart gij zelf
Die prijs, bij 't blaken uwer vrouwengunst,
Wie zijt gij, armste? en wat toch kunt gij geven?
Geen dorst naar roem doortintelt mijn gemoed!
Bij *haar* alléén is levensgloed:

Bevalligheên en zoete vreugden zweven
 In eeuwge jeugd gevleugeld voor haar schreên —
 O, aan heur borst zijn hemelzaligheên,
 Gij hebt slechts doode schatten te begeven!
 De hoogste vrucht, van 's Levens boom geplukt,
 Wanneer een hart, verrukkende en verrukt,
 Een hart zich wijdt in zalig zelfvergeten,
 De kroon der Vrouwe, hebt gij nooit bezeten,
 Nooit heeft voor u uit liefde een man gebukt!
 — Ik moet den Lord verwachten, 'k moet haar brief
 Hem overgeven. Een gehate last!
 Ik voel niets voor den sluwen hoveling.
 Ik kan alleen, ik wil haar redder zijn,
 Gevaar en roem en ook de prijs zij mijn!
(Terwijl hij gaan wil, ontmoet hem Paulet.)

ZEVENDE TOONEEL.

MORTIMER. PAULET.

Paulet.

Wat zeide u toch de Koningin?

Mortimer.

Niets, sir!

Niets — van belang.

Paulet *(ziet hem aan met een ernstigen blik.)*

Nu luister, Mortimer!

Het is een glibbrig pad, waarop ge u waagt.

Verlokkend is de koninklijke gunst,

De dorst naar glorie is een strik der jeugd.

— Ei, laat u toch door de eerezucht niet verleiden!

Mortimer.

En hebt gij-zelf mij niet aan 't Hof gebracht?

Paulet.

Ik wenschte, ik had het niet gedaan. Aan 't Hof

Bloeit voor *ons* huis de palm der eere niet.
Sta vast, mijn neef! En koop toch niet te duur!
Ontheilig uw geweten niet!

Mortimer.

Wat meent gij? wat bezorgdheid grijpt u aan?

Paulet.

Wat grootheid u de Koningin beloove,
Vertrouw haar honigzoete woorden niet!
Zij zal, als ze u gebruikt heeft, u verloochenen;
En, om haar eigen naam van smet te zuivren,
De misdaad wreken die zijzelf gebood.

Mortimer.

De misdaad zegt gij?

Paulet.

Spaar die veinzerij!
'k Weet wat de Koningin u blies in de ooren:
Zij hoopt dat de eierzucht van uw jonkheid meer
Gedienstig zijn zal dan mijn stugge grijsheid.
En hebt gij haar beloofd? Hebt gij?....

Mortimer.

Mijn oom!

Paulet.

Als gij 't gedaan hebt, zoo vervloek ik u,
En u verwerpe....

Leycester (*komt.*)

Gun mij, waarde sir!
Een woord tot uwen neef. De Koningin
Is hem bijzonder wel gezind, zij wil
Dat men hem de persoon van Lady Stuart
Gants onvoorwaardlijk toevertrouw'. — Zij rekent
Op zijn rechtschapenheid. —

Paulet.

Zij rekent — Goed!

Leycester.

Wat zegt gij, sir!

Paulet.

De koninginne reket

Op hem, en ik, Mylord! ik reken op
Mij-zelf en op mijn beide waakzame oogen,

(*Hij gaat af.*)

ACHTSTE TOONEEL.

LEYCESTER. MORTIMER.

Leycester (*verwonderd.*)

Wat schortte Ridder Paulet?

Mortimer.

'k Weet het niet.

't Vertrouwen plotsling door de Koningin
In mij gesteld....

Leycester (*hem uitvorschend aanziende.*)

Verdient gij dat men u
Vertrouwt, heer Ridder?

Mortimer (*evenzoo.*)

'k Richt dezelfde vraag

Tot u, mylord van Lester!

Leycester.

Gij hadt iets

Mij in 't geheim te zeggen.

Mortimer.

Geeft mij eerst

Verzekering dat ik het wagen mag.

Leycester.

Wie geeft mij die verzekering van u?

— Vergeef het mij, zoo ik wantrouwig ben!
Ik zie u tweërlei gezichten toonen
Hier aan dit Hof. — Een van die twee, natuurlijk,
Is valsch: maar welk mag wel het ware zijn?

Mortimer.

Het gaat mij evenzoo met u, graaf Lester!

Leycester.

Wie zal nu 't eerste zijn vertrouwen schenken?

Mortimer.

Die 't minste heeft te wagen.

Leycester.

Dat zijt gij!

Mortimer.

Gij zijt het! Uw getuigenis, het woord
Des machtigen, des invloedrijken Lords,
Kan mij verpletten: 't *mijne*, daarentegen,
Is nietig tegen uwen rang, uw gunst.

Leycester.

Gij dwaalt, sir! Machtig in elk ander opzicht,
Ben ik juist op dit éene teëre punt,
Dat ik aan uw vertrouwen bloot zou geven,
Misschien de zwakste man aan heel dit Hof,
En kan een nietig woord mijn val bewerken.

Mortimer.

Wanneer een alvermogende lord Lester
Zóo diep tot mij zich neêrbuigt, dat hij mij
Zulk een bekentnis doet, dan mag ik wel
Een weinig hooger van mij-zelf denken,
En in grootmoedigheid zijn voorbeeld zijn.

Leycester.

Ga me in vertrouwen voor, en ik zal volgen.

Mortimer (*den brief haastig te voorschijn halende.*)

Dit zend de Koningin van Schotland u.

Leycester (*verschrikt en grijpt snel naar den brief.*)

Spreek zacht, sir! Ach, wat zie ik? 't Is haar beeld.

(*Hij kust het en beschouwt het met sprakeloze verrukking.*)

Mortimer (*die hem gedurende het lezen aandachtig opneemt.*)

Lord! nu geloof ik u.

Leycester (*nadat hij den brief vlug doorloopen heeft.*)

Sir Mortimer!

Gij weet den inhoud van dees brief?

Mortimer.

'k Weet niets.

Leycester.

Nu! Zonder twijfel heeft zij u vertrouwd....

Mortimer.

Zij heeft mij niets vertrouwd. Zij wees me op u,
Als die het raadsel mij verklaren zou.

Een raadsel is het mij, dat Graaf van Lester,

De gunstling van Elizabeth, Maria's

Verklaarde vijand, één zelfs van haar rechters,

De man zou zijn, van wien de Koningin

De redding uit heur nood verwacht. — En toch

Moet dat zóo wezen, want uwe oogen spraken

Te duidelijk uit wat gij voor haar gevoelt.

Leycester.

Ontdek mijzelf eerst, hoe het komt dat gij

Met zooveel geestdrift deel neemt in haar lot,

En hoe gij haar vertrouwen wont!

Mortimer.

Mylord!

Met weinig woorden kan ik dat verklaren.

Ik zwoer mijn Kerkgeloof in Romen af,

En sta nu met de Guisen in verbond.

De Aartsbisschop heeft uit Rheims bij eigen schrijven
Bij Schotlands Koningin mij aanbevolen.

Leycester.

Ik weet van uw geloofsverandering:
Zij is 't, die mijn vertrouwen te uwaard wekte.
Geef mij de hand. En zoo ik twijfelde,
Vergeef me! Ik kan hier niet te omzichtig zijn.
Want Walsingham en Burleigh haten mij:
Ik weet, dat zij mij loerend strikken spannen.
Gij mocht somtijds — wie weet! — hun werktuig zijn,
Dat me in den kuil wil lokken....

Mortimer.

Hemel! met

Wat kleine schreden gaat zoo groot een Heer
Hier aan dit Hof! 'k Beklaag u hartlijk, Graaf!

Leycester.

Ik werp met vreugd mij aan de borst eens vriends,
Waar 'k eindlijk van den langen dwang heradem.
Gij zijt verwonderd, sir! dat ik zoo ras
Verwissel van gezindheid voor Maria.
Nooit heb ik waarlijk haar gehaat — de nood
Der tijden maakte mij heur weêrpartijder.
Zij was mij toegedacht sints vele jaren,
Gij weet, eer zij de hand aan Darnley gaf,
Als nog de glans der glorie haar omstraalde.
'k Heb dat geluk koelzinnig toen versmaad,
En nu, in banden, aan de poort des doods,
Zoek ik haar op, en met gevaar mijns levens.

Mortimer.

Dat heet grootmoedig handelen!

Leycester.

De stand

Der zaken, Sir! is midderwijl veranderd.
Mijn eerzucht was 't, die mij gevoelloos maakte
Voor jeugd en schoonheid. 'k Vond Maria's hand
Te weinig, 'k droomde toenmaals van 't bezit
Van Englands Koninginne.

Mortimer.

't Is bekend,
Dat ze u de voorkeur boven allen gaf.

Leycester.

Zoo scheen het, eedle Sir! en nu, na tien
Verloren jaren van een nutloos dingen,
Van een gevloekten dwang.... O Sir, mijn hart gaat open!
'k Moet van mijn langen wrevel mij ontlasten.
Gelukkig prijst men mij.... O, zoo men wist,
Om welke ketenen men mij benijdt!
Nadat ik nu tien bittre jaren lang
Aan d' afgod harer ijdelheid gerookt heb,
Mij elke wissling harer sultansluimen
Lathartig onderwierp, het speeltuig was
Van grillige en kleingeestige eigenbaat,
Nú eens geliefkoosd door haar teederheid,
Dàn weêr met trotsche preutschheid afgestoten,
Gemarteld door haar gunst en ongunst beide,
Als een gevangene door de argus-oogen
Der jaloezy bespied, nú als een knaap
Genomen in 't verhoor, dàn als een knecht
Gescholden.... O, de menschelijke taal
Heeft voor die Hel geen woord!

Mortimer.

'k Beklaag u, Graaf!

Leycester.

Nu nog ontgaat me aan 't doel de prijs! Een ander
Ontfutselt mij de vrucht van al mijn zwoegen.
Ach, aan een jongen, bloeiende' echtgenoot
Verlies ik eensklaps mijn verjaarde rechten!
'k Moet nederdalen van het schouwtooneel,
Waar ik zoolang als de eerste heb geschitterd.
Niet slechts heur hand, maar ook heur gunst meteen,
Dreigt mij die nieuwelings op eens te ontrooven.
Zij is een vrouw, en hij is zeer beminlijk.

Mortimer.

Hij is Kathrina's zoon. In goede school
Heeft hij de kunst der vleierij geleerd.

Leycester.

Zoo falen mijn verwachtingen!.... Ik zoek
 In deze schipbreuk der fortuin een plank
 Te grijpen — en van zelve keert mijn oog
 Zich weêr naar 't licht der eerste, zoetste hoop.
 Maria's beeld, in al haar lieflijkheid,
 Verrees me op nieuw, en jeugd en schoonheid beide
 Hernamen als om strijd heur volle rechten.
 Geen ijskoude eerezucht meer, 't hart vergeleek,
 En 'k voelde wat kleinood ik heb verloren.
 Met vreeze zie ik haar in diepe ellend
 Ter neêrgestort, ach, door *mijne* eigen schuld!
 Nu is in mij de hoop ontwaakt, of ik
 Misschien haar nog kan redden en bezitten!
 't Gelukte mij door een getrouwe hand
 't Verandren van mijn hart haar te openbaren;
 En deze brief, dien gij mij overbracht,
 Verzekert mij, dat zij vergeveu heeft,
 Dat zij de mijne wordt, als ik haar redde.

Mortimer.

Toch hebt gij tot haar redding niets gedaan!
 Gij liet het toe dat zij veroordeeld werd,
 Ja, gij, gij-zelf, hebt voor haar dood gestemd!
 Een wonder moet geschiên! Het licht der waarheid
 Moet mij, den neef van haar bewaker, treffen:
 In 't Vatikaan te Romen moet de hemel
 Haar d' onverhoopten redder toebereiden,
 Of zelfs tot u vond zij niet eens den weg!

Leycester.

Ach, Sir! het heeft mij smarts genoeg gekost!
 Ter zelfder tijd werd zij van Talbot's slot
 Vervoerd naar Fothringhage, en onder 't opzicht
 Gegeven van uw onbarmhartige' oom.
 Versperd werd elke weg tot haar: ik moest
 Voor 't oog der waereld haar vervolger blijven;
 Maar waan toch nimmer, dat ik lijdlijk haar
 Ter dood had laten voeren! Neen, ik hoopte,
 Nog hoop ik steeds, het uiterste af te wenden,
 Tot ik het middel harer redding vind'!

Mortimer.

Dat *is* gevonden, Lester! Uw vertrouwen,
Zoo edel, is het mijne waard. Ik-zelf
Wil haar bevrijden: daarom ben ik hier.
De voorbereidsels zijn gemaakt. Uw bijstand,
Zoo machtig, staat ons voor den uitslag borg.

Leycester.

Wat zegt gij? Gij verschrikt mij. Hoe? Gij wildet

Mortimer.

'k Wil met geweld haar kerkerdeur ontsluiten,
Ik heb mijn helpers, alles is gereed

Leycester.

Gij hebt meêweters en vertrouwden? Wee mij!
In welk een waagstuk toch sleept gij mij meê?
En dezen weten ook van *mijn* geheim?

Mortimer.

Bedaar! het plan werd buiten u ontworpen,
't Wierd buiten u volvoerd, zoo *zij* er niet
Op staan bleef haar verlossing *u* te danken.

Leycester.

Gij kunt dus in oprechtheid mij verzeekren,
Dat gij mijn naam verzweept in uw verbond?

Mortimer.

Vertrouw daarop. Hoe zoo angstvallig, Graaf!
Waar u een wisse hulp wordt toegezegd?
Gij wildet Stuart redden en bezitten,
Daar komen vrienden, plotsling, onverwacht,
De middlen dalen uit den Hemel neêr —
Toch toont gij meer verlegenheid dan vreugde?

Leycester.

Geen woest geweld is hier van nut. Het waagstuk
Is *te* gevaarlijk. •

Mortimer.

Dat is 't aarzlen ook.

Leycester.

Ik zeg u, Ridder! neen, 't is niet te wagen.

Mortimer (*bitter.*)

Neen, niet voor u, die haar *bezitten* wilt.

Wij wenschen haar alleen te *redden*: dies

Zijn wij zoo aarzlend niet.

Leycester.

Jonkman, gij zijt

Te haastig in zoo netelig een zaak.

Mortimer.

Gij — zeer voorzichtig in zoo'n zaak van eer.

Leycester.

Ik zie de netten, die alom ons dreigen.

Mortimer.

Ik voel de kracht, om ze alle stuk te scheuren.

Leycester.

Die moed is overmoed, is razernij.

Mortimer.

Die wijsheid is geen dapperheid, mylord.

Leycester.

U lust het lot van Babington te deelen.

Mortimer.

U niet Norfolk's grootmoedigheid te volgen.

Leycester.

Norfolk heeft nooit zijn bruid als gā begroet.

Mortimer.

Hij heeft bewezen, dat hij 't waardig was.

Leycester.

Als *wij* vergaan, dan slepen wij *haar* meê.

Mortimer.

Als wij ons-zelf ontzien, blijft ze ongered.

Leycester.

Gij overlegt niet, hoort niet, gij zult alles
Bederven door uw blinde onstuimigheid,
Wat op zoo goeden weg begonnen was.

Mortimer.

Den goeden weg misschien, dien *gij* gebaand hebt?
Wat hebt *gij* dan gedaan om haar te redden?
— En hoe? had ik de schurkenstreek begaan,
En haar *vermoord*, gelijk de Koningin
Mij aanried, en gelijk zij op dit uur
Van mij verwacht — ei, noem de voorzorg op,
Waardoor gij haar het leven hadt behouden?

Leycester. (*verbaasd*.)

Gaf u de Koningin dit moordbevel?

Mortimer.

Zij tastte mis in mij, gelijk Maria
In u.

Leycester.

En hebt gij 't haar beloofd? Hebt gij?

Mortimer.

Opdat zij soms geen ander om zou koopen,
Bood ik mijn hand aan.

Leycester.

Gij hebt wél gedaan.

Dat kan ons ruimte geven. Zij verlaat
Zich op uw dienst, het vonnis van den dood
Blijft onvoltrokken, en wij winnen tijd.

Mortimer (*ongeduldig*.)

Neen, wij verliezen tijd.

Leycester.

Zij bouwt op u!

Te minder zal zij aarzlen voor de waereld

Zich-zelf den schijn te geven van genade.
 Misschien dat ik door list haar overreed,
 Het aangezicht der vijandin te zien,
 En deze stap moet haar de handen binden;
 Want Burleigh heeft gelijk, het vonnis heeft
 Geen kracht meer als ze elkander eens ontmoetten.
 — 'k Beproof het, ja, 'k zet alles op het spel

Mortimer.

Wat zult gij daarmee winnen? Als zij straks
 Met mij bedrogen uitkomt, als Maria
 Blijft leven — is niet alles als voorheen?
 Vrij wordt zij nooit! Het zachtste lot, dat haar
 Kan wachten, is een kerker voor haar leven!
 Toch moet gij met een heldendaad besluiten,
 Waarom er dan niet aanstonds meê begonnen?
 De macht is in uw handen, gij vergaart
 Een heirmacht, reeds alleen als gij den adel
 Op uw ontelbre sloten wapnen wilt!
 Maria heeft nog veel geheime vrienden:
 En Howards edel huis en dat van Percy,
 Al zijn hun hoofden ook gevallen, zijn
 Nog rijk aan helden, en verbeiden slechts
 Het voorbeeld door een machtig Heer te geven.
 Geen veinzerij! Kom eerlijk voor den dag!
 Verdedig als een Ridder de geliefde,
 Aanvaard voor haar een eedlen strijd! Gij hebt
 De Koningin, zoodra gij wilt, gevangen.
 Lok haar op uw kasteelen! meer dan eens
 Is zij u daar gevolgd, Daar toont ge u man,
 Daar spreekt ge als haar gebieder, en zij blijft
 In gijzling, tot zij Stuart vrij verklaart!

Leycester.

'k Verbaas mij, ik ontzet mij! Werwaards toch
 Vervoert de waanzin u? Kent gij dit land?
 Weet gij hoe 't aan dit hof staat? en hoe eng
 Dit vrouwenrijk de geesten houdt gebonden?
 Zoek naar den heldengeest, in vroeger tijd
 Niet vreemd in England! alles tegenwoordig
 Wordt door den sleutel eener vrouw bedwongen,

Verlamd is elke springveer van den moed.
 Volg mijn geleide! Waag niets onbedachtzaam!
 — 'k Hoor iemand komen, ga!

Mortimer.

Maria hoopt.

Keer ik met leêge troost tot haar terug?

Leycester.

Breng haar mijn eed van onverkoelde liefde!

Mortimer.

Breng haar dien zelf! Tot werktuig harer redding
 Bood ik mij aan, niet tot uw liefdebode.

(Hij gaat af.)

NEGENDE TOONEEL.

ELIZABETH. LEYCESTER.

Elizabeth.

Wie heeft u daar verlaten? 'k hoorde spreken.

Leycester *(verschrikt, keert zich haastig om.)*

Dat was Sir Mortimer.

Elizabeth.

Wat schort u, lord?

Hoe zoo ontroerd?

Leycester *(herstelt zich.)*

— Dat was bij uw aanschouwen.

Nog nooit heb ik zoo heerlijk u gezien!

Ik sta daar, door uw schoonheid als verblind.

— Ach!

Elizabeth.

Waarom zucht gij zoo?

Leycester.

Heb ik geen reden

Tot zuchten? 't Zien van uw bevalligheên

Vernieuwt in mij de nameloze smarte
Van 't dreigende verlies.

Elizabeth.

Wat dan verliest gij?

Leycester.

Uw hart, u-zelf, u gants en al, verlies ik.
Wel spoedig zult gij in de jeugdige armen
Des vurigen gemaals u zalig voelen,
En onverdeeld zal hij uw hart bezitten.
Hij is van Koningsbloed, dat ben ik niet:
Maar 'k tart de waereld éenen mij te noemen,
Die u hartstochtlijker aanbidt dan ik.
De Hertog van Anjou aanschouwde u nooit,
Alleen uw roem en luister kan hij minnen:
Ik — min u-zelf! Ware ik de grootste Koning
Der waereld, en gij de armste herderin
'k Zou tot uw stand mij haastig nederbuigen,
En leggen aan uw voeten kroon en staf.

Elizabeth.

Beklaag mij, Dudley! grief mij niet. Ik mág
Mijn hart niet ondervragen. Ach, dit had'
Een andre keus gedaan. Benijdbre vrouwen,
Die ook verheffen mogen wat zij minnen!
Mij is het voorrecht niet vergund, den man
Die bovenal mij dierbaar is, de kroon
Op 't hoofd te zetten! Stuart mocht dat doen,
Zij kan heur hand uit liefde geven, zij
Heeft alles zich veroorloofd, en zij dronk
Den kelk der vreugd tot op den bodem leeg.

Leycester.

Nu drinkt zij ook den bittren kelk des lijdens.

Elizabeth.

Zij schatte' 't oordeel van de menschen niets.
Zij maakte zich het leven licht, en nooit
Boog ze onder 't juk, dat *ik* geduldig droeg.
Ik had toch ook wel aanspraak kunnen maken
Op 's levens lust en 's waerelds heerlijkheên!

Toch gaf ik aan mijn Koninginneplichten,
 Hoe streng, de voorkeur. En toch viel aan haar
 De gunst van alle mannen steeds ten deel,
 Terwijl zij enkel Vrouw verkoos te zijn;
 En Jeugd en Grijsheid bedelt om heur groet.
 Zóo zijn de mannen! Zinnelijk zijn ze allen!
 Zij jagen de ijdelheid, de vreugde na.
 En achten niets wat zij vereeren moeten.
 Werd zelfs die grijze Talbot niet weêr jong,
 Toen hij dat loflied op heur schoonheid zong?

Leycester.

Vergeef het hem! Hij was haar wachter eens.
 De sluwe heeft al vleiend hem betooverd.

Elizabeth.

En is het werkelijk waar, dat zij zoo schoon is?
 Ik moest zoo vaak dat masker hooren roemen, —
 Wat of er toch van aan is? Teekenstift
 En kleuren vleien, schilderungen liegen:
 Ik zou alleen mijn eigen oog vertrouwen.
 — Hoe ziet ge toch zoo vreemd mij aan?

Leycester.

Ik plaatste

U in gedachte naast Maria. Neen,
 'k Verberg het niet, indien 't geschieden kon,
 Stil, in 't geheim, dat zou ik willen zien,
Haar tegen over *u*! Dan zoudt gij eerst
 Uw zegepraal in al zijn heerlijkheid
 Genieten. Die beschaming gunde ik haar,
 Dat zij met eigen oogen — want de nijd
 Ziet scherp! — zich eindlijk overtuigen kon,
 Hoe zeer ze uitwendig ook, in leest en trekken,
 Door u wordt overstraald, die duizendmaal
 In iedre Vrouwendeugd haar overtreft.

Elizabeth.

Zij is de jongste in jaren.

Leycester.

Zij, de jongste?

Men kan het haar niet aanzien. Dank zij 't lijden!
 Ze is zeker oud geworden vóór den tijd.
 Gewis! en wat heur krenking zou verbittren,
 't Zou wezen u als bruid te zien! Zij heeft
 Des levens schoonste hoop reeds achter zich,
 U zag zij 't hoogst geluk in de armen snellen,
 En wel als bruid van Frankrijks Koningszoon!
 Zij, die zoo pochte, zoo hoogmoedig was
 Op 't huwelijk met Frankrijk, en zelfs heden
 Nog stoffen blijft op Frankrijks trouwe hulp!

Elizabeth (*schijnbaar zonder bedoeling.*)

Men plaagt mij immer haar te zien.

Leycester (*levendig.*)

Zij-zelf

Begeert het als een gunst: het zij haar straf!
 Gij kunt haar voeren op het moordschavot,
 Dat zal haar minder pijnigen, dan zich
 Door uw bekoorlijkheên te zien vernietigd,
 Dáardoor verwondt gij haar, gelijk zij u
 Verwonden wilde. Als zij uw schoonheid ziet,
 Door eerbaarheid bewaakt, in vollen glans,
 Verheerlijkt door een onbevleken naam,
 Dien zij, lichtzinnig dartlend, van zich wierp,
 Verheven door den glans der kroon, en nu
 Verhoogd door 't rozeblusjen van de Bruid,
 Dan slaat voor haar de stonde van haar dood!
 Ja, — als ik nu mijn oogen op u richt,
 Nooit waart gij, nooit tot een triomf der schoonheid
 Zoo toegerust als *nu*! Mij zelf hebt gij
 Verblind gelijk een hemelsche verschijning,
 Toen gij de kamer binnentradt. Welaan,
 Als gij eens *nu*, juist *nu*, gelijk gij zijt,
 Haar nadertradt, gij vindt geen beter uur!

Elizabeth.

Nu — neen — neen! Nu niet, Lester! neen, dat moet ik
 Eerst overleggen — eerst met Burleigh....

Leycester (*valt haar levendig in de reden.*)

Burleigh?

Die moet zich enkel met uw staatsbelang.
Maar immers ook de vrouw behoudt haar rechten?
Dit teeder punt hoort voor *uw* vierschaar thuis,
En niet voor die des staatsmans. Toch, ja well!
De Staatskunde ook wil graag dat gij haar ziet,
Dat door een teeken van grootmoedigheid
Gij de openbare meening vóór u wint.
Daarna kunt ge uw gehate vijandin
Naar hartelust de volle lage geven.

Elizabeth.

Dat past toch niet, een eigen bloedverwant
In nooddrift en in smaad te zien. Men zegt,
Zij voert geen staat als Koninginnen past:
Heur nood zou me een verwijtende aanblik zijn.

Leycester.

Maar, immers gij betreedt *haar* drempel niet?
Verneem mijn raad! De omstandigheden zijn
Ons gunstig. Heden is het groote jacht,
De weg voert juist lang Fotheringhage heen:
Dáár kan dan Stuart wandlen in het park,
Gij richt geheel toevallig daar uw schreên —
Want onopzettlijk moet de ontmoeting schijnen!
Faalt u de lust, zoo spreekt gij haar niet aan.

Elizabeth.

Als ik een dwaasheid doe, *gij* draagt de schuld!
Een wensch u afslaan, kan ik heden niet,
Omdat ik juist van al mijn onderdanen,
U heden 't meest verdriet berokkend heb....

(*Hem teeder aanziende.*)

Het zij een gril van u.... Ook dáaruit blijkt
Genegenheid, wanneer men laat gebeuren,
Wat anders 't koel verstand niet goed zou keuren.

(*Leycester buigt zich aan hare voeten neder. De gordijn valt.*)

DERDE BEDRIJF.

Streek in een park, van voren met boomen bezet, van achteren
met een vergezicht.

EERSTE TOONEEL.

MARIA *komt met snellen tred van achter de boomen te voorschijn.* HANNA KENNEDY *volgt langzaam.*

Kennedy.

Gij ijlt zóo snel alsof gij vleuglen hadt,
Zóo kan ik u niet volgen, wacht toch wat!

Maria.

Laat in de nieuwe vrijheid mij baden,
Laat mij een kind zijn, kind als voorheen!
Laat me over 't groen der welriekende paden
Zweven met lichte, gevleugelde schreên!
Ben ik den donkeren kerker ontvlogen?
Ben ik den treurigen grafkuil ontvlucht?
Laat mij met volle, begeerige togen
Drinken de vrije, de hemelsche lucht!

Kennedy.

Ach, dierbre lady! slechts wat grooter is
De ruimte thands van uw gevangenis.
De zwarte muren grijnzen u niet aan,
Omdat ze schuilen achter gindsche blaân.

Maria.

Dank, driemaal dank, dees vriendlijk groene boomen,
Wier loofgordijn mijn kerkermuur bedekt!
Ik wil mij vrij en zalig droomen —
Waarom mij uit mijn zoeten waan gewekt?
— Zie ik dan niet den wijden hemel rijzen?
Dringt niet mijn blik in 't mateloos verschiet?
Ginds, waar de hooge bergen grijzen,
Zie ik de grens van mijn gebied;

En zachtkens drijft het wolkgetoover
 Naar Frankrijk's verre kusten over.
 Ijlende wolken! waar' 't mij gegeven,
 Met u te zeilen, met u te zeven!
 Groet toch het land mijner eerste min!
 Ik ben gevangen, in pijn en nooden —
 Ach, immers heb ik geen andre boden....
 Bandeloos zweeft gij de luchtzee in:
 Gij zijt geen slaaf eener Koningin!....

Kennedy.

Ach, Lady, wees bedaard! gij zijt onwel —
 De lang ontbeerde vrijheid schokt te fel.

Maria.

Zie, aan den wal ligt de visschersboot....
 Zij kan mij redden, zij mij nog heden
 Voeren, het eerst naar bevriende steden.
 Zij geeft haar meester een karig brood:
 'k Zou tot den rand haar van goud doen stralen,
 Nooit had' de schipper zoo'n vangst gedaan,
 Hij zou 't geluk in zijn netten halen,
 Was mij zijn vaartuig toegestaan!

Kennedy.

Vergeefsche wenschen! Lady! ziet gij 't niet,
 Hoe overal de huurling ons bespiedt?
 Een wreed gebod, dat dreigt met felle straf,
 Stoot elk meêlijdend schepsel van ons af.

Maria.

Neen, goede Hanna! zeker, dit beduidt
 Iets goeds, dat zich mijn kerkerdeur ontsluit.
 De kleine gunst strekt mij ten onderpand
 Van grooter heil Ik heb de zachte hand
 Der Liefde erkend. 'k Herken mijn Lester wel!
 Allengs vergroot men dus mijn kerker cel,
 Tot ik in 't eind den dierbren vriend ontmoet,
 Die d' allerlaatsten kluister vallen doet.

Kennedy.

Helaas, ik kan dit raadsel niet verstaan:
 Nog gistren kondigt men den dood u aan,
 En heden valt — het is te snel, te veel! —
 Een plotselinge Vrijheid u ten deel.
 Ach, dikwerf werden ze uit den kerkernacht
 Geroepen wie een *eeuwge vrijheid* wacht!

Maria.

Hoort gij de jachthoorn? 't Klinkt door de twijgen,
 't Schatert door 't veld met welluidenden groet.
 Ach, nu het moedige ros te bestijgen,
 Spoorslags hem volgend, den vrolijken stoet!
 Hoor, nog al meer! Wat herinneringen
 Rijzen me op eens voor d' ontroerden geest!
 'k Hoorde dien toon vaak de lucht doordringen,
 'k Ben op mijn groenende heuvelklingen
 Vaak aan de spitse der jacht geweest!

TWEEDE TOONEEL.

PAULET, DE VORIGEN.

Paulet.

Nu, deed ik eindelijk naar uw zin, Mylady?
 Verdien ik eindelijk eens uw dank?

Maria.

Hoe, Ridder?

Gij zijt het?

Paulet.

En waarom dan niet? Ik ben
 Aan 't hof geweest en bracht uw schrijven over....

Maria.

Gij gaaft het over? waarlijk, deedt gij dat?
 En deze vrijheid, die ik smaken mag,
 Is dan de vrucht des briefs?

Paulet (*met nadruk.*)

En de eenge niet!
Houd op nog grooter uitkomst u bereid!

Maria.

Nog grooter uitkomst, sir? Wat kan dat zijn?

Paulet.

Gij hoordet toch de horens?

Maria (*terugdeinzend als met een voorgevoel.*)

Gij verschrikt mij!

Paulet.

De Koningin jaagt hier in d' omtrek.

Maria.

Wat?

Paulet.

In weinige oogenblikken zal zij voor u staan.

Kennedy (*naar Maria toeijlende, die beeft en dreigt neêr te zinken.*)

Wat schort u, lieve Lady? gij verbleekt?

Paulet.

Nu, is 't niet goed? Was dat uw bede niet?
Nog vroeger dan gij dacht, wordt zij vervuld.
Gij waart weleer zoo bijster rap ter tong,
Raap thands uw woorden saam', nu is het tijd
Tot spreken!

Maria.

Och, had men mij voorbereid!
'k Ben daarop niet gewapend, heden niet!
Wat ik gevraagd heb als de hoogste gunst,
Is nu verschriklijk in mijn oog. — Kom, Hanna!
Breng mij in huis terug, dat ik heradem,
En mij herstel!

Paulet.

Blijf! Hier zult gij haar wachten.
Geen wonder, zoo u angstig wordt om 't hart,
Bij 't denkbeeld, voor uw richter te verschijnen.

DERDE TOONEEL.

DE VORIGEN. GRAAF SHREWSBURY.

Maria.

't Is daarom niet. O God, mij is gants anders
Te moede. Ach, eedle Shrewsbury! Gij komt,
De Hemel zendt u als een Engel hier.
— Ik kan haar niet ontmoeten! Red mij toch
Van haar afgrijslijke' aanblik!....

Shrewsbury.

Koningin!

Kom tot u-zelf, verzamel al uw moed.
Dit is nu de ure, die het al beslist.

Maria.

Ik heb daarop gewacht — 'k heb jaren lang
Mij daarop voorbereid: 'k heb alles voor
Mij-zelf herhaald, gegrift in mijn herinring,
Hoe ik haar roeren, hoe haar treffen zou!....
Vergeten plotsling, uitgewischt is alles,
Niets meerder leeft in mij dit oogenblik
Dan 't brandend smartgevoel! In fellen haat
Is tegen haar mijn kloppend hart gekeerd —
Vergaan zijn alle vriendlijke gedachten,
En zwarte razernijen uit de hel
Omringen mij, de slangenhairen schuddend!

Shrewsbury.

Breng uw onstuimig bloed tot rust! Bedwing
De bitterheid des harten! 't Is niet goed,
Wanneer de haat den fellen haat ontmoet.
Wat in uw binnenst zich verzetten moog',

Gehoorzaam aan den dwang, aan d'eisch van 't uur!
Zij is de sterkste, — veroodmoedig u!

Maria.

Voor haar! Dat kan ik nimmer!

Shrewsbury.

Doe het toch!

En spreek met eerbied, met gelatenheid!
Doe toch op haar grootmoedigheid beroep!
Verhef u niet, niet heden, op uw recht!
't Is nu daarvoor de tijd niet....

Maria.

'k Bad, helaas!

Om mijn verderf; 'k word tot mijn vloek verhoord!
Wij hadden nooit elkander moeten zien!
Daaruit wordt nimmer, nimmermeer, iets goeds!
Eer smelten vuur en water vriendlijk saam',
Eer valt het lam den tijger om den hals!
Ik *ben* te zwaar gekrenkt — zij *heeft* te zwaar
Beleedigd — voor ons beide nooit verzoening!

Shrewsbury.

Mocht gij maar eerst van aangezicht haar kennen!
Ik zag het wel, hoe zij van uwen brief
Getroffen werd; haar oog schoot vol van tranen.
Neen, zij is niet gevoelloos Koester zelf
Een betere verwachting! Daarom juist
Ben ik vóóruitgespoed, opdat ik u
Vermanen zou en ordlijk voorbereiden.

Maria (*zijn hand grijpend.*)

Ach, Talbot! gij zijt steeds mijn vriend geweest.
Waar' mij uw zachter kerker nog beschoren!
Men heeft mij hard behandeld, Shrewsbury!

Shrewsbury.

Vergeet thands alles! Denk alleen dáaraan,
Hoe gij haar onderworpen zult ontvangen.

Maria.

Is Burleigh ook bij haar, hij, mijn kwade engel?

Shrewsbury.

Neen, niemand vergezelt haar dan lord Lester.

Maria.

Lord Lester?

Shrewsbury.

Maar vrees niets van hem. Niet hij
Begeert uw ondergang. Het is *zijn* werk,
Dat u de Koningin de samenkomst
Heeft toegestaan.

Maria

Ach, 'k wist het wel!

Shrewsbury.

Wat zegt gij?

Paulet.

De Koningin komt.

(Alles wijkt ter zijde; slechts Maria blijft, op Kennedy leunende.)

VIERDE TOONEEL.

DE VORIGEN. ELIZABETH. GRAAF LEYCESTER. GEVOLG.

Elizabeth (*tot Leycester.*)

Hoe heet de plaats?

Leycester.

't Kasteel van Fotheringhage.

Elizabeth (*tot Shrewsbury.*)

Ei, zend ons jachtgevolg vooruit naar Londen.
Het volk dringt al te heftig in de straten,
Wij nemen in dit stille park de wijk.

*(Talbot gelast het gevolg zich te verwijderen. Zij staart
Maria onafgewend aan, terwijl zij tot Leycester
verder spreekt.)*

Mijn volk bemint mij al te veel. Onmatig,
Afgodiesch, zijn de teekens zijner vreugd.
Zoo wordt een God vereerd, en niet een mensch.

Maria (*die gedurende al dezen tijd half onmachtig op Kennedy geleund heeft, rijst nu overeind, en haar oog ontmoet den gespannen blik van Elizabeth. Een onwillekeurige huivering grijpt haar aan; zij werpt zich weder aan de borst harer voedstermoeder.*)

O God, uit deze trekken spreekt geen hart!

Elizabeth.

Wie is die lady?

(Allen zwijgen.)

Leycester.

Koningin! gij zijt

Te Fotheringhaag.

Elizabeth (*veinst zich verrast en verbaasd, en werpt een donkeren blik op Leycester.*)

Wie deed mij dit, Lord Lester?

Leycester.

Het is geschied, mijn koningin! en nu
De hemel dus uw schreden herwaarts wendde,
Betoon u medelijdende en grootmoedig!

Shrewsbury.

Laat u verbidden, koninklijke vrouw!
Uw oog te slaan op de ongelukkige,
Bezwijkend bij uw aanblik.

(*Maria, al haar krachten verzamelend, wil op Elizabeth toeylen; zij blijft echter halverwege sidderend staan; hare gebaarden drukken den hevigsten zielstrijd uit.*)

Elizabeth.

Hoe, Mylords?

Wie sprak mij van een diepgebogen vrouw?

'k Vind een hoogmoedige, in de lijdensschool
Geenszins verzacht van harte.

Maria.

't Zij dan zoo!

Ook *dit* nog wil ik lijdzaam ondergaan.
Ik wil vergeten wie ik ben en wat
Ik leed; ik wil voor haar de kniën buigen,
Die mij in dezen smaad ter nederstiet.

(*Zij wendt zich tot de Koningin*)

De hemel koos partij voor u, o Zuster!
De Zegepraal kroont uw gelukkig hoofd:
De *Godheid* bid ik aan, die u verhoogde.

(*Zij knielt voor haar neder.*)

Maar zijt ook gij nu edelmoedig, Zuster!
Laat mij niet smaadvol liggen, reik me uw hand,
Uw Koninklijke rechterhand, om mij
Omhoog te beuren uit dees diepen val!

Elizabeth (*terugtreidend.*)

Gij zijt daar op uw plaats, lady Maria!
En 'k zegen de barmhartigheid mijns Gods,
Die niet gewild heeft, dat ik aan uw voeten
Zou liggen, zooals ge aan de mijnen ligt!

Maria (*met klimmende aandoening.*)

Denk aan de onzekerheid van al het aardsche!
Daar leeft een God, die allen hoogmoed straft!
Vereer Hem, vrees Hem, dien geduchten Wreker,
Die mij dus aan uw voeten nederstoot!
Ter wille dezer vreemden, eer in mij
U-zelve! Ontwijd toch niet, o schandvlek niet
Het bloed der Tudors, dat zoowel mijne aadren
Doorvloeit als de uwe. Om Godswil! sta daar niet
Zoo koud, zoo ongenaakbaar als de klip,
Waarnaar de worstlende schipbreukeling
Vergeefs de handen uitstrekt! Alles hangt,
Mijn lot, mijn leven, van mijn woorden, van
Mijn tranen af. Ik bid u, open gij
Mijn hart, opdat ik 't uwe roeren moeg'!
Als gij mij aanziet met dat ijskoud oog,

Sluit huivrend zich mijn hart; de bron der tranen
Bevriest, en kille vreeze dringt op eens
De smeekgebeden in mijn borst terug.

Elizabeth (*koud en streng.*)

Wat hebt gij mij te zeggen, Lady Stuart?
Gij hebt mij willen spreken. Ik vergeet
De Koningin, de zwaar beleedigde,
Ter wille van den vromen zusterplicht;
En 'k gun u dus de troost van mijne aanschouwing.
'k Volg de aandrift der grootmoedigheid, ik tart
Het billijke verwijt, dat ik te diep
Mij nederbuige — want gij weet nog wel,
Gij woudt mij doen vermoorden....

Maria.

Och, waarmee

Zal ik toch wel beginnen. dat ik u
In 't harte grijpen maar niet kwetsen moog'?
O God! geef Gij mijn woorden kracht, ontnem
Hun elken angel die zou kunnen wonden!
Want voor mij-zelf kan ik niet spreken zonder
U aan te klagen, en dat wil ik niet.
— Gij hebt mij niet behandeld naar behooren:
Ik ben een Koningin, zoo wel als gij,
En gij hebt als gevangne mij behandeld.
Ik kwam tot u gelijk een smeekeling,
En gij, de heilige wetten der gastvrijheid
In mij verkrachtend, sloot mij in een kerker!
Ge ontruktet mij mijn vrienden, mijn bedienden,
Aan schandlijke armoê gaf men mij ter prooi,
'k Zag voor een valsche rechtbank mij gesleept....
Genoeg! een eeuwige vergetelheid
Bedecke al wat ik vreeslijks heb geleên!
— Zie! 'k Wil dat alles een beschikking noemen,
Gij zijt niet schuldig, *ik* ben ook niet schuldig:
Een boze geest steeg uit den afgrond op,
Om in ons hart dien fellen haat te ontsteken,
Die onze prille jeugd reeds heeft verdeeld.
Hij wies met ons, en boze menschen bliezen
De boze vlammen met hun adem aan.

Waanzinnige ijvraars wapenden ontijdig
 Met zwaard en ponjert de ongeroepen hand. ---
 Dàt is de vloek die op de vorsten weegt,
 Dat zij, verdeeld, de waereld meê verdeelen,
 En alle furiën des haats ontkluistren.

— Thands fluistert daar geen derde tusschen ons....

(*Zij nadert haar vertrouwelijk en op vleienden toon.*)

Nu eindelijk zien we elkanders aangezicht:
 Nu, Zuster! spreek, wat heb ik toch misdaan?
 Noem mij mijn schuld, 'k wil u voldoening geven.
 Ach, hadt gij toenmaals mij gehoor verleend,
 Toen ik uw aangezicht zoo dringend zocht!
 't Zou nooit zóo ver gekomen zijn, en hier,
 Aan dit rampzalig oord, had nimmermeer
 Dees jammerlijke ontmoeting plaats gehad.

Elizabeth.

Daarvoor heeft mijn gelukster mij bewaard,
 Dat ik den adder aan mijn borst zou koestren.
 — Beschuldig 't lot niet, maar uw boos gemoed,
 De toomloze eerezucht eigen aan uw huis!
 Daar heerschte vrede tusschen u en mij,
 Toen plotseling mij de oorlog door uw oom
 Werd aangezegd, dien trotschen priester, dol
 Van heerschzucht, die de goddeloze hand
 Aan elke kroon slaat! Hij verdwaasde u dús,
 Dat gij zijn wapen aannaamt, dat gij u
 Mijn Koningstitel toe dorst eignen, ja,
 Mij tartet tot een strijd op dood of leven.
 Wien joeg hij niet in 't harnas tegen mij?
 De tong des priesters en het zwaard der volken,
 Het vreeslijk wapen van den vromen waanzin!
 Hier zelf, in 't vreedzaam middenpunt mijns Rijks,
 Blies hij het dreigend vuur des opstands aan. —
 Maar God is met mij, en de trotsche priester
 Behoudt het slagveld niet — men zocht *mijn* hoofd
 Voor goed te treffen, en het *uwe* valt!

Maria.

Ik ben in 's Heeren hand. Gij zult zoo bloedig
 Geen misbruik maken van uwe overmacht.

Elizabeth.

En wie die 't mij beletten zou? Uw oom
 Gaf allen Koningen der aarde 't voorbeeld,
 Hoe met zijn vijanden men vrede maakt.
 De bruiloft van Sint-Bartel zij mijn school!
 Wat is mij bloedverwantschap, volkrenrecht?
 De Kerk verscheurt den band van elken plicht.
 Zij heiligt d' Echtbreuk en den Koningsmoord,
 Ik doe niet anders dan uw Priesters leeren.
 Wie zou voor u mij borg staan, zeg het mij,
 Indien ik al grootmoedig u ontboeide?
 Met welk een slot verzeker ik uw trouw,
 Dat niet Sint-Pieter's sleutel oopen kan?
 Geweld alleen geeft ware zekerheid....
 Geen vrede met het giftig slangenzaad!

Maria.

Dat is uw eigen sombre argwaan weêr!
 Gij hebt mij steeds alleen als vijandin
 En vreemdeling beschouwd. Indien gij mij,
 Naar recht, verklaard hadt tot uwe erfgenaam,
 Dan hadt gij u door dankbaarheid en liefde
 In mij een trouwe bloedverwant gewonnen,
 Een hartvriendin!

Elizabeth.

Uw vriendschap, Lady Stuart!
 Is elders. 't Pausdom is uw Vaderhuis,
 De Monnik is uw Broeder! U verklaren
 Tot erfgenaam? Verraderlijke valstrik!
 Opdat gij, bij mijn leven nog, mijn volk
 Verleiden, en betooverende Armida,
 De frissche jonglingschap mijns Koninkrijks
 Verstikken zoudt in uw wellustig net —
 Opdat straks alles tot de nieuwe zon
 Zich wenden zou, en....

Maria.

Regeer in vrede!
 'k Doe afstand van elke aanspraak op dit Rijk.
 Helaas! mijns geestes vleuglen zijn verlamd,

Geen grootheid lokt mij meer. — Ik sta aan 't doel,
 Ik ben nog maar de schaduw van Maria.
 De fiere moed is in den kerkerdwang
 Gefnuikt. Gij hebt het uiterste met mij
 Beproefd, gij hebt mij in mijn bloei verwoest.
 — Maak nu een eind, o Zuster! spreek het uit,
 Het woord, waartoe gij hier gekomen zijt!
 Want nooit wil ik gelooven dat gij kwaamt
 Om, gruwzaam wreed, uw offer te bespotten.
 O, spreek dat woord uit, zeg mij: „Gij zijt vrij!”
 „Maria! gij hebt nu mijn macht ervaren,
 „Leer nu mijn edelmoedigheid vereeren!”
 O, zeg dat, 'k wil mijn leven, 'k wil mijn vrijheid
 Aanvaarden als een aalmoes uit uw hand.
 — Een woord maakt alles ongeschied. En dit
 Verwacht ik. Maak dit wachten niet te lang!
 Wee uwer, als gij met dat woord niet eindigt!
 Want als gij nu niet zegenbrengend, heerlijk,
 Gelijk een engel van mij heengaat, Zuster!
 Niet voor geheel dit machtig eiland, niet
 Voor alle landen die de zee omvat,
 Wilde ik zóo voor u staan, als gij voor mij!

Elizabeth.

Verklaart ge u eindelijk toch voor overwonnen?
 Is 't met uw treken uit? Is daar geen moorder
 Meer onder weg? Wil geen avonturier
 Een lans meer voor u breken? — Ja, 't is uit,
 Maria Stuart! Gij verleidt niet meer.
 De waereld ging tot andre dingen over:
 Ook lust het niemand om als — vierde man
 Uw echtgareel te dragen, want gij doodt
 Uw minnaars als uw mannen....

Maria (*opvliegend.*)

Zuster! Zuster!

O God, geef mij bedaardheid....

Elizabeth (*ziet haar lang aan met een blik van
 trotsche verachting.*)

Dát zijn dus die bekoorlijkheên, lord Lester!
 Die niemand ongestraft kan zien, waarnevens

Geen andre vrouw het wage zich te plaatsen?
 Voorwaar! *die* roem is wel goedkoop verkregen!
 Men roemt met recht de schoonheid *algemeen*,
 Is zij *gemeen* voor *alle*!

Maria.

Dat 's te veel!

Elizabeth (*honend lachende.*)

Nu toont ge uw waar gezicht — tot hiertoe was 't
 Alleen het masker wat ik zag.

Maria (*gloeijende van toorn maar met edele waardigheid.*)

'k Heb menschelijk en naar mijn jeugd gedwaald,
 De macht heeft mij verleid. Ik heb dat niet
 Vergoëlijkt of verborgen: valschen schijn
 Versmaadde ik steeds met koninklijken trots.
 De waereld weet van mij het ergste, en ik
 Kan zeggen: „ik ben beter dan mijn faam.”
 Wee uwer, als zij van *uw* daden eens
 Dien eeremantel rukken zal, waarmee
 Gij huichelend uw heete tochten dekt.
 Geen kuisheid heeft uw moeder u vermaakt!
 Men weet maar al te goed, om welke deugd
 Anna van Boelen omkwam op 't schavot.

Shrewsbury (*treedt tusschen de beide koninginnen.*)

O God des hemels! moet het daartoe komen?
 Is dat nu kalmte en onderworpenheid,
 Lady Maria?

Maria.

Kalmte? Ik heb verdragen
 Meer dan een mensch verdragen kan. Verdwijn,
 Lafhartige onderworpenheid! en gij,
 Vaar op ten hemel, uitgeput geduld!
 Breek eindelijk uw banden, treed hervoort
 Van uit uw kerker, lang weêrhouden woede:
 En gij, die den getergden basilisk
 Den moordblik geeft, leg Gij mij op de tong
 Den giftpijl....

Shrewsbury.

Ze is waanzinnig. O vergeef

De razende, de fel getergde vrouw!

(Elizabeth, sprakeloos van toorn, schiet woedende blikken op Maria.)

Leycester *(in de hevigste onrust, zoekt Elizabeth weg te leiden.)*

Hoor haar niet aan, de woedende! weg, weg

Uit dit rampzalig oord!

Maria.

Een bastert heeft den troon van Engeland

Ontheilgd en het edel Britsche volk

Is door een sluwe huichlares bedrogen.

— Regeerde recht, dan laagst *gij* aan mijn voet

In 't stof, want ik, *ik* ben uw Koningin!

Elizabeth verwijderd zich snel. De beide Lords volgen haar in de grootste ontroering.)

VIJFDE TOONEEL.

MARIA. KENNEDY.

Kennedy.

Wat deedt *gij*? Vol van woede gaat *zij* heen!

Nu is het uit, en alle hoop verdween!

Maria *(nog buiten zich-zelve.)*

Zij gaat vol woede, met den dood in 't hart!

(Zij valt Kennedy om den hals.)

Hoe wel is mij te moede! O, eindelijk, eindelijk,

Na jaren van vernedering en lijden,

Een oogenblik van wrake, van triomf!

Een looden last is van mijn borst gewenteld:

Ik stiet het mes mijn vijandin in 't hart!

Kennedy.

Rampzalige! de waanzin sleepte u mee.

Nu hebt *gij* de onverzoenlijke verwond.

Zij voert den bliksem, ze is de Koningin!
Gij krenktet haar in 't bijzijn van heur boel.

Maria.

Voor Lesters oogen heb ik haar vernederd!
Hij zag het, hoe zij neêrplofte uit heur hoogte,
Hij zag den stoot, door mij haar toegebracht!
Hij stond daar bij, zijn bijzijn gaf mij kracht!

ZESDE TOONEEL.

MORTIMER. DE VORIGEN.

Kennedy.

O Sir! wat vreeslijke uitkomst....

Mortimer.

Ik hoorde alles.

*Hij geeft Kennedy een wenk, zich op haar post te be-
geven en treedt nader. Zijn geheele houding verraadt
een hevig opgewonden stemming.*

Gij zegeviert! gij sleurdet haar door 't slijk!
Gij waart de Koningin, zij de Overtreedster.
Ik ben betooverd door uw heldenmoed.
'k Aanbid u — als een Godheid, groot en heerlijk,
Kwaamt gij mij voor, dit heilig oogenblik.

Maria.

Gij spraakt met Lester, zeker bracht gij hem
Mijn schrijven, mijn geschenk?.... O spreek toch, sir!

Mortimer (*met gloeiende blikken haar beschouwende.*)

Hoe edel straalde uw koninklijke toorn,
Al uw bevalligheên verheerlijkend!
Gij zijt de schoonste vrouw op heel de waereld!

Maria.

Ik bid u, sir! stil toch mijn ongeduld:
Wat sprak mylord? O zeg, wat mag ik hopen?

Mortimer.

Wie? hij? Dat is een lafaart, een ellendeling!
Hoop niets van hem, veracht hem en vergeet hem!

Maria.

Wat zegt gij?

Mortimer.

Hij u redden en bezitten?
Hij u! Hij zou het wagen! Hij? Met mij
Moet hij op dood en leven daarom strijden.

Maria.

Gij hebt alzoo mijn brief hem niet gegeven?
— O, dan is 't uit.

Mortimer.

De zwakkling hecht aan 't leven.
Wie u wil redden, als de zijne u groeten,
Die moet den dood met open arm ontmoeten.

Maria.

Hij wil voor mij niets doen?

Mortimer.

Niets meer van hem!
Hij zou iets doen, hij, bruikbaar wezen? neen!
Ik wil u redden, ik alleen!

Maria.

Ach, wat kunt gij?

Mortimer.

Misleid u-zelve niet,
 Alsof het nog als gisteren met u stond.
 Ach, nu de Koningin dus van u ging,
 Nu dus 't gesprek zich wendde, staat uw zaak
 Gants hooploos: geen genade meer voor u!
 Er moet *gehandeld* — *stoutheid* moet beslissen!
 Om 't al te redden, moet het al gewaagd:
 Vrij moet gij zijn, nog eer de morgen daagt.

Maria.

Wat zegt gij? Deze nacht! Hoe is dat mogelijk?

Mortimer.

Hoor wat besloten is! 'k Vergaârde straks
Mijn helpers in een eenzame Kapel;
Een Priester nam de biecht ons allen af,
We ontvingen aflat toen voor alle zonden
Die wij begingen, aflat evenzeer
Voor alle die wij ooit begaan. We ontvingen
Het Sakrament der Stervenden, en zijn
Nu alle tot de laatste reis gereed.

Maria.

O, welk een vreesselijke voorbereiding!

Mortimer.

Dit slot beklimmen wij dees eigen nacht:
'k Ben meester van de sleutels. Wij vermoorden
De wachters, rukken met geweld u uit
Uw kamer; sterven moet door onze hand,
Tot op den laatsten man toe, wat de roof
Verraden kan: geen ziele blijft gespaard.

Maria.

En Drury, Paulet, mijn twee kerkermeesters?
O, eerder zullen zij hun laatste bloed....

Mortimer.

Zij zullen 't eerste vallen door mijn dolk!

Maria.

Hoe zoo? uw eigen oom, uw tweede vader?

Mortimer.

Die sterft door *mijne* handen. Ik vermoord hem.

Maria.

O gruwel

Mortimer.

Alle gruwlen zijn mij reeds
Vooruit vergeven. 't Ergste kan ik doen,
En 'k wil het doen.

Maria.

Verschriklijk! o verschriklijk!

Mortimer.

Al zou ik ook de Koningin doorboren,
Ik heb het bij de hostie-zelf bezworen.

Maria.

Neen, zooveel bloeds moet niet in mijnen naam....

Mortimer.

Maar wat dan toch zijn alle levens saam',
Gewogen tegen u en mijne liefde?
Moge al wat leeft of adem heeft, vergaan,
Een zondvloed de aard verzwelgen in zijn baren,
't Is me onverschillig! Eer ik u laat varen,
Breek' de allerjongste dag der Schepping aan!

Maria (*terugtreidend*)

God! welk een taal is dat? En welke blikken?
— Ge ontroert mij, gij verjaagt mij....

Mortimer (*met woeste blikken en de uitdrukking van stillen waanzin.*)

't Leven is
Éen oogenblik, één oogenblik de Dood!
— Men sleure mij naar Tyburn, lid voor lid
Verscheur men mij met gloeiende ijzren tangen,
(*Driftig op haar toesnellende met uitgebreide armen.*)
Wat nood, wanneer ik u aan 't hart mocht prangen!

Maria (*terugtreidend.*)

Onzinnige, terug!

Mortimer.

Aan deze borst,
Op deze lippen, die van liefde blaken....

Maria.

Om Godswil, sir! laat mij naar binnengaan!

Mortimer.

Die mocht waanzinnig heeten, die 't Geluk
Niet vasthield met onoverwinbre kracht,
Als God het in zijn handen heeft gegeven.
Ik red u, kostte 't aller menschen leven!
Ik red u, 'k wil! maar zoo waarachtig ook
Als God leeft, 'k wil u klemmen in mijn armen.

Maria.

Wil God noch Engel mijner zich erbarmen?
Ontzettend Noodlot, dat geen deernis kent!
Gij slingert mij van de eene in de andre ellend!
Moet ik dan steeds de woede doen ontwaken?
Moet Haat of Liefde mij rampzalig maken?

Mortimer.

Ja, gloeiend als ze u haten, min ik u!
Onthoofden willen ze u, dien malschen hals,
Als sneeuw zoo schittrend, met den bijl doorsnijden!
O, wil den Levensgod der vreugden wijden,
Wat ge anders bloedig offert aan den Haat!
O, gun uw schoonheid, de uwe reeds niet meer,
Den zaalgen minnaar! En dit golvend goud,
Dees lokken, die de dood straks zal ontluistren,
Gebruik ze om eeuwig me als uw slaaf te kluistren!

Maria.

O, welk een taal moet ik vernemen, sir!
Mijn rampspoed moest u heilig zijn, mijn lijden,
Als u mijn vorstlijk hoofd niet heilig is.

Mortimer.

De kroon is van uw vorstlijk hoofd gevallen,
Voorbij is al uw aardsche majesteit.
Beproof het, laat uw Koningswoord weerschallen,
Is daar één vriend ter uwer hulp bereid?
Niets bleef u dan uw hemelsch- heerlijke oogen,
Uw roerende gestalte, uw schoonheidsmacht:

Die doet mij alles wagen en vermogen,
En maakt dat ik den bijl des beuls veracht!

Maria.

Och, of uw blinde woede mij verschoonde!

Mortimer.

Groot loon begeert die groote dienst betoonde.
Waarom verspilt de dappere zijn bloed?
Het leven is des Levens hoogste goed!
Wel dwaas, die 't onbezoldigd weg zou geven!
Betaal mij met het zoetst genot van 't leven!

(Hij drukt haar heftig aan zijn borst.)

Maria.

Moet ik om hulpe roepen tegen hem,
Die redden zou....

Mortimer.

Gij zijt niet ongevoelig:
Van strenge koelheid werdt gij nooit beschuldigd,
U roert der liefde smeekend tooverwoord,
Gij hebt den zanger Rizzio verhoord,
En niet vergeefs heeft Bothwell u gehuldigd!

Maria.

Vermetele!

Mortimer.

Hij was slechts uw tyran!
Gij sidderdet voor hem daar gij hem mindet!
Wanneer de schrik slechts u verovren kan,
Nu, bij den God der Hel!....

Maria.

Weg! Raaskalt gij?

Mortimer.

Van vreeze siddren zult gij ook voor mij!

Kennedy *(naar binnen vliegend.)*

Men komt! men komt! gewapend volk doorstroont
Den tuin van alle kanten.

Mortimer (*opspringend en naar den degen grijpend.*)

Ik bescherm u!

Maria.

Red me uit zijn handen! Waar, in mijn ellenden,
O Hanna! vind ik, arme, een toevluchtsoord?
Tot wien der Heiligen moet ik mij wenden?
Hier dreigt geweld, en binnen loert de moord!

Zij vlucht in huis. Kennedy volgt.)

ZEVENDE TOONEEL.

MORTIMER. PAULET *en* DRURY, *komen buiten zich-zelfen aangesneld.* GEVOLG *verspreidt zich over het tooneel.*

Paulet.

De poorten dicht! de bruggen opgehaald!

Mortimer.

Wat is er, oom?

Paulet.

Waar is de moorderes?
Men sluite haar in 't donkerst kerkerkot!

Mortimer.

Wat is 't? wat viel er voor?

Paulet.

De Koningin!
Gevloekte hand! Sataniesch gruwelstuk!

Mortimer.

De Koningin? wie?

Paulet.

Englands Koningin!
Zij is vermoord! vermoord op Londens straten.
(Hij snelt naar binnen.)

ACHTSTE TOONEEL.

MORTIMER. *Terstond daarop* OKELLY.

Mortimer.

Ben ik waanzinnig? Ging er daar iemand niet
 Voorbij, die riep: „De Koningin vermoord”?
 Neen, neen! ik droomde dat. De wilde koorts
 Roept mij als waar en werkelijk in het oor,
 Wat vreesselijk door mijn gedachten spookt.
 Wie komt? Het is Okelly. Hoe verschrikt!

Okelly (*haastig.*)

Vlucht, Mortimer! Vlucht! alles is verloren.

Mortimer.

Wat is verloren?

Okelly.

Vraag niet langer. Kies
 Met haast de vlucht!

Mortimer.

Wat is 't?

Okelly.

Sauvage waagde

Den slag, de dolleman.

Mortimer.

Zoo is het waar?

Okelly.

't Is waar, 't is waar! O, red u!

Mortimer.

Ze is vermoord,
 En op den troon van England stijgt Maria!

Okelly.

Vermoord? wie zegt u dat?

Mortimer.

Gij-zelf!

Okelly.

Zij leeft!

En ik en gij, wij allen, zijn des doods.

Mortimer.

Zij leeft!

Okelly.

De stoot gleed op den mantel af,
Shrewsbury heeft den moordenaar ontwapend.

Mortimer.

Zij leeft!

Okelly.

Ach, om ons allen te verdelgen!
Kom! 't Park is reeds omcingeld.

Mortimer.

Wie bestond

Dat dwaze stuk?

Okelly.

Dat was die Barnabiet,
Die Toelonezer, die ter bidkapel
Zoo peinzend neêr zat toen de monnik ons
Het anathema voorlas en verklaarde,
Waarin de Paus de Koningin vervloekt.
Hij greep het naaste en snelste middel aan,
Hij wilde met één stouten slag de Kerk
Bevrijden, zich de martelkroon verwerven;
Alleen de priester wist iets van zijn plan.
Hij voerde 't op den weg van Londen uit.

Mortimer (*na lang zwijgen.*)

O, u vervolgt een onverzoenlijk lot,
Rampzalige! Nu — ja, nu moet gij sterven:
Uw Engel zelf heeft u den val bereid.

Okelly.

Waarheen denkt gij te vluchten? Spreek! Ik zoek
Een schuilhoek in de wouden van het Noord.

Mortimer.

Vlië heen, en God geleide u op de vlucht.
Ik blijf. 'k Beproof de vrijheid haar te geven,
Zoo niet, dan wil ik op haar lijkst sneven.
(*Zij verwijderen zich langs verschillende kanten.*)

VIERDE BEDRIJF.

Voorkamer.

EERSTE TOONEEL.

GRAAF AUBESPINE. KENT *en* LEYCESTER.

Aubespine.

Hoe is 't met Hare Majesteit, mylords?
Gij ziet mij nog geheel ontroerd van schrik.
Hoe ging dat toe? Hoe kon dat toch geschieden
Te midden van het trouwste volk?

Leycester.

Wel niet

Door iemand uit het volk. De gruweldader
Was onderdaan uws Konings, was een Franschman.

Aubespine.

Voorzeker een krankzinnige!

Kent.

Een papist,

Graaf Aubespine!

TWEEDE TOONEEL.

DE VORIGEN. BURLEIGH *in gesprek met* DAVISON.

Burleigh.

't Bevelschrift tot den dood
Worde ijlings opgemaakt en met den zegel
Voorzien. Zoodra het uitgevaardigd is,

Zij 't onzer Koninginne voorgelegd
Ter ondertekning. Ga! De tijd is kostbaar.

(*Hij vertrekt.*)

D a v i s o n.

Het zal geschiën.

A u b e s p i n e (*tot Burleigh.*)

Mylord! mijn trouw gemoed
Deelt in de oprechte blijdschap van uw volk,
God dank, dat Hij den doodelijken slag
Heeft afgewend van dit doorluchtig hoofd!

B u r l e i g h.

Hij zij geloofd, die onzer haatren boosheid
Te schande heeft gemaakt!

A u b e s p i n e.

God moog' hem straffen,
Den dader van dit vloekbaar gruwelstuk!

B u r l e i g h.

De daders en den schandelijke' ontwerper!

A u b e s p i n e (*tot Kent.*)

Behaagt het uwe heerlijkheid, Lord Maarschalk!
Aan hare Majesteit mij voor te stellen,
Dat ik den heilwensch van mijn Heer en Koning
Eerbiedig aan heur voeten nederleg?....

B u r l e i g h.

Vermoei u niet, graaf Aubespine.

A u b e s p i n e (*met waardigheid.*)

Ik weet,

Lord Burleigh, wat mij past.

B u r l e i g h.

U past, heer Graaf!
Het eiland zonder toeven te verlaten.

A u b e s p i n e (*treedt verbaasd terug.*)

Hoe? wat beteekent?....

Burleigh.

Uw onschendbaar ambt
Beschermt u heden — morgen reeds niet meer.

Aubespine.

En wat is dan mijn misdaad?

Burleigh.

Als ik haar
Genoemd heb, is zij niet meer te vergeven.

Aubespine.

Ik hoop, mylord! het recht eens Afgezants....

Burleigh.

Beschut.... geen Rijksverrader.

Leycester *en* Kent.

Hoe, wat 's dat?

Aubespine.

Mylords, bedenkt....

Burleigh.

Een paspoort, door uw hand
Geschreven, werd op 's moorders borst gevonden.

Kent.

Is 't mogelijk?

Aubespine.

Menig paspoort deelde ik uit:
Ik kan den menschen niet in 't harte lezen.

Burleigh.

De moorders hebben in uw huis gebiecht.

Aubespine.

Mijn huis staat open.

Burleigh.

Ja, voor Englands haatren.

Aubespine.

'k Eisch ernstig onderzoek.

Burleigh.

Begeer het niet!

Aubespine.

In mijn persoon is mijn monarch gekrenkt,
Verscheuren zal hij 't aangegaan verbond.

Burleigh.

Dat is reeds door de Koningin verscheurd:
Geen huwlijk tusschen Engeland en Frankrijk!
Mylord van Kent, gij neemt de taak op u
Den Graaf in veiligheid naar zee te brengen,
Het opgewonden Volk heeft zijn hôtel
Bestormd, en vond er heel een arsenaal
Van wapens. 't Dreigt hem levend te verscheuren
Als 't hem ontmoet. Verberg hem, tot de woede
Bedaart. — Gij zijt aanspraaklijk voor zijn leven.

Aubespine.

Welaan, ik ga dan, ik verlaat dit Land,
Waar 't volkenrecht met voeten wordt getreên,
Waar met verdragen wordt gespot? Mijn Meester
Zal bloedig rekenschap....

Burleigh.

Hij koom' haar halen!

(Kent en Aubespine gaan af.)

DERDE TOONEEL.

LEYCESTER *en* BURLEIGH.

Leycester.

Zoo wordt van zelf dan weêr de band geslaakt,
Dien ge, ongeroepen, ijvrig hadt gestrengeld.
Gij hebt bij England weinig dank verdiend,
Mylord! die moeite hadt ge u kunnen sparen.

Burleigh.

Mijn doel was goed. God heeft het niet gewild.
Wel hem, die zich niets ergers is bewust.

Leycester.

Men kent Cecil's geduchte plechtigheid,
Als hij op Staatsvergripen jacht maakt. Nu,
't Is tegenwoordig, Lord! een beste tijd.
Een ongehoorde misdaad is geschied;
De daders schuilen altijd nog in 't duister.
Nu wordt een Inquisitie ingesteld,
Die woord en wenk als op een goudschaal weegt,
Ja, zelfs gedachten voor heur vierschaar roept.
Daar zijt *gij* de eerste man, die d'atlas draagt,
Den Staat, gantsch England torscht *gij* op de schouders.

Burleigh.

Nochtans Mylord! 'k erken in u mijn meester;
Want zoo'n triomf, als uw welsprekendheid
Behaald heeft, is mij nooit te beurt gevallen.

Leycester.

Wat meent Mylord daarmêe?

Burleigh.

Gij waart het toch, die achter mijnen rug
De Koningin naar 't slot van Fotheringhage
Te lokken wist?

Leycester.

Wat, achter uwen rug?
Wanneer heeft ooit mijn daad uw oog geschuwd?

Burleigh.

De Koningin hebt *gij* naar Fotheringhage
Gevoerd? Wel neen! Gij hebt de *Koningin*
Daar niet gebracht! — Haar Majesteit veeleer
Was wel zoo vriendlijk *u* daarheen te voeren.

Leycester.

Wat wil dat zeggen, Lord?

Burleigh.

Wat eedle rol,
 Dien gij de Koninginne daar liet spelen!
 Wat heerlijken triomf bereiddet gij
 Heur argloosheid! Die goede Koningin!
 Zoo schaamtloos stout dreef men den spot met u,
 Zoo onbarmhartig werdt gij prijs gegeven!
 — Dat is die zachtheid, die grootmoedigheid,
 Die plotseling u aanwoei in den Raad!
 Daarom is deze Stuart zulk een zwakke,
 Verachte weêrpartijder, dat het nauw
 De moeite loont, haar schennig bloed te storten
 Het plan was fijn, ontzachlijk fijn gesponnen!
 Maar, jammer! al te fijn: de draad brak stuk!

Leycester.

Ellendeling, gij volgt mij! Voor den troon
 Der Koningin geeft gij mij rekenschap,

Burleigh.

Daar vindt gij mij, en edel Heer! zie toe,
 Dat uw welsprekendheid er wondren doe!

(Gaat af.)

VIERDE TOONEEL.

LEYCESTER *alleen*. *Daarna* MORTIMER.

Leycester.

Ik ben ontdekt, ik ben doorgrond! Hoe kwam
 Die onheilsvogel mij aldus op 't spoor?
 Wee mij, als hij bewijzen heeft! Ontdekt
 De Koningin, dat ik mij met Maria
 Verstond, hoe schuldig moet ik vóór haar staan!
 Hoe dubbelhartig moet mijn raad haar schijnen,
 Hoe trouwloos mijn rampzalig ijvren, haar
 Naar Fotheringhaag' te voeren! In haar oog
 Ben ik de man die gruwzaam haar bespotte,
 Aan haar gehate vijandin verried!
 O, nimmer, nimmer kan zij dit vergeven!

't Moet alles haar vooraf berekend schijnen,
 Ook deze bittere wending van 't gesprek,
 De zege, 't hoongelach der weêrpartij....
 Ja, zelfs de moordnaarshand, die bloedig, schriklijk,
 Gelijk een gruwzaam noodlot, onverwachts
 Daar tusschen kwam, dunkt haar door *mij* gewapend!
 Ik zie geen redding! Nergens!.... Ha! wie komt?

Mortimer (*treedt in de hevigste onrust op, en blikt rond.*)

Zijt gij 't, Graaf Lester? Zijn wij hier alleen?

Leycester.

Rampzalige, ga heen! wat zoekt gij hier?

Mortimer.

Men is ons op het spoor, zoo u als mij.
 Neem u in acht!

Leycester.

Van hier! van hier!

Mortimer.

Men weet
 Van onze samenkomst bij Aubespine....

Leycester.

Wat gaat dat *mij* aan?

Mortimer.

Dat de moordenaar
 Daar tegenwoordig was.

Leycester.

Dat is uw zaak!
 Verwatene! wat durft gij u vermeten,
 Mijn naam te mengen in uw gruwelstuk?
 Verdedig gij uw booze daden zelf!

Mortimer.

Zoo luister dan ten minsten!

Leycester.

Vaar ter Hel'!

Wat volgt gij toch gelijk een booze geest
Mij op de hielen? Voort! ik ken u niet:
Wat heb ik met sluipmoordenaars te doen?

Mortimer.

Gij wilt niet hooren, daar ik ernstig waarschuw:
Uw gangen ook, zij zijn verraden.

Leycester.

Ha!

Mortimer.

De Schatbewaarder was te Fothringhage
Terstond nadat het onheil was geschied;
Maria's kamers werden streng doorzocht,
Daar vond men

Leycester.

Wat?

Mortimer.

Een pasbegonnen brief
Der Koningin aan u

Leycester.

Rampzalig schepsel!

Mortimer.

Waarin zij bij u aandringt woord te houden,
U bij vernieuwing van haar hand verzekert,
Gewag maakt van heur beeldtnis

Leycester.

Duizend doôn!

Mortimer.

Lord Burleigh heeft den brief.

Leycester.

Ik ben verloren!

*(Hij gaat gedurende de volgende woorden van Mortimer
wanhopig op en neder.)*

Mortimer.

Gebruik het oogenblik! voorkom 't gevaar!
 Red u, red haar! Ontzie geen eeden, raap
 Ontschuldigheden samen, wend het ergste
 Behendig af! Ik-zelf kan niets meer doen.
 De saamgezworenen zijn verstrooid, geheel
 Ons Bond is uit elkaâr gespat. Ik ij
 Naar Schotland, waar ik nieuwe vrienden zoek.
 't Is thands uw beurt! beproef het met uw invloed,
 Wat niets ter waereld meer vermag....

Leycester (*staat stil, plotseling beraden.*)

Dat zal ik!

(*Hij gaat naar de deur, opent haar en roept:*)

Heidaar! trawanten!

(*Tot den officier die met wapenden binnentreedt.*)

Dezen Staatsverrader

Neemt gij gevangen en bewaakt hem goed!

Een boze samenzweering is ontdekt.

Ik-zelf, ik breng der Koningin de boodschap.

(*Hij gaat af.*)

Mortimer (*blijft eerst roerloos staan van verbazing,
 komt echter spoedig tot zich-zelfen, en ziet Leycester
 na met een blik der diepste verachting.*)

Ha! lage ziel!.... Maar dat heb ik verdiend!

Waarom ook dien ellendeling vertrouwd?

Hij treedt mij zonder aarzlen op den nek.

Mijn val moet hem de brug der redding zijn.

— Zoo red u dan! Gesloten blijft mijn mond,

'k Sleep u niet meê, ik wil u niet doen kermen:

Met u ook in den dood zelfs geen verbond!

Het leven is het eenig goed des armen!

(*Tot den officier der wacht, die toetreedt om hem gevangen
 te nemen.*)

Wat wilt gij, laffe slaaf der dwinglandij?

Mijn ziel bespot u, ik ben vrij.

(*Hij trekt een dolk.*)

Officier.

Hij is gewapend! neem den dolk hem af.
(*Zij dringen op hem aan, hij weert hen af.*)

Mortimer.

En vrij tot op mijn uiterst oogenblik,
Ontsluit ik 't hart en open ik de lippen!
Vloek over u, doemwaarden! die uw God
Verloochent en uwe echte Koninginne!
Die beide, de aardsche en hemelsche Maria,
Verworpen hebt met de eigen trouwloosheid,
U aan dees Bastertkoningin verkoopend!....

Officier.

Hoort gij die lastring! mannen, grijpt hem vast!

Mortimer.

Geliefde! 'k wilde u redden, 't is voorbij!
Zoo wil ik u een manlijk voorbeeld geven.
Maria! Heilge! bid voor mij,
En neem mij op in 't zalig hemelleven!
(*Hij doorsteekt zich met den dolk en valt der
wacht in de armen.*)

VIJFDE TOONEEL.

Kamer der koningin.

ELIZABETH *met een brief in de hand.* BURLEIGH.

Elizabeth.

Mij meê te voeren, zulk een spot met mij
Te drijven! De verrader! In triomf
Voor zijn boeleerster mij ten toon te stellen!
O Burleigh, zóo werd nooit een vrouw bedrogen!

Burleigh.

Nog kan ik niet begrijpen, door wat macht,
Door welke tooverkunsten 't hem gelukte,

De kloeke wijsheid mijner Koningin
Zoo gruwzaam te verschalken!....

Elizabeth.

'k Sterf van schaamte!

O, hoe hij met mijn zwakheid spotten zal!
Haar dacht ik te verneedren, en ik-zelf,
Ik was het voorwerp van heur bittren spot!

Burleigh.

Nu ziet gij 't, Koningin! mijn raad was trouw.

Elizabeth.

O, ik ben zwaar daarvoor gestraft, dat ik
Mij aan uw wijzen raad niet heb gehouden!
Maar *kon* ik hem mistrouwen? Kon ik gissen,
Dat de eed der teêrste liefde een valstrik was?
Als *hij* bedroog, wien zal ik nog gelooven?
Hij, wien ik boven allen heb verheven,
Die immer 't naaste mij aan 't harte lag,
Wien ik stilzwijgend toeliet aan dit Hof
Zich als den Heer, den Koning te gedragen!

Burleigh.

En juist ter zelfder tijd verried hij u
Aan deze valsche Koningin van Schotland!

Elizabeth.

O, daarvoor zal zij boeten met heur bloed!
— Zeg, is het vonnis opgemaakt?

Burleigh.

Het ligt

Naar uw bevel geschreven.

Elizabeth.

Zij moet sterven!

Hij zie haar vallen, en, hij vall' na haar!
Hij is voor immer uit mijn hart verstoten.
De liefde vlood, de wraak verving heur plaats.
Zoo hoog hij stond, zoo diep en smaadlijk zij

Zijn val! Hij worde een toonbeeld mijner strengheid,
 Gelijk hij voorbeeld mijner zwakheid was!
 Men voer' hem naar den *Tower*: ik zal *pairs*
 Benoemen die hem richten. 'k Geef hem over,
 Geheel, aan de onverbiddelijkheid der wet!

Burleigh.

Hij zal u zoeken, zich rechtvaardigen!

Elizabeth.

Hoe kan hij zich rechtvaardigen? Die brief
 Is overtuigend! O, zijn misdaad is
 Zoo klaar als 't daglicht!

Burleigh.

Maar gij zijt zoo goed,
 Zijn aanblik, de invloed van zijn blik, zijn woord . . .

Elizabeth.

Maar 'k wil hem niet meer zien! neen, nimmermeer!
 Hebt gij bevel gegeven, dat men hem
 Terugwijze als hij komt?

Burleigh.

Zoo is bevolen.

Paadje (*treedt binnen.*)

Mylord van Lester.

Koningin.

Monster, daar hij is!

'k Wil hem niet zien. Ga, zeg hem, dat ik hem
 Niet zien wil.

Paadje.

'k Heb den moed niet dit mylord
 Te zeggen. En hij zou mij niet gelooven.

Koningin.

Zóo heb ik hem verheven, dat mijn dienaars
 Meer siddren voor zijn blik dan voor den mijne!

Burleigh (*tot den paadje.*)

De Koningin verbiedt hem hier te komen.

(*Paadje vertrekt aarzelend.*)

Koningin (*na eene poos.*)

Zoo 't echter mogelijk ware....

Zoo hij zich

Rechtvaardigde! — O, wie weet het, kan het niet

Een valstrik zijn, dien mij Maria spande,

Om mij te scheuren van mijn besten vriend?

Zij is een fijn doorslepen huichlares!

Als zij dien brief eens enkel had geschreven,

Om 't gif des argwaans in mijn hart te strooien,

En hem dien 'k min te storten in 't verderf....

Burleigh.

Maar, koningin, bedenk....

ZESDE TOONEEL.

DE VORIGEN. LEYCESTER.

Leycester (*rukt de deur met geweld open, en treedt met gebiedend voorkomen binnen.*)

Dien onbeschaamde

Wil 'k zien, die mij de deur verbieden durft

Van mijn beminde koningin.

Elizabeth.

Vermeetle!

Leycester.

Mij af te wijzen! Als zij voor een Burleigh

Te spreken is, dan is zij 't ook voor mij.

Burleigh.

Gij zijt wel stout, Mylord! dat gij het waagt

Hier, tegen het verbod in, door te dringen.

Leycester.

Gij, wel verwaten, dat gij 't woord hier voert.
Verbod! Hoe nu? Hier is, aan heel het Hof,
Geen schepsel door wiens mond Graaf Lester zich
iets laat vergunnen of verbieden!

(*Terwijl hij de Koningin oodmoedig nadert.*)

Neen,

Mijn Koningin moet mij met eigen mond....

Elizabeth (*zonder hem aan te zien.*)

Ga uit mijn oogen, gij onwaardige!

Leycester.

O mijn goedhartige, eedle Elizabeth!
'k Herken Mylord, mijn vijand, uit die woorden....
'k Beroep me op *mijne* Elizabeth! Gij leendet
Hem 't oor, ik vraag dat zelfde nu voor mij.

Elizabeth.

Spreek, booswicht, daar gij zijt! Vergroot uw schuld!
Ontken haar!

Leycester.

Laat dees overvullige eerst
Verwijderen. — Verdwyn, Mylord! wat ik
Verhandlen moet met mijne Koninginne,
Heeft geen getuige noodig. Ga.

Elizabeth (*tot Burleigh.*)

Gij blijft.

'k Beveel het.

Leycester.

Waarom tusschen u en mij
Een derde? Met mijn dierbre Meesteres
Heb ik te doen — de rechten van mijn rang
Blijf ik verdedigen, 't zijn heilge rechten!
En 'k sta er op dat zich mylord verwijder'.

Elizabeth.

Zij past u wel, die trotsche taal!

Leycester.

Gewis,
 Zij past mij, daar ik zoo gelukkig ben,
 Dat mij uw hooge gunst den voorkeur gaf:
 Dát plaatst mij boven hem en boven allen!
 Uw hart verleende mij dien hoogen rang,
 En wat de liefde gaf, zal ik, bij God!
 Beschermen met mijn laatsten droppel bloeds.
 Hij ga — en twee minuten zijn genoeg
 Om 't misverstand te weeren dat ons scheidt.

Elizabeth.

Gij hoopt vergeefs mij listig om te praten.

Leycester.

U omgepraat heeft deze fleemer hier,
 Ik, echter, ik wil spreken tot uw hart;
 En wat ik in 't vertrouwen op uw gunst
 Gewaagd heb, wil ik nu ook voor uw hart
 Rechtvaardigen — want daar bsstaat voor mij
 Geen vierschaar dan de rechtbank uwer liefde!

Elizabeth.

En deze juist, o onbeschaamde! spreekt
 Uw vonnis uit.... Toon hem den brief, mylord!

Burleigh.

Hier is hij!

Leycester (*doorloopt den brief, zonder zijn
 tegenwoordigheid van geest te verliezen.*)

Stuarts hand!

Elizabeth.

Lees en verstom!

Leycester (*nadat hij gelezen heeft, met kalmte.*)
 De schijn is tegen mij: toch durf ik hopen,
 Dat ik niet naar den schijn geoordeeld word'!

Elizabeth.

Kunt gij ontkennen, dat gij met die Stuart

In schandlijke betrekking stond, haar beeldtnis
Ontfingt, en haar de hoop op vrijheid gaaft?

Leycester.

Gemaklijk waar' 't, zoo ik mij schuldig voelde,
't Getuignis eener vijandin te loochnen.
Maar vrij is mijn geweten, ik beken
Dat zij de waarheid schrijft!

Elizabeth.

Welnu, rampzaalge!

Burleigh.

Hij spreekt zijn eigen vonnis uit.

Elizabeth.

Verdwyn!

De Tower wacht u, eerloze verrader!

Leycester.

Dat ben ik niet. Mijn dwaling was alleen,
Dat ik voor u geheim hield wat ik deed.
Maar rein was mijn bedoeling, want ik zocht
De vijandin te vangen, uittelokken....

Elizabeth.

Ellendige uitvlucht!

Burleigh.

Hoe, mylord! gij meent....

Leycester.

Voorzeker, 'k heb een hachlijk spel gespeeld,
En niemand dan graaf Lester had het recht
Tot zulk een waagstuk, aan geheel uw Hof.
Hoe ik die Stuart haat, weet iedereen
De rang die mij geschonken is, 't vertrouwen,
Waarmeê mijn Koninginne mij vereert,
Weert elken blaam van mijn oprechtheid af.
Wel mag de man, die door uw hooge gunst
Geplaatst is boven allen, als zijn plicht
Dat eischt, een eigen, stouten weg beproeven.

Burleigh.

Indien gij 't goede voorhadt, waarom zweegt gij?

Leycester.

Mylord! gij pleegt te praten eer gij handelt,
En hangt uw daden aan de klok. Mylord,
Dat is zoo *uw* manier. De mijne
Is: handlen eerst, dan spreken!

Burleigh.

En gij spreekt

Nu, wyl gij moet.

Leycester (*hem trotsch en honend met de oogen metend.*)

En gij beroemt u zeker
Dat gij iets groots tot stand bracht, dat gij 't leven
Der Koningin gered hebt en 't verraad
Ontmaskerd! Alles weet gij, niets ter waereld,
Zoo waant gij, kan uw arendsblik ontgaan....
Armzalig pocher! al uw kunst ten spijt,
Waar' heden nog Maria Stuart vrij,
Als ik het niet verhinderd had....

Burleigh.

Gij zoudt....

Leycester.

Ik-zelf, mylord! Hier onze Koningin
Vertrouwde op Mortimer. Ze ontsloot voor hem
Heur binnenste. Ze is zelfs zoo ver gegaan,
Dat zij een bloedig werk hem opdroeg tegen
Maria, nadat de oom met afschuw zich
Aan soortgelijke taak onttrokken had....
Is 't waar of niet?

(*De Koningin en Burleigh zien elkander ontsteld aan.*)

Burleigh.

Hoe kondt gij daartoe komen?

Leycester.

Is 't waar, of niet? — Welnu, Mylord! wáar hadt

Ge uw duizend oogen toch, dat gij niet zaagt
 Hoe deze Mortimer u lagen lei?
 Dat hij een woedende papist, een werktuig
 Der Guisen, een gewrocht van Stuart was,
 Een ongeneesbre dweeper, hier gekomen
 Om Stuart te bevrijden en het leven
 Der Koningin geweldig af te snijden....

Elizabeth (*in de uiterste verbazing.*)

Die Mortimer!

Leycester.

Hij was de man, door wien
 Maria onderhandelde met mij,
 En dien ik kennen leerde langs dees weg.
 Nog heden moest ze uit heur gevangenis
 Verlost: dat heb ik uit zijn eigen mond
 Dit oogenblik vernomen! 'k Liet hem grijpen,
 En hooploos, nu zijn werk verijdelde was,
 Nu hij op eenmaal zich ontmaskerd zag,
 Gaf hij zich-zelf den dood.

Elizabeth.

O, 'k ben voorbeeldeloos
 Bedrogen — Hoe? die Mortimer!....

Burleigh.

En nu

Gebeurde dat? juist als ik u verliet?

Leycester.

Ik moet het om mij-zelfs wil zéer betreuren,
 Dat hij dus aan zijn eind kwam. Zijn getuignis,
 Zoo hij nog leefde, had mij gants en al
 Van elken smet gezuiverd. Dáárom juist
 Gaf ik hem over in des rechters hand.
 't Strengste onderzoek moest voor het oog der waereld
 Mijne onschuld stellen in het helderst licht.

Burleigh.

Gij zegt, hij heeft zich-zelf gedood. Hij-zelf?
 Of wel.... *gij* hem?

Leycester.

Onwaardige verdenking!

Men hoor' de wacht, wie ik hem overgaf!

(Hij opent de deur en roept. De officier der lijfwacht treedt binnen)

Bericht Haar Majesteit, op welk een wijs'
Die Mortimer bezweek!

Officier.

'k Hield in de voorzaal

De wacht, toen plotseling Mylord de deur
Ontsloot en mij bevel gaf om den Ridder
Te grijpen als een snooden landverrader.
Toen zagen wij in woede hem ontvlammen,
Den ponjaart trekken onder woest verwenschen
Der Koningin, en, eer wij 't hindren konden,
Zich-zelfen 't hart doorboren, dat hij dood
Ter aarde viel.

Leycester.

't Is wel, Sir! gij kunt gaan.
De Koningin weet nu genoeg.

(De officier vertrekt.)

Elizabeth.

O, welk een afgrond van afgrijslijkheden!

Leycester.

En wie nu was uw redder? Was dat soms
Mylord van Burleigh? Wist hij van 't gevaar,
Dat u omringde? Heeft *hij* 't afgewend?
Leycester's trouw was uw beschermende Engel!

Burleigh.

Graaf! deze Mortimer stierf juist van pas.

Elizabeth.

Ik weet niet wat ik zeggen moet. 'k Geloof u,
En ik geloof u niet. Ik waan u schuldig,
En straks onschuldig. O, die aterling,
Die al dit leed berokkent!

Leycester.

Zij moet sterven.

Thands stem ik-zelf voor haren dood. Ik ried
U aan het vonnis onvolvoerd te laten,
Tot zich op nieuw een arm voor haar verhief.
Dat is geschied — nu dring ik er op aan,
Het vonnis zonder uitstel uit te voeren.

Burleigh.

Gij riedt daartoe? Gij?

Leycester.

Hoe 't mij stuiten moog'

Tot uitersten te komen, 'k zie nu in
En oordeel dat het heil der Koningin
Dit bloedig offer eischt. Ik sta er op:
Het vonnis van den dood moet nu voltrokken!

Burleigh (*tot de Koningin.*)

Daar nu Mylord zou trouw en ernstig 't meent
Zoo dring *ik* er op aan, dat hem in last
Gegeven zij het vonnis uit te voeren.

Leycester.

Mij?

Burleigh.

U! Niet beter kunt gij 't kwaad vermoeden
Beschamen, dat nog altijd op u rust,
Dan als gij haar, wie gij beschuldigd wordt
Te minnen, zelf onthoofden laat.

Elizabeth (*Leycester sterk aanziende.*)

Mylord

Raadt goed. Zoo zij 't, en blijve 't dan bepaald!

Leycester.

't Waar' billijk, als, ter wille van mijn rang,
Zoo droeve last mij kwijtgescholden werd,
Die meer een Burleigh passen zou dan mij.
Die naast zijn Koningin staat, zooals ik,
Moest nooit bewerker van een onheil wezen.

Toch, om te toonen hoe ik ijfrig ben,
 En om mijn koninginne te voldoen,
 Doe 'k afstand van het voorrecht van mijn ambt,
 Een plicht aanvaardend, waar mijn hart van gruwlt.

Elizabeth.

Lord Burleigh deele dien met u!

(Tot dezen.)

Draag zorg,

Dat nu 't bevel terstond gegeven worde!

(Burleigh gaat. Men hoort buiten een gerucht.)

ZEVENDE TOONEEL.

DE VORIGEN *en* GRAAF VAN KENT.

Elizabeth.

Wat is er gaande, Lord van Kent? Wat oploop
 Beroert de stad? Wat is er?

Kent.

Koningin!

Dat is uw Volk: 't omcingelt uw paleis,
 't Eischt, met onstuimige' aandrang, u te zien.

Elizabeth.

Wat wil mijn volk?

Kent.

De schrikmaar' gaat door Londen,
 Uw leven wordt bedreigd, een moordnaarsbende
 Sluipt om u heen, gezonden door den Paus.
 De Roomschen, heet het, zijn te-saam-gezworen
 Om Stuart uit den kerker met geweld
 Te rukken en tot koningin te kroonen.
 't Verwoed Gemeen gelooft het. Slechts het hoofd
 Van Stuart, dat nog heden vallen moet,
 Zal 't doen bedaren.

Elizabeth.

Hoe! men wil mij dwingen?

Kent.

Zij zijn besloten, niet van hier te wijken,
Eer gij het vonnis onderteekend hebt.

ACHTSTE TOONEEL.

BURLEIGH en DAVISON met een geschrift. DE VORIGEN.

Elizabeth.

Wat brengt gij, Davison?

Davison (*nadert ernstig*)

Gij hebt bevolen,

O Koningin!....

Elizabeth.

Wat is 't?

*Terwijl zij het geschrift wil aannemen, grijpt haar een
huivering aan en deinst zij terug.)*

O God!

Burleigh.

Gehoorzaam

De stem des volks! zij is de stemme Gods.

Elizabeth (*onbesloten, in tweestrijd met zich-zelve.*)

Helaas, Mylords! wie zegt mij, of ik waarlijk
De stem verneem van heel mijn Volk, de stem
Der waereld? Ach, ik vrees maar al te zeer,
Als ik den wensch der menigte vervul,
Dat een gantsch andre stemme binnenkort
Zich hooren doet; ja, dat dezelfde stem,
Die nu met kracht mij aandrijft tot de daad,
Is ze eens volbracht, mij bitter laken zal!

NEGENDE TOONEEL.

DE VORIGEN. GRAAF SHREWSBURY.

Shrewsbury (*treedt in groote gemoedsbeweging op.*)

Men wil u overhaasten, Koningin!

O, houd toch moed, sta pal!

(*Als hij Davison met het geschrift gewaar wordt.*)

Of is 't geschied?

Zou 't waarheid zijn? Ik zie daar in die hand

Een gruwzaam blad. Dat moge heden toch

Mijn Koningin niet onder de oogen komen!

Elizabeth.

Ach, Shrewsbury! men dwingt mij.

Shrewsbury.

Koningin!

Wie kan u dwingen? Gij zijt meesteres.

Leg gij dien rauwen stemmen 't zwijgen op,

Die 't wagen uwen koninklijken wil

Te dwingen, en uw oordeel te overheerschen!

De vrees, een blinde waan, beweegt het volk:

Gij, overprikkeld, zijt u-zelve niet...

Gij zijt een Mensch, en nú kunt gij niet richten.

Burleigh.

Daar is reeds lang gericht. Hier valt geen vonnis

Te *vellen*, maar eenvoudig te *voltrekken*.Kent (*die zich bij Shrewsbury's komst verwijderd heeft,
keert terug.*)

Het oproer groeit. Het Volk is langer niet

Te teugelen.

Elizabeth. (*tot Shrewsbury*)

Gij ziet hoe zij mij dringen.

Shrewsbury.

Slechts uitstel eisch ik. Deze pennetrek

Moet over uw geluk en vrêe beslissen.

Gij peinsde er jaren over na; moet nu
 De stroom u in één oogwenk met zich sleuren?
 Kort uitstel slechts! Herzamel uw gedachten,
 En wacht een uur van kalmer stemming af.

Burleigh. (*hevig*)

Wacht af, en talm, verzuim, totdat het Rijk
 In vuur en vlam staat, tot uw vijandin
 In 't eind u treft. Reeds heeft tot driemaal toe
 God-zelf u van de moordnaarshand verwijderd:
Nu ging zij raaklings langs u heen — nog eens
 Een wonder wachten, waar' den Heer verzoeken!

Shrewsbury,

Die God, die u door Zijn almachte hand
 Tot viermaal toe behouden heeft, die heden
 Des grijsaards zwakken arm de veêrkracht gaf
 Een woestaart te overwinnen — *Hij* verdient
 Vertrouwen! 'k Wil de roepstem van het Recht
 Nu niet verheffen: 't Is nu daarvoor geen tijd;
 Gij kunt in dezen stormwind haar niet hooren.
 Verneem dit éene slechts! Gij siddert nu
 Voor deze levende Maria. Niet
 De levende hebt gij te vreezen. Neen,
 Beef voor de doode, voor de onthoofde! Zij
 Zal als een *furie* stijgen uit heur graf,
 Gelijk een wraakgeest rondgaan door uw rijk,
 En 't hart des volks van u afkeerig maken.
 Nu *haat* de Brit Maria die hij vreest
 Hij zal haar *wreken*, als zij niet meer is.
 Niet meer de vijandin van zijn geloof,
 Alleen de dochter zijner Koningen,
 Het offer slechts van haat en jaloezy
 Zal hij in 't voorwerp zijner deernis groeten!
 Ras zult gij die verandering ervaren.
 Doorwandel Londen, als de zwarte daad
 Volbracht is! toon u aan het volk, dat eens
 U jubelend omcingelde! en gij zult
 Een ander England zien, een ander volk.
 Want u omringt de stralenkrans niet meer
 Der heilige Gerechtigheid, die eens

U aller harten stal! De bleeke vrees,
 Het schrikgeleide van de Tyranny,
 Trekt huivrend u vooruit, en veegt alom
 De straten ledig waar gij henentrekt.
 Gij hebt het laatste, 't uiterste, gedaan.
 Welk hoofd staat vast, wanneer dit heilge viel?

Elizabeth.

Ach, Shrewsbury! gij hebt mij heden 't leven
 Gered, gij hebt den moorddolk afgewend.
 Waarom, helaas! liet gij hem niet begaan?
 Dan waren alle twisten uit geweest, en ik,
 Verlost van allen twijfel, rein van schuld,
 Sliep rustig in het stille graf. Voorwaar!
 Ik ben des levens en des heerschens moê.
Moet éene van ons Koninginnen vallen,
 Opdat de tweede leve — en 't is niet anders,
 'k Beken het! — spreek, kan *ik* het dan niet zijn,
 Die wijke? Ik laat mijn eigen Volk de keus.
 Ik geef mijn Volk zijn majesteit terug.
 God is getuige, voor mij-zelve niet,
 Voor 't welzijn van mijn Volk, heb ik geleefd!
 Verwacht het van die huichelende Stuart,
 De jonger Koninginne, blijder dagen,
 Dan stijg ik gaarne van den troon, en keer
 In Woodstocks heilige eenzaamheid terug,
 Waar ik mijn nederige jeugd doorleefde,
 Waar ik, van 's waerelds ijdele glorie vrij,
 De grootheid in mij-zelve vond! Ik ben
 Voor heerschen niet geschikt. Die heerschen wil,
 Moet hard zijn op zijn tijd: *mijn* ziel is teder.
 Ik heb Brittanje lang en met geluk
 Bestuurd — 'k had slechts gelukkigen te maken.
 Nu komt mijn eerste, zwaarste koningsplicht,
 En 'k ondervind mijn zwakheid....

Burleigh.

Nu, bij God!

Wanneer ik zulke onkoninklijke woorden
 Moet hooren van mijn dierbre Koningin,
 'k Zou dan mijn plicht verkrachten, 'k zou mijn Land

Verraden, als ik langer zwijgen kon.
 — Gij zegt, gij mint uw Volk, meer dan u-zelf:
 Zoo toon dat thands! Verkies den vrede niet
 Voor u, noch laat uw Rijk den storm ter prooi.
 — Gedenk de Kerk! Moet dan met deze Stuart
 Het oude Bijgeloof hier wederkeeren?
 De Monnik weêr regeeren? de afgezant
 Van Rome woeden, onze bedehuizen
 Vergrendlen, onze Koningen onttroonen?
 — Ik eisch de zielen uwer onderdanen
 U af; en naar gij heden handlen zult,
 Zijn zij gered voor eeuwig, of verloren!
 't Is nu geen tijd voor vrouwlijk medelij':
 Het heil der natie is de hoogste plicht.
 Heeft Shrewsbury het leven u gered,
 Dan wil ik England redden — dat is meer!

Elizabeth.

Men late mij alleen! Bij menschen is
 Geen raad of troost in deze groote zaak.
 Ik draag haar aan den Hoogsten Rechter op.
 Wat Hij mij leert, dat zal ik doen. Nu gaat
 Mylords!

(Tot Davison.)

Gij Sir! kunt hier in d' omtrek blijven.

(De Lords verwijderen zich. Shrewsbury alleen blijft nog
 eenige oogenblikken voor de Koningin staan met een
 veelbeteekenenden blik; daarop verwijdert hij zich
 langzaam met de uitdrukking der diep-
 ste smart)

TIENDE TOONEEL.

ELIZABETH. *alleen.*

O slavernij der volksgunst! Schandlijk juk!
 Hoe walgt het mij, dien afgod dus te vleien,
 Dien ik veracht in 't diepste mijner ziel!
 Wanneer sta ik op dezen troon gants vrij?
 De Meening moet ik eeren, om den lof

Der Menigt beedlen, en een wuft Gemeen
 Behagen, dat den goochlaar 't liefste ziet.
 O, *die* is nog geen koning, die de waereld
 Bevallen moet! *Hij* is 't, die bij zijn doen
 Het menschlijk oordeel fier verachten kan.
 — Waarom heb ik gerechtigheid geoefend,
 Den willekeur gehaat mijn leven lang?
 Om nu voor 't eerst, noodzaaklijk, bloedig werk
 De handen door mij-zelf geboeid te zien!
 Mijn eigen voorbeeld spreekt mijn vonnis uit.
 Zoo 'k tyranniek geweest ware als de Spaansche
 Maria, die mij voorging op den troon,
 'k Zou zonder blaam nu Koningsbloed vergieten!
 Maar was het dan mijn eigen, vrije keus
 Gerechtigheid te doen? Die ijzren nooddwang,
 Die ook den vrijen wil der Koningen
 In boeien slaat, gebod mij deze deugd.
 Van hateren aan alle kant omringd.
 Beschermt de Volksgunst mijn belagden troon.
 't Spant alles tot mijn ondergang te saam'
 Op 't Vaste Land. De Paus van Rome slingert
 Den banvloek onverzoenlijk naar mijn hoofd.
 Met valschen broederkus verraadt mij Frankrijk,
 En Spanje dreigt op alle wateren
 Mij opentlijk met een verdelgings-oorlog.
 Zoo heb ik heel een wereld tegen mij,
 Ik, zwakke vrouw! Met deugden, grootsch en schoon,
 Moet ik de naaktheid van mijn recht bedekken;
 Den schandvlek van mijn Vorstlijke geboort,
 Waarmeê mijn eigen vader mij besmet heeft,
 Vergeefs bedek ik dien Mijns vijands haat
 Ontblootte hem, en plaatst nu deze Stuart,
 Een dreigend spooksel, tegenover mij!
 Neen, die gevloekte vrees moet eindigen!
 Haar hoofd moet vallen! Ik wil vrede maken.
 — Zij is de Furie van mijn leven, zij,
 Een plaaggeest, door het noodlot me aangejaagd.
 Waar 'k ooit een vreugd gezaaid heb, of een hoop
 Geplant, dáar ligt die helsche slang altijd
 Mij in den weg! Ze ontruikt mij den geliefde,
 Den bruijom rooft zij mij! Maria Stuart

Heet ieder onheil dat mij nederslaat!
Verdelg *haar* uit het land der levenden,
En, als de hooge berglucht, ben ik vrij!

(*Na een wijle.*)

Met welk een hoon zag ze op mij neêr, als moest
Haar oog mij als een bliksem nederwerpen!
Onmachtige! ik voer beter wapenen,
Zij treffen doodlijk, en gij zijt niet meer:

(*Met snelle schreden naar de tafel gaande en de pen opnemend.*)

Een bastaart noemt ge mij? . . . Ellendige,
Dat ben ik slechts zoolang *gij* ademhaalt!
Het brandmerk van de onechte Koningstelg
Is uitgedelgd zoo ras ik u verdelg:
Zoodra den Brit geen keus meer is beschoren,
Ben ik in 't echte huwlijksbed geboren!

(*Zij onderteekent Maria's doodvonnis met een vluggen,
vasten pennetrek; laat daarop de pen uit de hand val-
len, en deinst met een uitdrukking van schrik
terug. Na eene pooze grijpt zij het koord
en schelt.*)

ELFDE TOONEEL.

ELIZABETH. DAVISON.

Elizabeth.

Waar zijn die andere Lords?

Davison.

Zij gingen uit,
Om 't opgewonden volk tot rust te brengen.
't Rumour was in een oogenblik gestild,
Zoodra de Graaf van Shrewsbury verscheen.
„Hij is 't! hij is 't!” zoo riepen honderd stemmen,
„Hij heeft de Koningin gered! hoort hem,
„Den braafsten man in England!” Nu begon
Die eedle Talbot en verweet het Volk
In zachte woorden zijn onstuimigheid,
En sprak met zooveel kracht en overtuiging,

Dat alles straks bedaarde en de oploop uit
Elkander ging.

Elizabeth.

Dat wankelziek Gemeen,
Dat ommedraait met elken wind! Wee hem,
Die op dit riet zich leunen wil! 't Is goed,
Sir Davison! Gij kunt nu weder gaan.

(Als deze zich naar de deur wendt.)

En hier dit blad . . . neem 't meê! Ik leg het in
Uw handen neêr.

Davison *(werpt een blik in het papier en verschrikt.)*

Hoe, Koningin! uw naam?
Gij hebt beslist?

Elizabeth.

Ik *moest* wel onderteeknen:
Ik deed het. Maar een blad papier beslist
Nog niets, een enkle naam kan niemand dooden.

Davison.

Uw naam, o Koningin! op dit papier,
Beslist het al, doodt, is een flikkerstraal
Des bliksems, die gevleugeld treft. Dit blad
Beveelt den kommissarissen, den sherif,
Op staanden voet naar 't slot van Fothringhage
Te trekken, Schotlands Koningin te spreken,
Den dood haar aan te kondigen, en snel,
Als de ochtend daagt, het vonnis te voltrekken.
Hier is geen uitstel. Stuart heeft geleefd,
Als Davison dit blad uit handen geeft!

Elizabeth.

Ja, Sir! God legt een zwaar, beslissend lot
In uwe zwakke handen. Roep Hem aan,
Opdat Hij met Zijn wijsheid u verlicht!
Ik ga en laat u over aan uw plicht.

(Zij wil gaan.)

Davison (*treedt haar in den weg.*)

Neen, neen, mijn Koningin! verlaat mij niet,
Eer gij mij klaar uw wil hebt uitgedrukt.
Is hier nog wel een andre wijsheid noodig,
Dan letterlijk naar uw gebod te doen?
— Geeft gij dit blad *mij* over, als een wenk
Dat ik den inhoud haastig doe volbrengen?

Elizabeth.

Dat zult gij naar uw eigen wijsheid....

Davison (*haastig en verschrokken in de rede vallende.*)

Niet

Naar mijne! Dat verhoede God! Ik ken
Geen wijsheid dan gehoorzaamheid. Uw dienaar
Heeft niets hier te beslissen. 't Kleinst verzuim
Waar' hier een Koningsmoord, een vreeslijk onheil.
Vergun mij toch in deze groote zaak,
Dat ik niets anders dan uw werktuig zij,
Blind, zonder wil. Zoo spreek uw meening uit:
Wat moet ik met dit bloedig vonnis doen?

Elizabeth.

Dat drukt zijn naam reeds uit.

Davison.

Zoo wilt gij dan,
Dat ik het onverwijd voltrekken doe?

Elizabeth (*aarzelend.*)

Dat zeg ik niet: het denkbeeld doet mij siddren!

Davison.

Gij wilt dat ik het langer nog bewaar'?

Elizabeth.

Wat daarvan komen moog', blijft voor *uw* reekning.

Davison.

Voor mijne? O God! — Spreek, Koningin! *Wat* wilt gij?

Elizabeth (*ongeduldig.*)

Ik *wil*, dat aan die jammerlijke zaak
Niet meer gedacht zal worden, dat ik eindelijk
Daar rust van hebben zal, en wel voor eeuwig.

Davison.

Het kost u slechts een enkel woord. O, spreek,
Bepaal wat met dit stuk geschieden moet!

Elizabeth.

Ik zeide 't u. Vervolg mij nu niet meer!

Davison.

Gij hebt het mij gezegd? Gij hebt mij *niets*
Gezegd!.... Herinner u toch....

Elizabeth (*stamp op den grond.*)

Onuitstaanbaar!

Davison.

Heb medelij! 'k Bekleed pas weinig maanden
Dit ambt. Ik ben de hoftaal niet gewend,
Noch ken de spraak der Koningen. Ik ben
Eenvoudig opgevoed. Wees met uw knecht
Geduldig! Laat het woord u nooit berouwen,
Dat mij mijn plicht doet kennen. Koningin!

(*Hij nadert haar in een smeekende houding; zij keert
hem den rug toe; hij staat in vertwijfeling, daarop
zegt hij op beslissenden toon.*)

Neem dit papier terug! O, neem het weêr!
Het brandt mij op de vingers als vuur.
Kies *mij* toch niet om in dees schrikbre zaak
Van dienst te zijn!...

Elizabeth.

Doe wat uw ambt gebiedt!

(*Zij vertrekt.*)

TWAALFDE TOONEEL.

DAVISON, *terstond daarop* BURLEIGH.

Davison.

Zij gaat! zij laat mij raadloos, twijflend staan
 Met dit verschriklijk blad. Wat moet ik doen?
 Moet ik 't bewaren? Moet ik 't overgeven?

(Tot Burleigh, die binnentreedt.)

O, goed, goed, dat gij komt, Mylord! Gij zijt het,
 Die mij dit ambt hebt opgelegd. Ik bid,
 Neem gij het weêr! 'k Aanvaardde 't, onbewust
 Wat zware verandwoordlijkheid het oplegt.
 Laat mij teruggaan in het roemloos duister,
 Waar gij mij vondt: 'k behoor niet op dees plaats!

Burleigh.

Wat is er, Sir? Bedaar! Waar is het vonnis?
 Gij hebt de Koningin gesproken.

Davison.

Zij verliet mij

In felle gramschap. Raad mij, help mij toch!
 Verlos mij uit de doodlijke angst des twijfels!
 Hier is het vonnis — onderteekeend is 't.

Burleigh *(haastig.)*

Is 't onderteekeend? Geef het hier!

Davison.

Ik mag niet.

Burleigh.

Wat?

Davison.

Nog niet duidelijk heeft zij mij heur wil

Burleigh.

Niet duidelijk? Zij heeft onderteekeend. Geef!

Davison.

Ik moet het doen voltrekken — 'k moet het niet

Burleigh (*heftiger aandringend.*)

Nu,

Dit oogenblik moet gij het doen voltrekken!
Geef hier! gij zijt verloren als gij draalt.

Davison.

Ik ben verloren als ik overijl.

Burleigh.

Gij zijt een dwaas, gij zijt onzinnig. Ga!

Hij ontruikt hem het geschrift en gaat er haastig mede heen.)

Davison (*hem naijlend.*)

Wat doet gij? Blijf! Gij stort mij in 't verderf.

VIJFDE BEDRIJF.

Het tooneel is de kamer van het eerste bedrijf.

EERSTE TOONEEL.

HANNA KENNEDY, *in zwaren rouw gekleed, met roodgeweeende oogen, met eene groote maar stille smart, is bezig pakken en brieven te verzegelen. Meermalen doet de droefheid haar den arbeid staken, en men ziet haar daarbij zachtkens bidden. PAULET en DRURY, evenzeer in zwarte kleederen, treden binnen: hen volgen vele BEDIENDEN, die gouden en zilveren vaatwerken, spiegels, schilderijen en andere kostbaarheden dragen, en den achtergrond van het vertrek daarmede aanvullen. Paulet overhandigt Hanna een pronkkistjen, benevens een papier, en beduidt haar door teekenen, dat dit een lijst der gebrachte voorwerpen bevat. Bij den aanblik dezer schatten verdubbelt Hanna's droefheid. Zij verzinkt in droef gepeins, terwijl de anderen zich wederom in stilte verwijderen. MELVIL treedt binnen.*

Kennedy (*opspringende, zoodra zij hem gewaar wordt.*)

Melvil, gij zijt het? Zie ik u dan weêr?

Melvil.

Ja, Kennedy! wij zien elkander weêr.

Kennedy.

Niet langer dus de smartelijke scheiding!

Melvil.

Een ongelukkig, smartlijk wederzien!

Kennedy.

O God, gij komt....

Melvil.

Ik kom mijn Koningin
Begroeten met een allerlaatst vaarwel.

Kennedy.

Nu eindlijk, op den morgen van haar dood,
Wordt haar het langontbeerde bijzijn van
De haren toegestaan.... O, waarde Sir!
Ik wil niet vragen hoe het u gegaan is,
U niet het lijden noemen, dat wij leden,
Sints ge, al te wreed, gescheurd werdt van ons hart.
Ach! daartoe komt wel later eens een uur.
O Melvil! dat wij dit beleven moeten,
Dat deze dag moet opgaan over ons!

Melvil.

Och! maken wij elkander 't hart niet week.
'k Zal weenen tot mijn allerlaatsten snik,
Geen lachjen meer vervrolijkt mijn gelaat,
En nimmermeer leg ik dit rouwkleed af —
'k Wil eeuwig treuren.... maar op dezen dag
Wil ik bedaard en sterk zijn.... Gij ook, kom,
Beloof mij, dat ge uw droefheid tempren zult,
En als al de andren aan hun wanhoop zich
Ontroostbaar overgeven, o laat *ons*
Ik manlijk zelfbezit de dierbre voorgaan
En tot een staf zijn op den weg naar 't graf!

Kennedy.

Melvil! gij dwaalt, indien gij meenen mocht,

Dat onze hulp de dierbre noodig is
 Om in den dood te gaan met vasten moed:
 Van 't edelst zelfbedwang geeft *zij* ons 't voorbeeld!
 Wees zonder vrees, Maria Stuart zal
 Als Koningin en als heldinne sterven.

Melvil.

Nam zij het doodsbericht gelaten aan?
 Men zegt, zij was er niet op voorbereid.

Kennedy.

Dat was zij niet. Een angst van andren aart
 Beklemde haar het hart. Niet voor den dood,
 Voor haar bevrijder sidderde Maria.
 — De vrijheid was ons toegezegd. Dees nacht
 Zou Mortimer den kerker ons ontvoeren;
 En twijfelmoedig, tusschen vrees en hoop,
 Of zij den stouten jongeling hare eer
 En vorstlijke persoon zou toebetrouwen,
 Wachtte onze Koningin den morgen af.
 Op eens! een oploop in 't kasteel, een kloppen
 Verschrikt ons oor, daar dreunen hamerslagen.
 Reeds wanen wij dat onze redders naadren,
 De hope licht, het sluimerend instinkt
 Van zelfbehoud ontwaakt in al zijn kracht....
 Daar opent zich de deur, ... Sir Paulet is 't,
 Die ons verkondigt dat beneden ons
 't Schavot wordt opgeslagen!

(Zij wendt zich af, in hevige droefheid.)

Melvil.

Groote God!

Hoe droeg Maria dezen overgang?

Kennedy *(na eene wijle, waarin zij weder eenigzins tot
 bedaren komt.)*

Hier was geen langzaam slaken van de banden
 Des levens! Eensklaps, in één oogenblik
 Zou 't tijdelijke en het eeuwige verwisslen!
 En in dat oogenblik bekwaamde God
 Mijn Lady om met onbezweken ziel

De hope dezer waereld weg te stoten,
 Den Hemel vast te grijpen door 't Geloof.
 Geen zweem van bleeke vrees, geen bang geklag
 Ontadelde mijn Koningin. — Eerst toen,
 Als zij Lord Lesters schandelijk verraad
 Vernemen moest, en 't ongelukkig lot
 Des jonglings die voor haar zijn leven gaf,
 Als zij de smart des ouden ridders zag,
 Wien nu met haar zijn laatste hoop ontzonk,
 Ontsprongen haar de tranen; niet geboren
 Uit eigen leed maar om eens anders smart!

Melvil.

Waar is zij nu? Kunt gij mij tot haar brengen?

Kennedy.

Zij heeft al de oovrige uren van den nacht
 Met waken en gebeden doorgebracht.
 Zij nam een schriftlijk afscheid van haar vrienden,
 En schreef haar testament met eigen hand.
 Nu rust zij voor een oogenblik of wat ...
 De laatste slaap verkwikt haar.

Melvil.

Wie is bij haar?

Kennedy.

Haar lijfarts Burgoyne, en voorts haar vrouwen.

TWEEDE TOONEEL.

DE VORIGEN *en* MARGARETHA KURL.

Kennedy.

Wel, Mistress? is de Koningin ontwaakt?

Kurl (*hare tranen droogende.*)

Reeds aangekleed Zij heeft naar u gevraagd.

Kennedy.

Ik kom.

(Tot Melvil, die haar geleiden wil.)

Neen! volg mij niet, tot ik Mylady
Bereid heb op uw komst.

Kurl.

Melvil, gij hier!
Gij, de oude huishofmeester?

Melvil.

Ja, die ben ik.

Kurl.

Helaas! geen meester meer behoeft dit huis.
— Melvil! gij komt van Londen. Weet gij mij
Ook iets te zeggen van mijn echtgenoot?

Melvil.

Ik hoor, hij wordt gesteld op vrije voeten,
Zoodra

Kurl.

Zoodra Maria niet meer is.
O, die ellendige verrader! Hij alleen
Is moordenaar van onze dierbre vrouwe.
Op zijn getuignis, zegt men, steunt haar vonnis.

Melvil.

Zoo is het.

Kurl.

O, zijn ziele zij vervloekt
Tot in de helle! Hij heeft valsch getuigd.

Melvil.

O Mistress Kurl! bedenk toch wat gij zegt.

Kurl.

Ik wil dat voor den rechterstoel bezweeren,
Ik wil het in zijn aangezicht herhalen,

Ik wil er heel de waereld meê vervullen.
Zij sterft onschuldig

Melvil.

O, dat geve God!

DERDE TOONEEL.

BURGOYN *en* DE VORIGEN. *Daarna* HANNA KENNEDY.

Burgoyn (*ontwaart Melvil.*)

O Melvil!

Melvil (*hem omarmend.*)

Burgoyn!

Burgoyn (*tot Margaretha Kurl.*)

Een beker wijns

Voor onze Lady! Maak een weinig spoed!

(*Kurl af.*)

Melvil.

Hoe? is de Koningin niet wel?

Burgoyn.

Zij voelt zich sterk, haar heldenmoed bedriegt haar,
Zij waant dat zij geen spijs noodig heeft;
Toch is haar nog een zware strijd aanstaande,
En nimmer moet een vijand er in roemen,
Dat vrees des doods heur wangen heeft verbleekt,
Wanneer natuur uit zwakheid onderdoet.

Melvil (*tot Hanna Kennedy die binnenkomt.*)

Wil zij mij zien?

Kennedy.

Zij-zelve komt met éen.

— Gij schijnt hier met verwondring rond te zien,
Uwe oogen vragen mij: wat al die pracht
Beteeknen mag in dit verblijf des doods?
Wij leden, Sir! gebrek zoolang wij leefden,
Eerst met den dood komt de overvloed terug.

VIERDE TOONEEL.

DE VORIGEN. *Twee andere KAMERVROUWEN van Maria, even eens in rouwgewaad. Als zij Melvil zien, barsten zij in tranen los.*

Melvil.

Ach, welk een aanblik! welk een wederzien!
Geertruide, Rozamund!

Tweede kamervrouw.

Zij zond ons weg.

Zij wil voor 't laatst met God zich onderhouden.

(*Nog twee vrouwelijke bedienden treden op, even als de vorigen in rouwgewaad. Met sprakeloze gebaarden drukken zij hare droefheid uit.*)

VIJFDE TOONEEL.

MARGARETHA KURL en DE VORIGEN. *Zij draagt een gouden beker met wijn en zet dien op tafel, terwijl zij zich bleek en bevend aan een stoel vasthoudt.*

Melvil.

Wat is u, Mistress? Wat ontroert u zoo?

Kurl.

O God!

Burgoyne.

Wat hebt ge?

Kurl.

Wat moest ik aanschouwen!

Melvil.

Kom tot u-zelf, zeg wat er is!

Kurl.

Toen ik

Met dezen beker wijn de groote trap

Die naar de zaal voert, opging, daar ontsloot
Op eens de deur.... ik wierp een blik naar binnen....
Ik zag.... O God!....

Melvil.

Wat zaagt gij? Wees bedaard!

Kurl.

De muren waren allen zwart behangen,
Een hoog stellaadje, meê bekleed met zwart,
Verhief zich van den grond en droeg in 't midden
Een groot, zwart blok, een kussen, en daarnaast
Een blankgeslepen bijl.... Vol menschen was
De zaal, die zich verdrongen om 't schavot,
En, met de bloeddorst in het oog, het offer
Verwachtten. —

De kamervrouwen.

God zij onzer Vrouw' genadig!

Melvil.

Bedaard! zij komt!

ZESDE TOONEEL.

DE VORIGEN. MARIA. *Zij is wit en feestelijk gekleed; aan den hals draagt zij aan een keten van kleine kogels een agnus Dei; een rozenkrans hangt van haren gordel af; zij heeft een krucifix in de hand, en een diadeem in het hair; haar groote, zwarte sluier is weggeslagen. Als zij binnentreedt, wijken alle aanwezigen aan beide kanten terug met de uitdrukking der grootste droefheid. Melvil is met een onwillekeurige beweging op de kniën gezonken.*

Maria (met kalme waardigheid den kring rondziende.)

Wat klaagt gij? waarom weent gij? Weest veeleer
Met mij verblijd, dat ik den grens van 't lijden
Nu eindlijk nader, dat mijn banden vallen,
Mijn kerker opent, en de vlugge ziel
Op Englenwiek ter eeuwge vrijheid stijgt!

Neen, toenmaals, toen de trotsche vijandin
 Mij in heur macht hield, toen ik hoon en smaad
 En 't al moest dulden wat een Koningin
 Niet past, *toen* was het tijd om mij te treuren!
 — Weldadig en genezend komt de Dood,
 De trouwe vriend! en met zijn zwarte vleuglen
 Dekt hij mijn schand. Het eind des levens adelt
 Den Mensch, ook zelfs den diepst gezonkene.
 Ik voel de kroon nu weder op het hoofd,
 De Koninklijke fierheid in mijn ziel!

(Terwijl zij eenige schreden verder voortgaat.)

Hoe? Melvil hier? — Niet alzo, eedle Sir!
 Sta op! wat gij aanschouwen komt, is niet
 Den dood der Koningin, maar haar triomf.
 Mij valt een heil te beurte, dat ik nimmer
 Had durven hopen, dat mijn naroem toch
 Niet gants in handen mijner haatren is,
 Dat toch één broeder, één geloofsgenoot,
 Getuige van mijn jongsten strijd zal zijn!
 — Zeg, eedle Ridder! zeg hoe ging het u
 In dit vijandig, ongelukkig Land,
 Nadat men u gerukt heeft van mijn zij?
 De zorg voor u heeft dikwerf mij bekneld.

Melvil.

Ik heb geen nood gekend — alleen de smart
 Om u en de onmacht u van dienst te zijn!

Maria.

Hoe vaart Didier, mijn oude kamerdienaar?
 Maar die getrouwe slaapt gewis reeds langen tijd
 Den laatsten slaap, want hij was hoog van jaren!

Melvil.

God heeft hem die genade *niet* geschonken:
 Hij leeft nog, om uw jonkheid te begraven.

Maria.

Och, of mij vóór mijn dood de zaligheid
 Gegund ware een of ander dierbaar hoofd

Van bloedverwanten zegenend te omvatten!
 Maar onder enkel vreemden moet ik sterven,
 Alleen *uw* tranen zal ik vloeien zien!
 — Melvil! de laatste wenschen voor de mijnen
 Leg ik in uw getrouwe borst.... Ik zegen
 Mijn zwager, d'allerchristelijksten Koning,
 En Frankrijks gantsche Koninklijke Huis....
 Ik zegen ook mijn oom, den Kardinaal,
 En Henrik Guise, mijn welwaarden Neef.
 Ik zegen ook den Paus, den Stedehouder
 Van Christus, die mij weder zegent, ook
 Den Katholieken Koning, die zoo edel
 Zich aanbood tot mijn redder, tot mijn wreker....
 Gij vindt hun namen in mijn testament:
 Zij zullen dies de gaven mijner liefde,
 Hoe weinig die beteeknen, niet verachten!

Zich tot hare dienaren wendende).

U heb ik mijnen Koninklijken Broeder
 Van Frankrijk aanbevolen: hij zal zorgen
 Voor u, een ander vaderland u geven.
 En zoo gij prijsstelt op mijn laatste beê,
 Blijf niet in England! dat de trotsche Brit
 Zich in uw bitter lijden niet verblij,
 Niet *hen* in 't stof zie buigen, die mij dienden!
 O, bij dit beeld van Hem die voor ons stierf,
 Beloof mij dat gij dit rampzalig land,
 Zoodra ik niet meer zijn zal, zult verlaten!

Melvil (*het krucifix aanrakende.*)

Dat zweer ik u in onzer aller naam!

Maria.

Wat ik beroofde, ik arme, nog bezat,
 Waarover ik met vrijheid mag beschikken,
 Dat heb ik onder u verdeeld; men zal,
 Zoo hoop ik toch, mijn jongsten wil volbrengen.
 Ook wat ik op den weg ten doode draag,
 Behoort u toe.... Vergun mij nog eenmaal
 Den glans der aard op mijnen weg ten hemel!

(Tot hare vrouwen.)

U, mijne Alix, Geertruide, Rosamund,
 Vermaak ik al mijn paerlen, al mijn kleeren,
 Want gij zoo jong nog, hebt den opschik lief.
 Gij, Margaretha! hebt het eerste recht
 Op mijn grootmoedigheid, want meer dan allen
 Laat ik u droef en hulpbehoevend achter.
 Dat ik de schuld uws echtgenoots aan u
 Niet wreekte, zal mijn testament bewijzen
 U, mijn getrouwe Hanna! trekt de waarde
 Van het goud niet aan, noch 't flikkend eelgesteent.'
 Uw hoogst kleinood is mijn gedachtenis.
 Neem dezen doek! Ik heb met eigen hand
 Dien in mijn eenzaamheid voor u gestikt,
 En daar mijn heete tranen ingeweven.
 Met dezen doek zult gij mij de oogen binden,
 Als 't zoo ver is Dees allerlaatste dienst
 Ontfing ik gaarne van mijn lieve Hanna

Kennedy.

O, Melvil! ik doorsta het niet!

Maria.

Komt allen!

Komt en ontfangt mijn allerlaatst vaarwel!

*(Zij strekt hare handen uit; de een na de andere valt
 aan hare voeten en kust de aangeboden hand onder
 hevig weenen.)*

Vaarwel, Margrethe! Alix! vaart alle wel
 Dank, Burgoyne! voor al uw trouwe diensten
 Geertrude! uw lippen branden Ik ben veel
 Gehaat geworden maar ook veel bemind!
 Een eedle man make eens Geertrud gelukkig,
 Want dit gevoelig hart heeft liefde noodig
 Gij, Bertha! hebt het beste deel gekozen:
 De kuische bruid des hemels wilt gij worden.
 O, leg toch uw gelofte spoedig af!
 Bedrieglijk zijn de goedren dezer waereld,
 Dat ziet gij aan uw Koningin! Niets meer!
 Vaartwel! vaartwel! vaart eeuwig wel!

*(Zij keert zich snel van hen af, allen, uitgenomen Melvil,
 verwijderen zich.)*

ZEVENDE TOONEEL.

MARIA. MELVIL.

Maria.

Ik heb nu al het tijdlijke volbracht,
 En hoop, geens menschen schuldnaresse meer,
 Te scheiden uit de waereld Slechts één zaak,
 Melvil! belemmert mijn beklemde ziel
 De vleuglen vrij en vrolijk uit te slaan.

Melvil.

Ontdek het mij! Ontlast uw vol gemoed,
 En deel uw trouwen vriend uw zorgen mede.

Maria.

Ik sta nu aan den grens der eeuwigheid,
 'k Zal spoedig voor mijn Hoogsten Rechter treden:
 Toch ben ik met den Heilge niet verzoend.
 De priester mijner Kerk is mij geweigerd.
 De heilige hemelspijs van 't sakrament
 Versmaad ik uit de hand van valsche priesters.
 'k Wil in 't geloove mijner Kerke sterven,
 Want zij is de eenige die zalig maakt.

Melvil.

Ontrust u niet! De vurig-vrome wensch
 Geldt voor de daad bij Hem die alles weet.
 Een dwingland kan alleen de handen binden,
 't Godvruchtig hart verheft zich vrij tōt God.
 Het woord is dood: alleen 't Geloof maakt levend.

Maria.

Ach, Melvil! 't hart is niet zich-zelf genoeg;
 't Geloof behoeft een stoflijk onderpand,
 Waar 't ooit het Hemelsche zich toe wil eighen.
 Daarom is God geopenbaard in 't vleesch,
 En werd Gods onuitsprekelijke gave
 Gesloten in een zichtbaar hulsel. — Zie,
 De Moederkerk, zoo heilig en verheven,

Bouwt ons de ladder die ten hemel klimt;
 Haar naam is *Katholijke*, de *Algemeene*,
 Want slechts 't Geloof van allen is de kracht
 Van elks geloof. Waar honderdduizenden
 Aanbidden en vereeren, wordt de gloed
 Tot vlam, en snel gevleugeld stijgt de geest
 Tot in het hart des Derden Hemels op.
 — Welzalig zij, wien de Engel des Gebeds
 Verzamelt in des Heeren Heilig Huis!
 Het outer is versierd, de kaarsen stralen,
 De klok weërgalmt, het wierook is gestrooid,
 De Bisschop staat in 't misgewaad getooid,
 Hij grijpt den kelk, hij zegent hem, hij kondigt
 Het hemelsch wonder der verandering aan,
 En voor den God, die in hun midden daalt,
 Buigt zich 't geloovig volk in 't stof.... Ach! ik
 Alleen ben uitgesloten, niet tot mij,
 Niet in mijn kerker daalt de hemelzegen.

Melvil.

Hij daalt tot u, Hij is nabij! Vertrouw
 D'Almachtige! Ook de dorre wandelstaf
 Kan groenen in de hand van 't waar Geloof.
 En die de bron deed springen uit de rots,
 Kan in den kerker een altaar bereiden,
 Kan *dezen* kelk, de stoflijke verkwikking,
 U plotsling in een hemelsche veranderen.

(*Hij grijpt den kelk, die op de tafel staat.*)

Maria.

Melvil, versta ik u? Ja, ik versta u!
 Hier is geen priester, en geen kerk, en geen
 Hoogwaardig — maar de Zondaarsheiland spreekt:
 „Waar twee vergaderd zijn in *mijnen naam*,
 „Daar ben ik in hun midden met mijn zegen!”
 Wat wijdt den Priester tot des Heeren tolk?
 Het reine hart, de vlekkeloze wandel.
 Zoo zijt gij mij ook ongewijd een priester,
 Een bode Gods, die mij den vrede brengt.
 — Zoo luister naar mijn allerlaatste biecht,
 En laat uw lippen mij Gods heil verkonden!

Melvil.

Als u het hart zoo innig daartoe drijft,
 Zoo weet, o Koningin! dat tot uw troost
 De hemel ook een wonder kan verrichten.
 Gij zegt, hier is noch kerk, noch priester, noch
 Des Heeren lichaam? — Gij vergist u. Hier
 Zijn beide, een priester en God-zelf, aanwezig.

*(Hij ontbloot op deze woorden het hoofd; te gelijkertijd
 toont hij haar eene hostie in een gouden schaal.)*

— Ik ben een priester! Om uw laatste biecht
 Te hooren, om u op den weg naar 't graf
 Gods vrede te verkondigen, heb ik
 De zeven wijdingen op 't hoofd ontfangen!
 En deze Hostie bied ik in den naam
 Des heiligen Vaders, die haar wijdde, u aan.

Maria.

Zoo is dan op den drempel-zelf des doods
 Mij nog een hemelzaligheid bereid!
 Gelijk wanneer er een onsterfelijke
 Op gouden wolken nederdaalt, gelijk
 Toen de Engel eens d' Apostel uit de banden
 Des kerkers voerde, wien geen grendel nu
 Weêrhield, geen zwaard des wachters, maar die vrij
 En vrolijk heenging door gesloten deuren,
 En stralend op des kerkers drempel stond:
 Alzoo verrast mij hier de Hemelbode,
 Nu iedere aardsche helper mij verliet!
 En gij, *mijn* dienaar eens, zijt nu de dienaar
 Des Hoogen Gods en Zijn gewijde tolk!
 Gelijk uw kniën eens voor *mij* zich bogen,
 Zoo kniel ik thands voor u neêr! . . .

(Zij knielt voor hem neder.)

Melvil *(terwijl hij het teeken des kruises over haar maakt.)*

In den naam

Van Vader, Zoon en Heiligen Geest! Maria,
 Gij Koningin! hebt gij uw hart doorzocht,
 En zweert gij en belooft gij voor den God
 Der waarheid, niets te biechten dan de waarheid?

Maria.

Gants open ligt mijn hart voor u en Hem.

Melvil.

Spreek! welke zonde drukt u op 't geweten,
Sints gij voor 't laatst met God u hebt verzoend?

Maria.

Van haat en nijd was mijn gemoed vervuld,
En wraakgedachten woelden in mijn boezem.
Vergeving hoopte ik zondares van God,
En ik kon niet mijn vijandin vergeven.

Melvil.

Betreurt ge uw schuld, en is 't uw vast besluit
Geheel verzoend het leven te verlaten?

Maria.

Zoo waar ik hoop dat God mij moog' vergeven.

Melvil.

Waarvan nog meer beschuldigt u dit hart?

Maria.

Ach! niet door *haat* alleen, nog meer door *liefde*,
(Een zondige!) beleedigde ik mijn God.
Mijn ijdel hart werd voor den man bewogen,
Die trouwloos mij verzaakt heeft en bedrogen!

Melvil.

Betreurt ge uw schuld, en heeft uw boetend hart
Van d' afgod zich gewend tot God den Heere?

Maria.

Dat was de zwaarste strijd dien 'k heb doorstreên;
De laatste band met de Aarde brak van één!

Melvil.

Waarvan nog meer klaagt u 't geweten aan?

Maria.

Helaas, een andre bloedschuld, lang gebiecht,
Keert weêr en drukt met pletterend gewicht,

Bij 't naadren van het Goddelijk Gericht,
 En schrikt mij weg van 's Hemels zalige Oorden!
 Ik liet den Koning, mijn gemaal, vermoorden,
 En den Verleider schonk ik hart en hand!
 'k Heb boetende elke straf der Kerk gedragen,
 Toch blijft de worm hier binnen eeuwig knagen!

Melvil.

Weegt nog een andre schuld op uw gemoed,
 Die gij nog niet gebiecht hebt en geboet?

Maria.

Nu weet gij alles wat mijn ziel bekommert.

Melvil.

Gedenk d' Alwetende, ons zóo zeer nabij!
 Gedenk de straf, waarmee de heilige Kerk
 Een onvolkomen biecht bedreigt! Dat is
 De zonde tot den eeuwgen dood, want dat
 Is zonde tegen 's Heeren Heiligen Geest!

Maria.

Zoo schenk mij tot den jongsten strijd Gods zegen,
 Zoo waar ik niets met opzet heb verzwegen!

Melvil.

Hoe? voor uw God wilt gij het kwaad verbergen,
 Waarvoor nu juist des menschen straf u treft?
 Niets zegt gij van uw eigen bloedig aandeel
 Aan Babington's en Parry's hoogverraad?
 Den tijdelijken dood kost u die daad:
 Wilt ge ook den eeuwgen dood daarvoor nog sterven?

Maria.

Ik ben bereid in de Eeuwigheid te gaan:
 De klok zal niet het volgend uur verkonden,
 Of 'k zal reeds voor den troon mijns Rechters staan;
 Maar ik herhaal 't: ik biechte u *al* mijn zonden!

Melvil.

Bedenk u wél. Het hart is een bedrieger.
 Gij hebt misschien arglistig, dubbelzinnig,
 Het *woord* vermeden dat u schuldig maakt,
 Ofschoon de grage *wil* de misdaad deelde?

Maar weet het wel, geen guichelkunst misleidt
Het vlamvend oog der Oppermajesteit!

Maria.

Wel heb ik alle Vorsten aangespoord
Mijn schandelijke ketenen te slaken;
Maar nimmermeer heb ik met woord of daad
Het leven mijner vijandin belaagd!

Melvil.

Zoo hebben uwe schrijvers valsch getuigd?

Maria.

Hetgeen *ik* sprak is waar. Wat *zij* getuigden,
Dat oordeel' God!

Melvil.

Alzoo dan, overtuigd
Van eigen onschuld, klimt gij op 't schavot?

Maria.

Mijn God verwaardigt mij, de vroeger bloedschuld
Te boeten met dees onverdienden dood.

Melvil (*geeft haar den zegen*)

Zoo ga dan heen', en boet haar door uw sterven!
Zink als een willig offer op 't altaar!
Bloed kan verzoenen wat het bloed misdeed.
Gij hebt misdaan uit vrouwelijke zwakheid:
De zonden van het stoflijk aanzijn volgen
D'ontboeiden geest niet in zijn heerlijkheid.
'k Verkondig u, uit kracht van 't heilig Ambt,
Dat ik bekleed tot binden en ontbinden,
Vergeving uwer zonden, tot één toe!
Geschiede u naar hetgeen gij hebt geloofd!

(*Hij reikt haar de hostie.*)

Neem 's Heeren Lichaam! 't is voor u verbroken.

(*Hij geeft haar den beker die op tafel staat, wijdt dien
met een stil gebed, en reikt hem daarop over aan
Maria. Zij aarzelt hem aan te nemen en wijst
hem af met de hand.*)

Neem 's Heeren bloed! het is voor u vergoten!
Neem aan! de Paus bewijst u deze gunst.

Nog in den dood zult gij het hoogste recht
Der Koningen, der Priestren recht, genieten!

(Zij aanvaardt den beker.)

En even als ge, op stoffelijke wijz',
Geheimvol met uw God u hebt verbonden,
Zoo zult gij ginder in zijn Vrederijk,
Daar waar geen schuld meer zijn zal en geen smarte,
Als een verheerlijkte Engel u voor eeuwig
Vereenen met uw Heiland en uw God.

*(Hij zet den kelk neder. Op een gedruisch dat gehoord
wordt, dekt hij zich het hoofd en gaat hij naar de deur.
Maria blijft in stille gebeden op de kniën liggen.)*

Melvil *(terugtreidend.)*

U rest nu nog één harden strijd te strijden.
Gevoelt ge u sterk genoeg, om elken prikkel
Van haat, van zielsverbittring te overwinnen?

Maria.

'k Vrees op dat punt geen struikling meer. Mijn haat
En liefde, beide, bracht ik God ten offer.

Melvil.

Welnu, bereid u dan de Lords Leycester
En Burleigh hier te ontfangen; — want zij komen.

ACHTSTE TOONEEL.

DE VORIGEN. BURLEIGH, LEYCESTER en PAULET. *Leycester blijft
geheel in de verte staan, zonder de oogen op te heffen.
Burleigh, die zijn houding gadeslaat, treedt tus-
schen hem en de Koningin.*

Burleigh.

Ik kom, Mylady Stuart! om uw laatste
Bevelen aan te hooren.

Maria.

Dank, Mylord!

Burleigh.

Het is 't verlangen mijner Koningin,
Dat niets wat billijk is u zij geweigerd.

Maria.

Mijn testament bevat mijn jongste wenschen.
Ik stelde Ridder Paulet dat ter hand,
En bid dat daar gevolg aan word' gegeven!

Burleigh.

Daar kunt ge u op verlaten.

Maria

'k Bid ook dit.

Laat mijn bedienden ongedeerd naar Schotland
Vertrekken, of naar Frankrijk, waar hun hart
Hun ingeeft heen te reizen!

Burleigh.

't Zal zoo zijn.

Maria.

En daar mijn lijk nu niet in heilige aard
Zal rusten, zoo vergun' men, dat die dienaars
Mijn hart naar Frankrijk brengen tot de mijnen.
— Ach, het was altijd daar!

Burleigh.

Zoo zal geschiên.

Hebt gij nog soms ?

Maria.

Breng Englands Koningin

Mijn zusterlijken groet! Verzekeer haar,
Dat ik haar mijnen dood van gantscher harte
Vergeef, en zeer mijn heftigheid van gister
Betreurd heb God behoeft haar nog lang,
En schenk' haar een gelukkige regeering!

Burleigh.

Spreek, hebt gij nog geen beter keus gedaan?
Versmaadt gij nog den bijstand van den Deken?

Maria.

Ik ben met mijnen God verzoend . . . Sir Paulet!
 'k Heb u, onwillends, veel verdriet gedaan,
 U van den steun des ouderdoms beroofd . . .
 O, laat mij hopen, dat gij mijner niet
 In haat gedenkt . . .

Paulet (*geeft haar de hand.*)

God zegne u! ga in vrede!

NEGENDE TOONEEL.

DE VORIGEN. HANNA KENNEDY *en de andere VROUWEN der Koningin, dringen naar binnen met teekenen van ontzetting. Hen volgt de SHERIF, een witten staf in de hand; achter hem ziet men door de openstaande deur gewapende mannen.*

Maria.

Wat schort er aan, mijn Hanna? Ja, 't is tijd!
 De Sherif komt om mij ter dood te voeren:
 Het moet zoo zijn. Vaarwel, vaar eeuwig wel!

(*Hare vrouwen omarmen haar met hevige droefheid. Tot Melvil.*)

Gij, waarde Sir! en mijn getrouwe Hanna
 Moet mij op dezen laatsten weg geleiden.
 Mylord! och, weiger mij die weldaad niet.

Burleigh.

Ik heb daartoe geen volmacht.

Maria.

Hoe nu, Sir?

Gij zoudt mij die geringe bede ontzeggen?
 Heb achting voor mijn kunne! Wie toch zou
 De laatste dienst mij leenen? Nimmermeer
 Kan toch mijn Koninklijke Zuster willen,
 Dat mijn geslacht in mij beleedigd worde,
 Dat ruwe mannenhanden mij beroeren!

Burleigh.

Er mag geen vrouw de trappen van 't schavot
 Met u beklimmen . . . Haar geschrei en jammeren . . .

Maria.

Zij zal niet jammren! Neen, ik sta u borg
 Voor Hannaas kalmte en onderworpenheid.
 Heb deernis, Lord! O, scheid mij niet in 't sterven
 Van mijn getrouwe, goede voedstermoeder.
 Eens droeg zij op heur armen mij in 't leven,
 Nu lei' ze mij met zachte hand ter dood!

Paulet (*tot Burleigh.*)

O, laat het toe!

Burleigh.

Het zij!

Maria.

Nu heb ik niets

Ter waereld meer

(*Zij neemt het krucifix en kust het.*)

Mijn Heiland! mijn Verlosser!

Hebt Gij aan 't kruis Uwe armen uitgebreid,

O, breid ze nu ook uit om mij te ontfangen!

(*Zij keert zich om tot heengaan. Op dit oogenblik ontmoet haar blik graaf Leycester, die bij hare beweging onwillekeurig was opgesprongen en haar nazag — Bij dezen aanblik siddert Maria; hare kniën knikken, en zij staat op het punt van neder te zinken. Graaf Leycester grijpt haar en steunt haar op de armen. Zij ziet hem een tijd lang ernstig en zwijgend aan; hij kan haar blik niet uitstaan. Eindelijk spreekt zij.*)

Graaf Lester! gij hebt woord gehouden: gij
 Beloofdet mij uw arm om me uit dees kerker
 Te voeren, en nu leent gij mij uw arm!

(*Hij staat als vernietigd. Zij gaat met zachte stem voort.*)

Ja, Lester! en de vrijheid niet alleen
 Zou 'k aan uw hand te danken hebben: ach,
 Gij zoudt mij ook de vrijheid *dierbaar* maken;
 Aan uwe hand, gezegend door uw liefde,
 Zou ik 't genot des nieuwen levens smaken
 Thands, nu ik reeds op weg ben van de waereld

Te scheiden en een zaalge geest te worden,
 Die met geen aardsche drift meer heeft te strijden,
 Nu, Lester! mag ik zonder schaamteblos
 U de overwonnen zwakheid wel belijden....
 Zoo vaar dan wel, en kunt gij, leef in vree;
 Gij zocht de liefde van twee Koninginnen:
 Een teederminnend hart hebt gij verplet,
 Verraden, om een trotsche ziel te minnen,
 Kniel aan de voeten van Elizabeth!....
 Of nooit uw loon u als uw straf bezwaarde!
 Vaarwel! — Nu heb ik niets meer op deze aarde.

(Zij vertrekt, de sherif voorop, Melvil en Kennedy naast haar. Burleigh en Paulet volgen; de overigen zien haar schreiend na, totdat zij uit hunne oogen verdwenen is; daarop verwijderen zij zich door de twee andere deuren.)

TIENDE TOONEEL.

LEYCESTER, *alleen teruggebleven.*

Ik leef dan nog! Ik kan het leven dragen!
 Stort dan dit dak niet plettrend op mij neêr!
 Splijt dan de bodem niet van één, om mij,
 D' ellendigste aller wezens, te verslinden?
 Ach, wat heb ik verloren! welk een paerel
 Versmeet ik! welk een hemelzaligheid
 Heb ik verwoest! Daar zweeft zij uit mijn oogen,
 Verheerlijkt reeds, als de Englen in den hoogen....
 Mij blaakt de wanhoop als een hellevlam!
 — Waar is nu dat besluit, waarmee ik kwam,
 Om 's harten stem gevoelloos te verstikken,
 Heur vallend hoofd te zien met koele blikken?
 Kleurt schaamte, als 'k haar aanschouw, mij purperrood?
 Moet zij mijn hart in de ure van den dood
 Nog in den band der teederheid verstrikken?
 — Verworpeling! u staat het niet meer vrij,
 Te smelten van een vrouwlijk medelij':
 't Geluk der Liefde gaat uw pad voorbij.
 Uw hart zij met een muur van ijs omsloten!

Uw voorhoofd als uit ijzererts gegoten!
 Zal u de prijs der schanddaad niet ontgaan,
 Dan moet gij haar ten einde toe bestaan.
 Zwijg, medelij! en wordt tot steen, mijne oogen!
 Ik wil haar hoofd op 't moordblok zien gebogen....

(Hij gaat met vaste schreden naar de deur, waar Maria is uitgegaan; doch blijft plotseling halverwege staan.)

Vergeets! de schrik der helle grijpt mij aan....
 Ik kan het gruwelstuk niet gadeslaan,
 Haar niet zien sterven! Luister wat was dat?
 Zij zijn beneden.... Onder deze voeten
 Bereidt men reeds het vreesselijke werk.
 Daar dringen stemmen in mijn oor! Voort! Voort!
 Voort uit dit Huis, het broeinest van den Moord!

(Hij wil door een tegenovergestelde deur ontvluchten, maar die gesloten vindende, deinst hij terug.)

Hoe? nagelt mij Gods wraak hier aan den grond?
 'k Moet hooren wat ik huiver om 't aanschouwen?
 Dat is de stem des Dekens.... hij vermaant haar....
 Zij valt hem in de rede.... hoor!.... luid bidt zij....
 Met vaste stem.... 't wordt stil.... 't is doodlijk stil!
 'k Hoor niets dan snikken en 't geschrei der vrouwen....
 Zij wordt ontkleed.... Hoor nu! het blok verschuift.
 Nu knielt zij op het kussen.... legt het hoofd:....

Nadat hij de laatste woorden met klimmende angst heeft uitgesproken, en een wijle roerloos is blijven staan, ziet men hem plotseling een krampachtige beweging maken en machteloos nederzigen. Te gelijker tijd verneemt men beneden een dof gedruisch van stemmen dat lang aanhoudt.)

ELFDE TOONEEL.

De tweede kamer van het vierde bedrijf.

Elizabeth *(treedt uit eene zijdeur: gang en gebaarden drukken de heftigste onrust uit.)*

Nog niemand hier?.... Geen boodschap! Wordt het dan
 Nooit avond? Staat de zon dan roerloos stil

Te midden van heur loop? Moet ik nog langer
 Hier kruipen op de pijnbank der verwachting?
 — Is 't nu *gebeurd*? of *niet*? Ik beef terug
 Voor beide — en ach, ik waag het niet te vragen!
 Graaf Lester toont zich niet, ook Burleigh niet,
 Dien 'k aanstelde om het vonnis te voltrekken.
 Zijn zij van Londen afgereisd.... dan is 't
 Geschied; de pijl is afgedrukt, hij vliegt,
 Hij treft, hij heeft getroffen, — gold het ook
 Mijn kroon, hij 's buiten mijn bereik.... Wie daar?

TWAALFDE TOONEEL.

ELIZABETH. EEN PAADJE.

Elizabeth.

Gij komt alleen terug.... Waar zijn de Lords?

Paadje.

Mylord van Lester en de Schatbewaarder....

Elizabeth (*in de hevigste spanning.*)

Waar zijn zij?

Paadje.

Zij zijn niet in Londen.

Elizabeth.

Niet?

— Waar zijn zij dan?

Paadje.

Dat kan mij niemand zeggen.

Vóór 't morgenkrieken hebben beide heeren
 In allerijl en in 't geheim de stad
 Verlaten.

Elizabeth (*levendig losbarstend.*)

Ik ben Koningin van England!

Op- en neergaande in de hevigste beweging.)

Ga! roep mij.... Neen, blijf hier, blijf.... Zij is dood!
 Nu eindelijk heb ik ruimte hier op aarde.

— Wat beef ik toch? Wat huivring grijpt mij aan?
 Het graf bedekt mijn vrees, en wie durft zeggen
 Dat *ik* het deed? Geen tranen zullen mij
 Ontbreken om mijn offer te beweenen!

(*Tot den Paadje.*)

Staat gij nog hier? — Mijn schrijver Davison
 Moet oogenbliklijk zich naar hier begeven.
 Zend naar den Graaf van Shrewsbury.... Daar is
 Hij-zelf!

DE TIENDE TOONEEL.

ELIZABETH. GRAAF SHREWSBURY.

Elizabeth.

Zijt welkom, eedle Lord! Wat brengt gij mij?
 't Moet wel gewichtig wezen, wat uw schreën
 Zoo laat hier heen voert.

Shrewsbury.

Groote Koningin!

Mijn hart, van zorg vervuld, om uwen roem
 Bekommerd, dreef mij heden naar den Tower,
 Waar Kurl en Rau, de schrijvers van Maria,
 Gevangen zitten; want nog eenmaal wilde ik
 De kracht van hun getuigenis beproeven.
 Verrast, verlegen wijst de Luitenant
 Des torens mij den toegang af — tot ik
 Door dreiging de gevangenen bereik.
 — O God, wat vreeslijk schouwspel zag ik daar!
 Het hair verwilderd, razernij in 't oog,
 Als van de helsche furiën gefolterd,
 Lag Kurl, de Schot, op 't slaaploos leger neêr.
 En nauwelijks herkent de ellendling mij,
 Of ijlings stort hij voor mijn voeten neêr,
 Barst los in luid gekrijt, omhelst mijn kniën
 Wanhopig, als een worm in 't stof gekromd.
 Hij bidt mij en bezweert mij, hem te ontdekken,
 Wat lot zijn Koningin weêrvaren zij!
 Want tot den Tower drong de schrikmaar' door,

Dat zij ter dood veroordeeld was. Toen ik
't Gerucht naar waarheid hem bevestigde,
En zeide dat het *zijn* getuigenis was,
Waardoor zij sterven zoude, viel hij woedend
Zijn meêgevangene aan, wierp hem ter aarde
Met al de reuzenkracht der razernij,
En poogde hem te worgen. Slechts met moeite
Bevrijdden wij 't slachtoffer uit zijn hand.
Nu keerde hij zijn wilde gramschap tegen
Zich-zelfen. sloeg met vuisten zich de borst,
Verwenschte zich en zijnen lotgenoot
Tot in de diepste diepten van de Hel.
Valsch, heette 't, valsch had hij getuigd: de brieven
Aan Babington, die hij bezworen had
Als echt, zij waren valsch! Gants andre woorden
Had hij geschreven dan de Koningin
Hem in de pen gaf. Deze booswicht hier,
Die Rau, had hem daar listig toe verleid!
Toen vloog hij naar het venster, stiet het open
Met woest geweld, en schreeuwde door de straat,
Zoodat al 't volk te hoop liep, dat hij-zelf
De schrijver van Maria was, de booswicht
Die zijn meesteres valsch had aangeklaagd,
Hij was vervloekt, hij was een lasteraar!

Elizabeth.

Gij zeidet zelf, dat hij uitzinnig was:
De woorden van een dwaas, een razend mensch
Bewijzen niets.

Shrewsbury.

Maar deze waanzin-zelf
Bewijst juist des te meer. O Koningin!
Laat u bezweeren, overhaast u niet,
Beveel van nieuws een ijvrig onderzoek!

Elizabeth.

Dat zal ik doen daar gij het wenscht, heer Graaf!
Niet wjl ik kan gelooven dat mijn *pairs*
Zich overijlden in dit rechtsgeding.

Tot *uw* gerustheid slechts vernieuwe men
 Het onderzoek Gelukkig is 't nog tijd!
 Geen zweem of schaduw zelfs van smet of blaam
 Mag kleven op mijn koninklijken naam!

VEERTIENDE TOONEEL.

DAVISON *en* DE VORIGEN.

Elizabeth.

Het vonnis, dat ik u ter hand gesteld heb, Sir!
 — Waar is 't?

Davison (*in de hoogste verbazing.*)
 Het vonnis?

Elizabeth.

Dat ik gisteren
 U in bewaring gaf

Davison.

Mij in bewaring?

Elizabeth.

Het volk bestormde mij om te ondertekenen,
 Ik *moest* zijn wil doen, en ik deed dien ook,
 Maar 't was gedwongen, en in *uwe* hand
 Gaf ik het stuk: zóo zocht ik tijd te winnen.
 Gij weet wat ik u zeide Nu, geef hier!

Shrewsbury.

Geef, waarde Sir! de zaken zijn veranderd,
 Het onderzoek moet gants en al vernieuwd.

Davison.

Vernieuwd? O eeuwige barmhartigheid!

Elizabeth.

Bedenk u niet zoo lang. Wáar is het stuk?

Davison (*in wanhoop.*)

Ik ben verloren! 'k ben een kind des Joods!

Elizabeth (*haastig invallende.*)

Ik wil niet hopen, Sir?

Davison.

Ik ben verloren!

Ik heb het stuk niet meer.

Elizabeth.

Wat?

Shrewsbury.

Heilge hemel!

Davison.

Het is in Burleighs handen.... reeds sinds gister!

Elizabeth.

Rampzalige! hebt gij mij zóo gehoorzaamd?

Beval ik u niet streng, bewaar dat stuk?

Davison.

Dat hebt gij *niet* bevolen, Koningin!

Elizabeth.

Ellendeling, wilt gij mij tegenspreken?

Wannéer gelastte ik u, dat gij dat vonnis

Aan Burleigh geven zoudt?

Davison.

Wel niet bepaald

In duidelijke woorden, maar....

Elizabeth.

Rampzaalge!

Gij waagt het dus mijn woorden *uit te leggen*?

Gij *legt* uw eigen wreeden zin er *in*.

Wee uwer, als die daad van willekeur

Noodlottige gevolgen na zich sleept!

Dat zult gij met uw leven mij betalen.

— Graaf Shrewsbury! gij ziet het hoe mijn naam

Misbruikt wordt....

Shrewsbury.

Ja, ik zie.... O God, mijn God!

Elizabeth.

Wat zegt gij?

Shrewsbury.

Als die Heer zich heeft verstout

Tot deze daad voor eigen rekening,

Indien hij heeft gehandeld zonder u,
 Dan moet hij voor de rechtbank uwer *pairs*
 Gedagvaard worden; want hij heeft uw naam
 Den afschuw aller tijden prijs gegeven!

VIJFTIENDE TOONEEL.

DE VORIGEN. BURLEIGH. *Eindelijk* KENT.

Burleigh (*buigt een knie voor de Koningin.*)

Lang leve mijne Koninklijke Vrouw,
 En moge 't Englands haatren al te samen
 Vergaan als deze Stuart!....

(*Shrewsbury bedekt zijn gelaat. Davison wringt wanhopig
 de handen.*)

Elizabeth.

Spreek, Mylord!

Hebt gij het doodelijk bevel van mij
 Ontfangen?

Burleigh.

Neen, gebiedster! Ik ontving het
 Van Davison.

Elizabeth.

Heeft Davison het u
 In mijnen naam ter hand gesteld?

Burleigh.

O, neen!

Dat heeft hij niet.

Elizabeth.

Toch hebt gij 't ras volvoerd,
 En zonder eerst te vragen naar mijn wil?
 Het vonnis was rechtvaardig, niet berispelijk
 In 't oog der waereld; maar u paste 't niet
 Onze edelmoedigheid vooruit te loopen....
 Zijt dus verbannen van ons aangezicht!

(*Tot Davison.*)

Een strenger oordeel is u weggelegd:
 Misdadig hebt ge uw volmacht overtreên,
 Niet wakend voor 't u toebetrouwde pand.

Men breng' hem naar den Tower! 't Is mijn wil,
 Dat hij worde aangeklaagd op dood of leven....
 Mijn eedle Talbot! u-alleen, van al
 Mijn raadsliën, heb ik trouw en braaf bevonden.
 Gij zult voortaan mijn leidsman zijn, mijn vriend....

Shrewsbury.

Verban uw meestverknochte vrienden niet,
 Ontsluit den kerker voor dezulken niet,
 Die voor u handelden, nu voor u zwijgen!
 — Wat mij betreft, mijn Koningin! Sta toe,
 Dat ik het zegel, bijna dertien jaren
 Mij toevertrouwd, teruggeve in uw hand.

Elizabeth (*verrast.*)

Neen, Shrewsbury! gij zult mij thands wel niet
 Verlaten, thands....

Shrewsbury,

Vergeef mij, ik ben te oud,
 En deze rechterhand, zij is te stijf
 Om uwe aanstaande daden te verzeeglen.

Elizabeth.

Hoe! mij verlaten zou de man, die mij
 Het leven heeft gered?

Shrewsbury.

Ik heb maar weinig
 Gedaan. — Ik heb, helaas! uw eedler deel
 Niet kunnen redden. Leef en heersch in vree!
 Uw vijandin is dood. Gij hebt voortaan
 Niets meer te vragen en — niets meer te ontzien.

Elizabeth (*tot Graaf Kent die binnentreedt.*)
 Ontbië Graaf Lester hier!

Kent.

Mylord laat zich
 Ontschuldigen: hij is te scheep naar Frankrijk.
 (*Zij bedwingt zich en blijft met kalme zelfbeheersching staan.*)
 (*De gordijn valt.*)